

Nəriman Həsənzadə

Seçilmiş əsərləri

II

NƏRİMAN HƏSƏNZADƏ

SEÇİLMİŞ
ƏSƏRLƏRİ

II CİLD

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət Nazirliyi

NƏRİMAN HƏSƏNZADƏ

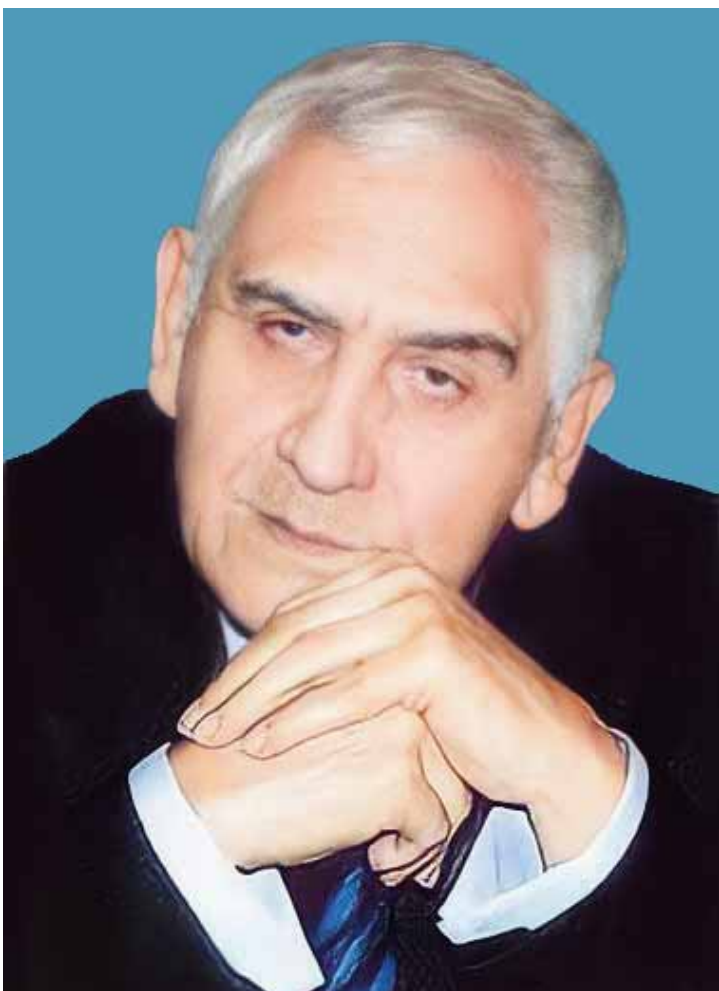
SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

II CİLD

ASPOLIQRAF

*...Onda ki "Qarabağ – Azərbaycanıdır!",
sən dedin, mən dedim, bir millət dedi.
Onda ki biz gördük xalq qəhrəmandır,
nə dedi,
İlahi bir güvvət dedi!*

A handwritten signature in black ink, appearing to be a stylized representation of the name 'Nəzi'.

NƏRİMAN HƏSƏNZADƏ

SEÇİLMİŞ
ƏSƏRLƏRİ

II CİLD

BAKİ-2022

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin 1 aprel 2021-ci il tarixli 33-f nömrəli əmri ilə təsdiq olunmuş Nəşr Planının Tərtibi və Nəşriyyat Məhsullarının Satın alınması üzrə Komissiya'nın qərarına əsasən çap olunub.

H59 Həsənzadə Nəriman. Seçilmiş əsərləri. II cild.
Bakı, “Aspoliqraf”, 2022, 568 səh.

Azərbaycan ədəbiyyatının XX əsr poeziyasının görkəmli nümayəndələrindən olan Nəriman Həsənzadənin müxtəlif illərdə qələmə aldığı qəlboxşayan, ruha sığalçəkən, Vətən məhəbbətini tərənnüm edən, dövrün siyasi ab-havasını əks etdirən əsərləri yəni-dən oxucuların ixtiyarına verilib. 60 ildən artıq böyük bir oxucu ordusunun dilinin əzbərinə çevrilən, yaddaşına həkk olunan bu poeziya nümunələri inanırıq ki, yeni nəslin də zövqünü oxşayacaq, doğru poeziyamızı onlara sevdirecək.

H $\frac{4702060202}{053}$ 2022

ISBN: 978-9952-564-43-3

© Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, 2022

Gül bîr az...

*...Sən elə incəsən, sən elə həssas,
fikirin oxunur daim gözündən.
Gülüş azaldırdı yaşını bir az,
qəm yaşlı göstərir səni özündən...*

GÜL BİR AZ...

Bəstəkar Ələkbər Tağıyev

Mən bilirəm xatirinə dəyiblər,
unut, mənim xatirimə gəl bir az.
İşdə sənə nə deyiblər, deyiblər,
evə gəldin, danış bir az, gül bir az.

Bu dünyanın nədanı var nə qədər!
Ürəyində nə qəm olsun, nə kədər.
Torpaqdan da az tapılır incilər;
qızıl bir az, almaz bir az, ləl bir az.

Söz var, desən köçürülər, yazılar,
söz var yaxşı, söz var yaman yozular.
Ürəyimiz yaralanar, pozular
öz sözünü bilməyəndə dil bir az.

1978

SƏN BAĞIŞLADIN

Bəstəkar Emin Sabitoğlu

Mənə üfüq boyda geniş səmanı,
göydə buludları, yerdə dumanı,
dənizdə dalğanı sən bağışladın,
bu hüsnü-mənanı sən bağışladın.

Uzanan yolların dümağ sətrini,
dünyanın ən gözəl çəmən ətrini
qumlu sahillərdə sən bağışladın,
o zərif əllərdə sən bağışladın.

De, nədir səadət həyatda, gülüm,
bir könül xoşluğu, bir az təbəssüm.
Onu da, bunu da sən bağışladın,
dünyanı dünyada sən bağışladın.

1978

NİYƏ GETDİN...

Bəstəkar Adil Bəbirov

Bir qara göz görəndə,
Gözünə bənzətmişəm.
Bir gülər üz görəndə,
Üzünə bənzətmişəm.

Nəqərat:

Gözləməyib getdin sən,
Darıxıb yandı könlüm.
Gəl, səni gözləyirəm,
De, niyə getdin, gülüm?

İndi vaxtında hər gün
Mən keçirəm o yerdən.
Səni kimdən soruşum,
Kimdən xəbər alım mən?

Nəqərat:

Gözləməyib getdin sən,
Darıxıb yandı könlüm.
Gəl, səni gözləyirəm,
De, niyə getdin, gülüm?

1960

FİKİR ELƏMƏ

Bəstəkar Emin Sabitoğlu

Sən fikir eləmə, gözəldi həyat,
nə qədər mən sağam, fikir eləmə.
Bu gün yanıdayam, sabah hardasa,
demə, mən uzağam, fikir eləmə.

Sən fikir eləmə, yeri qar alsa,
göyü bulud örtüb, dumanlar alsa.
Mən odam-ocağam, fikir eləmə,
yenə yanacağam, fikir eləmə.

Sən fikir eləmə heç vaxt dünyada,
mən getsəm, sən qalsan... ayağın altda
onda da torpağam, fikir eləmə,
orda da dayağam, fikir eləmə.

1978

TƏLƏSMƏ

Bəstəkar Ramiz Mirişli

Dedim, mən sevirəm, dedi, sevginən,
dedim, qoşa gəzək, dedi, tələsmə.
Dedim, bağ içidi, dedi, seyr elə,
dedim, bir gül üzək, dedi, tələsmə.

Dedim, bir vədə ver, xəyala varma,
dedi, zəhmət çəkib özünü yorma.
Dedim, qadan alım, dedi, yalvarma,
dedim, onda küsək, dedi, tələsmə.

Dedim, mən aşiqəm al yanağına,
dedi, bülbül qonar gül budağına.
Dedim, üzük taxım qoy barmağına,
əhdi-peyman kəsək, dedi tələsmə.

1958

QAL GÖRÜM

Bəstəkar Ramiz Mirişli

Duman gələr, çən düşər,
dağlar məndən gen düşər.
Erkən saça dən düşər,
gülə-gülə gəl görüm.

Qara gözlər, ağ əllər,
şahid olsun bu ellər.
Oxşa məni bir qədər,
sığal görüm, əl görüm.

Yaşıl çəmən, buz bulaq,
dünya olsun, biz olaq.
Gecə uzun, mən oyaq,
susma, susma, gül görüm.

Yana-yana od oldum,
öz-özümə yad oldum.
Gəldin, gördüm şad oldum,
getmə daha, qal görüm.

1980

YOX DEYƏ-DEYƏ

Bəstəkar Ramiz Mirişli

Gəldin görüşümə arabir yenə,
çıxmadın sözümdən yox deyə-deyə.
Hayana getdinsə, yolun bir oldu,
getmədin gözümdən, yox deyə-deyə.

Bəlkə məhəbbətin hökmü belədir,
incidin arabir, küsdün arabir.
Bildin ki, sədaqət ürəyimdədir,
qayıtdın yenə sən yox deyə-deyə.

De, niyə dolaşdı ağzında sözün,
özün tutduğuna mat qaldın özün?
Dolandı qolların boynuma bir gün,
öpdün də üzümdən, yox deyə-deyə.

1963

KAŞ

Bəstəkar Oqtay Kazımov

Kaş yenə mən deyən illər olaydı,
mən oldum bir yana, illər bir yana.
Nə vaxt saçlarını daradı, yaydı
küləklər bir yana,
əllər bir yana?

Nə vaxt ürəyimi mən sənə açdım?
Əgər sən susursan, qoy illər desin.
Əvvəl vaxt tapanda yanına qaçdım,
sonra... səndən qaçdım, vaxtım itməsin.

Beləcə, yellərə verdim illəri,
aylara, illərə verdim illəri.
Mən vaxtı itirdim səndən ötəri,
mən səni itirdim vaxtdan ötəri.
İtirə-itirə pozuldu nəşəm,
özüm itirmişəm...
heç bilməmişəm.

Yaşım gör illərin harasındadı,
illər məhvərimdən qoparır məni.
Ürəyim əvvəlki sevdasındadı,
dünya qayğılara aparır məni.

1970

BU DA BİR ZARAFAT

Bəstəkar Rəşid Nəsiboğlu

Eh, bir vaxt evləndik,
qaynadıq-qarıxdıq,
küsüşdük, barışdıq,
sən demə, hamısı zarafat.
Dəyişdi səmtini
suların axarı,
yuxarı, aşağı,
aşağı, yuxarı.
Qarıxdıq çəməndə
güllərin ətrinə.
Dəydik də arabir
sən mənim xətrimə,
mən sənənin xətrinə,
küsülü yaşadığ bir evdə
üç saat, beş saat...
Axırı yenə də zarafat.
Bir evdə olmasa, zarafat
dağlar o həyat,
uçular o həyat.
Qız oldu ilkimiz,
böyütdük ikimiz.
Özümüz böyüdük bir az da.
Beləcə dəyişdik
zarafat-zarafat,

sən ana, mən ata!
Sonra da oğlumuz,
oğul da sonrakı arzumuz.
Yaşadıq gah ona,
gah buna muğayat.
Qalxdılar,
uzandı boyları maşallah,
bu da bir zarafat.
Saçlara xəlvəti dən düşdü,
dağlara çən düşdü,
dağlardan bir duman endi də.
Tanınmaz olduq biz
tanına-tanına,
beləcə dəyişdik indi də.
Gözəldi yaşamaq,
gözəldi bu həyat.
Heyf ki,
hamısı xəbərsiz,
hamısı biranlıq.
Eh, səni hardasa
nənəlik gözləyir,
məni də babalıq.
Bu boyda zarafat?!

1973

AY YAŞIL SÖYÜD

Bəstəkar Xəyyam Mirzəzadə

O, burdan gedəli
                    mən bura gəlmirəm.
Soruşma niyə bəs?
Bilmirəm, bilmirəm, ay yaşıl söyüd.

Gəlibmi, gedibmi
                    yanına o mənsiz?
Sən onsuz özgəsən,
yad olub o, sənsiz, ay yaşıl söyüd.

Yağışlar yağanda,
                    yığardı ovcuna
o sənin saçını,
mən onun saçını, ay yaşıl söyüd.

Yanına qaçardıq
gülüşə-gülüşə,
                    yırıla-yırıla,
sürüşə-sürüşə, ay yaşıl söyüd.

Küsülü gülüşü
düşürmə yadına?
Saçların tökülüb
ayaqlar altına, ay yaşıl söyüd.

Küləklər necə sərt
əşərmiş, ay aman!
Mənəmmi pərişan,
sənsənmi pərişan, ay yaşıl söyüd?

1973

MƏNİ BİR QIZ GÖZLƏYİR

Bəstəkar Rüstəm Rüstəmzadə

Mən görüşə gedirəm,
Məni bir qız gözləyir.
Gün əyilir, yel əsir,
Yarpaq yarpağa dəyir.
Məni bir qız gözləyir.
Tələsirəm... bilmirəm,
Heç niyə tələsirəm...
O qızın gülüşünü
görməyə tələsirəm...
Çənəsindən, üzündən
öpməyə tələsirəm.
Dəyişməyəm mən onu
dünyada heç bir qıza.
Gözü moruğa bənzər,
ətri təzə yarpıza.
Elə ki axşam olur,
yarpaq yarpağa dəyir;
bir bağçada hər axşam
o qız məni gözləyir.
Mən görüşə gedirəm;
Balam məni gözləyir,
Qızım məni gözləyir.

1963

MİNNƏTDARAM MƏN

Bəstəkar Ramiz Mustafayev

Yenə səsin gəldi qulaqlarıma,
həyata, dünyaya minnətdaram mən.
Sən orda pıçıldadı, eşidim səni,
özgəsi çağırırsa, ona karam mən.

Sən açdın bir qəlbin məhəbbətini,
mən duydum bir ömrün səadətini.
Sənsiz hər sözünü, hər söhbətini,
sənsiz hər ədanı xatırlaram mən.

Mənim bu aləmdə öz aləmə var,
sənlə sevincim var, sənsiz qəmim var.
Dünyadan qazancım bir qələmə var,
sənin xidmətində varam, varam mən.

1978

BƏXTƏVƏR OLDU

Bəstəkar Nəriman Məmmədov

Aşkarda sevdim səni,
pünhan gəzdin hər dəfə.
Canım oduna yandı,
“can” demədin bir dəfə.

Yüz yol sizə buruldum,
yüz yol getdim izinlə.
Gözüm yolunda qaldı,
baxmadın bir gözünlə.

Adımız qoşa çıxdı,
hamıya xəbər oldu.
Özüm odlara yandım,
adım bəxtəvər oldu.

1960

SƏNSƏN HƏYATIM

Bəstəkar Ələkbər Tağıyev

Ay sevgilim, çağır məni,
gəlim sizə qonaq olum.
Əsim səhər mehi kimi,
saçında daraq olum.

Sevgilim, küsmə gəl,
de bir, nədir günahım?
Ümidimi üzmə gəl,
təkcə sənsən pənahım.

Sevgilim, sevirəm,
sənsən qanadım mənim.
Sevgilim, sevirəm,
sənsən həyatım mənim.

Qələm olsam, varığım ol,
susuz olsam, bulağım ol.
Sən evim ol, otağım ol,
mən yanan çırağın olum.

Sevgilim, küsmə gəl,
de bir, nədir günahım?
Ümidimi üzmə gəl,
təkcə sənsən pənahım.

Sevgilim, sevirəm,
sənsən qanadım mənim.
Sevgilim, sevirəm,
sənsən həyatım mənim.

1960

LİRİK PARÇA

Bəstəkar Sevdə İbrahimova

Salsa kölgəsini yollara bulud,
yanından ötsə də, sən məni yad et.

Günəşi ağ bulud, ya qara bulud
biranlıq örtsə də, sən məni yad et.

Qulağın qəfildən bir səsə düşsə,
o mənim səsimdi, sən məni yad et.

Səhərin mehiylə alnın öpüşsə,
mənim nəfəsimdi, sən məni yad et.

Alışıb yanacaq üfüqdə könlüm,
o yolda, o izdə sən məni yad et.

Nə qədər səhər var, günəş var, gülüm,
dünyada mənsiz də, sən məni yad et.

1962

YAŞATDIN ELLƏRİ

Bəstəkar Şəfiqə Axundova

Yolunu gözlədim... xəbərin, oğlum,
ləngidi yollarda, izlərdə qaldı.
Sənsiz buz bulaqlar göy meşələrdə,
ceyranlar, cüyürlər düzlərdə qaldı.

Getdin köməyinə elin, vətənin,
kəsdin qabağını dumanın, çənin.
Boy gördüm, boyuna bənzətdim sənin,
göz gördüm, gözlərim gözlərdə qaldı.

Yaşatdın ellərin hər öyüdünü,
anan halal edir sənə südünü,
Hər il yaşa dolur Qələbə günü,
adın söhbətlərdə, sözlərdə qaldı.

1978

ÜRƏKLƏR OXUSUN

Bəstəkar Bəxtiyar Kərimov

Bahar yelləri əssin hər səhər,
yayılısın elə bizim nəğmələr.
Pıçıldaşın siz, şəhli yarpaqlar,
sizin də öz diliniz var.
Sevinsin ürəklər,
                                    çəməndə çiçəklər,
gül açsın arzular,
                                    istəklər.

Qarışsın daim ürək ürəyə,
külək mahnıya, mahnı küləyə,
arzu arzuya, gülüş sevincə
qoy qarışsın dostlar, öncə.
Ay yağan yağışlar,
                                    mehriban baxışlar,
bir gülüş min sevinc bağışlar.

Hər bulağın öz zümzüməsi var,
hər körpə quşun öz nəğməsi var.
Gəl ay körpə quş, gəl sərin bulaq,
nəğməmizi bir oxuyaq.
Bu ellər oxusun,
                                    bülbüllər oxusun,
nəğməli ürəklər, könüllər
                                    oxusun...

1970

YAŞA DÜNYADA

Bəstəkar Tahir Eminov

Yenə də gözlərim gözündə qalıb,
gördüyüm mənaya qurban olaram.
Əgər həqiqətsən, mən həqiqətə,
röyasan, røyaya qurban olaram.

Söhbətin şirindi, gülüşün təzə,
saldın ürəyimi eşqə, həvəsə.
Sən ayaq basdığın o yola, izə,
çəmənə, səhraya qurban olaram.

Çatsın hər muradın başa dünyada,
bir arzun dəyməsin daşa dünyada.
Bu dünya gözəldi, yaşa dünyada,
sən olan dünyaya qurban olaram.

1978

MƏNƏ ELƏ GƏLİR

Bəstəkar Sevdə İbrahimova

Mənə elə gəlir, görüşəcəyik,
uzun sürməyəcək bu həsrət, bu qəm.
Sonra təəssüflə gülüşəcəyik,
sənə necə gəlir... onu bilmirəm.

Mənə elə gəlir, mənim çiçəyim,
gedər küsümüz də bir dəfə görsəm.
Genişdir, böyükdür sənin ürəyin,
sənə necə gəlir... onu bilmirəm.

Mənə elə gəlir, haraya getsən
gözündə, könlündə yalnız tək mənəm.
Sən məni unuda bilməyəcəksən,
sənə necə gəlir... onu bilmirəm.

Mənə elə gəlir, yaşamaq olmaz,
günəşsiz, havasız – belədir aləm.
Həmdəmsiz çətindi... söz çox, ömür az,
sənə necə gəlir... onu bilmirəm.

1964

SƏNDƏN ÖTƏRİ

Bəstəkar Tofiq Quliyev

Mənə dedilər ki, sizdə yas düşüb,
yuxuda ağladım səndən ötəri.
Dedilər, torpağa bir almaz düşüb,
gördüm göz yaşına çoxdu bənzəri,
yuxuda ağladım səndən ötəri.

Sənlə gözəl dünya, sənsiz qorxulu!
sənsənmiş dünyanın tarazlıq yeri.
Mən yuxusuz qaldım, dünya yuxulu,
yuxudan qaçdım mən səndən ötəri,
sənsənmiş dünyanın tarazlıq yeri.

Ayrılıb dünyaya baxıram, belə,
Yuxuda kim yaydı bu bəd xəbəri?!

Sənlə az danışan, ağıram belə,
Yuxuda dəliydim səndən ötəri.

Mən öz dediyimdən üzdə dönmədim,
üzdə çəkdiyimi saldın içəri.
Səni sevdiyimi sənə demədim,
yuxuda ağladım səndən ötəri.

ANA

Bəstəkar Mahir Tahiroğlu

Sən getdin, dəyişdi həyatın özü,
getdi dadı-tamı, hər şeyi getdi.
Evi bəzərdin ki, gözəl görünsün,
evimin ən gözəl bəzəyi getdi.

Mən sənsiz ölərəm demişdim, ana,
hamısı yalanmış, yaşadım, ana.

Nəqərat:

Səni daşa dəyişdim,
torpağa dəyişdim,
dəyişdin, məzara döndün.
Səni qışa dəyişdim,
bahara dəyişdim,
dəyişdin, məzara döndün.

Mən sənsiz ölərəm demişdim, ana,
hamısı yalanmış, yaşadım, ana.

Gözüm yolda qalıb, qulağım səsdə,
gedibsən, qalmışam mən qonaq kimi.
Sən yerin altında, mən yerin üstə,
biz ayrı düşmüşük kök-budaq kimi.

Nəqərat:

Səni daşa dəyişdim,
torpağa dəyişdim,
dəyişdin, məzara döndün.
Səni qışa dəyişdim,
bahara dəyişdim,
dəyişdin, məzara döndün.

Mən sənsiz ölərəm demişdim, ana,
hamısı yalanmış.
Bağışla.

YADINA DÜŞƏCƏYƏM

Bəstəkar Ədviyyə Rəhmətova

Deyirdin ki, birtəhər
unudaram mən səni.
Unut,
birtəhər unut,
bacarsan əgər, unut.

Mən səni hər görəndə
dağ çiçəyim, –
deyərdim.
Çiçək görsən harda sən,
əldə, ya bazarda sən
yadına düşəcəyəm.

Yerdə maşın şütüyüb,
göydə ulduz axacaq.
Görüşdən qayıdanlar
qabağına çıxacaq,
yadına düşəcəyəm.

Başını darayanda
barmaqların əsəcək.
Daramaq istəmişəm
o saçları sənintək,
yadına düşəcəyəm.

Axşamlar yenə çıxıb
duracaqsan yolda tək.
Səni kim gözləyəcək,
səni kim ötürəcək?
yadına düşəcəyəm.

Getsən bir yas yerinə
qara geyinib əgər,
ölənin sevgisindən,
eşqindən deyəcəklər –
yadından çıxanda da,
yadına düşəcəyəm.

Deyirdin ki, birtəhər,
unudaram mən səni.
Unut,
    birtəhər unut,
bacarsan əgər, unut...

1956

ÜRƏYİM

Bəstəkar Niyaməddin Musayev

Niyə ağrıyırsan, nədir möhnətin?
Nəğməsi dilində qalan ürəyim.
Ey məni buz bilib yola getməyən,
ey məni odlara salan ürəyim.

Mənim ola-ola mənə qənimsən,
mənmi səninkiyəm, sənmi mənimsən!
Gah adi bir nöqtəm, gah bədənimsən,
gah bütöv bir dünyam olan ürəyim.

Göz doymur dünyadan, bu tamaşadan,
bir yerdə vursaydıq ömrü başatan.
Ey mənim sinəmdə məni yaşadan,
ey mənim əlimdə ölən ürəyim.

**BU DÜNYA
NƏRDİVANDI**

Bəstəkar Firudin Allahverdiyev

Bu dünya nərdivandı,
qalxanda mehribandı,
enəndə nə yamandı...
Görüşdük pillələrdə,
yolun yarısında biz.
Sən qalxırdın bu dəmdə,
mən enirdim xəbərsiz.
Səni arzularına
qaldırırdı nərdivan.
Məni xatirələrə
endirirdi bu zaman.
Birimiz – günçixana,
birimiz – günbatana.
Qalxa bilməzdim daha,
nə o güc, nə o taqət.
Sən də enə bilməzdin,
haqlı, haqsız vermişdi
öz hökmünü təbiət.
Gərək ya düşməyəydi
bu görüş heç araya,
Ya sən əvvəl gələydin,
ya mən sonra dünyaya.

1978

AZƏRBAYCAN

/himn/

Hər millətin, hər torpağın öz adı var, öz ünvanı,
yağlara baş əyməyib Azərbaycan qəhrəmanı.
Vahid Vətən himnimizdi Şəhidlərin axan qanı,
Nəsillərə yadigardı, zaman yazdı bu dastanı.

Millətlərə hürriyyətə, istiqlaldı şüarımız,
Azadlığı, səadəti qorumaqdı qərarımız.
Respublikam – ana torpaq, qədim Odlar diyarımız!
Yaşadıqca – vətənimiz, ölsək – şəhid məzarımız.

Üç rəngdədi bayrağımız, qalxan bayraq enən deyil,
mərd oğullar dar ayaqda öz andından döən deyil.
O vətən ki tapdalanır ayaq altda, vətən deyil,
O torpaqda bağ becərsən, ot göyərək bitən deyil.

Ana Kürün, Xan Arazın böyümüşük laylasına,
sərvətimiz ayna tutub göy Xəzərin aynasına.
Dünya baxsın – tarix olmuş Azərbaycan dünyasına,
mübarizə zinət verir ömrün-günün mənasına.

ÖMRÜMÜN YAZISAN

Bəstəkar Qənbər Hüseynli

Sən gözəl ömrümün baharı, yazısan,
bu sevən könlümün söhbəti, sazısan.

Qoy dönüm, dolanım başına, yar, sənin!
düz əhdin, düz eşqin, düz sözün var sənin.

Gül, danış fərəhlə, qoy gülək, sevinək,
hər sözün, söhbətin əzizdir canımtək.

Bir hicran, bir ağrı görməsin qəlbimiz,
bu gözəl dövrandə sevilək, sevək biz.

1955

LAYLAY

Bəstəkar İsmayıl Quliyev

Göy ulduz-ulduz,
göy də yuxusuz,
sən də yuxusuz, gül balam.
Mehdi, küləkdi,
ən xoş diləkdi, şirin laylam.
Yat, gülüm, yat,
bülbülüm, yat,
sünbülüm, yat.
Yatır dağ-meşə,
nərgiz, bənövşə,
qoşa yasəmən, buz bulaq.

Balaca quzum,
şəkərim, duzum,
yat, yuxusuzum, qalma oyaq.

1978

YAZ BELƏ

Belə gözəl, belə zərif, belə saf
səni harda bəsləyiblər, qız, belə?
Hansı evə qədəmlərin dəyəcək,
o evdə də yeri belə, gəz belə.

Nəfəsini çiçək alır, gül duyur,
ona görə güllər gözəl qoxuyur.
Səni görüb qəfəsdə quş oxuyur,
quş – könlümdü, sinəmdə qəfəs belə.

Bu dünyanın qışı qışdı, yayı yay,
bu ayları, bu günləri sayhasay.
Aramızı yaş kəsibdi, ay haray,
ha çağırısam, çatan deyil səs belə.

KÖNLÜM

Sən gedəndə öz-özünə
yanar mənim ocaq könlüm.
Sən gələndə susub ağlar
bu anasız uşaq könlüm.

Ömürdən macal istəyir,
nə dövlət, nə var istəyir.
Əlindən sığal istəyir
əllərdə oyuncaq könlüm.

Bir söz desəm, qorxuludu, –
ara vuran eloğludu.
Mənim gözüм yuxuludu,
səni görüb oyaq könlüm.

UNUDULMUŞ GECƏ

I

İki kölgə yeridi,
bir qoşa sətir oldu.
Getdilər... dayandılar,
iki çiyin bir oldu.
Sakit Bakı gecəsi
eşitdi iki səsi:

Qız: Mən bədbəxtəm dünyada...
Görməyəydim səni kaş,
Sevməyəydim səni kaş...

Oğlan: Bu bədbəxtlik yaşasın!

Qız: Sənin mənə verdiyin
özümün göz yaşımdı,
öz ürək tələşimdi.

Oğlan: Var olsun bu göz yaşı.

Qız: Gecələrim yuxusuz,
gündüzlərim kədər, qəm.
Bəs axırı?... bilmirəm,
soruşma heç... bilmirəm.

Oğlan: Qoy var olsun bu kədər,
bu yuxusuz gecələr, yaşasın bu şikayət!
Yaşasın bu... məhəbbət!

II

İki kölgə yeridi,
Bütün bir küçə doldu.
Kölgələr qoşa nöqtə,
kölgələr tire oldu.
Sakit Bakı gecəsi
eşitdi iki səsi:

Qız: Biz hardayıq?

Oğlan: Bakıda.

Qız: Yox, Tehrandadır... ətirli
laləzar küçəsində,
yay, bahar gecəsində.
Bir binaya qalxırıq,
pəncərəsi çıraqban...

Oğlan: Yaxşı, olsun.

Qız: Yox dayan.
Bəs indi hardayıq biz?

Oğlan: Parisdə.

Qız: Yox, bilmədin.
İstanbulda... ikimiz,
Atatürk məqbərəsi...
qalxırıq pillələri.

Oğlan: Yaxşı, gedək.

Qız: Dayan bir,
Bəs indi hardayıq biz?

Oğlan: İndi... lap Kəlküttədə,
Dünyanın o başında.

Qız: Yox, Misirdə, ikimiz
ehramlar arasında,
adamlar arasında,
bizə baxırlar, bizə.
Bəs indi hardayıq biz?
Oğlan: Sən olan yerdə yalnız,
Getmirəm mən heç yana.
Qız qısıılır oğlana.
Söhbət çoxdan qurtarıb,
söz çoxdan başa çatıb.
Şəhərdə gecə keçib
Bəlkə də, hamı yatıb.
Gəzdikləri yer-səki,
dolaşırlar dünyada.
Min ölkəyə gedirlər,
evə getmək,
deyəsən,
düşməyəcək heç yada.

1970

MƏN SEVGİ İSTƏDİM

İşə bax, soyutdun get-gedə məni,
demə, aralıqda başqa əl oldu.
Nə dedim, o saat eşitdin məni –
mənim hər sözümə tez əməl oldu.

Nə iztirab gördüm, nə umu-küsü,
Kiridin sevgidən söz düşəndə də.
Gözümün önündə itdin sən, düzü,
axırda görmədim görüşəndə də.

Qəlbim üşüdükcə, qızdı bədənim,
biz uyduq ötəri hissə, həvəsə.
Mən səndən hər dəfə sevgi istədim,
sən özünü verdin əvəzində.

Aldığım sevinclər soyuq qəm oldu,
axırda bu mənim faciəm oldu.
İtdim öz gözümdə sənlə bərabər,
səbəbi nə oldu? –
gizli nöqtələr...

1973

ƏSLİNƏ BAXSAN

Telefon söhbəti uzanır hələ,
o mənə heyrandı, mən ona heyran.
Gah susur, gah dinir nəzakət ilə,
xəbərsiz keçibdi gecə yarıdan.

O mənə qıymayır: yoruldun artıq,
mən ona qıymıram: bəs elər bu da.
Əvvəl özü deyir: danış azacıq,
sonra mən deyirəm: sən danış onda.

Sevinsin, şadlansın gərək bu gecə,
yaraşır dünyaya məhəbbət, insan.
Telefon söhbəti çəkir beləcə,
bir şey danışmırıq əslinə baxsan.

1976

DAHA QƏM OLMAYACAQ

Mən sizə gələcəyəm,
əvvəl divanınızda,
sonra lap yanınızda
          əyləşib mən bəxtəvər,
sizdə çay içəcəyəm
bir gün də səhər-səhər.
Gözlər gizli güləcək,
          sizdə dan söküləcək,
sizdə səhər olacaq,
          nələr, nələr olacaq.
Açıb pəncərələri
sən mehriban-mehriban,
tez mənə baxacaqsan,
          mən küçəyə
          yalandan.
Yanaşı durmaq üçün,
          kimisə elə-belə
bir az çaşdırmaq üçün.
Daha qəm olmayacaq
          hər görüşün axırı.
Beləcə başlayacaq
          bu dünyanın baharı.

1978

GÖZLƏRİNDƏ QƏM OXUDUM

Gözlərində qəm oxudum,
yazı yazana qurbanam.
Ayrılığın həsrətini
gözə yazana qurbanam.

Uca, uca tut başını,
köyrəlib əymə qaşını.
Bu sevdanın göz yaşını
bizə yazana qurbanam.

Nola gələ ay uzana,
kim uduza, kim qazana.
Köhnə yazını pozana,
təzə yazana qurbanam.

* * *

Sənin elmi rəhbərinə nə deyim,
qulun olub mən başına dönərdim.
Asta-asta ayaq basıb qalxdığın
hər pillənin bir daşına dönərdim.

Səni görüb mən ot kimi göyərdim,
acı sözü şəkər bilib yeyərdim.
Dərdin olsa, dərdin alım deyərdim,
sirrini olsa, sirdaşına dönərdim.

Xatirəymiş sən vurduğun yaralar,
su görməsə ot kökündən saralar.
Sığal çəksən çal saçlarım qaralar,
cavanlaşıb həmyaşına dönərdim.

GÜLÜM

Mən səni bilmədim, bənzətdim Aya,
nə sənə əl çatır, nə ona, gülüm.
Ayağın düşəcək hansı qapıya,
taleyin də, hansı ünvana, gülüm?

Biz qəmə şərikik, sevincə şərik,
biz hey düşünürük, fikirləşirik.
Biz nə ayrılıırıq, nə birləşirik,
ünümüz çatmayır bir yana, gülüm.

Kimin eyhamını sən duyacaqsan,
kimin şərəfini qoruyacaqsan,
kimin yastığına baş qoyacaqsan,
kim ata olacaq, sən ana, gülüm?..

1978

ÜZR İSTƏYİRƏM

Elə ki hüsurunda
səndən üzr istəyirəm;
elə bil saflaşırım,
bir az təmizləşirəm.
Yenə damarlarımdan
keçirsən şüa kimi,
sehrlənmiş nur kimi.
Özümü göstərsən
sən mənə
    büllur kimi.
Bu üzrlə başlayır
    görüşlər həmişə də.
Mən daim saflaşmada,
mən daim dəyişmədə...
Biz oyun oynayırıq –
“Üzr istəmək oyunu,”
“Bağışlamaq oyunu.”
Qoy olsun,
    böyüklərin
    bu da uşaq oyunu.

Uşaqılıqda nə qədər
böyüklərin oyunu
                    oynamışığı birtəhər.
Bəlkə, heç böyümürük,
                    artan yaşımızdı tək.
Bəlkə, heç böyüməyək?
Necə... düzmü deyirəm?
Yenə üzr istəyirəm.

1970

SƏNDƏN

Dayan, dinlə sözümü,
üz məndən, həya səndən.
Ürək əl çəkə bilmir,
sən deyə-deyə səndən.

Gəlirsən, bəyənirəm,
gedirsən, deyindirəm.
Qaralar geyinirəm,
küsürəm guya səndən.

Gülüşün yaz yağışım,
axım, sənə qarışım.
Sən yaşa, mən danışım
sənli dünyaya səndən.

1979

QUŞLARDAN QABAQ QAYIT

Gedirsən, darıxıram,
get, qayıt külək kimi.
Çiçəyim, bitmə gedib
çəməndə çiçək kimi!

Kölgəni yerdə görüb
göydə uçan durnalar,
Səni də durna bilib,
qatarına çağırar.

Gecələr ulduz olub,
göylərdə sayrışarsan.
Gündüzlər kəklik olub
quşlara qarışarsan.

Su pərisi olarsan,
görüb ayna suları;
Bənövşəyə oxşadar
səni tikan kolları.

Ovçular elə bilər,
ördəksən, vurar səni.
Bulaq suyu bilənlər, –
içərlər sonra səni.

Gedirsən, darıxıram,
get, qayıt, ancaq qayıt.
Quşların qanadında,
quşlardan qabaq qayıt.

“ZİYAFƏT”DƏN QAYIDAN QIZ

Gecə keçib gecədən,
keçən yoxdu küçədən.
Çəkilibdi əl-ayaq.
Ana oyaq, qız oyaq.
Necə keçdi ad günü?
Qızım, sizin ziyafət?
Anacan, lap qiyamət.
Gözəl qızdı rəfiqən,
xoşbəxtədi onu alan.
Anacan, lap doğrudan.
Yəqin yeyib-içdiniz,
xörəkləri o ağgün..
Anacan, löyün-löyün...
Anası gözləyir ki,
yorulub, yatsın qızı.
Qızı da gözləyir ki,
gedib yatsın anası.
Qız görüşdən qayıdıb,
düzünü deyə bilmir,
ac qalıb, yeyə bilmir,
Gözü – acam söyləyir,
ağzı toxam, – deyənin,
“ziyafətdə yeyənin”.
Danışrlar beləcə,
baxışrlar beləcə,
əriyib gedir gecə...

DESƏLƏR, SEÇ BİRİNİ

Sənin bir gülüşündə
dörd fəsil qərar tutur.
Gah gün düşür dağlara,
gah dağları qar tutur.
Gah badam çiçəkləyir,
ətri yamacda, yalda.
Gah saralıb tökülür,
yarpaqlar ayaq altda.
İki dünyam var mənim, –
birində hər fəsilin
vədəsi var, vaxtı var.
O birində fəsillər
vədəsiz, vaxtsız olar.
Desələr, seç birini,
seçərəm düşünmədən.
Sənlə – əsl insanam,
sənsiz – soyuq bir bədən.

ZƏHƏR

Yol çəkir bir qızın ala gözləri,
bəxtini uğursuz, ili bəd bilir.
Zəhər axtarırlar, ilan zəhəri,
həkimlər zəhəri məsləhət bilir.

Qəlbi yuvasıdı isti nəfəsin,
baş kimi qəlbin də qızıl tacı var.
Kiməsə şirinlik bəxş edən kəsin,
özünün zəhərə ehtiyacı var.

Sirli bir aləmsən, ey ana torpaq,
xeyirin qardaşı, bacısı şərmiş.
Həyatın örtülü mənasına bax,
bizi zəhərlə də sevindirərmiş.

BİZ Kİ İSTƏYİRİK

Bizim görüş yeri xəstəxanaydı,
yatırdı, soruşdum, yox idi kefi.
Daha mən ataydım, o da anaydı,
mənim öz ailəm, onun öz evi.

Görüşüb əyləşdik burda üz-üzə,
söhbət eləməyə söz axtarırdıq.
Düzü, mat qalmışdıq bir-birimizə,
ocağı söndürüb köz axtarırdıq.

İndi öz bəxtimiz, öz taleyimiz,
bu görüş ilk eşqə son hörmət idi.
Otaqda yanaşı əyləşməyimiz, –
həyatda –
ayrılıq əlamətiydi.

Dünyada sevgi də, məhəbbət də var,
amma əvvəlcədən söz demək olmur.
Dünyada elə bil bir qismət də var, –
bəlkə
o qismətdən çox yemək olmur?!

O baxır üzümə gözündə heyranət,
tutulub buludlu bir səhər kimi.
Yaşayır dünyada bir ilk məhəbbət,
atalı-analı yetimlər kimi.

* * *

Aşkarda sevdim səni,
Pünhan gəzdin hər dəfə.
Canım oduna yandı,
“Can” demədin bir dəfə.

Yüz yol sizə buruldum,
Yüz yol getdim izinlə.
Gözüm yolunda qaldı,
Baxmadın bir gözünlə.

Adımız qoşa çıxdı,
Hamıya xəbər oldu.
Özüm odlara yandım,
Adım bəxtəvər oldu...

1960

MƏNSİZ YAŞA

Öyrən mənsiz yaşamağa,
mənim gülüm.
Bir az mənsiz yaşa daha,
mənim gülüm.

Bu həyatda
hər kəsin öz həyatı var,
hər dildə bir bayatı var.
Bəlkə də, hər bayatıda
bir torpağın fəryadı var.

Amma nə qəm əbədidir,
nə də sevinc,
sevinc qəmə hamilədir, –
bu hikmətdir, demə nədir.

Deyirik ki, “Həyat bizik”,
amma bəzən biz həyatdan
xəbərsizik.
Guya hər şey apaydındı bizim üçün,
Fəqət sonra
yaman olur yaxşı bir gün,
soyuq olur isti bir gün,
Dünya özü xoşdu bir gün,
pisdi bir gün.

Darda kömək, –
insanın öz inamıdı,
bu mənim yox,
müdrüklərin kəlamıdı.

Külək gördüm,
yağış gördüm həyatımda,
neçə alqış eşitdim mən,
qarğış gördüm həyatımda.

Salam verib
əleyhimə danışdılar,
ilhamıma qarışdılar.
Mən bərkidim,
sən bəlkə də itirərdin inamını,
itirərdin məramını,
lap adicə salamını.
Bu həyatdı, sərtli üzü,
sınaqlardan keçiririk
ömrümüzü-günümüzü.
Öyrəş mənim sağlığımda
bir az mənsiz yaşamağa,
bir az mənsiz yaşa daha,
mənim gülüm.

XƏBƏRSİZ

Yatırsan, dünyadan yoxdu xəbərin,
taleyin qəribə tilsimə düşüb.
Bir qadın qəsdinə durubdu sənin,
mənim də hər yerdə izimə düşüb.

Bəzən ovsunlayır şirin dilləri,
deyir ki, nə bilim, könül səsiyəm.
Mən nə birinciyəm ondan ötəri,
nə də... axırını əyləncəsiyəm.

Gözünün altına qəm ələnibdi,
dindirsen gah susar, gah qıyam eylər.
Bütün kişilərdən şübhələnibdi,
bütün qadınları ittiham eylər.

Kimsə ürəyini vaxtsız oyadıb,
gözündə qalıbdı
sevinci, nazı.
Kimsə nəzakətlə aldadıb, atıb,
qarışıb dünyada onun dünyası.

Mənim nəzərimdə o, taleyi kəm,
günü-güzəranı acınacaqlı.
Onun nəzərində mən sadəlövhəm,
mən daim haqsızam, o daim haqlı.

Qadın nəzərində başqaymış aləm,
o öz gözlərində açır səhəri.
Yeganə ümidi dünyada mənəm,
yazıq aldanıbdı... yoxdu xəbəri.

SƏNSİZ

Ay düşdü dənizə bu gecə sənsiz,
mən evdə darıxdım gizlicə sənsiz.
ləpələr öpmədi ayaqlarından,
qızartı keçmədi yanaqlarından,
Tut, – deyib qaçmadın, mən yüyürmədim,
sənsiz yaşadım,sa, ömür sürmədim.
Balet səhnəsiymiş o boyda dəniz,
ayın işığında bizim kölgəmiz!
Ulduzlar səmadan tamaşaçıymış,
əlbəttə, gözləri qamaşaıymış.
Sənsiz adıləşdim, nağıllaşmadım,
sənsiz həyat nədir, heç baş açmadım.
Bir görüş
bir sevinc,
bir səs,
bir səda
azaldı bu gecə bütün dünyada.

ZƏRİFLİK

Qızlar səhəng götürüb
getdilər buz bulağa.
Fikir tutdu əlimdən,
çəkdi məni uzağa.
Vaqifin gözəlləri
yada düşdü, ay haray!
O əsrdən bu əsrə
səda düşdü, ay haray!
O zəriflik,
o şuxluq,
o gözəllik,
o surət,
o təbəssüm,
o qamət,
o nəzakət,
o ismət,
yaşayır o zamandan
bu zamana,
          mərhaba!
Yaşayana mərhaba!
Yaşadana mərhaba!

Necə doğmadı, Tanrım,
bu qədim ənənələr!
Siz ey ulu nənələr!
Sizin tərbiyənidən
çıxdı bu tər sinələr.
Dünyanın harasında
belə qız var, ay oğul!
Sevsən, onu sev ancaq,
ona yalvar, ay oğul!
Qızlığı nə zərifdi,
gəlinliyi nə əziz.
Analığı əvəzsiz,
nənəliyi əvəzsiz.
Yaşayın siz, a qızlar!
bu gözəl torpaq üstdə.
Düzülsün misralarım,
cığır olsun, yol olsun
siz gedən bulaq üstdə.

1978

SƏN DƏ XİFFƏT EYLƏMİSƏN

Bülbül, yenə nə şivəndi,
bağrı cənnət eyləmişən.
Gəlişimdən xəbər tutub,
Nə mərhəmət eyləmişən.

Oxuyursan sözlə-sazla,
sevinirsən gələn yazla.
Dedilər ki, bu avazla
məni dəvət eyləmişən.

Büküləndə budaqda gül,
açıqlarımı sevən könül?
Yəqin olub ana bülbül,
sən də xiffət eyləmişən.

Susduruldu şair-ozan,
bu torpaqda zaman-zaman.
Sus deyəndə susmamısan,
nə qiyamət eyləmişən.

Aşib-daşsın o nəğmələr,
mənim sözüm haqdan gələr.
Mən dərdimi şirin-şəkər,
sən də şərbət eyləmişən.

Mərdəkan, 1997

BAXT QAPIN AĞZINDA AYAQ ÜSTƏDİ

Baxtımız əbədi, həyat dəyişkən,
dünyanın özü də bir cür yuxuymuş.
Bir evdə nigahın, birində eşqin,
dünyanın iki yol ayrıcı buymuş.

Mən sənin içində, o yanındadı,
eşit bu vurğunu, hecanı, canım.
Mənə “can” deyirsən, canın ondadı,
kimə həsr elədin canını, canım?!

Bir cığır, ya bir iz varmı deyirsən,
ümidin şəh kimi yarpaq üstədi.
Evində oturub baxt gözləyirsən,
baxt qapın ağzında ayaq üstədi.

GÜLƏ-GÜLƏ

Darıxma, sənə qurban,
gülüm, gülüşüm mənim.
Saçı – sapsarı qızıl,
üzü – gümüşüm mənim.

Ürəyinə salma sən,
kimdi ki o eybəcər?
Ürəyində olanlar
sonra səndən inciyər?!

İkiyə bölünmüşəm, –
canımda bir canım var.
Səndə bir yuva qurdum,
səndə bir ünvanım var.

Üstünə qəm yerisə,
qarşıla gülə-gülə.
O gülüşü mənə də
aşıla gülə-gülə.

Qəm – üzündə lalədi,
saçların şəlalədi.
Qəm də bir piyalədi, –
nuş elə gülə-gülə.

Qoyma xətrinə dəysin, –
qəddini kədər əysin,
Rəqibin qara geysin, –
qəşş elə gülə-gülə.

DÜNYANIN HEÇ KƏSİ YOXDU

Gülərzüzlüm, çox ağlama!
göz yaşı məlhəm olmayıb.
İnsan göstər yer üzündə,
üzündə bir qəm olmayıb?!

Mən səndə səni görmüşəm,
saçımda dəni görmüşəm.
Mən bu naləni görmüşəm,
mənim bu naləm olmayıb.

Yaxşı seç qaranı ağdan,
can üzülər ağlamaqdan.
Söz dilimə gəlib haqdan,
əlimdə qələm olmayıb.

Gedən getdi, səsi yoxdu,
təzəsi, köhnəsi yoxdu.
Dünyanın heç kəsi yoxdu,
heç kəsə məhrəm olmayıb.

Gözlərin bolluca qəmdi,
bu səbəbdən hava nəmdi.
Məndən ötrü cəhənnəmdi,
başqa cəhənnəm olmayıb.

29.07.2000

OYAN, ŞAİR!

“Necəsiniz?” –

xəbər alır
o qız məni hər görəndə.
Mənim də dilim açılır
dilli-dilavər görəndə.

O qədər qaş-qabaq gördüm,
baş yerində ayaq gördüm.
Ürəyini mən pak gördüm,
üzünü gülər görəndə.

Söz deməmiş, fikri duyan,
ürəkdi ürək oxuyan.
Oyan deyir, şair, oyan,
qabağında şər görəndə.

Bir az birtəhər oluram,
bir az xoşxəbər oluram.
Bir az bəxtəvər oluram
belə bəxtəvər görəndə.

22.06.99

* * *

Arada hörmət, ehtiram,
rəsmi görüş, rəsmi salam.
Səni rəsmi axtarıram,
şeytanı azdırmaq üçün.

Boy, maşallah, – şahanədi,
şair, sözün daha nədi?
Kompüter də bəhanədi,
bir yazı yazdırmaq üçün.

Deyirlər, qaradinməzdi,
bir az süsdü, bir az tərsdi.
Bir gülüşü mənə bəsd
bir ürək qızdırmaq üçün.

23.XII.04

SIĞIŞA BİLMİR

Qız susur eşikdə boynunu burub,
dözsünmü küləyə, yağışa bilmir.
Eşikdə bir dünya məhəbbət durub,
o gedib bir evə sığışa bilmir.

BƏS EYLƏR

Dərdini hamıya demə,
bir nəfər bilsə, bəs eylər.
Şərtdimi hamı “can” desin,
bir can “can” desə, bəs eylər.

Sözü-sözündən oxuyan,
səni özündən oxuyan,
dərdi gözündən oxuyan,
o dərdi bölsə, bəs eylər.

Səni sevən, duyan hanı?
Anan ölsün, anan hanı?
Tanrım, saxla Nərimanı,
bir şair bizə bəs eylər.

İyul, 2003

MƏHƏBBƏT QƏDƏR

Mən insan görmüşəm, ürəyi buzdu,
nə sözə yatıbdı, nə də söhbətə.
Məntiqi mənasız, fikri ucuzdu,
satmaq istəyibdi baha qiymətə.

Məhəbbət şerimi lağa qoyubdu,
Özünü qaldırıb dağa qoyubdu.
Guya sənət üçün məhəbbət azdı,
guya məhəbbətdə ləyaqət azdı.
Guya ictimai dəyəri yoxdu,
guya cəmiyyətə bir xeyri yoxdu.

Deyin, Françesko Petrarka gəlsin,
həpəndə göstərsin onun yerini.
Gözəl Lauraya şeir oxusun, –
İntibah dövrünün şah əsərini!

Yox, yox, məhəbbətə plan qoyulmur,
kiminsə nə bilim mədəsi dolsun.
Məhəbbət, hardasa istehsal olmur,
üstündə keyfiyyət nişanı olsun.

Başqadır həyatda duyub yaşamaq,
ürək sevindikə insan yüksəlir.
Cəmiyyət adından danışma nahaq,
mənim cəmiyyətə yazığım gəlir.

Səndə ürək yoxdu, səndə bədən var,
şəkilsən, gözündə bir həyat sönüb.
Yəqin, səni sevən, səni öpən var,
yanında bəlkə də, o daşa dönüb.

Soyuyub, elə bil buzdu o nəfəs,
desəm, müqəddəssən, ədalət olmaz.
Bədənsiz ürək də bir şeyə dəyməz,
hörmət doğursa da, məhəbbət olmaz.

Bir eşqə möhtacdı İnsan və Zaman,
döyüşür əzəldən xeyir ilə şər.
Deyin, ictimai dəyəri olan
hiss varmı dünyada
məhəbbət qədər?!

HƏYATIN ÖZÜ

Bilirəm, alimsən, çoxdu biliyin,
qadınsan, yanıma qadın kimi gəl.
Məni əsir etsin qoy zərifliyin,
nə çoxdur onsuz da quru, daş heykəl.

Az danış insanlıq fəlsəfəsindən,
mən də oxumuşam o kitabları.
Ətirlən,
          məst olum gül nəfəsindən,
unudum çəkdiyim bu əzabları.

Məni özümdən al, özümə qaytar,
uçmağa qanad ol məndən ötəri.
Mən gözün önündə itim,
                          sən axtar,
həyatın özü ol məndən ötəri.

“MƏN EVLƏNƏ BİLMİRƏM”

(Zərəfat)

Bir dostumu görürəm,
rəis çağırır məni.
Qıza görüş verirəm,
rəis çağırır məni.
Düzü, yoruldum daha.
O bilmir ki, görüşüm
qalır hər gün sabaha.
Sükan mənim əlimdə,
ixtiyar rəisdədi.
Deyirəm, belə sürüm,
deyir ki, yox, elə sür.
Mən evlənə bilmirəm:
qız inciyib barışmır,
qız qaynayıb-qarışmır.
Mən evlənə bilmirəm:
qız görüşə çağırır,
rəis işə çağırır...

1970

VAXT

Sən gələndə yanıma,
istəyirsən daima
vaxt dayana,
vaxt dura.
Vaxt da bizə qoşula,
yanımızda otura.
Sən olsaydın, bir də mən,
bu dünyada ikimiz, –
Qoşulub oturardı
vaxt da bizə,
şübhəsiz.
Vaxt gələni gətirir,
vaxt gedəni ötürür.
Vaxt dayansa, bircə an
hardasa bir səadət
yarımçıq qalar, inan.

SƏN NƏRİMAN DEYİBSƏN

Mənim evdən, mənim işdən qaçanım,
kimə doğru, kimə yalan deyibsən?
Ziyarətin qəbul olsun, əzizim,
gedib orda mənə qurban deyibsən.

Qəsd elədim mən özüm öz canıma,
tək qoymadın, gəlib-getdin yanıma.
Düşmənlərim susayanda qanıma,
can yandırıb sən mənə “can” deyibsən.

El deyəni, el qoruyub, el tutub,
köməksizi yağış döyüb, sel tutub.
Atasıza ata kimi əl tutub,
anasıza mənəm anan, deyibsən.

Ürək dostum, ürəyimə dəyiblər,
əyilənlər əyilməzi əyiblər.
Haqq şairi indi kimdi deyiblər? –
Çaşmayıbsan, sən Nəriman deyibsən.

*İyun, 1997,
Şüvəlan, xəstəxana*

XOŞBƏXT OL

Sən mənim dərdimsən, dərdi çəkəllər,
bir yolda gözlərəm mən yüz yol səni.
Əziz olduğunu dərdin bu qədər
Mənə sən öyrətdin,
xoşbəxt ol səni!

SƏADƏT

Heç bilirsənmi,
səndən
Həcər olardı, Həcər.
Belində gümüş kəmər,
kəmərin üstə xəncər,
çiynində bir “aynalı”.
Sən bundan daha gözəl,
Bundan daha mənalı!

Sənin Nəbin olardım,
vuran qəlbin olardım.
At üstə atdanardıq,
ürəkdən şaddanardıq,
səngərdə yatışardıq,
atışar, atışardıq,
qaynayıb-qatışardıq.

Necə dəmlər olardı,
necə sevinc görərdik,
necə qəmlər olardı!

Gör, nə deyir o gözlər,
deyir: nə xoş olardı
sənlə döyüşə getmək,
görüşə getmək qədər.
Sənin qolların üstdə
yaralanmaq, sağalmaq –
ah, səadət, budur, bax!

1970

SƏNİN YUXUN

Sağlığıma sən oldun
ilk dolduran qədəhi.
Əlində cingildədi
dolu şampan qədəhi.

Böyük qonaqlıq idi,
sən deyən sağlıq idi.
Dəstəyi sınıq idi,
məndə olan qədəhin.

Ürək ləkə bilmədi,
dərdi çəkə bilmədi.
Əcəl tökə bilmədi
sən dolduran qədəhi.

*29 mart 1997,
Xəstəxana*

SƏNƏ KEŞİK ÇƏKİRƏM

Sən yatırsan bu saat,
mən oyağam bu saat.
Yuxun başqa bir həyat,
özün başqa bir həyat.

Sən indi evinizdə
rahat yatırsan, nə qəm.
Mən burda, evimizdə
sənə keşik çəkirəm.

DÜŞÜB

Küsüb bir dünya gözəli,
sükutu dünyaya düşüb.
Bir yol "Ayüzlüm" demişdim,
qalxıb indi Aya düşüb.

Əlimdən bir ceyran çıxıb,
Ceyran, canımdan can çıxıb.
Mirvari dəryadan çıxıb,
təzədən dəryaya düşüb.

Onu yerbəyer eləyin,
məni dərbədər eləyin.
Məcnuna xəbər eləyin, –
Nəriman səhraya düşüb.

İTİRMƏ

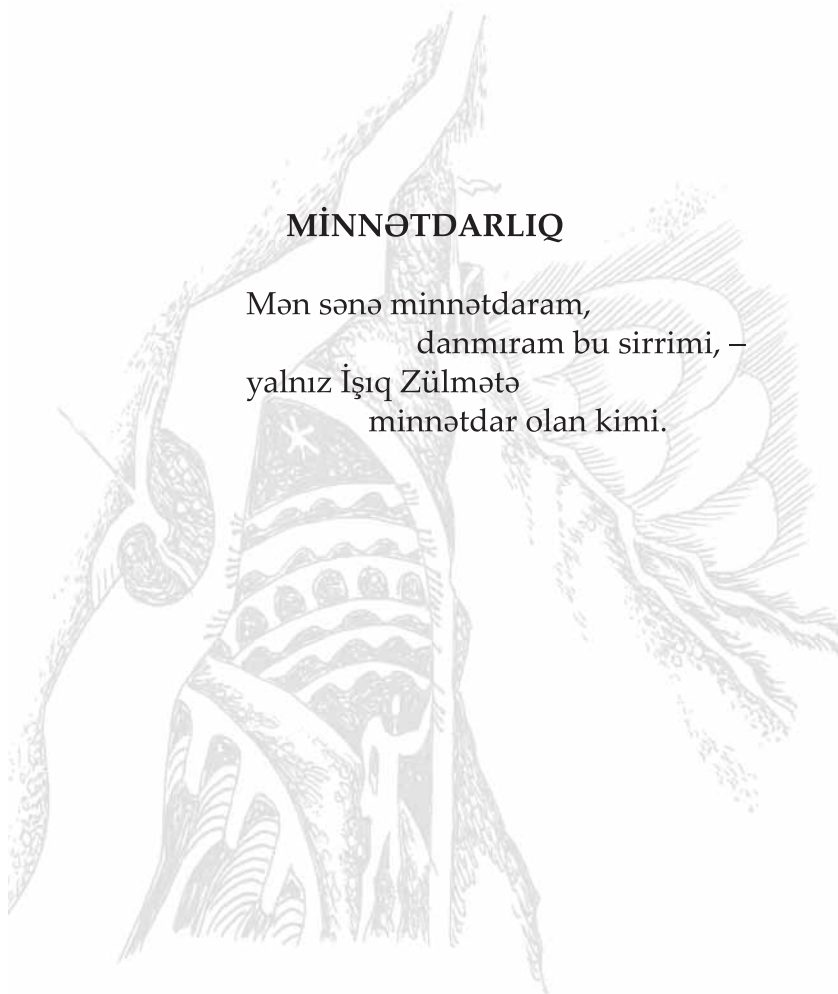
Mənim sənə sədaqətim təmizdi,
sən də mənə etibarı itirmə.
Mənmi səni, sənmi məni tapıbsan?
tapdığını saxla barı, itirmə.

Rəfiqələr sirrimizi yayıbdı,
Gələn olar, görən olar, ayıbdı.
Sən ağlama, göz yaşların hayıfdı,
sinəmə tök o yaşları, itirmə.

Əzab çəkmə, ufuldanma bir belə,
yaxın əyləş, sığal çəkim o telə.
Sevirsənsə, sevdiyinə rəhm elə,
oxşadığın ağ saçları itirmə.

MİNNƏTDARLIQ

Mən sənə minnətdaram,
danmıram bu sirrimi, –
yalnız İşıq Zülmətə
minnətdar olan kimi.

SİRR SÖZÜ

Məni gizli imtahana çəkirsən,
lazımdımı açıq deyim hər sözü?
Qulağına pıçıldasam yaxşıdı,
qəlbinlə duy, gözünlə də gör sözü.

Demə, nədir səsimdəki bu tələş,
arxada yaş, ortada yaş, öndə yaş.
Üç söz deyim, üç tilsimdi, özün aç:
Çaylı sözü, Poylu sözü, Kür sözü.

Sərv olaydın, budağını əyəydim,
külək olub qapınızı döyəydim.
Sözarası mən sənə "can" deyəydim,
sözgəlişi sən də mənə: "yar," – sözü.

Nə deyibsən, Tanrı sənə veribdi,
baxışların, yerişlərin zərifdi.
Sevən adam el içində qəribdi,
necə desin qərib sənə sirr sözü?

NAĞIL

Beləcə gedəydik, çıxıb gedəydik,
ikimiz hardasa

gözdən itəydik.

Nə sən deyəydin ki, gecdi, get artıq,
nə mən deyəydim ki, dayan azacıq.
Nə səndən "Hardasan?" – soruşaydılar,
nə mənim işimə qarışaydılar.
Yenə danışaydın, yenə güləydin,
mənim gözlərimdə güzgülənəydin.
Sən dərsdən qalaydın,
mən işdən...

ancaq

dərsdə də, işdə də hamıdan qabaq
sənin qiymətini tez yazaydılar,
mənim maaşımı düz yazaydılar.
Dünya bir azacıq

nağıllanaydı,

ışıqlar yerdə yox, göydə yanaydı.
Biz yerdə itəydik...

ruhu, fikri şən.

Eh, göydən üç alma düşür deyəsən.
Nağıldı...

LİRİK PARÇA

Mən açsam, sirrimi sənə, ey nigar,
görəsən, dünyada nə dəyişər, nə?!
Bilirəm,
dalımca deyən tapılar,
tanışlar neçə cür ad verər mənə.

Dilimin, könlümün sənsən əzbəri,
ruhum təzələnib bir cana gəlmir.
Demirəm, heç kəsin yoxdu xəbəri,
sevirəm, heç kəsin ağlına gəlmir.

Gileylər dağıtdı yüz xanımanı,
lakin xanımanlar məskənim deyil.
Ürək,
yaş artdıqca sevir dünyanı,
ürək mənimkidi, yaş mənim deyil.

MƏNƏ İZTİRAB VER

*“Bu məktubu nə üçün yazıram?
Etiraf üçünmü? Yox! Özümü yüngülləş-
dirmək və səni iztirabdan xilas etmək
üçün... Bir xahişim var: hələ bir neçə ay
mənimlə qarşılaşmağa, görüşməyə ça-
lışma”.*

Bir məktubdan

Sən mənə bəxş etdin bu iztirabı,
mənim bu uğursuz sevgimə əvəz.
Yalnız “sağol” oldu onun cavabı,
axı
verdiyini adam istəməz.

Əzab – bədənimin o da bir üzvü,
mən o əzablarla normalam, düzü.
Bir quru taxtadır sevdasız ürək,
qisməti nə sevinc, nə kədər olar.
Məni əzablardan xilas eləmək
şikəst eləməyə bərabər olar.

Mənə iztirab ver...
çəkə bilərəm,
hissiz yaşamağa qıyma sən məni.
Lakin xahişinlə yerə girərəm
yer üstə görməmək istəsən məni.

SƏNDƏN ÖTƏRİ

Sərvlər içində itdik bir dəfə,
sərvlər yanında bitdik bir dəfə.
Tökülüb çiyinə saçlar ələndi,
dünyaya xurmayı tül səpələndi.
İqlimi dəyişdi bir gülüş ətri,
yanında darıxdım səndən ötəri.

Bu yoldan adlayıb o yola keçdik,
buyurhabuyura, "sağol"a keçdik.
Baxdım həsrət ilə gözlərinə mən,
elə bil yüzillik bir məsafədən.
Ovcumun içində itdi əllərin,
yanında darıxdım səndən ötəri...

“ƏSRLƏR BOYU...”

Şəklini albomda yadigar qoyub,
baxırıq, bu əldən keçir o ələ.
“Səni unutmaram əsrlər boyu...”
yazıb öz xəttilə, öz imzasıyla.

Deyirəm, ürəyin arzusuna bax,
dilimdən düşməyib hələ adı heç.
Əsrlər boyunu vəd verdi,
ancaq
bir insan ömrünü yaşamadı heç...

1966

DÜNYANIN ƏN SAKİT YERİ

Yenə havalıydı divanə könlüm,
şaha baş əyməyib şahanə könlüm.
Dünyanın ən ucqar, ən sakit yeri
qolumun üstüydü səndən ötəri.

Sən dedin beləcə daşa dönəydik,
mən dedim daşa yox, quşa dönəydik.
Uçaydıq, doyunca nəfəs alaydıq,
yerə enməyəydik, göydə qalaydıq.
Üzərrik yandırır sən duz ataydın,
qolumun üstündə bir az yataydın.

Sən dedin quş olsaq, bizi vurallar,
daş olsaq, dəyməzlər, dinc oturallar.
Mən dedim, daş olsaq, görəllər bizi,
götürüb divara hörəllər bizi.

Yandıq bu eşq ilə, bu arzu ilə,
bu arzuya əhsən, bu eşqə əhsən.
Daşa dönmüşlərin içində hələ
daşa dönməyəni bizik deyəsən.

Hələ məhəbbətə inanan bizik,
yanıb içimizdə kül olan bizik.
Allah, ya daş eylə: divarda qalaq,
ya bizi quş eylə, yanına qalxaq.

TƏBİƏT TƏRİFLƏYİBDİ

Üzünə səhərin mehi dəyibdi,
elə bil qalıbdı yeri busənin.
O qızı
    təbiət tərifləyibdi,
varmı pisləməyə de, haqqın sənin.

Mümkünmü o hüsnə əsir olmamaq,
belə təbəssümdən varmı deyirəm.
O bir baxışdakı min mənaya bax,
sən baş bulayırsan,
    mən baş əyirəm.

Ocaq odla yanar, közlə alışar,
asandı su ilə söndürmək onu.
İnsan
    adicə bir sözlə alışar,
nə bir su söndürər, nə külək onu.

Yer verib qoynunda aya, ulduza,
o sevir...
Taxtatək qurumusan sən.
O, pambıq yığmaqdan yorulubdusa,
onu danlamaqdan yorulmusan sən.

Bir qəlbə istehza eləyən kəsə
cinayət açsalar,
olmazdı dərdim.
Dünyada min qəlbin nifrəti nəsə
mən hakim olsaydım, sənə verərdim.

1963

GÖZÜNƏ BAXMIŞAM

Bu dünya əzəldən tərs-avand olub,
dünyaya gələli işim and olub.
Adını çəkmişəm, – dilim qənd olub,
qənd tez əriyəndi, – ay sənə qurban.

Hüsnün qarşısında ağıl neyləsin,
cavan tab gətirmir, ahıl neyləsin?
Pis adama dost ocağı neyləsin? –
adam şərriyəndi, ay sənə qurban.

Sənə söz demişəm, söz vurmamışam,
bəlkə, bir naxışı düz vurmamışam?
Gözünə baxmışam, göz vurmamışam,
gözüm səyriyəndi, ay sənə qurban.

VERƏYDİ

Kaş dünyaya mən təzədən gələydim,
kaş Allahım mənə səni verəydi.
İtirdiyim bir gözəli tapaydım,
əvəzsizin əvəzini verəydi.

Yol verəydi – yolda məni saxlayan,
qan verəydi – qanadımı oxlayan.
Rəhm edəydi – kitabımı bağlayan,
qopartdığı səhifəsini verəydi.

Həyat – bəlkə mən çəkdiyim zülümdü,
ocaq sönüb, yerdə qalan külümdü.
Tək yaşamaq azadlığı – ölümdü,
cüt yaşamaq qəfəsini verəydi.

YOXDU

İnciyibsən yenə məndən,
danışmağa heyin yoxdu.
Gileylisən məndən mənə,
özgədən gileyin yoxdu.

Arada şeytan imansız,
nə qəddardı, nə amansız.
Yağırısan qarsız, filansız,
əsirsən, küləyin yoxdu.

Vəfası yox bu dünyanın,
vəfası varmı insanın?
Mənimtək sənin heyranın,
mənimtək köyrəyin yoxdu.

QƏSD

Ailəndə bəzən, işində bəzən
itirsən qayğılar içində bəzən.
Mənim aləmində bu, hünər deyil.
qayğıyla yaşamaq hələ şərt deyil.

İtməsin dünyada bir dünya baxış,
bir şirin təbəssüm, bir mehriban səs.
Ən böyük rəqibin qabaqdadır: yaş!
o elə gəlir ki, dinməz-söyləməz,
görünmür, üz-gözü bürünür yaşın,
uçurub-tökdüyü görünür yaşın.

Yandırсын könlümü od hərarətin,
amandı, yorulma...

qəlbə dəyirsən.
Sən yorub özünü, bir məmləkətin
bir gözəl qızına qəsd eləyirsən.

GÖZƏLƏ QƏSD

*Gözəl bir dissertant qadın şikayət edirdi ki,
müdafiəsinə maneçilik törədirlər.*

Müəllif

Sənin elmi işin qaldı, deyəsən,
bəlkə, müdafiə eləməyəsen?
Elmi rəhbərindən, rəy yazanından
özün müdafiə olunmalısan.

“Can” almaq istəyən sənə can verir,
imtahan götürən imtahan verir,
kəsən sən olursan, kəsilən onlar,
bəlkə də, haqlıdı haqsız olanlar?

Gedib arxivlərdə ömür çürütmək,
sevmək əvəzinə fikir yürütmək,
ya sitat gətirib sübut eləmək,
bu yalan dünyaya doğrusan, demək,
dünya gözəlinə ayıb deyilmi?
O gözlər, kipriklər hayıf deyilmi!

Səninlə üzbəüz durub danışmaq,
ya elə bircə yol küsüb-barışmaq
səadət deyilmi başa düşənə?
Bir elmi iş düşür hər gülüşünə.
Sənə gözəlliyi verən təbiət
səndən inciməzmi axır nəhayət?

Sən olan dünyada yaz-qış gözəldi,
ya elmi işçi ol, ya adi məmur.
Çatsan hansı yaşa o yaş gözəldi,
gözəlin yaşını soruşan olmur.

Bu dünya qədimdən surətpərəstdi,
onu üçə qıyma, beşə dəyişmə.
Gözələ qəsd olsa, millətə qəsddi,
Gözəli bir elmi işə dəyişmə.

18 dekabr 2001

SƏNSİZ

Səni məndən soruşan
yenə ürəkdi sənsiz.
Mən təkəm səndən ayrı,
dünya da təkdi sənsiz.

Ayrılıq azdı-çoxdu,
bəlkə də, fərqi yoxdu.
Gül gördüm, ətri yoxdu,
quru çiçəkdi sənsiz.

Hardadı həsəd çəkən,
aramıza sədd çəkən.
Bu qədər həsrət çəkən
bil, öləcəkdi sənsiz.

2000

MƏHƏBBƏT

Qol-qola yeriyr iki mehriban,
oğlan ərək eləyir, qız naz eləyir.
Dəymə sən onlara, Ulu Yaradan
dünyanı dünyada taraz eləyir.

Deyib – gülüşürlər Tanrı dilində,
hər gözün üfütü – nurlu bir sabah.
Bu eşqin, bu ömrün dar mənzilində,
yorub yarı yolda qoyma sən, Allah!

Nə qədər şeytan var, nə qədər məmur,
nə qədər qarışmış kiçik bir ölkə.
Onların heç nədən xəbəri yoxdur,
xəbərsiz gedirlər səndən də, bəlkə!

Bir daş ağrıtməsən ayaqlarını,
büdrəsə, qolundan mən tutum, Allah.
Bir az ürəyimin ağrıqlarını,
bir az şeytanları unudum, Allah.

ÜZÜM GƏLMƏYİR

Sənsiz səni deyib mən darıxardım,
şair hövsələsi onsuz da kəmdi.
Əsli gülüşünə dərdli baxardım,
Deməzdin, bu dərdli bəlkə Kərəmdi?!

Qaş oldum, göz oldum, susdum, lal oldum,
yenə dilimdədi köhnə bayatım.
Təpədən dırnağa mən sual oldum,
təpədən dırnağa kaş dil olaydım.

Dilində kimisə hallandıranda,
o məndən ötəri bir qəm olardı.
Sözün ürəyimi yaralayanda,
səsin ürəyimə məlhəm olardı.

Allaha sığınıb deyərdim onda,
bizim el qızları bunca daş olmaz.
Deyingən kişinin qaldın yanında,
Şahzadə doğulan qaravaş olmaz.

Sən məni duymadın, nainsaf qadın,
vecinə deyildi nə söz, nə eyham.
Mən salam verəndə dönüb baxmadın,
gözüm "can" deyirdi, dilimsə "salam".

İtirdim bir ömrün yaz səhərini,
yenə mən susuram, ürək mələyir.
Gözümün gözüne dediklərini
üzünə deməyə üzüm gəlməyir.

QADASIN ALDIĞIM

Gözlərim bir gözə düşdü,
ortaya möcüzə düşdü.
Üz vurmadım, üzə düşdü,
çaşdı qadasın aldığı.

Doluydum – yağa bilmədim,
qalxdım ayağa, bilmədim.
Tez keçdi, baxa bilmədim,
qaçdı qadasın aldığı.

Baxdım ki, baxtım oyana,
düz gəlirdi, döndü yana.
Demə daşdı, Nərimana,
yaşdı, qadasın aldığı.

QUMRULAR

Qoşa gəzər qumrular,
qoşa nəğmə oxuyar.
Torpağa qoşa enər,
ağaca qoşa qonar.

Duyarlar bir-birini
bu mehriban qumrular.
Nə ağacdən seçilər,
nə torpaqdan qumrular.

Sığırçından böyükdü,
göyərçindən balaca.
Nə göz doyur, nə ürək
qumruların dalınca.

Biz də bir-birimizi
sevirik nə zamandan.
Qumrular qoşa gəzir,
biz ayrı, sənə qurban.

Bir quşca da olmadıq,-
o qan yox, o damar yox!
Biz niyə sevgimizi
danırıq, qumrular yox!

Sən olsaydın yanımda,
olmazdı bu ağrılar.
Uçur məni tək görüb,
qoşa gəzən qumrular.

29.06.97

Şüvəlan, xəstəxana.

TƏK QOYMA MƏNİ

Bu dünya səhradı, dərdiş,
səhrada tək qoyma məni.
Dünya köçə-köç yeridi,
dünyada tək qoyma məni.

Gün yandırır bu səhrada,
sən atlısan, mən piyada.
Sən qabaqda, mən arxada,
arxada tək qoyma məni.

Dünya kimə miras qalıb,
bəlkə bir ehtiras qalıb?
Üzüb çatmışam az qalıb,
dəryada tək qoyma məni.

Alqış gedir, tərif gedir,
təriflərdə təhrif gedir.
Yanımcə yüz hərif gedir,
sırada tək qoyma məni.

04.01.2008

OLAYDI

"Yenə o bağ olaydı..."
Müşfiq

Yenə səfərə çıxaydıq,
yenə o vaxtlar olaydı.
Yenə yuxusuz qalaydıq,
o gecə təkrar olaydı.

Bir əldən şərbət içəydik,
buyur, buyura keçəydik.
Oturmağa yer seçəydik,
kaş yerimiz dar olaydı.

Ürəyimi açıb sənə,
yalvaraydım dönə-dönə.
Pərişan saç, açıq sinə,
göz yenə xumar olaydı.

Unudulmaz o haqq-hesab,
nə o sevinc, nə o "əzab".
Sənə qurban, səndə insaf,
məndə ixtiyar olaydı.

2002

İMTAHAN

Sənə imtahan verib
getdi tələbələrin,
mənası dərin imiş
mübtədanın, xəbərin.
Sənin təhlil etdiyin
o sadə cümlələrin.
Var olsun, sənə qurban,
“dörd”, “beş” yazan əllərin.

Xoş halına deyirəm,
qiymət alan gənclərin.
Nə vaxtdı gözləyirəm,
sənə imtahan verim,
mənə qiymət düşürsə,
can deyirsən, can verim.

26.06.03

OVSUN

Bir gözəl qadını xatırlayıram,
Allahın adını xatırlayıram.
Biz onu sevərdik, o yan keçərdi,
Bizi heyran qoyub, heyran keçərdi.

Bir üzü yaz idi, bir üzü bahar,
o varlıq yanında sən heç olardın.
Söz demək istəsən, dizin tutular,
yerimək istəsən – iflic olardın.

Qayada kəkliyə naz eləyərdi,
qəsd etsən, toyunu yas eləyərdi.
Bir az ədalıydı, bir az mehriban,
həm can alan idi, həm can paylayan.
Boyu özü boyda dar ağacıydı,
asmaqdan ötəri gözlərdi səni.

Səsi musiqiydi, dili qayçıydı,
dilini bilməsən, kəsərdi səni.
Sözü ovsun idi, yerişi ovsun, –
növbəyə durmuşduq ölməkdən ötrü.
Sevəndə görmədim cəsarət olsun,
“sevirəm” sözünü deməkdən ötrü.

BALIQ SEVDASI, YAXUD “QOCA BALIQÇI” BÜSTÜ

Qocanın gözü suda,
qocanın qəlbi suda.
Sudadır balığı da,
sudadır tilovu da.
Qoca bu macərada,
bir ömrü verir bada.
Beləcə, bax beləcə
macəra başlamışdır,
aman, ey dili-qafil! –
bu balıq sevdasıdır
mənimki də elə bil.

HAQQIN ÇATARMI

Məndən inciməyə haqqın var sənin,
Özün ovsunladın göz bulağımı,
göz yaşı içməyə haqqın çatarmı?

Sənsiz, səndən ötrü nəzir vermişəm,
könlümü könüllü əsir vermişəm.
Sənə candan qabaq mən sirr vermişəm,
o sirri açmağa haqqın çatarmı?

Məcnun Leyli deyib dağı dolaşır,
dildə bal, ağızda ağı dolaşır.
Nəriman fikirli, ahlı dolaşır,
tək qoyub qaçmağa haqqın çatarmı?

12.01.98

* * *

“...Nəriman Həsənzadə haqqında danışmaq ümumən müasir Azərbaycan poeziyası barəsində danışmaq deməkdir, – XX əsrin ikinci yarısının sosial-estetik problemlərini yaradıcılığında bütün miqyası ilə əks etdirən Nəriman Həsənzadə, böyük Səməd Vurğundan sonrakı dövrün ən gözəl şairlərindəndir; şeirində də, nəsrində də, dramaturgiyasında da, hətta publisistikasında da o məhz şairdir. 50-ci illərin əvvəllərindən bu günə qədər onun poeziyası eyni səmimiyyətə, eyni mətləblərin “təfsir”inə xidmət edir. Şairlik N.Həsənzadənin stixiyasıdır – o, təkcə şeirində, nəsrində, dramaturgiyasında, publisistikasında deyil, adi məişətdə də şairdir, yazanda da, yazmayanda da şairdir...”

...O xalqın ki, Nəriman Həsənzadə kimi şairi var, onun dövləti də olmalıdır, çünki Nəriman Həsənzadə kimi şairi olan xalqın dövləti olmaya bilməz...

...Nəriman Həsənzadənin bütün yaradıcılığının baş qəhrəmanı Tarixdir.

Nəriman Həsənzadə yalnız bu günün şair-mütəfəkkiri deyil, o, Tarixin övlədidir, onun yaradıcılığı Azərbaycan ədəbiyyatının məhz hadisəsidir”.

Nizami Cəfərov.

N.Həsənzadənin

“Seçilmiş əsərləri”nə ön sözdən.

(2004)

*Nə vaxt yetişirsə böyük sənətkar,
hər xalqın şöhrəti o vaxta düşür.*

Nəriman Həsənzadə

Rəssam: G. Əlizadə

*Bu
dünya
nərdi vandı...*

*...Bu dünya nərdivandı
qalxanda
mehribandı,
enəndə
nə yamandı...*

GECƏLƏR DÜNYADA MƏN TƏK QALIRAM

Elə ki əl-ayaq çəkilir tamam,
elə ki evlərdə işıqlar sönür;
Gecələr dünyada mən tək qalıram,
bu dünya bir sonsuz səhraya dönür.

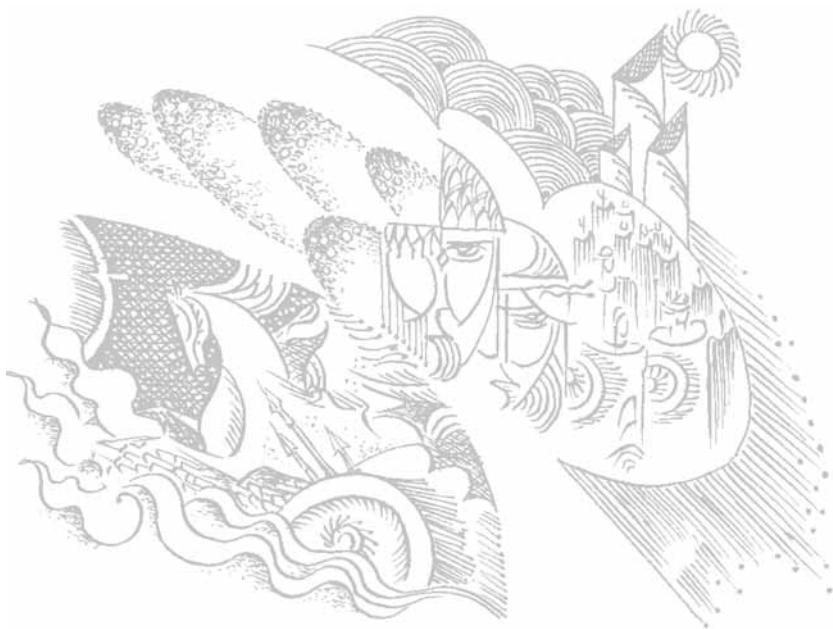
Şam kimi yansa da sinəmdə ilham,
nuru şölələnib çılçıraq olmur.
Gecələr dünyada mən tək qalıram,
bir kəsi haraya çağırmaq olmur.

Mənə haram olur, yaşamaq haram,
nəğmədən, gülüşdən, sevgidən uzaq.
Gecələr dünyada mən tək qalıram,
mən yetim qalıram, ey ana torpaq!

Görmək istəyirəm düzü-dünyanı,
yağışı, küləyi, qarı, boranı.
Gecələr dünyada mən tək qalıram,
ey insan,
ey günəş,
ey səhər, salam!..

EY FÜZULİ

Şairin nə qədər indi adı var,
biri xalq şairi, biri əməkdar.
Biri laureat, biri qəhrəman,
biri mədəniyyət işçisi... əhsən!
Salam, ey Füzuli,
özün necəsən?!

YUXULU MÜASİRİM

Baxışında razılıq,
yerişində razılıq,
rahat gedirdi
yazıq.
Həyatından arxayın,
dünyasından arxayın.
İstədim ki, çağırım,
ay zalım oğlu, dayan!
Hara gedirsən belə,
özündən belə razı?!
Arximedin gəzdiyi, –
dayaq nöqtəsi, düymə
tapılıb indi yazıq.
İndi benzin töküblər
dünyamıza nə qədər.
Bircə kibrit çöpünün
qığılıcımı bəs elər.
Hardasa bomba düşür
başı üstə evlərin, –
sənin nə vecinədi...
Hardasa dolaşıbdı
taleyi sərhədlərin, –
sənin nə vecinədi.

Torpağının sərvəti
    əliboşda qoyubdu
    hardasa bir milləti. –
Sənin nə vecinədi,
    həyatdan belə razı...
Eh, vay mənim halıma:
ikimizdən birimiz
    ya sən yazıqsan, yazıq,
    ya mən yazıq, nə bilim.
Ey mənim
    yuxulu müasirim.

M.İ.

Həç bilmirəm mən nə yazım, mən nə deyim,
düz deyiblər: vaxt atlıdı, biz piyada.
Yarı yolda sən itirdin, mən itirdim,
tale baxmır nə şagirdə, nə ustada.

Mən acgödən görməmişdim torpaq kimi,
ana deyil, doğma deyil, o yaddı, yad.
Dünya bizi əyləndirir uşaq kimi,
dərək etdikcə dərkedilməz olur, ustad.

Bu dünya bir pəncərədi, gülən baxar,
pəncərəni açan kimdi, bağlayan kim?!
Yəqin, burda çox yaşayan, çox darıxar,
eşitdikcə gülən kimdi, ağlayan kim!

Təbiətdə nə ürək var, nə də duyğu,
qadınımı oğurladı o, yanımdan.
Mənim kişi qeyrətimə toxunur bu,
insan deyil, təbiətdi namərd olan.

Bax, beləcə düşünürəm, nədir həyat,
yaxşılıqlar, yamanlıqlar dünyasında.
Gəlib mən də yer tutmuşam amma, ustad,
bu dünyaya aldananlar sırasında.

18 yanvar, 1988

BİLMƏDİM

*Müəllimim Mir Cəlalın
60 illiyinə*

Deyirlər, kamala yetdikcə insan
şirin acı olur, acılar şirin.
Niyə könlün gözü doyur dünyadan,
niyə gözün könlü ac qalır görən?

Günə bir ümid var, aya, ilə bir...
bəlkə buna görə əzizdir həyat.
Əvvəl, arzularla qızınan qəlbi
sonra xatirələr üşüdür, heyhat.

Dərk edə bilmədim hələ bir şeyi,
bilmədim dünyanın bu sirri nədir –
bədən bərk olanda qan olur beyin,
beyin bərkidikcə bədən kövrəlir...

Yox, həyat çoxuna gəlməsin asan,
böyüdün sadələr cərgəsində sən.
Oturub tərini soyutmamısan,
təriflər,
təltiflər kölgəsində sən.

Sənin öz səsinə eşitdi aləm,
“Manifest” söyləyən gəncin səsinə.
Dünyaya mən bir də baxmaq istəram
sənin gözlərinin pəncərəsindən.

1968

"Jednostka w interesie"
 przesłany wstąpił
 Gop zamawia.
 1981.

İKİNCİ ÇƏKİ

Mən heç kəsin əvəzinə gəlməmişəm bu dünyaya,
bir ömrüm var, bir adım var.

Nə qəribə yaşayışım, nə qəribə həyatım var:
kiməsə bir söz deyirlər,
çıxıb gedir öz dəmində.

Gəlib evdə düşünürəm
mən götür-qoy aləmində.

Bir cavanın ürəyini qırır bir qız,
ay insafsız,
o oğlanın əvəzinə rahatlığım itir mənim,
bəs günahım nədir mənim?

Söhbətlər var sinələrdə yatır hələ,
deyilməyib.

Namərdlər var, fikirlər var, ağrıları
çəkilməyib...

Söhbətləri
mən yer tapıb deməliyəm,
namərdləri mən hardasa, əyməliyəm,
əzabların, fikirlərin ağrısını
mən vaxt tapıb çəkməliyəm.

Gərək nişan alınam mən,
gərək kimsə onda sinə.

Cavan ikən gərək qara saçlarımı ağardım
mən,
qarasaçlı qocaların əvəzinə...
Hər çiynimdə neçə çiynin yükü durur.
Tərəziçi çəkir məni:
bir az paltar, bir az sümük, bir az da ət,
filan qədər.
Torpaqaltı çəkimdi o,
torpaqüstü çəkim mənim:
gah sevincdi, gah ilhamdı,
gah kədərdi, gah gülüşdü.
Hərəsi bir qızılgülün yarpağıdı,
ürəyimdə bükülmüşdü.
Yaşayıram hələ iki çəkim ilə,
ağırlığı gəzdirirəm içimdəki yüngüllüklə.
Bir çəkimlə torpaq altda,
bir çəkimlə torpaq üstə qalacağam
mən bir zaman.
Məndən sonra bir vaxt məni çəkəcəklər –
əvəzinə yandıqlarım,
əvəzinə üşüdüyüm, donduqlarım.
Qəzetlərə, jurnallara, kitablara qarışmışam –
çəkəcəklər məni şəksiz.
Mən millətin əvəzinə danışmışam
icazəli, icazəsiz,
adsız, sansız.
Özüm haqda...
Eh, özümdən sonra yalnız...

1969

MEŞƏ YOLUNDA

Yazıçı Elçinə

Axşam qanadını meşəyə gərir,
gülüşü xoş, üzü sərti xilqətin.
Yayda soyundurur, qışda geydirir
mütləq qanunları bu təbiətin.

Sən dedin dəyişib əsrin sürəti,
insan təbiətdən uzaq düşübdü.
Hardasa pozublar bu ünsiyyəti,
hardasa qırılıb – budaq düşübdü.

Mən dedim: duyuram bu ehtiyacı,
bir şeyi unudub bizim babalar:
pələng yırtıcıdı, qartal yırtıcı
amma təriflənib bu yırtıcılar.

Bəzi şairlərin hər nəğməsində
tərənnüm olunub guya təbiət.
Pələngə qəsidə, şaha qəsidə, –
heyf, zor önündə əyilib sənət.

Sən dedin: ayıq ol, bu dağ yoludur,
dərədə itərik, dağı aşmasaq.
Mən dedim: təbiət amansız olur,
bizi bağışlamaz ayaqlaşmasaq.

Söhbət uzandıqca yol uzanırdı,
yollar eşidirdi ürək sözünü.
Bir ağac meşəyə kölgə salırdı,
bir meşə örtürdü göyün üzünü.

Sən susdun, mən dedim bir az tələsik,
Demə, təbiətin yad kimsəsiydim.
Sən ona sığınıb dedin ki, gəzək,
özüm təbiətin aludəsiydim.

Göygöl, 1982

* * *

Hey görürəm,
öz içimdə lağ eləyir
biri mənə.
Mən danışmaq istəyirəm,
“kiri” deyir,
mən susuram,
“danış” deyir biri mənə.
Ağlayıram, göz yaşına
inanmayır.
Ağız büzür,
ağzımdan söz çıxan kimi.
Elə bil ki,
kimsə qamçı vurur mənə:
qaç deyir, qaç!
Öt deyir, öt!
Keç deyir, keç!
Sonra kimsə
yüyənimi çəkir mənim:
dur deyir, dur!
Yüyən çəkir,
qamçı vurur...

1969

TAMAH

Adəm ata,
Həvvə ana,
baxa-baxa,
yana-yana
qovuldular
"cənnət"dən
bu "cəhənnəm"ə, –
nəsil-nəsil artdığımız
bir aləmə.
Öz hökmünü verdi Allah:
ömür sürdü getdi Adəm,
getdi Həvvə,
qaldı tamah.
Pul tamahı,
ad tamahı,
sonra şöhrət,
sonra torpaq,
yer tamahı.
Rütbələrə,
təriflərə tamah salmaq,
təltiflərə tamah salmaq.
Yaşayırıq,
yaxşılının və pislərin
sirasında.

Çiynimizdə:

minnət yükü,
qərəz yükü,
raket yükü,
“cənnət” ilə
“cəhənnəm”in
arasında.

Hava bir az nəm olanda,
boz olanda,
qəzetlərin xəbərləri
pis olanda,

Buhenvaldı,
Osvensimi düşünürük.
Od içində düşünürük.
Yer üstündə

iyirminci əsrin sonu.
Yenə tamah silkələyir
yəqin onu?!

1970

MƏNƏM

Dəyişir mənim də halım arabir,
bəzən heç bilmirəm nəçiyəm, nəyəm.
Üstümə suallar yağır, elə bil
hardasa müttəhim kürsüsündəyəm.

Odlara qalanıb yanır bədənim,
hissimi, ruhumu buza qoyurlar.
Şahidlər üzümə dururlar mənim,
hakimlər üzümə hökm oxuyurlar.

Nə vaxtsa yıxılıb biri qəfildən,
yüyürüb qolundan tutmamışam mən.
Görmüşəm,
vurublar bir vaxt kimisə,
arxa durmamışam yığılan kəsə.

Kimsə ac olubdu, mən tox olmuşam,
məni axtarıblar, mən "yox" olmuşam.
Nə vaxtsa gizli bir macəram olub,
sonradan kiməsə bu, haram olub.

Dolaşır qanımda yad bir hiss mənim,
dünya günahımdan xəbərsiz mənim,
Mənəm ən müqəddəs, mənəm ən təmiz,
mənəm,
günahkar da mənəm, şübhəsiz.

1968

SONRA

Təklük istəyirəm bəzən bircə gün,
lap yarım gün olsun təkliyin ömrü.
İnsanlar içində mən təklük üçün,
təklükdə darıxdım
insandan ötrü.

Özgənin yanında o saat, o dəm,
bir az necə olsa, özgələşirəm.
Elə bil özümə mən yad oluram,
sanki tək olanda azad oluram.

Ya da xəbislərdən nə vaxt uzağam,
elə bilirəm ki, xoşbəxt uşağam.
Bilmirəm, ürəyim hardadı mənim,
yağışım, küləyim hardadı mənim.

Sonra darıxıram...
gözümdə mənim
dünya başqalaşmış bir "cənnət" olur.
Mənim rahatlığım, asudəliyim
sonra görürəm ki, ətalət olur.

Azalır dözüümüm çətinə, dara,
üşüyür əlimdə ərköyün qələm.
Yox, yox xəbislərə və paxıllara
bir az mənnətdarlıq eləməliyəm.

Yaşayın, namərdlər, mənimlə birgə,
siz məndən sonra da olacaqsınız.
Hələ bir paranız nə deyim..
bəlkə
yaxşılar içində qalacaqsınız.

Bəzən söz verilir naşı bir dilə,
gül-çiçək üstünə qar ələyir, qar.
Bir para “namizəd” məddahlar hələ
bir para “bütlərə” namaz qılırlar.

Qoy səssiz keçməsin söz həyatımız,
çoxları dünyada bir yük olubdu.
Böyük döyüşlərin
axırda yalnız
elə şöhrəti də böyük olubdu.

1968

KİMSƏ

*Ay daş atan baxtavar,
Daşın da bir vaxtı var.*
El sözü

Kimsə məndən ötrü darıxır hər dəm,
kimsə yasa batır görəndə məni.
Kiməsə bayramam, kiməsə matəm,
kiməsə əbədi həyat yelkəni.

Kiminsə gözündə balacayam mən,
kiminsə böyüyü dünyada mənəm.
Kiminsə düşmüşəm nəzərlərindən,
kiminsə nəzəri üstümdə... bilməm.

Kimsə yol gözləyir əlində çiçək,
kimsə kölgəm kimi izləyir məni.
Hardasa payıma sevinc düşəcək,
hardasa bir kədər gözləyir məni.

1968

O QƏDƏR

Əyir başını yerə
ağac bar gətirəndə, –
əyildim sənə mən də.
Ağacın kökü ilə
meyvəsinin arası
nə qədərsə, o qədər
yaxın olduq dünyada,
buna kim uzaq deyər?!

Sənin arzun, niyyətin,
soyuqlarda donmağın,
istilərdə yanmağın,
yoluma göz dikməyin,
bəzən xiffət çəkməyin,
həyatın –
mənə xidmət,
nə söz olub, nə minnət.

Ağacın kökü ilə
meyvəsinin arası
nə qədərsə, o qədər
uzaq olduq sonradan.

Bunun da öz mənası.
Köklə meyvə arası
iki qarış olsa da,
bəzən yazlı, payızlı
dördfəsilli dünyada.
Gah qar olur, gah külək,
indi bildim mən ancaq,
barsızlıqmış
dünyada
kök üstə əyilməmək.

1969

ZƏRRƏ

Fikirlər dolaşıb keçir başımdan,
məni yer çağırır, torpaq səsləyir.
Əyilib keçirəm söyüdün altdan,
budaq dilə gəlir, yarpaq səsləyir.

Torpağam, torpağa qarışmamışam,
nə vaxtsa torpağa çevrilməliyəm.
Yarpağam, yarpağa qarışmamışam,
nə vaxtsa, yarpağa çevrilməliyəm.

Nəfəsim ətridir cəmənin, düzün,
mən bu torpağınam, bu torpaq mənim.
Dünyadan getməyim, yenə də bir gün
dünyaya gəlməyim olacaq mənim.

Yerdən bitəcəyəm təzə ot kimi,
o günlər uzaqdı,
yəqin uzaqdı.
Bəlkə bir salxımım bu söyüd kimi
kiminsə ciyninə toxunacaqdı?

Hər yaş bir ömürdü... uzun, ya qısa,
küləyin qanadı, yelin səsiyəm.
Mən hansı bostana, hansı bağasa,
bir vaxt gübrə kimi səpiləsiyəm.

Demə silinəcək keçdiyim yol, iz,
əbədi yaşayan dünyada nədi?
Bəlkə yüz il sonra çıxacaq filiz,
ya başqa bir "uran" hələ məndədi.

Gəzəri torpağam bu torpaq üstə,
məndə qərar tutub mənsiz bir aləm.
Dünya zərrələrdən ibarət isə,
böyük kürəmizin zərrəsi mənəm.

1968

İTHAF

Aspirant dostlarım, ayrıldıq artıq,
necə qısa oldu illərin ömrü.
Yüz tozlu qovluğ u misal gətirdik,
bir təzə fikiri sübutdan ötrü.

Çəkisi olmayır yüz boş söhbətin,
ən böyük nüfuz da ən adi faktdı.
Bəlkə ən mürəkkəb incəsənətin
əsası ən sadə riyaziyyatdı.

Kitablar aləmi – ruhi dünyamız,
mən bir söz demişdim, yadımda durur.
Bizim Respublika kitabxanamız,
Bakıda ikinci darülfünundur.

Oxuduq... asanmı axıra çıxmaq,
kitabmış dünyada ən dərin ümman.
Mən sonra bildim ki,
savadlı olmaq, –
mədəni olmaqdan asanmış, inan.

Danışmaq həvəsim azaldı mənim,
endim əsrlərə əliçıraqlı.
Mən elm öyrəndikcə,
susmaq öyrəndim,
batdım öz içimdə əlli-ayaqlı.

Bir şeyə təəssüf elədik ancaq,
Bəzən vicdanımız yandı bu oda;
Əyləşdi aspirant stullarında
bəzi stullardan qovulanlar da...

1970

TƏRƏDDÜD

Mən bir şeir həsr elədim
bir nəfərə,
                    hörmət ilə,
aramızda olan köhnə
                    ülfət ilə.
Ürəyimi məlhəm qoydum
                    yarasına
                    bu fənd ilə.
O, qaramca gileyləndi
                    qeybət ilə.
O, adımı qaralatdı
                    siyahıdan
                    bir xətt ilə.
Mən xətt dedim
                    hiddət ilə.
Çatdırdılar bunu mənə
                    minnət ilə,
Rəhmim gəldi öz-özümə,
xəstəxana paltarında
                    xiffət ilə.

1979

ÜLFƏT

Çəkdi imtahana məni təbiət,
yollarda bərkiyə-bərkiyə gəldim.
Könlümdə təsəlli, gözümdə ülfət,
bu dünya sərgidir, sərgiyə gəldim.

Taleyi kimiyyə adi bir çəmaq,
kimiyyə qiymətli firuzə verdi.
Harda ki dinmədim, susdum heç nahaq,
ağardı saçlarım, bürüzə verdi.

Gördüm həyatımda kimsəsizliyi,
yaxşılıq axtarıb daddım pisliyi.
Göydə yox, yerdəki çəkisizliyi
eşidən nə bilər, görəndən soruş.

Mən tənha bir evdə həyata gəldim,
gəldiyim yolları piyada gəldim.
O qədər susdum ki, fəryada gəldim,
sevincin qədrini sən məndən soruş.

Həyat, əzizimsən, sən mənimkisən,
Sən məndən ötəri, həyat, ikisən.
Qalsam – kimliyimə cavabdehəm mən,
getsəm – kimliyimi vətəndən soruş.

1979

ÖMÜR VƏ ÇÖRƏK

Bir qoca yaşayır Zaqatalada,
onun söhbətini sevdim ürəkdən.
Deyir: insan oğlu gəlir həyata,
bir ömürdən doymur, bir də çörəkdən.

Adi söz olsa da, bu, fəlsəfədi,
açılır düyünü, sirri dünyanın.
Ömürün, çörəyin qiyməti nədir, –
özündən soruşun bunu, qocanın.

Təzə qədəm basır doxsan səkkizə,
bəlkə də, bir ömrün zirvəsindədi?!
Gözü nura möhtac, qulağı səsə,
ürəyi yaşamaq həvəsindədi.

Dayanıb töşüyür gülümsəyərək,
dağları yoxuşa yerimək istər,
dünyayla dünyalıq eləmək istər,
əlləri iridir fil qulağıtək,
bədən nazilibdi, çubuğa bənzər.

Çapılıb elə bil dağ qayasıtək,
səsində qəribə bir qubar qalıb.
Qalıb,
latınların əlifbasıtək,
bütöv bir nəsildən yadigar qalıb.

1979

YUXUDA

Bir yuxu gördüm dünən,
gördüm, uzaq mənzilə
mən yola çıxıram tək.
Bir azdan gün yaxacaq,
sonra axşam düşəcək.
Danlayırlar:
tələsmə,
yol uzaqdı, getmə, qal.
Hər üzdə bir təəssüf,
hər baxışda bir sual.
Deyirəm, darıxmayın,
bir ev tapıb dəyəərəm,
yolda gecələyərim.
Həyatda narahatam,
xeşli vaxtdı, düzü, mən.
Yuxuda da qaçıram
bir namərdin əlindən.

1980

YAŞ

İkimiz üz-üzə – sevinc ilə qəm,
elə hey deyirəm bir dinlə məni.
Gözlərin nə deyir, – başa düşürəm,
niyə çaşdırırsan dilinlə məni?!

Sən olan dünyada başqadı dünyam,
məhəbbət göz ilə, qaş ilə deyil.
Yaşca böyük ikən, uşaq oluram,
görünür, böyüklük yaş ilə deyil.

Gözünlə həmrəysən, dilinlə yadsan,
biri doğmadısa, o biri yaddı.
Gah bərxsən daş kimi, gah amanatsan,
bəlkə qadınlarda bu, ehtiyatdı?

Nəfəsin ətirli, özün təzə-tər,
uyuyur qoynunda yaz ilə bahar.
Sən məndən özünü gözlədin, yetər,
Özündən gözlə ki, qabaqda yaş var...

BİZİM QIZLAR

Danış, danış sən Allah,
Həcər düşür yadıma.
Nəbi, dağlı qaçaqlar,
səngər düşür yadıma.

Deyirəm: gül yaraşır
o qucağa, o ələ.
Deyirsən: tufəng tutub
tətik çəkərdim hələ.

Deyirəm: ipək şalın
gözəl tutur, lap qəşəng.
Deyirsən: bayraq kimi
lazım olacaq örpək.

Deyirəm: ürəyində
varmı bir eşq, bir ülfət?
Deyirsən: canımdadı
bu torpağa məhəbbət.

Deyirəm: oğlanlardan
narazısan, narazı.
Deyirsən: görmür onlar
bizim qızlarımızı.

Getmirik yad ocağa,
qarıyırıq başatan.
Oğlanlar yox, qızlardı
bu milləti yaşadan.

Yan, yan ana torpağın
ocağı, közü kimi.
Oğlanlar yetirəcək
bu qızlar özü kimi.

Qoynunda bəsləyəcək,
səngərə səsləyəcək.
Qalsan, əzizləyəcək,
ölsən, namusdu qızlar.

Doğma, əziz, mehriban,
evlən, ay sənə qurban.
Harda qız axtarırsan? –
Kürdü, Arazdı qızlar.

Suyun sonasıdılar,
odda yanasıdılar.
Millət anasıdılar,
millətə qızdı, qızlar.

NOVRUZGÜLLƏRİ

Qarla qarışıq çıxıb
təzə novruzgülləri.
Torpağın bu nəğməkar,
amma lal bülbülləri:
bu bahar elçiləri,
sarısaç, nazıkbədən,
ağpaltar elçiləri.
Yox, sükuta bənzəmir
dünya bu mərəkədə.
Sükuta qulaq asmaq
zövq istəyir, bəlkə də.
Təzələnir təbiət,
yaşa mey-məzə dünya!
Gəncə – köhnə görünür,
qocaya – təzə dünya.

QARA KEŞİŞ

(Bakıdakı kilsə zənglərinə)

Əslini Kərəmə
verməyən Qara keşiş,
əsrdən-əsrə
yaşayır, sən işə bax.
İşıqlı küçəylə
yeriyir Qara keşiş,
boyunda həmin xaç,
başında həmin papaq.
Bəlkə də, o hələ
Kərəmin acığına,
kilsənin zəngini
vurur hey, nə deyim.
Tək bunu deyim ki,
babamın ocağında
susan kim olubdu,
beyin-baş aparan kim?!

Bir yanda naləsi,
fəryadı Təzə Pirin,
bir yanda kilsənin
zəngləri... fikir verin!

Hardadı Koroğlu
nərəsi, mənə verin!
Hardadı Nasehin
naləsi, mənə verin!
Hardadı Həcərin
nəğməsi, mənə verin!
Dözərmü Üzeyir
ünvanlı torpaq, deyin.

Mən nə zəng, nə kilsə,
nə qəhər istəyirəm,
başqadır, başqadır
bir qəlbin bu həsrəti.
Mən Odlar yurdunda
şərqilər istəyirəm,
yoldaş Bakı Soveti!

1961

BAKI BAĞLARI

Şəhərdən ayrılıb mən bağa gəldim,
əslində –
                    asfaltdan torpağa gəldim.
Elə bil, mən xalqın içinə gəldim,
                    yerdə –
                    Azərbaycan bürcünə gəldim.
Dini, ənənəni əziz tutan var,
                    din olan yerdə də, mənə, iman var.
Qədiri-qiyməti budur insanın.
Mənə salam verib, salam alanın
                    əlində təsbeh var,
                                    başında papaq,
                    dilində "Ya Əli!"
                                    üzündə həya.
Nə deyim daha,
                    şükür Allaha.

NƏ QƏDƏR XATIRLANIRSA

Türk qadını Dalçınar bibimə

Yaşadı qonşuda yüz il bir qoca,
aşıb, yüz birində getdi torpağa.
Ondan nə söz qaldı,
nə qapı-baca,
nişanə yox idi xatırlamağa.

Bu yurdun sahibi, evin yiyəsi
həyat aşiqiydi neçə il qabaq.
Bizi – Yolçuların Məmmədəlisi
bir ocaq başına yığmışdı o vaxt.

Sözü gətirdimi üzə deyərdi,
burda “Qoca coşqun” coşardı hərdən.
Nərddə uduzanda zəri söyərdi,
duzlu qafiyələr qoşardı hərdən.

Qarşımda ilahi bir qadın durur,
əylənir mehriban qız nəvəsiylə.
Ata ocağını sönməyə qoymur, –
hər qəlbi qızdırır od nəfəsiylə.

Yaşayaq bir ömür, –
uzun, ya qısa,
ey dost, bir sözümü sən saxla yadda.
Bəlkə də, nə qədər xatırlanırsa,
o qədər yaşayır insan həyatda?!

VƏSİYYƏT

- Mən kimə inanım?
– Sən mənə inan.
(bir söhbətdən)

*Bu söz bir tanışın çıxdı dilindən,
ən ağır günlərin ərəfəsiydi.*

*Bu söz –
yığılanı tutub əlindən
ayağa qaldıran kişi səsiydi.
Ən ağır günlərin ərəfəsiydi.*
Müəllif

Yaşatdım həyatda öz məramımı,
mən ömür payımı götürdüm, ay dost.
Axırda insana mən inamımı
inana-inana itirdim, ay dost.

Ürək xəzinədi... yüz əl talayır,
gedib yıxılırıq, bilmirik harda.
Namərd can bəsləyib, meydan sulayır,
mərdlər can qoyurlar, az olsalar da.

Sədaqət – bir tikə çörəkdə imiş,
kəsdiyin bir tikə – min vədə dəyər.
Qüvvət biləkdə yox, ürəkdə imiş,
ürəyindən soruş,
ürəyin deyər.

Mən sənə inandım,
döyüşdən qabaq
səngərdə silaha inandığımtək.
And içib Allaha inandığımtək,
özümə inamdı – sənə inanmaq!

Qoy sənin taleyin üzünə gülsün,
bir sözü unutma, məndən vəsiyyət:
Qədri bilinsəydi deyilən sözün,
qədir sahibiydi indi cəmiyyət...

SƏNƏTKAR

*“Salam verdim,
rüşvət deyildir deyə almadılar”.*

Füzuli

Sevindim –
oxuyanda,
ustad, şeirlərini.
Dünya söz sərgisində,
gördüm sənin yerini.
Qorxdum –
tanış olanda
tərcümeyi-halınla,
görüşdüm xəyalınla.
Təqib olub, nə qədər,
rəqib olub, nə qədər.
Dərd – səndən sənə qədər
Ətrafın rəzil, xain.
Kimsəlilər – arxayın,
Kimsəsizlər – narahat.
Saxtalar üzdə,
əhsən!
Niyə belədir, ustad!
Nüfuzdan düşüb sənət, –

cəmiyyətdə üfunət,
Yalan,
                    baykot,
                            iftira.
Necə yaratdın, ustad?
Necə gəldin həvəsə?
Ya necə birnəfəsə
yarandı əsərlərin?
Sonradan sən yaşadın,
                    öldü müasirlərin.
Niyə belədir, ustad, –
                    təhqir olur yaradan.
Xoşbəxt sənət yolunda
gərək bədbəxt olasan?

DƏRDLİ, DƏRDSİZ

Dərdliyə dərd desən,
susub o dinlər,
özü həmrəy olar
birtəhər sənə.

Dərdsizə dərd desən,
gülüb lağ eylər,
dərd verib
həyatı öyrədər sənə.

MİRVARİD XANIM

Mənim Mirvarid bacım,
dünya yaman dünyadı.
Əvvəl duyan, yaşadan,
sonra danan dünyadı.

Gözəl qız cilidində
naz eləyən dünyadı.
Sırr verib, sirrimizi
söz eləyən dünyadı.

Gözümüzə qəfildən
eynək taxan dünyadı.
Yaxından ələ salıb
gendən baxan dünyadı.

Yaş ötür, ömür keçir,
“dünya yalan dünyadı”.
Bizim öz dünyamızda
Bizsiz qalan dünyadı.

Moskva, 1981

YARADAN DA, YARALANAN DA

Mənim ilhamıma sən daş atırsan,
nəğməli ürəkdən xəbərin varmı.
Kimin süfrəsinə əl uzadırsan,
kəsdinin çörəkdən xəbərin varmı.

Mənəm Araz deyib,
Kürə baş əyən, –
toyundan, yasından xəbərin varmı.
Ey beşik haqqında fikir söyləyən,
ana laylasından xəbərin varmı.

Kimdi bu torpağı əkib-becərən,
ovcunda qabardan xəbərin varmı.
Ürəkdən su içib yerdə cücərən,
nemətdən, nübardan xəbərin varmı.

Əsrin övladıdı əsl sənətkar,
yaşayır sənətin öz qanunları.
Mənim sinəmdəki hisslər, ağrılar
sənin barmağında olaydı barı.
Həkim qan alanda ufuldanaydın,
iynənin odundan bir az yanaydın.

Sən onda bilərdin nədir bu göynək,
niyə qəm gözdədi, ağrısı canda.
Niyə məğlub olur duyan bir ürək,
yaradan da mənəm, yaralanan da?!

İKİMİZ DƏ

Səni bu gün avtobus,
məni fikir aparır,
yeni fikir aparır.
Yumşaq kreslosunda
oturub avtobusun,
baxırsan pəncərədən.
Küçələr uzun-uzun.
Sən indi evinizin
dümdüz şüşə yolunda.
Mən fikrin kələ-kötür,
qalın meşə yolunda.
İkimiz də gedirik...
Birimiz evimizə,
birimiz arzumıza.
Birimiz piyadayıq, birimiz
minmişik avtobusa.
Sənin yaxındır yolun
nə bir sorğu, nə sual.
Mənim uzaqdır yolum,
uzaqdır arzu, vüsal.
Avtobus sağ-salamat
çatacaq bir saata.

Fəqət fikrin yolunda
şöhrət də var,
qəza da.
Sürücüdür aparən,
sən rahatsan, eh, nə qəm.
Mən özüm həm sürücü,
həm də ki sərneşinəm.
Sən evə tələsirsən,
mən arzuma dəmbədəm.
Sənin əlində bilet,
sən gedib çatacaqsan.
Bəs mən? Nə deyə billəm...

MƏNİ NƏ GÖZLƏYİR

Bakıya dönürəm uzaq səfərdən,
məni nə gözləyir, –

sevincmi, qəmmi?

Eh bilirəmmi!

Bir şeyi indidən bilirəm ancaq,
yüyürüb yaxamı külək açacaq,
məndən icazəsiz bu dəli külək,
başımdan papağı alıb qaçacaq.

Əgər yerə qoysam çamadanımı,
bir az gücü çatsa,

itələyəcək,

hava vuracaq,

günəş pencəyimi soyunduracaq.

Hambal tanıyacaq məni o saat,
gedəcək cibimdən sonuncu manat.

Bakıya dönürəm uzaq səfərdən,

Məni nə gözləyir, –

sevincmi, qəmmi?

Heç, bilirəmmi!

ZAQATALA ABİDƏSİ

Dünyanın mərkəzində
“Rusiyanın ucqarı”,
qədim dağlar diyarı.
Qala düzü,
Daş qala,
səfalı Zaqatala.
Ünvanına bu təhqir,
bəxtinə gör nə düşdü:
Rusiyadan qovulub
burda tarixə düşdü,
Rusiyanın ən igid,
ən gözəl oğulları.
“Rusiyanın ucqarı”
Sənətkarı,
sənəti,
harda rüsvay elədi,
dustaqxana etməyi
öyrətdi “ustadımız”,
müstəmləkə şefimiz.
Tikdirən o,
tikən biz.
Məftil hasar,
daş barı,
keşikçi budkaları,
“Memarlıq” abidəmiz.

Darvazası dəmirdən,
Şəhərə sığınsa da,
uzaqdı səs-səmirdən.
Hakimin üzü kimi
qalada saxta qürur!
Dindirmək istəyirəm,
qulağı kar,
dili lal
müttəhim kimi durur,
susub boynunu burur.
Tariximə ləkədir,
tarix olub
qorunur.
Soyuyub odu-közü.
Dünən dustaq edənin
dustaqdır indi özü.

1981

ƏSLİ YOX

Şaxta hücum etdi hissə, duyğuya,
Dağları bürüyən sən demə çənmiş.
Kimsə quyu qazıb düşdü quyuya,
zaman hakim kimi
cəza kəsənmiş.

O çox qürrələnib çatdadı kindən,
yadda təkəbbürü, adəti qaldı.
Sözün epiqonçu müəllifindən,
sənətin əslı yox,
surəti qaldı.

SİZ CƏBHƏYƏ GEDƏNDƏ

Nişanlınız, əriniz
vuruşdu bayraq altda.
Uzun hörükləriniz
gizləndi papaq altda,
siz cəbhəyə gedəndə.

Silah götürəndə siz
düşmən çaşdı, yanıldı.
Gəlinlik paltarınız
büküldü, saxlanıldı, –
siz cəbhəyə gedəndə.

Eşqin, əhdin, ilqarın,
sınağıydı andınız.
Nişanlı oğlanların
dalınca yollandınız, –
siz cəbhəyə gedəndə.

Səngərlərdə yatdınız
bürünüb şinellərə.
Boz qayıq qurşadınız
zərif, incə bellərə, –
siz cəbhəyə gedəndə.

Azərbaycan qızları! –
Gözəl, göyçək, həyalı.
Heyf, sonraya qaldı
başınızın sığalı
siz cəbhəyə gedəndə.

VAQIF

*Şuşada Vaqifin abidəsinin
açılışı münasibətilə*

“Vaqif!

Ey sərvərim, ey tacidarım!” –
Harda xatırladı şairi ürək?!
Hörmət – süddən gələn bir adətimdi.
Vurğundan Vaqifə salam yetirmək,
bəlkə də, yeganə səadətimdi.

Heykəllər sadəcə əl işi deyil,
məhəbbət dediyin – başqa məramdı.
Dünyadan gedənin gəlişi deyil,
dünyada qalana bir ehtiramdır.

Meylini ellərə salan şairin,
səsi Kür çayının qırağındadı.
Beşiyi – Qazaxda qalan şairin,
məzarı – Qarabağ torpağındadı.

Sözünü, hökmünü dəyişdi zaman,
indi Cıdır düzü bir kainatdı.

Nə saray havası,
nə İbrahim xan,
nə Qacar ordusu...
necə rahatdı!

Elə bil könlümdə yaz havasıdı,
Qoynu nə genişdi düzün-dünyanın.
Vaqif – şerimizin şah misrasıdı,
Vaqif – vəziriydi xan sarayının.

Yaşayır ürəkdə əsl sənətkar,
sənətə əbədi bir hörmət olsun.
Şairim, şerinə böhtan atanlar
abidən önündə xəcalət olsun!

Hanı başı üstə durna qatarı,
yoxsa... haça budaq pərvaza gəlsin.
Bu gün bir hal-əhli, könül dildarı,
əlində şərbəti pişvaza gəlsin.

ANALAR, NƏNƏLƏR...

Atalar, analar atıla bilməz.

B.Vahabzadə

Nənələr, analar,
xəstəxanalar!
Rəis oğulların öz anaları,
nazir oğulların qaynanaları.
Ağbirçək nənələr, əziz analar!
Oğlu vəzifəli,
ərsiz analar!
Yatırlar payızda, qışda, baharda,
xəstə olsalar da, olmasalar da.

Dardı oğulların meydan otağı,
analər, nənələr düşməyir yada.
Gəzməyib,
tutulub iki ayağı,
dördayaq olublar çarpayılarda.

Nənələr darıxır nəvələr üçün,
yuxusuz qalıblar yataqlarında.
Nənələr artıqdı o evlər üçün,
qalib xəstəxana otaqlarında.

Gör harda dolanır, harda yeyirlər,
boğazdan keçirmi kəsilən çörək?!
Həkimlər car çəkir:

“Xəstə deyillər!”

Oğullar qışqırır:

“O yatsın gərək!”

Oğlu filankəsdi, gəlmi filankəs,
oğulla, gəlinlə yaşaya bilməz!

Yanır xiffət ilə ürək bu oda,
yaşayır kim kimin gör, sayəsində.
Oğullar – vəzifə stullarında,
analar – dövlətin himayəsində...

* * *

Raketlər sancılıb yer kürəmizə,
insana tuşlanıb ağır metallar.
Şüalar yayılır suya, dənizə,
kosmosdan beşiyi nişan alırlar.

Ağır qanad çalır səmada quşlar,
qurğuşun tozudu yerdə havamız.
Göydən "stronsu" tökür yağışlar,
tənəzzülə dönür intibahımız.

Göydəki Ay boyda bir xərabəni,
görün, xatırlayın, nədir o tufan?
Yerdəki sonuncu müharibəni,
nə görən olacaq, nə xatırlayan.

Kainat ümmandı, yer – açıq ada,
hər kəs öz bəxtini əmanət verib.
Yaşamaq istəyir insan dünyada,
ona bu hüququ təbiət verib.

Əkilmək, səpilmək istəyir torpaq,
bəhsi qorxuludu xeyirlə şərin.
Gəlin səsimizi elə qaldıraq,
pozaq niyyətini baş nazirlərin.

* * *

Gedir küçə ilə ağır bir sükut,
şəhərdən bir şəhər ayrılıb nədir?
Qəbristana kimi nəinki tabut,
gözlər də çiynlər üstündə gedir.

Nə deyir insana bu son ehtiram,
ömür möhlət versin bircə an təki.
Biri son mənzilə gedir bu axşam,
yüzü qayıtmağa gedir, hələ ki.

Arzular dil açıb insan gözündə,
qocalar yeriyr ürəyi xoflu.
Ən uzaq yollar var dünya üzündə,
onlardan uzaqmış qəbristan yolu...

“SƏDR”

Yekəgödən, yekəbaş durub stola keçdi,
Tələsik zəngi basdı, tələsik sudan içdi.
Qərar verdi tələsik və tələsik nə isə...
Bəli, sədrliyinə güvəndi nə dedisə.
Yox idi hələ dinən, tükənsə də səbrimiz.
Aman! Nə yaxşı ona iclasda tabeyik biz.

HƏSRƏTLƏ

Sən baxdın həsrətlə, həsədlə mənə,
nə bilim, qəribə bir qəsdlə mənə.
Mən də sənə baxdım həsrətlə inan,
sən təzə yazansan, mən – sən yaşından.

Hələ düşünürsən əlində qələm,
nə çətin yaranır o misra, o xətt?!
Sənin gözlərimdə ən xoşbəxt mənəm,
mənim gözlərimdə sənsən o xoşbəxt.

Hələ yer üstündə yerin yox sənin,
sözlərin gül-çiçək qoxulu deyil.
Hələ məşhurlaşan şeirin yox sənin,
hələ şairliyin qorxulu deyil.

Açsın qucağını qoy doğma yurdun,
sənin nəfəsinlə qızınsın aləm.
Böyük əsər yazsan,
                    məndən də qorun,
hardasa qısqanmam, mən də şairəm.

Bəzən əksinədir, bilmək olmayır,
buz əllər toxunur od nəfəsinə.
Yaxşı əsər yazıb pis olur şair,
düşməni çoxalır dost əvəzinə.

Həyat, mübarizə deyirlər – budur,
oğulsan bərk dayan, bu, nahaq olmur.
Şöhrət olan yerdə qısqanlıq olur,
amma xainlərlə bacarmaq olmur.

Köhnə yurd yerində təzə ocaqsan,
Nə tüstü qorxutsun səni, nə də his.
Mənim mövqeyimə sən çatacaqsan,
sən yaşa qayıtmaq çətindi, şəksiz.

Həyatın sirridi bu əvvəl, axır;
gəlirik, gedirik biz bu ülfətlə.
Aşağı – zirvəyə həsrətlə baxır,
zirvə – aşağıya yenə həsrətlə.

İNAN

Əlində dolu çömçə,
başında bir ağ ləçək.
Gördüm xörək çəkirsən
nimçələrə.
Mübarək!
Sənə həyatdakından, –
yuxudakı vəzifən
gözəl yaraşır, inan.

MƏNİM

Dəlidağ yaylağı bahara dönsün,
axsın sinəm üstə çeşmələr mənim.
Göndər sarıgüldən, kəklikotundan,
könlüm quzu kimi hey mələr mənim.

Sizin İstisuyun qədim adı var,
loğman sularının başqa dadı var.
Orda Səməd Vurğun xatirəti var,
keçir ürəyimdən gör nələr mənim.

Mən də bu dünyada sorağam-səsəm,
Hardasa bir duyan ürəyə bəsəm.
Ellərdən bir təzə söz eşitməsəm,
sözüm paltar kimi köhnələr mənim.

Gəlsin qoca Şəmşir,
bir saz, bir də sən,
yeyək Kəlbəcərin bal pətəyindən.
Keçək at belində dağ ətəyindən,
fikrimdə bir at var, bir yəhər mənim.

İMTAHAN

Mən gördüm o qızı, bir adı pünhan
görüşə qaçırdı əlində dəftər.
Bir vaxta düşmüşdü görüş, imtahan,
orda da, burda da gözləyirdilər.

Müəllim, rəhm elə çıxsa yadından,
bir az fikirləşsə, bir az macal ver.
O da imtahandı, bu da imtahan,
məhəbbət fənnindən qıza sual ver.

Ələ məqam düşüb, o ürək açıb,
çəmənə iz düşür, izə şəh düşür.
Bəlkə taleyinin dalınca qaçıb,
qız “üç”ə danışsa, qıza “beş” düşür.

Səadət diləyək gərək o qıza,
göz nurla sevinisin, ürək eşq ilə.
Oğlandan “beş” alıb, səndən “üç” alsın,
nuş olmaz, müəllim, “üç”ü “beş” elə.

O da imtahandı, bu da imtahan;
demə orda bilən, burda bilməyir.
Eşqin pedaqoji qanunlarından
sizin fakültədə dərs keçilməyir.

KÖHNƏ QƏZETLƏR

*Qəzet səhifələrini kitabxanalar
dan kəsib aparırlar.*

Müəllif

Açıldı qarşımda boz səhifələr,
dünəni öyrəndim, bu günü gəzdim.
Söhbət bir qəzetdən getsəydi əgər,
bəlkə də, bu şeiri həsr eləməzdim.

Köhnə qəzetləri varaqlayıram,
otuz doqquzuncu, qırxıncı illər.
Qırx birə çatanda əl saxlayıram,
təzədən başlayır müharibələr.

Öskürən, asqıran varsa arabir,
qiraət zalının sükutu da var.
Elə bil yeriylə üstümə gəlir
bu sükut içində tırtıllı tanklar.

Sinələr bərkiyir hələ döyüşdə,
əlimə sancılıb birinci bayraq.
Özüm oturmuşam altmış üçdə,
fikrim güllələnir qırx birdə ancaq.

Ukrayna alışıb odlarda yanır,
boşalıb büsbütün dolu küçələr.
Sinələr, sinələr qana boyanır,
tüstü o qədərdi, açılmır səhər.

Bir uşaq ağlayır yol üstündə, tək,
nə qolundan tutan, nə gəl deyən var.
Görünür cibində bir parça çörək,
titrəyir balaca əllər, ayaqlar.

Ay köhnə qəzetlər, sizdən başlayır
sevincim, kədərim hər oxuyanda.
Bizlə söhbət edib, sizdə yaşayır
dünyada bu saat yaşamayan da.

Heyf, neçə yerdən cırıblar sizi,
tapmıram çoxunun ünvanını da.
Cırıblar bizim də tariximizi,
özü itənlərin itmiş adı da.

Oxu bu qəzeti, bu şah əsəri,
oxucu, bir şeyi yaddan çıxarma:
Səngərdə yazılan səhifələri
yazı masasında oturub cırma.

Burda sinələrin tökülən qanı,
bayaqkı körpənin ağlar səsi var.
Hər sözdə bir ömrün qalın romanı,
hələ yazılmamış hekayəsi var.

Burda dəhşətlər var, bilirsənmi sən,
haqqında bir hökm heç sürülməmiş.
Hələ bu cırdığın səhifələrdən
tarix kitabına köçürülməmiş.

Adı şöhrətimdi qəhrəmanların,
onları özünə yadını sayırsan?
Sən bizim qürbətdə dəfn olanların
qəbrinin yerini qaralayırsan.

Sevindik, şadlandığ qələbəmizlə,
döyüşlər olmadı fəqət qurbansız.
Faşist cəbhələrdə vuruşdu bizlə,
sənsə evimizin içində, qansız!

Q.M.

Dedin “Qadan alım, – demə bir kəsə”,
yel vurdu, dağıldı şair xəyalım.
Bilmədim, nə deyim, susdum, nə isə,
sənə də demişdim mən “qadan alım.”
Lakin mən bildim ki, saf bir ürəklə,
təmiz bir vicdanla dedin bu sözü.
Məni dost bilməsən, deməzdin bəlkə,
etiraf edirəm ki, ayıldım düzü.
Doğrudur, çoxuna demişəm bəzən,
anlamaq olurmu hər qəlbi məgər?
Başa düşməyiblər məni, deyəsən,
dalımca nə bilim, nə düşünüblər.

Dilimdən düşməyib bir adət kimi,
bir şəriyyəti kimi qopub könlümdən.
Ancaq o kəlamı bir rüsvət kimi,
heç zaman, heç kəsə verməmişəm mən.
Doğuldum, böyüdüm ana Qazaxda,
deyirəm, bəlkə də, bir nişan kimi;
dilimdə qalıbdı bu söz o vaxtdan
bədəndə ömürlük xal qalan kimi.
Nə deyim, bəlkə də, indən sonra da
özümdən böyüyə, kiçiyə dedim.
Amma nə olaydı dost ilə yadı
barı “can” deyəndə seçə biləydim....

8 dekabr, 1963

QOLLAR ÜSTƏ

Oturub sakitcə dinlədim səni,
Qondu gözlərimə gözündəki qəm.
Maşenka,¹ mən sənin bu faciəni
Özgənin adına yazan deyiləm.

On yeddi il keçdi, bilmədi bir kəs,
Sənin sol qolunda qalan gülləni.
Onu həkimlər də çıxara bilməz,
O isə arabir ağrıdır səni.

Yoruldu, töyşüdü iş üstə bəzən,
Lakin həyat səni zirək eylədi.
Özgədən ummadın kömək əli sən,
Sağ əlin sol ələ kömək eylədi.

Zağlı avtomatı düşünə sıxıb,
Yüz düşmən önündə tək də qalmısan.
Ancaq, ay Maşenka, nə adın çıxıb,
Nə də adicə bir medal almısan.

Onsuz da ürəyin başqadır sənin,
Əzəldən bağlısan obaya, elə.
Səsi qulağında qalan güllənin,
Özü sol qolunda işləyir hələ.

---

¹Moskvadakı tələbə yoldaşı (*red.*)

Deyirsən elə ki, çağlayır sular,
Daha qan qaynayır, ilk bahar gəlir.
Görürəm, qolumda bir sızıltı var,
Gen dünya elə bil mənə dar gəlir.

On yeddi il keçdi... düz on yeddi il,
Neçə yol qar yağdı qalan qar üstə.
Analıq haqqı da zarafat deyil,
Sən uşaq böyütdün o qollar üstə.

Moskva, 1959

KÖNLÜM ŞEİR İSTƏYİR

Söz var beşgünlükdü, söz var ömürlük,
söz var ki, dadı da damaqda qalır.
“Könlüm şeir istəyir, al bir tütün bük.”¹
Gör nə vaxt deyilib, nə vaxta qalır?!

Yazdı dəftərində bir əsgər onu,
kiminsə sonuncu kəlməsi oldu.
Gah isti şorbatək içdilər onu,
gah da beşaçılan gülləsi oldu.

Ayrı yaşamadı ürəyi eldən,
o da bir ölkənin şirin diliymiş.
Tütün göndərəndə cəbhəyə vətən,
onunçün şeir də göndərməliymiş.

Səsini səngərdən eşitdik onun,
illər gəlib keçdi, yenə keçəcək.
Könlü şeir istəyən o eloğlunun
tütünü hələ də tüstülənəcək.

Fevral, 1962

¹Misra şair Əhməd Cəmilindir (*red.*)

ARABAÇI

– Asan deyil mənim işim, asan deyil,
bilirəm ki, şairlər də məndən şeir yazan deyil.
Qəhrəman da, ad alan da sağlığına burda çoxdu,
neyləyim ki, adicə bir medalım da hələ yoxdu.
Əlimdəki bu tənəyi qara kəllər sındırıbdı,
ancaq mənim ürəyimi bir nazlı yar sındırıbdı.
Bir şeir yaz ona, şair, şeiri mənim dilimdən yaz,
şeir elçi gedən yerdə qız ürəyi daş olammaz.
Yazım dedim, yaxın otur,
          ilham gəldi
          yazım,
          qardaş,
sən ki şeirə elçi dedin, sözü yerə düşməyə kaş.

Mən vurğunam şirin dilə,
qəsd eləmə bilə-bilə.
Ay nainsaf, insaf elə,
bir gün sizə qonaq olum.
Durulum dağ gölü kimi,
çağlayım yaz seli kimi.
Əsim səhər yeli kimi
saçlarına daraq olum.

Qələm olsam, varağım ol,
susuz olsam, bulağım ol.
Sən evim ol, otağım ol,
mən də yanan چراغ olum.

Gördüm güldü cavan oğlan, sığal çəkdi bığına da,
utancaq bir göz gəzdirdi soluna da, sağına da.
Sanki qızın qarşısında dayanmışdı elə bu dəm,
dedi, şair, iş düzəlsə, sənə xəbər göndərəcəm.
Kitabın da, ünvanın da özümdə var,
gözləyirəm o xəbəri, gözləyirəm hələ, dostlar.

Cəbrayıl, 1959

HEYF O KƏSƏ Kİ

Dünən bir nəfərlə söhbətim olub,
təzə dil açmışdı o qaradınməz.
Soruşma nəciydi, özü kim olub,
burda heç adını çəkməyə dəyməz.
Dalınca danışib ağız büzürdü,
sənin səhvlərini sapa düzürdü.
Tərəziyə qoyub çəkirdi səni,
yer kimi şumlayıb əkirdi səni.

Guya bir budağı tutub əyirdi,
amma yüz ağacı silkələyirdi.
Coşurdu xəlvətdə millət adından,
həyatı, varlığı millətə böhtan.
Belə ayaq açdı bir vaxt xəyanət,
belə ləkələndi əsl oğullar.
Belə danos yazdı Müşfiqə namərd,
belə dəbə düşdü sorğu-suallar.

Xain bacarsaydı, işi qurardı,
suda toz gəzərdi, Günəşdə ləkə.
Cavidi təzədən o, tutdurardı,
sonra da ağlardı – qızıyla birgə.

Bir məqam axtarır o dar ayaqda,
haqsızın sözünü kəsin haqq üçün.
Böhtan deyiləndə qulaq asmaq da
gizli xəyanətdi bu torpaq üçün.

Vicdan səsimizi quru səs bilib,
rahat ömür sürür əhmədi-biqəm.
Mən adi bir daşı müqəddəs bilib
səcdə eləyənin səcdəsindəyəm.

Onun hər sifəti mənə bəllidi,
gəmissi sahildən sahilə düşüb.
Bədbəxt o kəsə ki ikidillidi,
Heyf o kəsə ki – pis dilə düşüb.

1983

TARİXDƏN İMTAHAN GÖTÜRMƏDİLƏR

Cırıldı, atıldı köhnə “bilet”lər,
dedilər ən böyük bir səhvimizi.
Tarixdən imtahan götürmədilər,
yalan yazmışdılar tariximizi.

“Azadlıq”, “Səadət”, “Müqəddəs həyat!”
isimlək hallandı “Xoşbəxt diyarda”.
Yalana öyrəndi qara camaat,
aldanıb, aldatdı ziyalılar da.

Kəsildi evlərdən xeyrin ayağı,
ana balasını boğdu bələkdə.
Ziyalı tutmaqda – “Dənizqırağı”,¹
birinci yer tutdu bütün ölkədə.

Tutuldu, sürüldü hərə bir adda,
“pantürkist”, “islamçı” ...
başqa ləkəymiş.
Deyirlər, otuz il ədəbiyyatda
“Bığ”² sözü yazmaq da bir təhlükəymiş.

---

¹DTK-ya işarədir (*red.*)

²İ.Stalinin bığına işarədir (*red.*)

O vaxt dəyişdilər türk adımızı,
biz seçənə kimi xeyiri şərdən.
Oxuya bilmədik bayatımızı,
düşəri-düşməzi olardı birdən.

Poylu vağzalını xatırlayıram,
Qaraydı onda da bir az qanımız.
Döşəyin yununu tökmüşdü anam;
O il dolmamışdı yun planımız.

Sədr bir kluba yığmışdı bizi,
düşünə döyürdü qalxıb bir nəfər.
MK¹-da birinci katibimizi
Siyasi Büroya seçməliydilər.

Mən taxtın üstündə yatdım o gecə,
anam ufuldadı, özgə neyləsin.
Yun şalı var idi,
                    məndən gizlicə
üstümə salmışdı, soyuq dəyməsin.

Yaxşının yerinə yamanı qoyduq,
pozduq sualların cavablarını.
Nitsşeyə, Kiplinqə meydan oxuduq,
oxuya bilmədik kitablarını.

¹Azərbaycan Kommunist partiyasının Mərkəzi Komitəsi (red.)

Hardasa tapdanır yenə haqqımız,
qarışıq salırıq ağı qarayla.
Sarsılır "Sarsılmaz İttifaqımız", –
boğazdan yuxarı "dost" şüarıyla.

Siqləti ağırdı ötən illərin,
ağırdı insanın əsəb dözümü.
Tarixdən imtahan götürənlərin
tarix imtahana çəkir özünü.

1988

VƏFA FƏTULLAYEVANIN TABUTU ÖNÜNDƏ

Sənin tabutuna biz baş əyirdik,
elə deyirdik ki, bu ola bilməz.
Od varmı dünyada sənət odutək, –
od taxta tabuta qoyula bilməz.

Güləruz, mehriban, ürəyiaçıq,
qoy bir də danışsın, qoy bir də dinsin.
Səhnədə sevindin, – mənim İnancım,¹
indi yerin oldun, qoy yer sevinisin.

İnsandır yeri də şərəfləndirən,
yer əziz olsa da, insan uludur.
Həyata göz yumdu həyatı sevən,
ən böyük haqsızlıq həyatda budur.

Nigaran gözlərdə qəm oxuyuram,
qonubdu mənim də qəm həyatıma.
Gəlib tabutuna çiçək qoyuram,
sənə gül verdiyim düşür yadıma.

---

¹İnanc xatun – Şairin “Atabəylər” pyesində baş rollardan biri (*red.*)

Yatıbsan... çətindi səni oyatmaq,
adın dil-dil gəzir şəhər içində.
Sonuncu rolundu – tabutda yatmaq,
burda da itibsən güllər içində.

Ən ağır rolunu oynadı anan,
anan – səhnəmizin parlaq ülkəri.
Dünyanın əzəli tamaşasından
bu rolu sən seçdin ondan ötəri.

Neyləsin, taleyin hökmü acıydı,
ilk dəfə üzürdü bu hiss ananı.
Anan¹ teatrda tamaşaçıydı,
sən bu faciənin baş qəhrəmanı.

23 may, 1987

---

¹Şair SSRİ Xalq artisti Hökumə Qurbanovanı nəzərdə tutur (*red.*)

RƏNGLƏRİN HİMNİ

Xəyalın, ilhamın necə gözəldi,
rənglər dünyasıdı emalatxanan.
Arı yüz çiçəkdən bir bal düzəldir,
sən burda bir rəngdən yüz rəng alırsan.

Bu nədir, lövhədə duman, çən kimi,
üz-üzə gəlmişik təbiətlə biz.
Mən rəngin səsini eşidən kimi,
sən səsin rəngini görürsən, Hafiz!¹

Fırçan mizrabdımı, ya nədir elə,
rənglərin "Şur"u var, "Çahargah"ı var.
İndi bir şeyə də inandım, lələ,
o səsi gözlə də eşitmək olar.

Adi bir kətandı əl boyda parça,
rənglər Müşfiq olur, Xətayi olur.
Arazın bu Tayı, o Tayı olur,
heyvətə gətirir məni o fırça.

---

¹Şairin dostu, görkəmli rəssam, Əməkdar İncəsənət xadimi Hafiz Məmmədov
(red.)

Bəsdir kim nə dedi,
ya kim nə yazdı! –
dil açıb danışır rənglər içimdə.
Gözümüz – ən yaxşı sənətşünasdı,
gözdü ən uğurlu tərcüməçim də.

Dünya bir yarışdı sən yaşa-yarat,
sənin taleyindi bəlkə bu əsər.
Həyatın himnidi burdakı həyat
burda yaşayırlar orda ölənlər,
Sənin taleyindi bəlkə bu əsər?!

ASILI YAŞAMA

Əllərin göylərdən asılı qalıb,
Yaxşı bax, göyləri dolaşır insan.
Sən yaşda qadın var, fəxri ad alıb,
o tələb eləyir, sən yalvarırsan.

Mənim ürəyimi deşir bu kədər,
sən oyan, dözərəm mən bu dərdə də.
Yalvarmaq öyrətdi bizə “böyüklər”
burda məsciddə də,
kürsülərdə də.

Sənə yuxarılar söz verməsələr,
qışqır aşağıdan, kəs sözlərini.
İnanma, “bir azca gözlə” – desələr,
inamı puç olub gözləyənlərin.

Sənin ümidini əlindən almaq,
nə bilim, hələlik qalsın bir yana.
Bir yol özünə də inan, sən Allah,
səni and verirəm inandığına.

Asılı yaşama, özündən asıl,
yıxılsan özünə söykən azacıq.
Olsan da axırda özünə qul ol,
yazıq,
qulxasiyyəti olana yazıq!

OĞULLAR

Oğlum anasının tərəfindədi,
elə anasıdır sözü, söhbəti.
Mən indi bildim ki, məhəbbət nədir, –
oğlumdan öyrəndim bu məhəbbəti.

Sən sussan yanımda, xətrinə dəyər,
hisslər var dünyada qəlizdi, oğlum.
O məndən inciməz, səndən inciyər,
bu da dərkolunmaz bir hissdı, oğlum.

Vaxt olub, nə qədər mən and içmişəm,
o gözü seçmişəm gözlər içində.
Onun tərəfinə özüm keçmişəm,
anan tək qalmayıb qızlar içində.

Məni əvəz etdin mənim yanımda,
həyatın təkrarı bundadı bəlkə?!
Mənim tərəfimə keçsəydin, onda
mən də inciyərdim ananla birgə.

Sənin ürəyini o duyur, oğlum,
bu eşqi yaşatsın qoy bu duyğular.
Ata şərəfini qoruyur, oğlum,
ana tərəfində olan oğullar.

“QOCAMAN”

Qocaman bir kommunist,
bir vəzifə sahibi
xatirə danışdı,
əhvalı qarışırdı.
Sovet hökumətinin
tərcümeyi-haliydi –
özü deyirdi bunu.
Otuz yeddinci ilin
danosbazı, çuğulu!
Partiyanın filan vaxt
sınanılmış oğulu, –
özü deyirdi bunu.
İstirahət evində
hökumət hesabına
qulluq edirlər ona,
dərman verirlər ona.
deyir: yoldaş Stalin,
Mikoyan və Mircəfər...
Tərcümeyi-halını
vərəqləyir birtəhər.
–Partiya tarixinin
arxivinə gedin bir, –
orda yazılıb deyir.

Huş itir, yaddan çıxır,
təzədən salır yada;
qoca öz dünyasıyla
tənha qalır dünyada.

– Əslində necə oldu,
başa sal görüm məni,
Leninin çiynindəki
beşmetrlik kərəni,
götürənlər içində
ikimininci oldun?!
Əslində necə oldu?
Necə oldu, çoxunu
sıxdı, apardı həyat,
sən qaldın sağ-salamat?
Kimsə ləkəli getdi,
gözükölgəli getdi,
sən hər zaman pak, təmiz...

Suallar haqlı, qəliz,
sular axıb durulub,
indi bulanır qoca.
Təsdiq elədiyini
dəyişir, danır qoca.
Gedənlər gedib daha,
qalan xatirə deyir.
Dünya təzə don geyir,
İstirahət evində,
hökumət hesabına
qulluq edirlər ona,
dərman verirlər ona.

ŞORSULU KƏNDİNDƏ, KÜR QIRAĞINDA

Dostum Aslan Qəhrəmanova

Aslan, ad gününə qonaq gəlmişəm,
uşaqlar sevincə ortaqlar olublar.
Dar gündə yanımda səni görmüşəm,
çiyinin çiyinmə dayaqlar oldu.

Dünyanın ən gözəl bir bucağında,
neçə əl qızınıb od-ocağında.
Şorsulu kəndində, Kür qırağında
bir ağac əkibsən, min bağ oldu.

Bu yerə nə qədər ayaqlar basılıb,
bir kitab görmüşəm, üstü yazılıb.
Bir şəkil görmüşəm, evdən asılıb, –
sizdə Səməd Vurğun qonaqlar oldu.

Qadınsız bir evdə kişi hayıfıdı,
nə deyim, deyibsən, eldən ayıbdı.
Sənin də qapını dərd tanıyıbdı,
Görüşünüz məndən qabaqlar oldu.

Sən az çəkməyibsən, Nəriman qağa,
yaxşı adamlara canım sadəgə.
Uclar əyilir daşa-torpağa,
torpaqda qeyrətli bir xalqlar oldu.

ZAMANLA ÜZ-ÜZƏ

Həkimlər əsirlər birinin üstə,
Həkimlər “yatani” oyada bilmir.
İynələr sancılır dərinin üstə,
xəstə son mənzildən qayıda bilmir.

Qocalıb, soruşma, neçə yaşdadı,
canının suyu yox, gözünün odu.
Bir şəfqət bacısı qaçaqaçdadı,
baş həkim deyindir, dağıdıb yodu.

Yaşamaq istəyir dünyada bəşər,
neyləsin, xəbəri yoxdu özündən.
Onun “xidmətindən” mənə deyirlər,
bu kökdə, xidmət də düşür gözümdən.

Deyirlər, filan vaxt səsi səs olub,
oxu, həyatım filan əsərdən.
MK katibiymiş,
filankəs olub,
sonra zaman salıb onu nəzərdən.

Nə söz eşidərmiş, nə qəlb duyarmış,
millətin oğluymuş, ləqəbi "Ata".
Özgəsi yazarmış, o oxuyarmış,
kürsüdən, sürəkli alqışlar altıda.

Gərək qapı açıb o görüşəydi,
gərək ayılaydı xalqdan qaçanda.
Millətin başına bir daş düşəydi,
ona "Oğlum" deyə ağız açanda!

Siyasi Büronun zəmanətilə,
guya xalq adından seçilirdilər.
Axırda millətə xəyanətilə
böyük vəzifədə kiçilirdilər.

Rəhmimiz gəlibsə, yazıqdı insan,
baxma etinasız bu sözə, həkim.
O öz sağlığında köçüb dünyadan,
sən vaxtla gəlibsən üz-üzə, həkim.

Mərdəkan, 1986

ÇƏKİLİR

“Dəcəl meymun, çolaq ayı, çəp keçi”,
tovuz quşu imtahana çəkilir.
Toy tutulur təmizliyə, düzlüyə,
pis qabağa, yaxşı yana çəkilir.

Oğru durub doğruluqdan dəm vurur,
nanəciblər nəciblərə tor qurur.
Lal olmuşun gör neçəsi lal durur,
bağa kimi burda qına çəkilir.

Dünya gözəl, ömür qısa, yol uzun,
bu sevdada kim uduzsun, kim udsun?!
Başımızda bu mərəkə, bu ovsun,
günəş dağlar arxasına çəkilir.

Avqust, 1978

GƏNCƏ GÖZƏLİ

(Nigar xanımın xatirəsinə)

*Zəmiydi Gəncədə Rəfibəylilər,
çəkicli oraqla biçib getdilər!*

* * *

*Üst-üstə qoyublar iki mərməri,
biri sinən, biri sinədaşındı.*

Müəllif

Gör harda görüşdük, Gəncə gözəli,
üstün daş, ətrafın dəmir hasardı.
– Mənim gəncliyimdi dediyin gəlin,
– gözümün ilk ovu –
o da məzardı.

Sən yatan yataqda yer salmışdılar,
danırdım, qorxurdum, dərdindən ürkər.
Onu görüb səni tanımışdılar,
orda... Moskvada, cərrah həkimlər.

Burda heykəltəraş gör necə duyub,
iki qəbir üstə eyni büst qoyub.
Biri sənsən, biri sənə oxşayan,
daş deyil, həyatdı daşda yaşayan.

Burda, neçə yerdən sızlayır yaram,
deyirəm, ey insan! – necə hayıfsan.
Sənə, Xalq şairi,
mən minnətdaram, –
burda da xalqından ayrılmayıbsan.

Yerə basdırılıb sözün gövhəri,
bu şəh – o gövhərdi, o göz yaşındı.
Üst-üstə qoyublar iki mərməri,
biri sinən, biri sinədaşındı.

İnsan dərk eləmir öz tutduğunu,
gizlənpaç oynayır uşaqlığından.
Torpağa əliylə basdırdığını
həyatda gözüylə axtarır insan.

Çətin əl götürür bu adətindən,
ürək də inaddı, toxunma, ağlar.
Gözləyə-gözləyə qalıbdı bəzən,
axtara-axtara yoxa çıxanlar.

Qaldıq yüz sualın bir cavabıyla,
həyatın özündə həyata həsrət.
Növbəyə dururuq yaş hesabıyla,
onu da hər dəfə pozur təbiət.

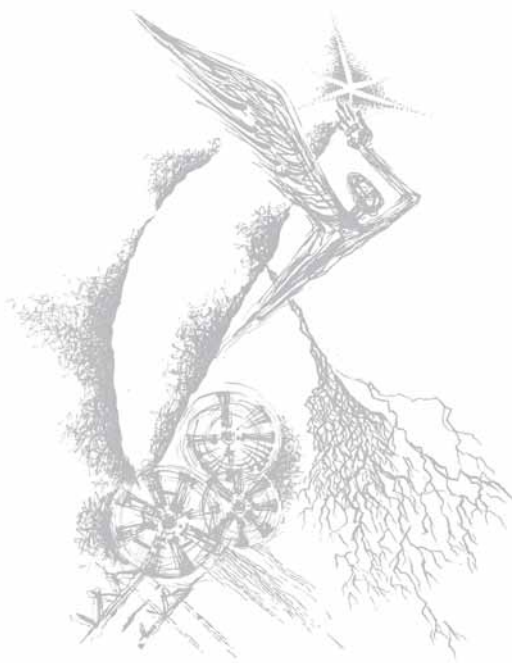
1986

DƏYYUS

Hollandiya
    pendirini
                tərifləyər,
qədim Gəncə qaymağına
                        deyər pisdı.
Başqa xalqın tarixinə boyun əyər,
boynusınmış öz xalqından xəbərsizdi!
Adlar çəkər,
    bərələr də
                xırda gözü,
desinlər ki, savadlıdı,
                təhsil alıb.
Mədəniyyət tələb edir,
    amma özü
mədəniyyət paylananda
                dalda qalıb.
Bir xarici papirosa
    səni satar,
turist görsə, qulluq edər
                kiçik kimi.

Yass! – eləsən
toyuq kimi yerə yatar,
xoxx! – eləsən,
zingildəyər kiçuk kimi.
İclaslarda onu sancar,
bunu sancar,
ağıllılar qulaq asır
ağılsıza.
Vətəndaşlıq hüququndan
söhbət açar,
hələ mən də
əl çalmışam
o dəyyusa!

MAT QALDIM

Şimşək çaxdı, alov gördüm,
yağan leysana mat qaldım.
Ağ buluda qızıl xətti
yazıb-pozana mat qaldım.

Çəməndə şəhə bulandım,
dağda dağlara boylandım.
Zirvədə gün vurdu, yandım,
döşdə dumana mat qaldım.

Aralandım, uzaqlaşdım,
təbiətlə qucaqlaşdım.
Ana deyib uşaqlaşdım,
nəydi bu məna? – mat qaldım.

Gədəbəy, 1982

DUZ-ÇÖRƏK

Rəhilə bacıya

Bir qapıda qıfıl itib, sən açarsan,
bir qapıda mən qıfılam, açar yoxdu.
Mənim qələm yoldaşımdan yadığarsan,
qonşuluqda yaşayırıq neçə vaxtdı.

Kədərinə, sevincinə kimdi şərək,
istədiyin qeyb olubdu, uçub göyə.
Sən fikirli, mən fikirli görüşərik, –
sən Saradan, mən Əlfidən deyə-deyə.

Yaranışdan dünya özü xeyir-şərdi,
sonu buymuş toyumuzun, yasımızın.
Bişirdiyin yenə həmin xörəklərdi,
dadı-tamı hanı indi ağzımızın?!

Ərsiz qadın – ər evində bir çıraqdı,
ürəyinin istisidi otaq onun.
Qadınsız ər – evdə yetim bir uşaqdı,
üzü gülür, könlü gülməz heç vaxt onun.

Qəbiristanda sükut edir iki məzar,
iki evdə göz yol çəkir nə müddətdi.
Qonşuluqda bağlanmayıb bu qapılar, –
kəsdiyimiz duz-çörəyə sədaqətdi.

18 yanvar, 1988

DÜZ DEYİL GEDƏNİ TUTUB SAXLAMAQ

Düz deyil gedəni tutub saxlamaq,
Get... səni saxlasam, səndən ayıbdı.
Əlində çamadan çatışmır ancaq,
bir də yol biletin alınmayıbdı.

Qabağına çıxan duz-çörək olsun,
get, indi həmrəy ol özün özünə.
Varsa, yeni sevdən mübarək olsun,
yoxsa, bu məqamda nə deyim sənə?!

Qəlbə toxunmadı sənin buz əlin,
ağ üzün közərib odda yansa da.
Ürəyin heç kəsdə olmadı, yəqin,
saçların əllərdə sığallansa da.

Bəlkə kişilərdən mən də biriydim,
gözünmü tutmuşdu gördüyün üçün?
Həyat aşiqiydim, eşq əsiriydim,
öldürdün azadlıq verdiyin üçün.

Sən duya bilmədin sevdinin qədər,
eşit bir sözümü, yadında qalsa,—
qucaqdan-qucağa yıxıldın, yetər,
qalx, əlindən tutub

Qalx! – deyən olsa.

YAZIÇI V. DUDİNSEVİN QƏZETDƏ ÇIXAN ŞƏKLİ

Bütün iztirabdı başdan-ayağa,
izahsız qalıbdı bir duyğu kimi.
Sənət aləmində, kitabında yox,
özüdür, həyatda olduğu kimi.

Nə rəssam yaradıb, nə heykəltəraş,
fikri qarışıqdı, dünyası alt-üst.
Qərəzlə, hikkəylə yonulub bu “daş”,
harda qoyulacaq bu ilahi büst?!

Sevdi insan adlı bir abidəni,
pisləndi çörəkdən yazdığı əsər.
Tərk elə! –

dedilər ona vətəni,
vətən çörəyini müftə yeyənlər.

Yaydıq bu xəbəri biz otaq-otaq,
süfrə arxasında, sinifdə dedik.
Biz də institutda¹ səs idik o vaxt,
üsyankar imzalar müəllifiydik.

Moskva, M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutu nəzərdə tutulur (*red.*).

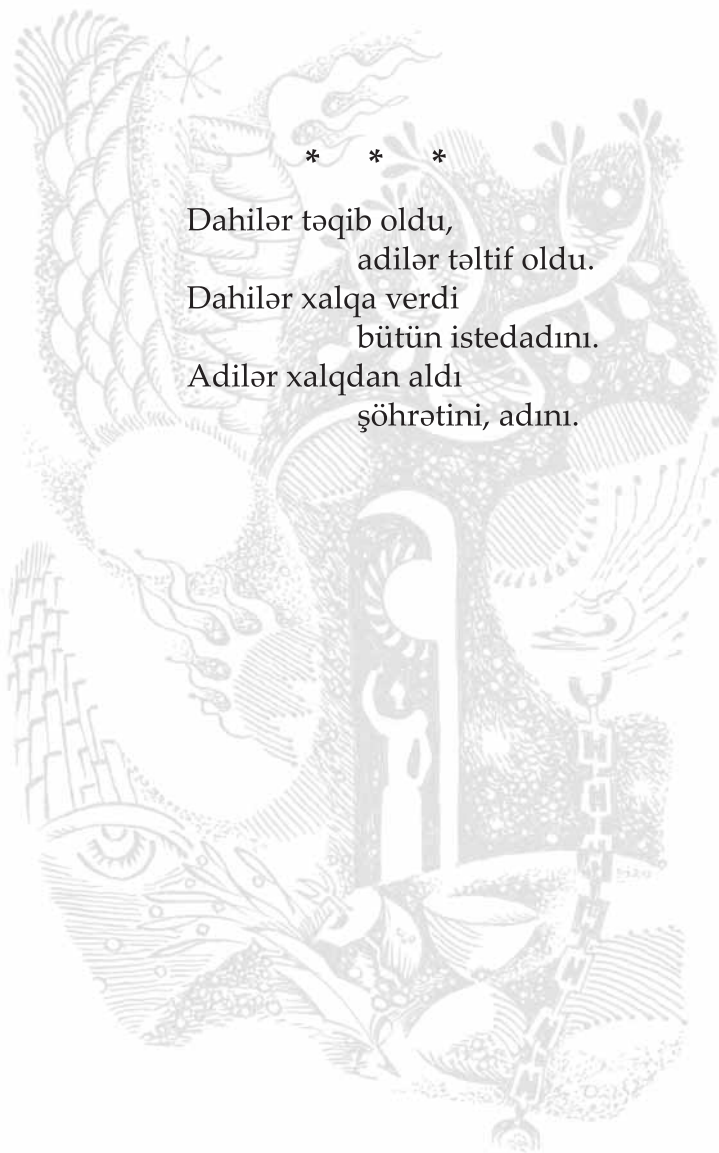
Sərt əsdi zamanın qara yelləri,
istedad, ləyaqət qoyuldu lağa.
Cənab ədəbiyyat feldfebelləri,
sənətkar önündə qalxın ayağa!

Torpağa sevgiymiş “azar-bezarı”,
eşqi, izzirabı sizdən uluymuş.
Niyə susurdunuz,
qələm dostları, –
gözəl həyat tərzii ölkədə buymuş?!

Pozdunuz adını siyahılardan,
nitqlər elədiniz “min ehtiramla”.
Necə əl tutdunuz gedib sonradan,
əlləri uzalı qalan adamla?!

Sizin üzünüzdə: onun iç üzü,
daxili aləmi necə tərtəmiş!
Sizin iç üzünüzdə: onun üzündə
kölgəli görünür, solğundu, şəksiz.

O gözlər danışır, siz qulaq asın,
utansın şöhrəti ucuz alanlar.
Onun dediyini eşitmək azdı,
səsimə səs versin həmrəy olanlar.
Utansın şöhrəti ucuz alanlar.

* * *

Dahilər təqib oldu,
adilər təltif oldu.
Dahilər xalqa verdi
bütün istedadını.
Adilər xalqdan aldı
şöhrətini, adını.

HACI ƏHMƏD

C.Cabbarlıya min rəhmət!

Müəllif

Təzədən tanıdım Hacı Əhmədi,
nə bıığı, təsbehi,
nə o papağı!
Hamını sonacan yenə dinlədi,
əli qoltuğunda, başıaşağı.

Pusquda durmuşdu, o təhlükəydi,
təzə tor hörürdü xallı hörümçək.
Təbəssüm – üzündə sanki ləkəydi,
köhnə pustaldakı təzə yamaqtək.

Ürəyi şarlatan, nitqi xeyirxah,
dili yüz qazana bir qaşığı salıb.
Onu yaradanda, görünür, Allah
Üzüylə içini qarışıq salıb.

Sənətin yaşardı, sözün əbədi,
məni bu hikmətdi söylədən, ustad.
Səhnədə görmüşdüm Hacı Əhmədi,
iclasda tanıdım onu, mən, ustad.

“YAD QIZI”

Nə ev, nə bər-bəzək, nə dövlət, nə var...
Yadigar mən qaldım atamdan sənə.
Mənim doğmam ikən, bəzi doğmalar
“Yad qızı” dedilər, anacan, sənə.

Yamanca dəydilər şüşə qəlbinə,
bəlkə bu dərdini bilmədi heç kim.
Sən yenə sınmadın... çoxları sənə
“Yad qızı” deyəndə,
mən “Ana!” – dedim.

Sonra... məcrasını dəyişdi sular,
kök üstə mən qaldım atama əvəz.
Bir nəslin taleyi, deyin, doğmalar,
niyə “yad qızına” tapşırıldı bəs?

1966

BİR QƏLBDƏ İKİ HİSS

Salyeri Motsarta zəhər veribdi,
ancaq Bethovenə müdrik məsləhət.
Bir qəlbə iki hiss necə giribdi,
necə dostluq edib hörmət, xəyanət?!

1979

“QAYTAĞI”

Təbəssümün nə əziz,
oyunun nə qiyamət.
Sənin ayaqlarında
Yaşayır bu məhəbbət,
bu qədim incəsənət.
Qədim tariximizi
sən ayaqla deyirsən,
təmtəraqla deyirsən.
Ayaqda bir ənənə,
bir mənə gəzdirirsən.
Ayaq altda qalanda xalq,
ayaqla danışib,
nə maraqla danışib,
gör nə haqla danışib!
Toppuz qaldırmağımız,
qılinc endirməyimiz
qalxan oynatmağımız,
ya nizə atmağımız,
hərbi rəşadətimiz, ən ulu adətimiz
gör necə zərif qalıb,
necə gözəl yaşayıb.
Mədəniyyət yazılıb,
ayaqda – əl yaşayıb.
Xalq necə həssas olub.
Eşqimi, ilhamımı
“Qaytağı” da əks elə.
Kəsilən ayaqların
əvəzinə rəqs elə.
Mən düşünüm, rəqs elə,
sən rəqs elə, rəqs elə...

1978

RAKETLƏR KEÇİR

Yanımda uşaqlar qəhqəhə ilə,
əl çalıb sevinir, gülür ucadan.
Deyirəm, uşaqlıq yaxşıdı elə,
Hər şeyə beləcə ya əl çalasan,
Ya da güləsən.

Ona bəzək vurub hansı sənətkar?
O sənət kimindi?
O əl görünür.
Yerdə qərar tutub uçan qanadlar,
Fəlakət necə də gözəl görünür.

İnsanlar baxırlar qulağı səsdə,
bu qəm, bu həyəcan soruşma nədir.
Raketlər getsə də təkərlər üstə,
ağırlıq hər kəsin ürəyindədir.

Üstə al səhərin şəfəqi düşüb,
elə bil günəşin daş-qaş gedir.
Üstdə körpələrin şirin gülüşü,
içində bəşərin göz yaşı gedir...

1965

CAVABDEHƏM

Ekran da çarpışır, vuruşur aləm,
göy üzü tüstüdü, yer üzü yanır.
Natiqin ağzından od düşür bu dәм,
hardasa,
xıtabət kürsüsü yanır.

İnsan görkəmində insanlar deyil,
zirehli əsgərlər qaçır tufəngli.
Yeriyən dağlardı tanklar elə bil,
dolub küçələrə səli-sürəkli.

Yumruqlar havada...
nümayiş gedir,
yolların darısqal çərçivəsində.
Biləklər kəsilmiş budaq kimidir,
əsəblər döyüşür Yer kürəsində.

Bir mavi ekrandan dünya görünür,
həm öz evimdəyəm, həm orda, inan.
Çayım qabağım da buza dönübdü,
fikrim alovlarda yanır bayaqdan.

Rəzillər, alçaqlar hədələyirlər.
burda tapdanıram mən torpaq kimi.
Qızmış dəmir kimi mənə əyirlər,
mötəbər cildində gülümsəyirlər,
məni sindirirlər şax budaq kimi.

Kimsə həqiqəti qırmızı danır,
kimsə satılaraq susur yerində.
Demaqoq, şarlatan nüfuz qazanır,
əlbəttə, şarlatan nəzərlərində.

Zaman döyüslərə səsləyir mənə,
buludda şimşəyəm, yerdə şəhəm mən.
Bir qüvvə səngərə səsləyir mənə.
insanam, insana cavabdehəm mən.

1979

YAŞAMAQ ÖYRƏDİR TƏBİƏT BİZƏ

Badam çiçəkləri, nə zərifsiniz,
hər budaq üstündə neçə şam yanır.
Gündüz çılçıraqdı,
                    gecə şam yanır,
saxtadan bir azca göyərirsiniz.
Bir az qanı qaçıb gül dodaqların,
bir az rəngi solub al yanaqların.
Bir az kirpiklərin əyilib yana,
bu da dərd olubdu səni duyana.
Sən də mənim kimi tez aldanansan,
ismin hallarında hey hallanansan.
Martın soyuğunda, boranda, qarda
siz necə qaldınız o budaqlarda?
Necə donmadınız, üşümədiniz,
necə qopmadınız, ya düşmədiniz?!
Dünyada pisliyi gördünüz... əlbət,
sizi qorxutmadı çiçək adınız.
Zəriflik dözümmüş, bir də dəyanət,
kobud olsaydınız, məhv olardınız.
Bəlkə də, həyatın mənası budur,
zəriflik, kobudluq gəlir üz-üzə.
Zəriflik yaşayır, kobudluq ölür,
yaşamaq öyrədir təbiət bizə.

1979

SƏNƏ YOX

Məni barışığa çağırma heç vaxt,
susmağım sonradan mənə dərd olub.
Susdunmu, haqqını kimsə alacaq,
haqqı alınanlar bihörmət olub.

Kişi ki kimsəsiz, ya fəqir olur,
Demək, söz götürüb o təhqir olur.
Necə sığışdırdın
ləyaqətinə,
Bu necə təklifdi:

“Mən susum, sən sus!”

Bəzən bir igidin cəsarətinə,
inandı nəslimiz və ulusumuz.

Mənim babalarım döyüş səsinə
Qurğuşun qatdılar ləyaqət ilə.
Haqqını alsalar, susma, əksinə,
Üsyan et Allahın özünə belə.

Alınır daima mənim də haqqım,
Sən də qürurumu sındırma bu gün.
Sənə yox, özümə gəldi yazığım,
Mənə –
“Sus, danışma” dediyin üçün.

1981

QARA BÜLLUR

*“Dünya oddur”
Heraklit*

Bakı – mənim qara zəncim,
neft qitəsi!
Yer üzünün
qara mazut xəritəsi!
Səpələnir gecələrə
bu zəncinin ağ gülüşü,
Həm qızılı, həm gümüşü.
Qara büllur məşəl yanır
Yer üzündə
Bakı adlı.
Hey çırpınır, –
o Səməndər quşumuzdur, –
od nəfəsli, od qanadlı.
Yaşayırıq neft içində,
od içində,
qaz içində,
arabir də
tüstülərdə boğularaq,
hifz eləyir bizi torpaq.
Xəzər neftin,
Xəzər odun içindədi.

Odu neftdən alırıq biz,
nefti oddan,
odu sudan.
Qoy çıxmasın bu da yaddan:
neft kimiyik elə bir az
özümüz də, –
alışırıq adicə bir
qığılımdan.
Odlə, neftlə gübrələnir
ata-baba torpağımız.
Yanğınlarda bitir bizim
taxılımız, pambığımız.
Bostanlara alov axır
su yerinə
arxlar ilə.
Od içində şirələnir üzümümüz,
qumlar üstə gilə-gilə.
Azərbaycan
özü boyda bir ocaqdı.
O yandıqca yaşayacaq,
yaşadıqca yanacaqdı.
O kimisə üşüdəcək,
o kimisə yandıracaq,
o yanacaq,
Gül, ey mənim qara zəncim!
Yan, ey mənim
qara büllur məşəlim, yan!
Yer üzündə yanır qədim,
bərəkətli bir məmləkət,
Azərbaycan.

1979

QIZIL

Firudin Hüseynova

Bir yazıçı, bir alim,
bir dost, bir ər, bir ata
yaşayırdı dünyada.
Nəfəsində hərarət,
gülüşündə təravət,
ürəyində mərhəmət.
Sadəydi torpaq kimi,
ülviydi uşaq kimi,
təmiz istedad idi.
Mirzə Cəlilə şagird,
o bizə ustad idi.
Müfqi deyib durardı,
Cəfər Xəndan deyərdi.
Səməd Vurğundan ötrü,
Ya da Mehdidən ötrü
ürəyi titrəyərdi.
Başqa adlar çəkərdik,
eşitməzdədi guya o,
Deyərdi: nə var, nə yox?!
Söhbətin arasında
dəyişərdi söhbəti.

Onun böyüklüyüdü,
özünə sədaqəti.
Elə bilərdilər ki,
soyuqdu,
etinasız.
Harda kiməsə haqlı,
harda kiməsə haqsız.
Belə deyildi, fəqət.
Onun böyüklüyüdü
öz-özünə sədaqət.
Köçdü xatirələrə,
çevrildi keyfiyyətə,
əbədiyyət deyirik, –
köçdü əbədiyyətə.
Qovuşdu sadəliyə,
torpağa, həqiqətə.
Nemət idi,
bir azdan
çevriləcək sərvətə.
Çıxacaq külçələrlə
torpaqdan o, təzədən.
Varın bol olsun, vətən!
Deyəcəyik qızıldı,
taniyan olmayacaq,
Mir Cəlal idi, bir vaxt.

1979

ŞƏRİKLƏR

Yazı masam
axşam-səhər onunkudu.
Oxuduğum kitab-dəftər
onunkudu.
Mən çıxdığım eyvan boyu
gəzir səssiz,
saatımı taxır
məndən icazəsiz.
Köynəyimi geyib gedir,
ərk eləyir.
–Ata, məni bağışla sən, –
belə deyir.
Yox, yox, burda
nə var, oğlum.
Həyatın öz axarındı
bunlar, oğlum.
Bacın sevir
anasının qolbağını,
taxır gedir darağını,
üzüyünü taxır hərdən,
başmağını alıb geyir,
ərk eləyir.

Sonra o da sənin kimi
üzr istəyir.
Həyatda boy-buxunumu,
gülüşümü,
yerişimi götürmüşən.
Bunlar üçün
məndən üzr istəmirsən?!

Hələ bacın,
onun səsi,
sədaqəti, səliqəsi,
ədaları...
anasıdı elə bil ki,
bir səadət dünyasıdı
elə bil ki.

Əbədilik qanunudur
cəmiyyətin,
əbədilik qanunudur
təbiətin.

Siz dünyada
dünyamıza şəriksiniz.

Yerimizi dəyişirik,
beləcə biz.

Vəziyyətdən-vəziyyətə,
keyfiyyətdən-keyfiyyətə.
Əzizsiniz bizim üçün.

Qərar tutub
sizdə sabah, bizdə bu gün.

1979

MƏNSİZ ÖZ TALEYİN ÖHDƏNƏ DÜŞÜR

Niyə tutulubsan, qurbanın olum,
yaşına yaraşmır bu boyda fikir.
Nəyi düşünürsən, nə olub, oğlum,
əlin çənəndədi, gözün yol çəkir.

Sən əl qaldırıbsan dinməz-söyləməz,
bəlkə müəllimin söz verməyibdi?
Bəlkə başqasını tərifləyən kəs
sənin qiymətini düz verməyibdi?

Qızdırmaz əlini hər alışan köz,
içməli deyildir hər şəffaf bulaq.
Hər sözdə rəng axtar, hər rəngdə bir söz,
bəli, aldanmaqdı bəzən inanmaq.
Amma inamı da itirmə heç vaxt,
daha dəhşətlidi, şübhəli qalmaq.

Yaşayaq, ömr edək dünyada bahəm,
bizim bəxtimizə görək nə düşür?
Mənli günlərinə cavabdeh mənəm,
mənsiz

öz taleyin öhdənə düşür.

1977

“ŞÜŞTƏR” AĞLATDI MƏNİ

Arxada qaldı Bakı,
qaldı bütün el-oba.
Məni Berlinə kimi
apardı müharibə.
Qaldı bütün el-oba!
Güllə qoluma dəydi,
ağrısını bilmədim.
Sinəmi yaraladı,
sağalıb gedər, dedim.
Ufuldadım, incidim,
ağlamadım mən ancaq.
Kişi də ağlayarmı?
Eh, işin sonuna bax!
Bir cəbhə dostuma da,
güllə dəydi qəfildən.
Quruyub qaldım yenə,
uf da deyəmmədim mən.
Üç tank bütün bir kəndi
yerlə-yeksan elədi.
Analar da ağladı,
balalar da mələdi.

Hirsimdən tir-tir əsdi
əlimdə avtomatım.
Ağlaşma-şivən oldu,
yox, yox, mən ağlamadım!
Qürbət ölkə, qərrib el...
Radio hava çaldı, –
yad eldə doğma yurdu, –
Bakını yada saldı.
Elə bil qarış-qarış
gəlib gəzdim vətəni.
Kaman dindi, nə dindi –
“Şüştər” ağlatdı məni.
“Şüştər” çalındı, “Şüştər”,
o qələbə günündə!
“Şüştər” ağlatdı məni
radionun önündə.
Ağladım... o ana da,
bala da düşdü yada,
ağladım həlak olan
o cəbhə dostuma da.
Elə bil hamısını
o günə saxlamışdım,
nə elə sevinmişdim,
nə elə ağlamışdım!..

1960

SÜPÜRGƏÇİ

Deyinir dodaqaltı
süpürüb yolu-izi.
“Kazbek” qutularını,
siqar kötöklərini
götürüb deyir: “Sizi...”
Əyildikcə görürəm
hər şey qəlbinə dəyir.

Özü götürdüyünü
qüruru götürməyir.
Başını qaldıraraq
süzür keçən hər kəsi.
İstədiyi budur ki,
küçə zibillənməsin,
şəhər zibillənməsin.

Sonra yenə süpürür,
birinə lağ eləyir,
birinə “axmaq”, – deyir,
“dəli-divanə” deyir,
eh, nə bilim, nə deyir?!

Elə bil küçəni yox,
əsəbini süpürür,
nifrətini süpürür,
qəzəbini süpürür.
Süpürür... və sonra da
bir papiros yandırır,
rahatca nəfəs alır.
Küçə boyu, yol boyu
gözaltı baxır yenə,
qəlb intizarda qalır.

Bax, mənim Süpürgəçim,
küçə uzun, yol uzun.
Qolların yorulmuşdu,
bax, gözün də yorulsun.
“Kazbek” qutularından,
siqar kötüklərindən
təmizlədin yolu sən.
Mən keçdiyim yolda da
var “Kazbek” qutuları”,
var “siqar kötükləri”.

Mən süpürmək istəyəm
hər nə var, “kötükləri”.
Sonra da yol uzununu
nəzər salmaq istəyəm.
Bir papiros yandırır
rahatca sənə kimi
nəfəs almaq istəyəm.

1962

“MƏN GÜLÜRƏM...”

Mən gülürəm,
elə bilir, yoxdu qəmim.
Qəmlənirəm,
elə bilir, mən bilmirəm,
gülüş nədi, ya qəm nədi.
Öz qəlbim var,
öz ruhum var,
öz aləminim.
Öyrən, ey dost,
ürək nədi,
ya ruh nədi,
aləm nədi.
Bir fəsildə
neçə fəsil yaşar məndə.
Yağış yağar,
qızılgüllər açar məndə.
Qar yağanda,
günü də gör, bacar, məndə.

1977

ÇIRPI

Nəhəng bir ağacı yandırmaq üçün,
ocaq qaladılar meşədə bir gün.
Tonqal çatdılar.
Çırpının üstünə çırpı atdılar.
Əsib körüklədi külək ocağı,
qarsıyıb töküldü hər təzə yarpaq.
O boyda, budaqlı nəhəng ağacı
çırpılar yandırdı, çırpılar,
çır...pı.

1986

MƏNİM ŞƏHƏRİM

Küləklərdi mənim isti nəfəsim,
buruqların zirvəsində səslənir.
Bu şəhərdə paltarla yox, əzizim,
qız oğlanla, oğlan qızla bəzənir.

QIZSIZ qalan QIZ qalası...
hələ sən
bu dastanda şeirə bax, nəsrə bax.
Bu səkidən – iyirminci əsrdən,
o səkiyə – sən birinci əsrə bax.

Təptəzədir göy çəmənə düşən iz,
hansı ürək, açıq desin, qısqanır.
Qızlar, qara saçınızı kəsdiniz,
söyüdlərin yaşıl saçı uzanır.

Deyirlər ki, gözdə olur məhəbbət,
nəyə gərək, göz ki gözə baxmasın.
Kimə deyək, tədbir görsün, nəhayət,
gözəl qızlar yayda eynək taxmasın.

Qalır bəzən iki gəncin söhbəti,
görən olur...

ışığı yanır hər yerdə.
Deyirəm ki,
bəlkə Bakı Soveti
bir kölgəli küçə sala şəhərdə.

Qarışmasın ürəyi boş, gözü dar,
məhəbbətnən dediyimiz bir sözə.
Yanır dəmir budaqlarda lampalar,
nur ələnilir həm ayağa, həm üzə.

Neft ləkəli bizim Xəzər dənizi,
bu torpağın odu, közü deyilmi?
Bakı – şeir salonuna bənzəyir,
Dağüstü park –
yaşıl kürsü deyilmi?

Küləklərdi mənim isti nəfəsim,
buruqların zirvəsində səslənir.
Bu şəhərdə paltarla yox, əzizim,
qız oğlanla, oğlan qızla bəzənir...

1965

GƏLƏCƏK NƏSLƏ

Sizdə təmiz bir ürək,
sizdə ülvî məhəbbət,
halal söz, halal çörək,
ya qeyrət olacaqsə,
hörmət sizə indidən!
Sizdə milləti bölmək,
tərəfkeşlik və şöhrət,
tərifdən ötrü ölmək,
ya rüşvət olacaqsə,
nifrət sizə, indidən!

1966

DAHİ VƏ XAİN

*Gürcü şairi İ.Çavçavadze-
nin ev muzeyində ona atılan
güllənin gilizi saxlanılır.*

Müəllif

Tarix dolaşıqdı, dünya çox qəliz,
mənası başqadı səsin, harayın.
Üzünün maskası, kiçik bir giliz
yanaşı qoyulub –
dahi və xain.

Gözü yaş yandırdı, ürəyi kədər,
bir tabut önündə ağladı millət.
Öldürən kiçildi bu giliz qədər,
ölənin heykəli qalxdı, nəhayət.

Şirin xörəyinə zəhər qatdılar,
gərdi sinəsini həsədlər üçün.
Nə qədər şairə güllə atdılar,
zaman müqəssirdi bu qəsdlər üçün.

Qoy mənim düşmənim fikirdən ölsün,
yaşayan dünyada sözdü, sənətdi.
Mən burda gördüm ki,
Hər cür xəbisin
qalib gəlməsi də məğlubiyyətdi.

Eşit, ey ana Kür, ey ulu səhər,
nə vaxtdı qalanır ürəyim oda.
Ölsə də, yaşayır yenə dahilər,
xainlər ölüdür sağlığında da.

Ürəkdi döyünən yerin səsində,
ürək də şüşədir, bəzən qırırlar.
Xainlər kiminsə himayəsində
həmişə arxadan əl qaldırırlar.

Gürcüstan düşünür saçlarında dən,
fikirli gözlərə baxıram mən də.
Güllə sinələrə dəyir təzədən,
burdan yaralanıb çıxıram mən də.

1979

BADAM

Gün qızdı mart ayında,
Bir az buğlandı torpaq.
Yenə tumurcuqladı,
Sonra açdı, elə bil –
Çətir oldu ağappaq.
Aldandı mart ayına,
Günəşin istisinə
Xoş keçən havalara.
Sonra dəyişdi rüzgar,
Düşdü küləyə, qara.
Ağaclar gül açanda
Çiçəksiz qaldı badam.
Saxta təbəssümləri,
Yalançı qayğıları
Görəndə ayılıram, –
Yadıma düşür badam.

1973

YAŞAMAQ HAQQI

Məni bağışlasın bizim obalar,
nə vaxtsa demişdim: "Yazıq babalar!"
Babalar yuxuma girdilər mənim,
babalar dərsimi verdilər mənim.

...biz söz götürmədik yaddan, özgədən,
bizi öz çiyində götürdü ellər.
Biz öldük, yer üstdə yaşadı vətən,
vətəni olana "yazıq" deməzlər.

Dərimiz soyuldu, "Ənəlhəq!" – dedik,
üşüdü bu sözdən isti yuvalar.
Düşmən qorxusundan susdu üstəlik,
nə haqla sən dedin "Yazıq babalar?!"

Biz qalalar tikdik – sizə təsəlli,
at mindik şöhrəti dünyaya bəlli,
Biz oğul böyütdük – ordu əvəzi,
qızın ürəyində oğul həvəsi...

Bir əsrin qılınıcı, oxu, nizəsi,
yüz əsrə səs saldı...qızdı davalar.
Necə rəva bildin, oğul, bu sözü,
Necə deyə bildin "Yazıq babalar?".

Babalar, babalar, mən nə dedim ki,
babalar, məzardan qalxın, oyanın.
Mən indi bir şeyi dərk elədim ki,
babası dünyada yazıq olanın
yoxmuş vətən haqqı, ya torpaq haqqı,
yoxmuş yer üstündə yaşamaq haqqı.

1973

İKİ QOŞQAR

Qoşqar Əhmədlinin xatirəsinə

Qoşqar öldü, – dedilər,
xəbər bəd xəbər oldu.
Getdi qəbir evinə,
torpaq bəxtəvər oldu.
İki Qoşqar dağımız, –
biri yer altda yatır,
biri yer üstə qaldı.
Ceyranlar düzdə qaldı,
sevincim üzdə qaldı,
gülüşüm qəhər oldu.
Susdu Fəxri xiyaban,
təzə ad, təzə ünvan.
Qoşqar köçdü dünyadan,
dünya birtəhər oldu.

1980

SULARIN QUCAĞINDA

Görmək istədiyimtək
gördüm səni, nəhayət.
Nə üzündə rəsmiyyət,
nə gülüşündə ölçü,
nə salamında minnət,
səsində bir tərəvət,
gözündə bir zarafat.
Vəzifə stulundan
bir az uzaq, aralı,
həyatda,
yaşa, həyat!

1970

Кн. Пачев о судьях
 Кн. Пучкином играющие
 в шахматы
 Наринату Соому Заге
 Проводит Р. Р. Мухомов
 Ураган Пучкин
 20.12.88. 2 Москва

*На память о встречи на Пушкинском
празднике в Михайловском.*

Нариману Гасан Заде.

*Правнук А.С.Пушкина
Григорий Пушкин*

25.VI.1985 г. г.Москва

SƏNDƏN SONRA

Biz sənin evində – səndən xəbərsiz,
sənin ad günündə –

sənlə və sənsiz.

Oturub danışdıq, güldük də hələ,
gəldin öz evinə xatirələrlə.

Təriflər dedik biz sənin adına,
səni səndən sonra kəşf elədik biz.
Pərəstiş elədik istedadına,
sənə deyiləni sənsiz dedik biz.

Vaxt tapıb doyunca heç görüşmədik,
ötdü yanımızdan xəbərsiz illər.
Sənin ilhamını başa düşmədik,
üstündə başdaşı qalxana qədər.

Yaşayır hər ömrün mənə şərəfi,
görünür boş qalan şanlı yeri də.
Adı, mükafatı, sözü, tərfi
gördük təşkil edib ölənləri də.

İmzan yazılmışdı qapının üstə,
adını nəvənə qoymuşdu oğlun.
Dönmüşdün qəribə,
balaca büstə,
evdə həm var idin, həm də yox idin.

Nə deyim, belədir dünya qədimdən,
səbri də böyükdü torpağın, daşın.
Ürəkdən gülməyə ehtiyat edən
bircə qadın idi –
həyat yoldaşın.

Oğulla, nəvəylə, qızla, gəlinlə
o yenə tək idi, ortada sənsiz.
Ərsiz qadın kimi dünyada hələ
nə yetim görmüşəm, nə də kimsəsiz.

1979

TƏBİƏT

Amansızdı təbiət, –
    onda nə səmimiyyət,
    nə qayğı var, nə hörmət.
Söyüdlərin saçını,
    ağacların qolunu
yoldu, sındırdı külək,
    qanırdı, qırdı külək.
Əydi, sıxdı, budadı,
    ayaqladı, tapdadı.
Havasını, suyunu,
    günəşini, nurunu
    özü vermişdi, aldı.
Söyüdlərin nazını,
    sərvlərin qürurunu
    özü vermişdi, aldı.
Bir gözəllik sərgisi
    yaratmışdı təbiət.
Yüz günə verdiyini
bir günə aldı
    fəqət.
Özünün qənimiymiş
    elə bil ki, nəhayət.
Yox, şair, təbiətin
    sınağıydı bu tufan.

Nə veribsə, onların
                    əvəzində – imtahan!
Gör necə şax dayandı
                    tufanda palıd, vələs.

Təbiətdə nə kin var,
                    nə xəyanət, nə qərəz.
Gözəlliyi, saflığı,
                    hüsnü təbiət verir.
Amansızdı təbiət –
                    elə ki, qiymət verir.
Beləcə yoxlayaydın
                    məni də dünyada kaş.
Ya belə məhv edəydin,
                    yaşadaydın ya da kaş.

1980

İKİ TAMAŞAÇI

Zaqatalada 700 yaşlı çinar gördüm.

Müəllif

Gövdəsində yazı-pozu,
qabağında əsrin tozu.
Duruşunda başqa qürur,
Yeddi yüz il!
Belə durur.
Bir nağıldı, əsatirdi,
başı – nəhəng bir çətirdi,
zaman görmüş ağsaqqaldı.
Şahidsə də, dili laldı.
O həm mənim yaşıdımdı,
həm ən qədim babaların.
Hüzurunda dayanmışam
Çinar adlı ixtiyarın.
İnsan nədir?
Həyat nədir?
Zaman nədir? –
düşünürəm acı-acı:
Çinar mənə tamaşaçı,
mən Çinara tamaşaçı.

1979

VƏLƏS

Sellər, sular aparacaq,
bu çaylaqda, vələs, səni.
Qayaların uçqunundan
alacaq mı bir kəs səni.

Duruşunda başqa vüqar,
budaqların qatar-qatar.
Kölgəndə bir sürü yatar,
yolçuların görməz səni.

Meşələrdən aralısan,
tək dayanmaq deyil asan.
Yağan yağış, qopan tufan
sındıracaq, qərəz, səni.

1979

RAMİZ MİRİŞLİYƏ

Yenə Zaqatala... güllər diyarı,
çəmənini mən gəzim, bulağa sən düş.
Bayaq bir gözəlin susdu nəğməsi,
o səsə mən gedim, sorağa sən düş.

İnsan nəfəsini təbiət duyur,
sular səni görüb nəğmə oxuyur.
Dirijor çubuğu nə çoxdu, buyur,
arxanca mən gəlim, qabağa sən düş.

Dünya dedikləri bu qədim saray,
dostun süfrəsilə bəzəndi bu yay.
Yaş ötür, Nəriman, haray, ay haray!
Dostu başa keçir, ayağa sən düş.

1979

QƏDİM DÜNYA XALQLARININ BİRİ DƏ BİZ

Bir dissertant yana-yana,
sitatları səpələdi
Azərbaycan torpağına.
“Namizədlik” adı üçün,
adı batmış
adımızı dandı o gün.
Böhtan atdı
Həcərimin şöhrətinə,
qadınların
qəhrəmanlıq adətinə,
“Vətənimdir”, –
deyən qoca Füzuliyə
o sus! – dedi.
“Beynəlmiləl” şeirimizə
duzsuz dedi.
Nüşabəni, Natəvanı
tamam dandı.
Sındı qəlbim, oxalandı.
O güldü də bir fənd ilə, –
nənələrin laylasına
rişxənd ilə.
Kənd qızının həyasını,
öz ağbirçək anasını,
bizim ellər dünyasını
qoydu lağa.

Özü boyda ləkə oldu
                                bu torpağa.
Bütün bir xalq qalıq oldu,
Azərbaycan torpağına
mənsub olmaq qalıq oldu.
Bağışlasın
    məni Şura üzvləri, –
                                yaşadığı bir torpağın
yoxluğunu “sübut edir”
                                bəziləri.

Ola bilməz qalıq olsun
yaşaması el-obanın,
                                ya vətəni
                                neçə-neçə qəhrəmanın.

Kitablara, yazılara
                                baxmalıyıq.

Biz millətlər qabağına,
                                filosoflar qabağına
                                çıxmalıyıq.

Biz bir para sitatları
pozmalıyıq.
Təzəsini yazmalıyıq,
                                əsasını yazmalıyıq.

Bu diyarda qərar tutub
bizim qədim tariximiz,
                                bizim yeni taleyimiz.

Qədim dünya xalqlarının
                                biri də biz!

1969

DƏDƏ QORQUDUN SAPAND DAŞLARI

Nağara ustası Çingiz Mehdiyevə

Vulkanlar püskürür bir dizin üstə,
bu toy məclisidi, müharibədi?!
Qoşunmu yeriyr Çingizin üstə,
qılınclar, qalxanlar toqquşur, nədir?!

Bu nizə, bu başlıq, bu at, bu qalxan...
burda qızlara bax, gəlinlərə bax.
Sən hələ Qobustan qayalarından
“Yallı” oynamağa gələnlərə bax!

Kiminsə qılınıcı parladı, dayan!
Şimşəklər göydə yox, demə, yerdədir.
Yaylım atəşləri açılır... hardan?
Bu səs-küy içində bu sükut nədir!

Qobustan bəlkə də bir and daşdı,
səslərdə duyduğum bağlar, ilmələr –
Qaraca Çobanın sapand daşdı,
bərk durun,
başınız yarıla bilər.

Yanğına düşübdü, can ocaqdadı,
hardasa alışıb dənizin üstü.
Ay – iki üzüylə bir qucaqdadı,
döyüş meydanıymış
bir dizin üstü!

Elə bil hardasa əsir od külək,
nağara qışqırır, yayır səsinə.
Bir dizin üstündə, –
bərk durun görək,
iki əl fırladır yer kürəsini.

1973

CAR KƏNDİNDƏ

Bir avar evinin qonağıyam mən,
safdı bu dağların havası kimi.
Süfrəsi açıqdı birinci gündən,
örtülmür, evinin qapısı kimi.

Məni valeh edən söhbəti deyil,
üzündə boz gördüm, səsini ilıq.
Hökmlə danışmaq adəti deyil,
bəlkə qanındadır alicənablıq.

Gözündən duyulur fikri, xiffəti,
bir şəkil göstərir:
– İtirdik onu.

Dünyanın yox imiş dağ xasiyyəti,
aldı əlimizdən o dağ oğlunu.

Göylər guruldadı nağara kimi,
səs düşdü dağlardan-dağlara kimi.
Şimşəklər oynadı “Qaytağı” üstə,
yüz yerdən çatladı göy,
Cara kimi.

Qalır xatirimdə avar süfrəsi,
bir ağac altında bir dünya söhbət.
Car kəndi dünyanın bir dağ zirvəsi,
bir də duz-çörəyə halal sədaqət.

1979

ŞEYX ŞAMİL

Məmməd Murada

Rəvayətədi.

Deyirlər ki, o bir kərə

yığib gizli əmr eləyib müridlərə.

– Bir dustağın görüşünə, – deyib əgər,
adam salsa, ya keşikçi, ya bir nəfər
hər kim olsa,

yüzçubuqluq cəzası var.

Şeyxin də öz məramı var, əsası var.

Gedib Şeyxin anasını axtarırlar,
gecə-gündüz yalvarırlar-yaxarırlar.
Elə olur, bir adamı arvad səssiz,
buraxdırır,

öz oğlundan icazəsiz.

Şeyxin yaxın, sədaqətli müridləri
elə o gün çatdırırlar bu xəbəri.
Susmaq olmaz, cəza Şeyxin cəzasıdı,
döymək olmaz, ana Şeyxin anasıdı.
Fikirləşir müridləri, Şeyxin özü,
ürəklərdə xəyanətin odu-közü.

Anasını döydürsə Şeyx?
Düşər səsə,
öz hökmünü pozasıdır, döydürməsə.
Söz-söhbətlər gəzir dağlar diyarını,
Hamı Şeyxin gözləyir son qərarını.

Ana-oğul üz-üzədir,
Hökm qəti!
Bağışlasın?!
Kim eləsin bu cürəti.
Siz anamın əvəzinə, – deyir, – İmam,
yüz çubuğu mənə vurun... mən oğluyam.

Bu söhbəti bir məclisdə danışdılar,
elə bildim taleyimə qarışdılar.
Oğul gördüm, anasına biganədir,
ana gördüm, oğul üçün divanədir.
Onda dedim mən, ananın haqqı vardı,
oğul ana qarşısında günahkardı.

1979

MANİFEST

Ey arxasız,
tapşırıqsız,
filankəssiz,
pillə-pillə,
amma səssiz
yüksələnlər!
Pay-piyada yol gələnlər!
Tanıyırdım
mən bir para aspirantı,
sonra dosent,
bir az sonra
professor adı aldı.
Diplom üçün,
bir ad üçün
adımızı danırdılar,
aldadıb aldanırdılar,
rüşvətə öyrənirdilər,
əslində dilənirdilər,
iy verib iylənirdilər.
İcrakomun sədriydilər,
maarif müdiriydilər,
aşxanadan gəlmişdilər,
ordan-burdan gəlmişdilər –
amma nadan gəlmişdilər.

Onlar dözə bilməzdilər
elmin doğma əzabına.
Qohumların,
tənişlərin hesabına
qonaqlıqlar verə-verə,
girə-girə,
çığa-çığa
“yetişdilər”.
İntrigant,
aravuran,
sitatları əzbər bilən,
adamları hədələyən,
şöhrətlinin
taleyinə qarışanlar,
nüfuzuna daraşanlar,
şlyapalar, portfellər!
Ürəyimdə əsdi yellər,
eh, ilhamım hədəər oldu,
heyf, nəğməm kədəər oldu...

1979

YAXŞILIQ

Şair Tofiq Mahmuda

Bayquş ulayırdı pis nəfəsiylə,
dünya sarsılırdı dar bir otaqda.
Lənətə gəlmişin bədbəxt səsiylə
vahimə basırdı məni yataqda.

İrəli yeridin, qarşı gələrək,
bir az tələsdin də, qorxdun ki, uça,
sən hardan tapdınsa,
                    əlində çörək
– şairdi, rəhm elə dedin, bayquşa.

Oyandım yuxudan səhərə yaxın,
fikrimi gizlicə danışmaq üçün.
Yuxuda gördüyüm bu yaxşılığın
həyata çağırdı yaşamaq üçün.

1979

NƏĞMƏ

Universitetin bir qrup alimi "Müasir Azərbaycan dili" əsərinə görə Respublika Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür.

Müəllif

Qızıqırdı gah şahlar, gah xəlifələr,
dağıldı minillik mədəniyyətim.
Yadların xeyrinə dolaşdı illər,
min il gizli qaldı sözüm, söhbətim.

Adımız pozuldu adlar içindən,
alıxdı torpaq da, su da, dəniz də.
Biz keçdik alovlar, odlar içindən,
odlarda bərkidi iradəmiz də.

Axdı sellər kimi min oğul qanı,
qırmızı don geydi üfüqdə səhər.
Yazıldı tarixə Babək üsyanı,
qırılan biz olduq,
qalan – özgələr.

Yaratdıq ərəbin, farsın dilində,
Düşdük kitablara kimin adıyla?
Xaqani doğuldu Şirvan elində,
Nizami parladı istedadıyla.

Dil xalqın verdiyi ən böyük əsər,
onun qoynu isti, qanı təmizdi.
Adicə “vurğular”, ya “işarələr”
minillik mənəvi sərvətimizdi.

Bir də hallandırın “dərəni”, “düzü”,
sizin söhbətiniz mənə gərəkdi.
“Söz” dən, “şəkilçi” dən danışmaq özü
xalqın varlığından bəhs eləməkdi.

Onda Nəsiminin ənəlhəq səsi,
qəmi, naləsi var onda anamın.
Onda – muğamatın ilk zənguləsi,
Himni də səslənir Respublikamın.

Bu dildə nə xoşdu nəğmə oxumaq,
sevmək, kürsülərdən nitq eləmək də.
Adi salam vermək, ya salam almaq,
ülfətə çağırır dil də, ürək də.

Var olsun eşqiniz, məhəbbətiniz,
sevinir yazdıqca əlimdə qələm.
Bir xalqın dilini tədqiq edən siz,
necə xoşbəxtəm ki, –
Şairi mənəm...

1979

“HAMİLƏLİK”

“Hamiləlik” qanunuyla
ömr edirik bu dünyada.
Elə bil ki, yol gəlirik,
yol gedirik bu dünyada.
Məndən sənə, səndən ona,
ondan ona keçir həyat,
Bu möcüzə demə nədir.
Dünya özü özünə də hamilədir.
ən silahlı inqilabdı,
Ən qüdrətli çevrilişdi,
ən işıqlı intibahdı,
köhnəlikdən yeniliyə addamaqdı,
bir bədəndə uçulmaqdı hamiləlik.
Yaşadıqca ağrımaqdı,
ağrıdıqca yaşamaqdı hamiləlik.
Hansı torpaq, ya hansı xalq
hamiləsə... yaşayacaq.

1973

VAXTSIZ ƏCƏL

*“Vaxtsiz əcəl, məndən uzaq dayan, dur,
qürbət eldə can vermərəm ölümə...
Qılincını məndən uzaq dolandır,
onu bil ki, qələm aldım əlimə,
qürbət eldə can vermərəm ölümə...”*

Pekin. Xəstəxana. Noyabr ayı,
Əlli beşinci il... yazdı qələmi.
Min qəlbi oyatdı bir qəlb harayı,
Qəmlərdən ağırmış bir şair qəmi!

Yenə yada düşüb eli-obası,
Könlü Kür çayının sorağındadı.
Bir bax, təzə şeirin təzə misrası
Astaca tərpənən dodağındadı.

Hələ yazılmamış şirin sözləri,
Dərman yanındaı, yorğan üstündə.
Dikilib qalmışdı iri gözləri
Çinli dostlarının xırda gözündə.

Dünən birnəfəsə dastan oxudu,
Ah, necə töyşüyür indi o nəfəs!
Londonda lordlara meydan oxudu,
Qazax ləhcəsində “Ayə!” deyən kəs!

Şikayət elədin vaxtsız əcəldən,
Hələ bir sinənin min sözü qaldı.
Şairim, yüz il də yaşasaydın sən,
Ölümün yenə də vaxtsız olardı.

1961

HÜNƏRLƏ YANAŞI

Baxışın necə saf, necə təmizdi,
dağıldı xəyalım duman, sis kimi.
Gözəllik özü də sərvətimizdi,
taxılımız kimi, neftimiz kimi.

Təzə bir təbəssüm,
gözəl bir bədən
qoy elə, ölkəyə bir zinət olsun.
Gərək öz hüsnüylə fəxr etsin vətən,
gərək gözəlliyə nəzarət olsun.
Eşqdən ürəklərdə dərin iz qalar,
odlara düşsə də, o, şərə düşməz.
Gözəlsiz millət də igidsiz qalar,
qəhrəman sevgisiz dillərə düşməz.
Zövqsüz deməsin bizə gələcək,
ürəyə məlhəmdi bu duyğu, bu hiss.
Nə vaxt müsabiqə keçiriləcək,
nə vaxt tanınacaq qız gözəlimiz?!
Gərək gözəlin də büstü qoyulsun,
hüsn də hünərlə yanaşı dursun.

1973

ÜZÜ BAKIYA

Sərdar Əsədin xatirəsinə

Şahanə,
pərvanə,
divanə
bir Ana!
Gördüm o bədbəxti
oğlunun yasında,
ağlayıb-ağlayıb
susanda.
Dedilər o yaz, yay,
payız, qış
üzü hey Bakıya yatarmış.
Eh, Bakı! –
qibləymiş guya ki,
oğlunun yolunu gözlərmiş
hər səhər, hər axşam.
Deyərmiş: gələcək
dərdisin aldığım, –
mən üzü Bakıya yatıram.
“Gəlmədi”
xəbəri yetişdi Anaya.

Yüyürdü –
                    ürəyi qanaya-qanaya.
Oğlunun tabutu başında
                    ağladı.
Hamının dilini bağladı.
Öz dili açıldı ananın,
                    xəbəri yox idi övladın:
“Mən üzü Bakıya yatırdım,
gecələr.
Haraya gedir o “bəxtəvər.”
Qaytarın,
                    qoymayın,
                    dinin, ay camaat!
Getməyin, dönün, ay camaat!...”
Beləcə bir səhnə
                    yaratdı təbiət.
Ağladı təbiət,
                    ağlatdı təbiət.
Sonra bir məzarı
                    artdı bu dünyanın.
Üzünü Bakıya qoydular
                    Ananın.

1976

KİTABXANANIN OXU ZALINDA

Mən inadcıl gözəl ilə danışırım bayaqdan,
bir tələbə narazıdı, mənə baxır arabir.

Mən bilirəm:

    imtahana hazırlaşır o cavan,
imtahanda kəsilərəm...

    mən bu saat,
    o bilmir.

1967

* * *

Şekspirin əsəri
tamaşaya qoyuldu,
nə məqalə yazıldı,
nə bir söz deyən oldu.
Müasir bir əsəri
gətirdilər səhnəyə,
məşqindən başladılar
ona tərif deməyə.

“YÜZ İLİN” SÖHBƏTİ

- Arvad: Yadımdamı, qara tut,
          cığır, dəyirman arxı?
- Ər: Yadımdan çıxıb tamam,
          bir də... nə olsun axı?
- Arvad: Qorxuzardın hey məni,
          bir qızıl üzük kimi
          gizlədərdin hamıdan.
- Ər: Yadımdadı, doğurdan.
- Arvad: Nə elçi göndərdiniz,
          nə də bir yol atamın
          qapısını açdınız,
          götürdünüz, qaçdınız.
- Ər: .....
- Arvad: Əli oldu sonradan,
          Həsən oldu sonradan,
          Süsən oldu sonradan.
- Ər: Elə hey deyirsən,
          elə boş danışırsan.
- Arvad: .....
          Onların söhbətinə
          nəvələr pıçıldaşır.
          Altmış ötürüb
          Arvad hələ “deyinir,”
          yazıq... “boş-boş” danışırsan...

1970

“DİVANƏ”

Ağbirçəkli, qaraşallı
bir zavallı.
Üzü qırış, alnı qırış.
Üzündəki, alnındakı
izlər ilə axıb gedər,
saçlarına
yağan yağış.
Tanımayır filan kimdi,
kim nə zaman qonşu olub,
taniş olub.
Tanıdığı: qəbiristanda
bir məzarın daşı olub.
Dirilərdən narazıdı:
çox danışsa,
söylənirlər.
Ölülərdən razıdı ki,
nə danışır,
“dinləyirlər.”
Nə zamandı, haraylamır
bir səs onu,
demir, “Ana!”
O zamandan yer üzünün
səsi-küyü
bir tabutda dəfn olunub
qəbiristana.
İnsanlardan kömək uman
insanlara biganədi.

Deyirlər ki, o dəlidi,
divanədi.
O deyir ki, mən yanmıram
varım üçün,
yoxum üçün;
Qarnım yanır məzardakı
oğlum üçün!
Aman!.. sözə fikir verin,
dahiyənə bir kəlama
deyirlər ki, gülməli.
Deyirlər ki, o dəlidi.
O deyir ki,
kim baxıbdı, balama kim,
deyin kimdi?
Gəlsin onun gözlərində
görüm indi,
tapım onu.
Gülüşürlər...
Deyirlər ki, nə deməkdi,
nə sözdü bu?
Darıxırlar, “qovlayırlar”
o gələndə.
Dünən ona süfrə açan
bir gəlin də
bu gün ona qapı açmır
o gələndə.
Eh, yüz adda çağrılardı
bir zamanlar:
ona “Ana” deyərtilər,
“Xala”, “Bibi” deyərtilər.
İndi yalnız bir adı var.

Elə bil ki,
o anadan belə olub,
o anadan dəli olub.
Ay insanlar...
Ay mənimlə hörmət ilə
    əl tutanlar,
istiqlanlı görüşənlər,
ortaya bir söz tullayıb
    gülüşənlər!
Mən başqa bir divanəlik
    gördüm sizdə:
haraylara biganəlik,
fəryadlara biganəlik,
    gördüm sizdə.
Bir bədbəxtin taleyinə
    mən istehza
        gördüm sizdə.
Görün, kimi diligödək,
    diliqısa
        gördüm sizdə.
Kimsəsizə kömək durmaq
    adətiniz
        hanı sizin?
Mənimlə əl tutan kəslər,
bəs əl tutmaq adətiniz
        hanı sizin?
Sizin açıq süfrələrdə
    çörək kəssəm,
        haram olar.

Üzünüzdə gördüyüm bu
gülüşünüz,
                    ürəyimdə yaram olar.
Divanəni
            tapın mənə,
                    biganəni tapın mənə.
Yalnız ona, ona sirdaş
                    olum barı.
Məni görüb qoy danışsın,
                    qoy ağlasın.
Əriyim mən,
iki gözdə bir gilə yaş
                    olum barı.

1968

CƏNNƏT – CƏHƏNNƏM

Deyirlər cəhənnəmi,
cənnəti var
aləmin.

Bu – sənsiz və səninlə! –
belə bir şeydi, yəqin...

1973

ALOV

Tonqal yanır,
alov qalxır dilim-dilim.
Mənim gülüm,
elə bil ki, alov sənsən.
Rəqs edirsən
gün altında yanan çıpaq
bədəninlə
səhər-səhər.
Südlə qanı qarışdırıb
bədəninə sürtübdülər.
Külək vurur, –
əylirsən, düzəlirsən,
necə əyri... necə düzsən!
Yoxsa, yoxsa, sümüksüzsən?!
Yenə qalxıb ucalırsan.
Sənə bir vaxt demişdim mən, –
sən alovsan!

1973

YUXULAR

Açdım ürəyimi sənə yuxuda,
yuxudakı kimi olsan həyatda –
Her şeyi deyərdim üzünə bir-bir.
Amma qəribədir, lap qəribədir,
başqadır həyat,
Yuxular tərsinə yozulur, heyhat!

1973

BULUDLARDAN YUXARIDA

Təyyarədə işıq yandı
buludlardan yuxarıda.
Göy bir az da işıqlandı
buludlardan yuxarıda.
Nə çisək var,
nə duman var,
nə həyatdan bir nişan var,
bir əbədi kəhkəşan var
buludlardan yuxarıda.
Eh, uçuram nə müddətədi, –
qəriblikdi, sükunətədi,
bir qəribə rəvayətədi
buludlardan yuxarıda.
Bir xoş səsə nə həssasam:
ah, çatarmı görənlərim,
səni burdan haraylasam.

1978

MUĞAYAT OL

İki dəfə salam verdin,
yüz dəfə sağ-salamat ol.
Bir xəstən var, ərköyündü,
həkim, özün muğayat ol.

İynən dəmir, canım ətdi.
–Ağrıyırmı?
–Yox, babətdi.
Bildin ki, bu, nəzakətdi,
Gülümsədin, səni şad ol.

Baxışların həyalıdı,
ayaqların sayalıdı.
Əlin-ağzın dualıdı,
qalx, Nəriman, bir babat ol.

OXUYURUQ

Budaqda bir quş oxuyur,
xoş səsi var.
Nəğməsində naləsi var:
“Bıy, bıy!”
Fikirindən nəsə çıxıb
yazıq quşun,
mən bihuşla o bihuşun.
“Bıy, bıy!”
Səs yayılır dağ çayının
sahiliylə.
Gör yadıma nələr salır
quş diliylə:
gəlib sizə dəyəsiydim,
məzuniyyət götürürəm, –
dəyəsiydim,
sənə qulaq asasıydım,
saçlarında əl gəzdirib
susasıydım,
ərköynlük edəsiydim,
sən dünyasan, –
mən dünyanın qitəsiydim...
Quş budaqda,
mən torpaqda
oxuyurduq: “Bıy, bıy!”.

1979

HƏRƏMİZ BİR CÜRƏ XOŞBƏXTİK, QARDAŞIM

Mən sevdim, sən aldın
o qızı, qardaşım.
Bir qəlbdə sevgisi yaşayır,
bir qəlbdə qayğısı, qardaşım.
Sən adi ər oldun,
mən gördüm

o hüsnü, surəti.
Hər kəsin taleyi, qisməti!
Mən sənə səadət dilədim,
içimdə ağladım, inlədim.
Təmkinli göründüm,
ayağın altında “əzildim”,
“süründüm”.

Güldüm də mən arsız,
gülüşüm,
baxışım –
hamısı mənasız.

Doğmalığ aradım səində,
mən əvvəl o qızı sevirdim,
mən sevdim səni də.
Hərəmiz bir cürə
xoşbəxtik, qardaşım!

Hərəməz bir cürə
                    bədbəxtik, qardaşım!
Desələr, xoşbəxt var dünyada,
                    inanma!
Desələr, bədbəxt var dünyada,
                    inanma!
Mən gördüm bir bəxt var dünyada,
özün bil, inan, ya inanma.

1979

AĞIRLIQ

Bir vaxt imtahana çəkdiilər bizi,
“məhkəmə” qurdular... dözdük birtəhər.
Dağıtmaq istədi ailəmizi
sən açan süfrədə çörək kəsənlər.
Səni telefona çağırıb hərdən,
bayramlar gəlməmiş təbrik eləyən
filankəs,
adını çəkməyə dəyməz.

Sənə dedilər ki, dedilər ki, bil, –
ərin bir qadınla...
ey dili-qafil...

Qaldı ürəyində əbədi bir xal,
neyləyim, xəbəsin dünyası dardı.
Ağırdı gözündə gördüyüm sual,
dilinlə desəydin, yüngül olardı.

1979

O VAXT YAŞID İDİK

Biz nə vaxt ayrıldıq?.. o vaxtdan bəri,
səni yuxularda görürəm yalnız.
Yenə eşidirəm o gülüşləri,
qalıb o əvvəlki baxışlarımız.

Yenə başındakı o örpək durur,
mən də hey dururam sənin yanında.
Yaxanda sancaqlı kəpənək durur,
durur əynindəki ipək donun da.

Əlində təzəcə yonulmuş qələm,
o boy, o buxun da necə var, elə.
Mən də filoloji fakültədəyəm,
iyirmi ildə ki, dərs gedir hələ.

Yenə eşidirəm tanış bir səsi,
doğma da deyildi, yad da deyildi.
Bitmir müəllimin mühazirəsi,
eşiyə zəng olmur iyirmi ildə.

Dəftərlər içində bir dəftər durur,
o daha açılmır, yazılmır ancaq.
Durur o çinarlar, o şəhər durur¹,
necə görmüşdümsə, iyirmi il qabaq.

O vaxtdan elə bil dayanıbdı vaxt,
daha dövr eləmir bu aləm indi.
O vaxt yaşd idik... sən işə bir bax,
səndən iyirmi yaş böyüyəm indi.

1978

---

¹Şairin oxuduğu Gəncə şəhəri nəzərdə tutulur (*red.*)

DÜNYA

Sənin məndə əzabların,
mənim səndə gözüm qaldı.
Sən dinmədin mən dinəndə,
deyiləsi sözüm qaldı.

Yaşadıqca sevdi könül,
döşdə lalə, çəməndə gül.
Zəmilərdə dolu sünbül,
tənəklərdə üzüm qaldı.

Məclislərdə söz-söhbətim,
uzaq-yaxın səyahətim.
Bir az ərkim, səadətim,
bir az umu-küsüm qaldı.

Kimi gəldi, yedi, yatdı,
kimi quşa güllə atdı.
Yaş əllyə gəldi çatdı,
keçdim... səndə yüzüm qaldı.

1981

OĞUL

Məndən inciyirsən, söz demək olmur,
mən sənin atanam, ananam, oğul.
Səni danlayıram sənin xətrinə,
yandıran deyiləm, yananam, oğul.

Ana olmayanda, ata tək qalır,
unu ələyirlər, bir kəpək qalır.
İp əldə darta-dart, çəkə-çək qalır,
çəkmə qırılanam, sınınam, oğul.

Mən ağıl vermirəm, ağlına qurban,
qara saçlarıyın ağına qurban.
Ana xiffətin var, mən ona qurban,
mən də Sarasızam, – Sənanam, oğul.

“SÜBUT ELƏDİ...”

Biri sübut elədi,
qatıq qaradır, dedi,
günəş bombozdu, dedi.
Dedi: dəmir içməli,
ağacsa yeməli,
su əynə geyməli.
Nə dedisə, az oldu,
əvvəl etiraz oldu,
sonra təsdiqlədilər,
sonra təriflədilər, –
yenilikdi, – dedilər,
sonra adət etdilər.
Qatığı qaraltdılar,
günəşi bozartdılar.
Dəmir içməli oldu
ağac yeməli oldu,
su da geyməli oldu.
Çətinlik oldu lakin
bir az, dünənə kimi.
Arada bir balaca –
adət edənə kimi.

1968

SƏNDƏN SALAM DEYƏCƏM

Səndən salam deyəcəyəm
o diyara –
sən içdiyin bulaqlara,
sən keçdiyin o izlərə,
sən dərdiyn nərgizlərə,
sən baxdığın buludlara,
əsən yelə,
daşan selə,
uçan quşa,
dağa-daşa,
bağça-bağa.
Sənə gözəl ürək verən
o torpağa.

1981

İKİ HƏRİF

Görüşdülər bir axşam,
xətir, hörmət, ehtiram.
Dedi birinci hərif:
sizi tərifləmişəm,
sizə dahi demişəm,
məncə, düz eləmişəm.
Güldü ikinci hərif,
məqalə çıxdı: tərif!
Qaldı başqa tərəfi,
əsgərlikdən "saxlatdı"
o, birinci hərifi.
Gəldi yubiley günü,
kursüdən saldı haray:
Şekspirə tutdu tay
o, ikinci hərifi,
aşdı-daşdı tərifi.
Yaşayırlar beləcə,
bu hərif tərif qurur,
o hərif kömək durur,
millət plan doldurur.

1970

ADƏT

Toyda oynadılar, ürək açdılar,
sonra gecəyarı dağılışdılar.
Yolda gileyləndi biri əlbəəl;
– Qız çörək yeyirdi.
– Mən ölüm?
– Sən öl!
– Oğlanı görmüşdüm neçə il əvvəl,
gəzənin biriydi.
– Mən ölüm?
– Sən öl!
– Onlar evlənsə də, yaşayan deyil.
Qız on yaş böyükdü.
– Mən ölüm?
– Sən öl!
Ölməyin, ölməyin, yazıqsınız siz,
ölsün birdəfəlik bu adətiniz.

1970

RƏNG, SƏS

(Rəvayət)

Başqa ad vermirəm, çaqqal çaqqaldı,
pəncəsi üstündə qalxdı xəlvəti.
Başını boyaqçı küpünə saldı,
nə axtarırdısa bir şey görmədi.
Bütün üzü-gözü rəngə bulaşdı,
yığış quyruğunu meşəyə qaçdı.

Çaqqalı meşədə tanımadı Şir,
gördü ki, qərribə bir heyvan gəlir.
Bir addım atmamış zolaqlı Pələng,
qurudu yerində onu görəntək.
Çaqqal duyub bunu təmkinlə gəldi,
qəzəblə yeridi və kinlə gəldi.

Şir geri çəkildi, Pələng dinmədi.
O, sonra hökm etdi Pələngə, Şirə,
qoydu çaqqalları ən böyük yerə.
Söhbəti düz gəldi çaqqallar ilə,
Pələnglə danışdı çaqqal dililə.

Çaqqallar acanda o da uladı,
Adətədi, gizlədə bilmədi bunu.
Pələng başa düşdü, Şir də anladı,
o gün bədənindən ayrıldı boynu.

Gərək aldatmasın rənglər heç kəsi,
Seçilsin çaqqalın rəngilə səsi...

1961

“HEÇ KƏSƏ OXŞAMAYIN...”

Heç kəsə oxşamayın, –
deyə-deyə
sonradan,
özünü tələb etdi o,
axırda hamıdan.

1970

“GÜL QÖNÇƏLİYİNDƏ XAR İLƏNDİ...”

“Gül qönçəliyində xar iləndi,
açılarda özgə yar iləndi...”

Mən qulaq asıram, deyin bir qədər,
bu necə güldü ki, saralıb solmaz.
Gəlsin sağlığında ölən şairlər,
qoca Füzulini dinləsin bir az.

1970

YALNIZ ZƏFƏRLƏ

Ey eşqim, vüqarım, sənətim, canım,
Ana çağırdığım Azərbaycanım.
Açıb qollarımı mehri-ülfətlə,
bağrıma basıram səni hörmətlə.

Sən də, ey adıyla fərəhləndiyim,
şanlı sədasıyla ürəkləndiyim,
Xalqımın istəkli, əziz övladı,
şərimin, sözümün qolu-qanadı,
sənin hər istəyin, sənin hər arzun,
həyatda qoy şöhrət çələngin olsun.

Qaldırdın adını bu məmləkətin,
eşqin müqəddəsdə, südün təmizdi.
Mənim taleyimdi sənin şöhrətin,
tarixdə tarixi mərhələmizdi.

Gəlin, addımlayaq sıx cərgələrlə,
gəlin qabaqlayaq dövrü, zamanı.
Daim alqışlayaq yalnız zəfərlə,
ana dediyimiz Azərbaycanı.

1978

GƏLİN DÜNYA

“Biz indi iki nəfərik”
(Hamilə gəlinin dedikləri)

Onlar iki nəfərdilər,
dünyada bəxtəvərdilər.
Biri hələ bu dünyadan
bixəbərdi,
amma o da bəxtəvərdi.
Mat qalıbdı biri hələ,
o birinin belə sirli
gəlişinə.
Qulaq asır əllərilə
nəfəsinə,
səadəti belə yaxın
görməsinə!
Eh, bu hələ harasıdı!
Dünya onun, o adsızın
dünyasıdı,
iki qol var, qulluğunda
durasıdı,
iki göz var, qara gözlər,
onu səslər.

Gün görməmiş bir ağ sinə,
ayaq altda döşənəcək
hər gün onun həvəsinə.
Sahibi o olacaqdı
mən sevdiyim bir gözəlin.
Mən bir xeyir-duaçıyam,
dünya – gəlin!
Qədəm qoyur gəlin dünya
biranlığa, –
gəlinlikdən qadınliğa,
qadınliqdan analığa.
Ayaq açan məhəbbətdi.
Muraz üstə qərar tutub
yer kürəsi, səadətdi.

Aprel, 1979

ACİZLİK

Acizlik –

uşağı, qadını

incitmək, ya döymək.

Sevgidə, sevdada

məsləhət istəmək.

Acizlik –

gənc ikən xatirə danışmaq,

daima arzuyla yaşamaq.

Daima dünənlə öyünmək özü də,

təkcə qol zoruna güvənmək özü də.

Daima kiminsə oduna yanmaq da

və məni danmaq da!

1970

XARİCİ QONAQ

Susur bir xarici, gözündə eynək,
baxıb Natəvanın daş heykəlinə.
Hörmətlə baş əyir fikrə gedərək,
başı kəlağaylı şair gəlinə.

Qəlbində, ruhunda başqa həyəcan,
bilmirəm, bu yeri kim nişan verib.
Danışmaq istəyir heykəl Natəvan,
sağ olsun o kəs ki, daşa can verib.

Yazır dəftərində xarici qonaq,
suallar verdikcə gedir dərinə.
Deyir, heyran qoyub onu bu torpaq,
sənsə mat qoyubsan,
Natəvan nənə.

Yanından nə qədər keçmişəm sənin,
dönüb baxmamışam ayaq saxlayıb.
Qonaq gətiribdi bu dəfə məni,
heykəlin önündə qonaq saxlayıb.

Baxıram hüsnünə bayaqdan bəri,
Hər sözün qiymətli bir yadigarmış.
Dünyanın nə belə qadın şairi
nə belə bir qadın
gözəli varmış.

Görün nələr deyir o surət, o üz,
mənim şöhrətimdi o zərif hünər.
Adi görünürük bəzən özümüz,
özgənin dediyi
bir söz qədər...

BIÇİNÇİLƏR

Yenicə qızarır dan yeri hələ,
yazılır elə bil göyün sinəsi.
Gör necə söykənib sünbül-sünbülə,
çöllərə səpilib – qızıl dənəsi.

Bərəkət qoxuyur üzümə çöllər,
dəniz zəmilərdə kombayın – ada.
Dünən ekranlarda göstərirdilər,
bizim taxıl yığan cavanları da.

Bu şöhrət, bu ad-san halaldır, halal,
qoy hər kəs göstərsin öz hünərini.
Amma biranlığa mehriban xəyal
xeyli uzaqlara apardı məni.

Kənddə biçinçilər neçə il qabaq,
danüzü bir yerə yığışardılar.
Əllərdə bağlama, bellərdə oraq,
bu kənddən o kəndə axışardılar.

Onların yanında mən böyümüşəm,
bizim oylaqlarda – aran yerində.
Mən də vəl üstündə taxıl döymüşəm,
buğda sovurmuşam xırman yerində.

Gündüzün qayğısı gecəyə qalıb,
lakin görüldü iş sona kimi.
Üzlər gün altında yanıb-qaralıb,
çörəyi çöllərdən yığana kimi.

Töküb zəmilərə istisini yay,
çoxları yorulub yollarda qalıb.
Göydə oraq kimi görünübü Ay, –
bir oraq –
biçindən kənarda qalıb.

Görmədim onları mən bir əsərdə,
könlümə demə ki, biri yad oldu.
Adını gəzmədi məruzələrdə,
bir “sağ ol” ən böyük mükafat oldu.

İndi nə biçinçi, nə vəl, nə oraq,
əsdilər bir mehin xoş nəfəsitək.
Fikrimdə, zehnimdə qaldılar ancaq,
romanın əvvəlki səhifəsitək.

KİMƏM MƏN

Çöllər sinəsindən yol verdi mənə,
günəş işığını bol verdi mənə.
Söyüd kölgəsini əsirgəmədi,
dağlar zirvəsini əsirgəmədi.
Bulaqlar su verdi, suyundan içdim,
körpülər yol verdi, üstündən keçdim.
İnsanlar qayğıyla saldılar yada,
yaşadım, böyüdüm mən bu dünyada.
Bəs sonra...
Sonra mən yol olmalıydım,
günəş işığıtək bol olmalıydım.
Çevrilib zirvəyə,
bulağa,
suya,
qayğıya,
kölgəyə,
hissə,
duyguya
“yaşatdım”, “böyütdüm”
deməliyəm mən,
deməsəm, nəciyəm,
kiməm, nəyəm mən?!.

AYIRIR

*Müəllimim və unudulmaz
dostum Mir Cəlalın xatirəsinə*

Namərd imiş zalım əcəl dünyada,
bizi səndən, səni bizdən ayırır.
Çiyinləri yanaşdırır mizanla,
dost əlini əlimizdən ayırır.

Xoşxasiyyət, açıqqabaq, güləruz,
unudulmaz söhbətimiz, sözümüz.
Zaman keçir, başqalaşır dərə, düz,
ot göyərir, yolu izdən ayırır.

Ayrılıq, bu əbədi olsa da,
hörmət gördüm o sənətə, o ada.
Sən qalırsan, dünya qalır dünyada,
səni ancaq tale gözdən ayırır.

29 sentyabr, 1978

HƏR YAŞDA

Qədim kitabları gətirdim yada,
həyat mürəkkəbdi, qanunları sərt.
Mən gördüm, nisbidir hər şey dünyada,
mütləq dostluq ilə,
mütləq səadət.

Nisbidir çətinlik, xoş günün özü,
keçir ən üzücü bir izzətdən də.
Bəzən bir nəfəsin qurtarır sözü,
sonra aciz qalır həzrətcavab da.

Yaşayır ürəkdə başqa bir həvəs,
əsəblər köklənir arzu-kam üstə.
Hörmətə, inama bel bağlayan kəs,
bəzən təhqir olur bu inam üstə.

Nisbidir etibar, istedad, ilham,
inandım həyatda mən buna qəlbən.
Hər yaşda deyirəm, ayıldım tamam,
hər yaşda görürəm, yanılmışam mən

QƏBİRİSTANDA

Daş gördüm böyrüüstə,
daş gördüm, yatıb tamam.
Torpağa batıb tamam.
daşların sirri nədi?
Həyatda da belədi:
adam var ki,
baxırsan, –
yeriyir ayaq üstə,
amma böyrü üstədi.
Yoxdu həyat əsəri,
uçub, yoxdu xəbəri,
batıb, yoxdu xəbəri.

1960

AFTOQRAF

Sinəm doludur, inan, –
yazdığımı yox, gülüm,
yaza bilmədiyimi
oxu, bu yazılardan.

HƏSƏNZADƏ

“Hörmətli yoldaş... “Literaturnaya qazeta”da Həsənzadə soyadlı müəllifin bir neçə şeirini oxudum. Stalingrad uğrunda vuruşmaların əvvəlindən axırınadək, Pauliis başda olmaqla alman ordusunun qərargahını əsir alanadək... 38-ci motoatıcı briqadada topçu-zabit, batareya komandiri Həsənzadə qulluq edirdi...”

Bir məktubdan

Mən keçmədim
cəbhələrin alovundan,
sıranızda görünmədim,
səngərlərdə sürünmədim,
toz-torpağa bürünmədim, –
uşaq oldum mən o zaman.
Nə boz şinel geydim o vaxt,
nə boz papaq.
Bir dəftərə yazılmadı
adım o vaxt,
yaşım o vaxt.
Amma dostum,
uşağın da ürəyi var.

Unudulmur
yadımıza həkk olanlar.
Bizim Poylu vağzalında
qatarların
qışqıraraq keçməsinə
unutmadım.
Məktubların
qanad açıb uçmasını
unutmadım.
Kimi göydə,
kimi yerdə haqlayırdı.
Qatar gedir,
zaman ayaq saxlayırdı.
Gözün aydın, – deyə-deyə
gözlərini silirdilər.
Gülənlər ağlayırdılar,
ağlayanlar gülürdülər.
Bir ağbirçək, bir tək qarı,
hey ölçürdü o yolları.
Hey gedirdi, hey gəlirdi,
Söz deyəndə köyrəlirdi,
qatarları çağırırdı,
səsləyirdi.
Oğlu ona yazmışdı ki,
gələcəyəm, –
gözləyirdi.
Sonra bildim:
səngər nəymiş,
dava nəymiş.
Nəğməmizin nəqəratı
qatarların səşindəymiş.

Bəlkə odur Həsənzadə?
Bəlkə odur?
Bəlkə elə
    o qarının tək oğludur
Paulüsü əsir alan,
    düz otuz il yadda qalan,
    sənin dostun, mənim ellim
        o qəhrəman?!.
Mən bilmirəm,
    o ağbirçək ölüb, sağdı?
Bəlkə bir gün
Həsənzadə qayıdacaq,
    möcüzələr olacaqdı.
Bu şeirimdə yaşa mənim,
    yaşa, ellim!
Sərlövhədə səni yazdım:
    Həsənzadə.
Hünər sənin, imza mənim,
yaşa, ellim,
    Həsənzadə...

XƏBƏRLƏŞİRLƏR

İnsanlar səpilib bütün yollara,
ürəklər doludu arzuyla, kamlar.
Harda biz olmuruq,
xəlvətdi ora,
elə ki, biz getdik, dolur adamlar.

Qəsdən qarşımıza bir tanış çıxır,
ya bir qonşu çıxır...
düz şərtləşirlər.
Biri maraqlanır, biri hey baxır,
elə bil hardasa xəbərleşirlər.
Dolaşır bu dəmdə qəsdən ayağım,
dayanıb baxıram ulduza, aya.
Sənin saçlarını sığallamağım,
hər dəfə beləcə, qalır sonraya.

“KÜSÜLÜLƏR”

Bir ailə tanıyıram,
yaşayırlar,
                    ər-arvaddı.
İkisi də bir babatdı.
Yaşayırlar bir ünvanda,
bir otaqda, bir eyvanda.
Bir qapıya qəzet gəlir,
dərman gəlir,
                    həkim gəlir,
                                loğman gəlir.
Nə bu onu dilləndirir,
nə o, buna cavab verir.
Eh, nə qədər küsüşüblər,
                    dalaşıblar.
Uşaqların xatirinə
                    barışıblar.
Keçib zaman, –
oğlan qalxıb,
qız uçubdu yuvasından.
Aralıqda yenə başqa
                    bir söz olub, –
ər-arvadla,
                    arvad-ərlə
                                üz-göz olub.

Deyirdilər ayrılıq...
Barışıqlar onlar yenə,
uşaqların xatirinə.
Oğlanın öz ailəsi,
indi qızın öz evi var.
Küsülülər tək qalıblar,
hey dalaşa-dalaşa,
hey barışa-barışa,
keçibdilər altmışı,
neçə yazı, neçə qışı.
Yaşayırlar indi yenə, –
nəvələrin xatirinə.

“ANA”

Mən bir “ana” tapmışam,
əvəzsizdir ülfəti,
sədaqəti, hörməti,
heyf, anam görmədi.
Yaşlarında fərqi var,
bambaşqa talelərdi.
Biri qürub çağıydı,
biri doğan səhərdi.
O – ağbirçək,
bu – cavan.
O, bir az yorğun idi,
bu köyrək və mehriban.
Onun səsi kədərli,
bunun səsi körpədi.
Heyf, anam görmədi...

LERİK DAĞLARI

Quzeyində qar görünür,
güneyində gül-çiçək,
Quzey sərin, güney sərin
– təzə bulaq suyutək.
Duman gedir, duman gəlir... bura ancaq
Lerikdi!
Ah, Lerikin qafiyəsi şlalələtək lirikdi.
Dağ belindən gün qızarır, ona fikir verirəm:
Nə odu var, nə istisi – dəyirmidi Ay kimi.
Dağ belindən uzaqlarda əyri yollar görürəm
Gah əyilir, gah düzəlir əyri axan çay kimi.
Sazaq qalxır, yanağıma sanki soyuq əl dəyir,
Qaya susur, dərə susur... yolum gör hardan
düşüb!
Mən dağları dinləyirəm, dağlar mənə
dinləyir –
Ah, şairlə şairənə bir təbiət görüşüb...

Lerik, dekabr, 1960

MƏNSİZ

Açdı çəmən, güldü çiçək,
Səhər-səhər qalxan külək
Bağçalarda əsdi mənsiz.
Körpə qızım gülə-gülə,
Gah yan-yana, gah əl-ələ
Anasıyla gəzdi mənsiz.

Göyərçinlər uçdu qoşa,
Dərələrdən aşağı-aşa
Səllər-sular axdı mənsiz.
Sürü keçdi çölü-düzü,
Yerdə güldü insan üzü,
Göydə şimşək çaxdı mənsiz.

Qoşa söyüd kölgə saldı,
İnsan kimi nəfəs aldı
Bu dağ mənsiz, qaya mənsiz.
Heç qıymadı illər yaşa,
Bir ömrü vurduq başa, -
Mən dünyayla, dünya mənsiz...

1961

YARDIMLININ DAĞLARINA QALXIRAM

Yardımlının dağlarına qalxıram,
Çəməni var, çiçəyi var, qarı var.
Çəməni gəz, çiçəyi üz, qarı ye.
Yardımlının bağlarına baxıram:
Armudludu, almalıdı ağaclar.
Armudu üz, almanı böl yarı, ye.
Bulaq deyir:
    dayan, məndən ilham al,
Palıd deyir: ucalmışam, gör məni.
Qaya deyir: üstümdəki çənə bax.
Yol-iz deyir: öz izinə nəzər sal,
Çinar deyir: qocalmışam, gör məni,
Dərə deyir: mən dərinəm, mənə bax.

Mən baxıram... yaraşıqdı gülə gül,
Bir quş uçur tək yarpaqlı budaqdan.
Duman qalxır, elə bil ki, dağ yanır,
Pıçıldayır bu lövhələr elə bil.
Yardımlıda dolanıram bayaqdan,
Ürəyimdə qafiyələr dolanır.

Yardımlı, 9 dekabr, 1960

“UZAĞA ÇOX GETMƏ, QAYIT, NƏRİMAN”

Qayınatam Seyid kişiyyə

“Uzağa çox getmə, qayıt, Nəriman!
Küləkli günlərin dalğası pısdı.
Bir də necə olsa dəniz-dənizdi...”

Uzağa getsəm də, qorxma, atacan!
Hər dalğa yerimdən qoparmaz məni.
Hər külək tərpədib aparmaz məni,
Fəqət başqa dalğa, başqa külək var,
Məni qayalara, daşlara cırpar!
Gah tufan qoparıb bu dəli külək,
Sahilim özümdən gah uzaq olub.
Dözmüşəm dalğaya sinə gərərək,
Adətim içimdə bağırmaq olub!
Özüm də bilmirəm, bəzən nədirsə
Soyuyur buz kimi isti bədənim.
Dənizin dalğası dənizdədirsə,
Öz dalğam içimdə gurlayır mənim.
Öz dalğam, atacan, batırmasa, bil,
Məni başqa dalğa batıran deyil.

Buzovna, 1961

MƏNƏ YETİM DEMƏYİN

Dost bağında seyr edərkən,
Tanış bir səs eşitdim mən:
“Anasızdı, o yetimdi!”
Mən bilmədim, o kəs kimdi,
Bərk tutuldum bu sözündən.
Evə döndüm lap ürəksiz,
Mənə yetim deməyin siz!

Bu sevincim gec oldu, gec!
Mən demirəm, üstündən keç.
Ata üzü görmədim mən,
Bir yaşında yetim ikən
Anam yetim demədi heç.
Məgər bunu bilmirsiniz?
Mənə yetim deməyin siz!

Bu tək eyvan, bu daş otaq
Sevinərdi üç il qabaq.
İndi hər şey solub gedib.
Mənə olan olub gedib...
Nə desəniz, deyin, ancaq
Qapıda da tək görsəniz,
Mənə yetim deməyin siz!

Yenə çöllər əlvan geyir,
Mən yazdığım beş-on şeir
Yavaş-yavaş dil açdıqca,
Oymaq-oymaq dolaşdıqca
Vətən mənə oğul deyir.
Qoy dil açsın hər nəğməmiz,
Mənə yetim deməyin siz!

Poylu stansiyası, 1957

SƏS ANAMIN SƏSİDİ...

Hind havalarını dinlərkən

Dinləmək istəyirəm saatlarla mən səni,
Hind qızı, bir də oxu o kədərli nəğməni.
Sən elə sızladıqca, sən elə inlədikcə,
o titrəyən səsinə duyduqca, dinlədikcə,
ağı deyən anamı həsrətlə anıram mən,
andıqca yanıram mən.
Qulağımı batırdı sinəsindən qopan ah,
bir eşidən olmadı onun səsinə ancaq.
Ağladı, görmədilər, –
qurumuşdu göz yaşı,
öldü, inanmadılar –
yox idi bir başdaşı...
Hind qızı, oxuduğun könlümün nəğməsidir,
Söz – məcnun Füzulinin,
səs anamın səsidir.

1960

* * *

“Gəncdi... ağarmayıb hələ bir saçı,
gəncdi... nə görübdü hələ dünyada,
otuza çatmayıb hələ heç yaşı...”

Bunları eşitmək, çox xoş olsa da,
bu sözlə könlümü heç vaxt almayın,
bu sözlə yerimi rahat salmayın.
İndi tufan olub mən əsməliyəm,
indi hamıdan çox tələsməliyəm...

1961

ƏGƏR

Yaxşılığın –

baş a qaxmaq üçündüsə,
ya qaşqabaq üçündüsə,
eləmə heç.

Məsləhətin,

ya niyyətin –
yada salmaq üçündüsə,
diləmə heç.

Bir xoş sözün –

sonra minnət üçündüsə
söz demə heç.

Ya xoş üzün –

başqa məqsəd üçündüsə
göstərmə heç.

ALA PIŞİK

Sən nə mötəbərsən, ay ala pişik,
salam, “hacı” pişik, “kərbəla” pişik!
Deyirlər, Məhəmməd Əleyhissəlam,
oyadıb, yuxuna qatmayıb haram.
Kəsib çuxasının bir tərəfini,
qoruyub sənin də şan-şərəfini.
İndi televizor sənə yer verir,
yeyib gərnəşirsən, onu göstərir.
Bığını yalayıb tumarlanırsan,
xumar qucaqlarda xumarlanırsan.
O hansı şöbədi, belə şən keçir? –
bizimki ədəbi şöbədən keçir.

Şeir demək üçün bir imkan olmur,
miyoldamaq üçün doyunca, buyur!
Pişiklər səsinə qulaq asacaq,
mənə miyoldamaq öyrətmə ancaq.

Yanvar, 1993

CƏBHƏ BAYATILARI

Oxuma, sarı bülbül,
itirdim yarı, bülbül.
Burda mən qərib oldum,
ŞUŞADA Xarı bülbül.

A dağlar, ulu dağlar,
kəsdiniz yolu, dağlar.
Əvvəl çeşməli-sulu,
indi qorxulu dağlar.

KƏMƏRLİDƏN verdilər,
Meşə, mədən verdilər.
Erməni yer istədi,
bunlar vətən verdilər.

Qonşum erməni oldu,
dedi, yer mənim oldu.
And içdim, “qardaş” dedim,
and mənə qənim oldu.

GƏNCƏYƏ fişəng düşər,
ev yanar, dirək düşər.
Qoyma hönkürən olsun,
ciynindən tufəng düşər.

Gəmi gələr, yan gedər,
yüz yerə güman gedər.
Səngərindən qaçanın
vətəni qurban gedər.

Yer qazıram, qum çıxır,
bal yeyirəm, mum çıxır.
Şeytandan danışılar,
erməni qohum çıxır.

Bulaqlar orda qaldı,
yaylaqlar orda qaldı.
Oğlan səngərdə öldü,
Qız ölmüş burda qaldı.

AĞDAMDAN üzü bəri,
yol gəlir izi bəri.
Ağdamda yer yarıldı,
addadı yüzü bəri.

Erməni dərdə yansın,
xeyirdə-şərdə yansın.
Ağdamı yandırdılar,
qoymayın, BƏRDƏ yansın.

Zülümdü yerim, haray!
kimə can verim, haray!
Erməni əlindəyəm,
gəl qurtar, ərim, haray!

XOCALIDAN gələn var,
ağlayan var, gülən var.
Bakıda toy qurmayın,
Xocalıda ölən var.

Paltar əyinə gərək,
köçəm ƏYİNƏ gərək.
Atı əldən gedənin,
yəhər nəyinə gərək.

Yol gəlir QUBADLIDAN
Xəbər alın atlıdan.
Nəbi, Həcər hardadı? –
itdi namus, batdı qan.

İgidlər ölməsinlər,
ayrılıq görməsinlər.
Siz yerə tikiş qoyun,
torpağı bölməsinlər.

Ocaq deyim, köz deyim,
yanır, necə döz deyim.
Gedib üzü dönənə
üzüm gəlmir, söz deyim.

Bir xanım var, əri yox,
Başqa dərdi-səri yox,
Dükanda dünya satır,
dünyadan xəbəri yox.

Deyirəm, ayıb çıxır,
demirəm, hayıf çıxır.
İRANDAN tacir gəlib,
BAKIYA sahib çıxır.

Dünya, tamaşa dünya,
əlindən haşa, dünya!
Başlar ayağa keçdi,
ayaqlar başa, dünya.

1994

BAXTA-BAXTDI

Gördüyümü mən görmüşəm,
yaxşı-yaman baxta-baxtdı.
Dünya durur, biz dururuq,
doğru, yalan baxta-baxtdı.

Yer qazırsan, daşa çıxır,
əlin gedir boşa çıxır.
Nadan gedir başa çıxır,
aqlı, nadan baxta-baxtdı.

Ləkəyaxan ləkə yaxır,
görən görür, baxan baxır.
Biri enir, biri qalxır,
enən, qalxan baxta-baxtdı.

Yuxarılar coşar-çağlar,
aşağılar susar, ağlar.
O toy elər, bu yas saxlar
gedən, qalan baxta-baxtdı.

Nə şirindi söhbətimiz,
göz mehriban, ürək təmiz.
Baxta-baxtdı niyyətimiz,
sənə qurban, baxta-baxtdı.

SUBARDİNASİYA

Vəzifəyə gələndə,
baş əy, salam ver ona.
Vəzifədən gedəndə
atasının goruna...

HEYRƏT

Bir sözün ovsununa
düşdü başqa söz deyən.
Yüz qəlbə açar oldu
bir bayatı söyləyən.
Getdi orda əlimdən
şairlik ixtiyarım:
"Üzündə göz yeri var,
sənə kim baxdı, yarım?!"

...YAŞ KEÇİR, HƏKİM

Mən öz ürəyimdə bulaq görmüşəm,
insan ürəyindən su içir, həkim.
Deyirsən, vaxt gərək sağalmaq üçün,
vaxt gəlib keçincə, yaş keçir, həkim.

Məhəbbət hər yaşda deyir sözünü,
tutulan bulağın açır gözüünü.
İstər as özünü, öldür özünü,
ürək bəyənsə də, göz seçir, həkim.

Bir gözəl yolumdan məni saxlayır,
bir sinə söz deyib sinə dağlayır.
Deyirəm, xəstəyəm, ürək ağlayır,
mənim əvəzimə dil açır, həkim.

“DİLƏNÇİ”

Qovma, qovma “dilənçi”ni xətrimə dəyər,
bəxti ona bir ömrü də qısa veribdi.
O əllərə, Qarabağda gedən döyüşlər
silahının əvəzində əsa veribdi.

Dünən onun son məramı qələbə idi,
səngər-səngər atılmaq da ürək istəyir.
Dünən vətən torpağını tələb edirdi,
bu gün gəlib vətəninə çörək istəyir.

Həyatına, taleyinə o qəsd elədi,
Gedib orda sinə gərdi mənim yerimə.
Düşmən vurub ayağını şikəst elədi,
burda qırıb ürəyini şikəst eləmə.

Varmı onun vətəninə
yaşamaq haqqı,
dilənçitək dolaşırsa, o vətən olmur.
Niyə gedib döyüşənə – yaşamaq haqqı,
niyə qalıb gizlənənə – söz deyən olmur?!

Qəlbin insaf damarını nə vaxt qırdılar,
bulud gəldi, üzümüzə kölgəmi düşdü?!
Ölsə, şəhid məzarında basdırardılar,
qaldı, əsgər şərəfinə ləkəmi düşdü?!

Müharibə qorxusu var ölkədə hələ,
millət yenə oğulları haraylayacaq.
Mən bir ölkə görməmişdim bu qədər belə, –
varlısı çox, hacısı çox, dilənçisi çox!

Qovma, qovma “dilənçi”ni, xətrimə dəyər,
bəxti ona bir ömrü də qısa veribdi.
O əllərə, Qarabağda gedən döyüşlər
silahının əvəzində əsa veribdi.

2003

**DAYIM OĞLU
BAYRAM MƏSMALIYA**

(Məktub)

Bayram, hamıyla görüşdüm,
səni sonraya saxladım.
Dedim gəlləm qış gələndə,
qış keçdi, yaya saxladım.

Gəlib çatdı umu-küsün,
içindəydım odun-közün.
Dedim, uşaqlar böyüsün,
sünnətə, toya saxladım.

Dünya dəyişdi, nə bilim,
mən də itdim ilim-ilim.
Nə evdə bir köhnə kilim,
nə əldə maya saxladım.

Molla keşişə qarışdı,
işdə iş işə qarışdı.
Başım yetmişə qarışdı,
zornan bir həya saxladım.

Ağstafa, Qarayazı,
xəngələ qaldım tamarzı.
təzə balıq soyutması –
vağzal Poyluya saxladım.

Mən bir nəslin əvəziyəm,
“Dəli” Hasan nəvəsiyəm.
Kəsəməyə gələsiyəm,
Kürdə çimməyə saxladım.

İyun, 2002

XƏLİLİN GÖZ YAŞI

X.R.Ulutürkə

Dağlıq Qarabağdan qara yel əsdi,
gərdi Azərbaycan dağ sinəsini.
Xəlil haray çəkdi,
Təbriz tələsdi,
verdi mərmilərə sağ sinəsini.

O axşam bir xəbər sarsıtdı bizi: –
Xəlil ağlamayıb el ağlayanda.
Xəlil ağlamayıb, oğlu Təbrizi
ciynindən endirib, yerə qoyanda.

Göz yaşı – göylərin ilk təsəllisi,
daşlaşan şairə son töhfəsiydi.
İçinə yağırmış yağış əvəzi,
yerdən yox, o göydən görünəsiydi!

Od saçır gözləri şair Xəlilin,
bu dözümlü önündə zəka zəlildi.
Yanından ötməyin bu daş heykəlin
içi – göz yaşdı,
üstü – Xəlildi.

20 sentyabr, 2003

HAY-KÜY

İlahi, nə yaman o göylə gedir,
göydən qopanları görməyibdimi?
Hay-küylə danışır, hay-küylə gedir,
səsi batanları görməyibdimi?

Sirkədən tünd imiş onun hikkəsi,
elə bil, yuxarı-aşağı yoxdu.
Baxır, seçə bilmir yazıq heç kəsi,
gözü var, gözünün işığı yoxdu.

Əqrəb olmasa da, əqrəbfasondu,
çalmasa qorxulu, çalsa öldürən.
Onu ayaqlamaq bəlkə asandı,
bir ayaq istəyir, şikəstdi vətən.

1997

ÖLDÜ DEMƏYİN ONA

İsmayıl Şıxlının xatirəsi

Dünya bir pəncərəymiş,
İsmayıl baxdı, getdi,
Şimşək kimi parladı,
Ay kimi doğdu getdi.
“Dəli Kür” qoydu getdi,
Dəli Kürə bərabər,
bir əsrin ağrısıydı, yağısıydı bu əsər.

Vicdan qurbanı oldu, həlak oldu sənətkar,
nitqinə əl çalanlar topuğuna çaldılar.
Torpağa qəsd, suya qəsd, tarixə qəsd, elə qəsd!
Ətrafında nə qədər çənəpərəst, dilpərəst.
Vətəndə vətənsizi, kürsüdə riyakarı,
gördü, qəzaya düşdü onun ömür qatarı.
Qırdılar millətini Bakıda rişə kimi,
Uğrunda can qoyduğu Moskva xayın oldu.
Baxa-baxa çatdadı büllur bir şüşə kimi.
Öldü,
arxayın olun,
o da “arxayın” oldu.

Aldığı medalları qaytarın özlərinə,
qoysunlar Moskvanın köhnə muzeylərinə.
Təriflərdən ucadı, təltiflərdən ucadı,
sənətkarın öz adı.
Tabutun qabağında bəsdı, bir şəkil gedir,
arxasınca el gedir.

Paklığa, cəsarətə, şəxsiyyətə çağırış!
Qırdı şüşə könlünü mənəvi qəsd, yad baxış.
Təklil, bəlkə tənhalıq, biganələr, hərislər,
yaşamaq – çətin oldu, ölmək şərəf və hünər.
Qırılan güzgülərdə dünya baş-ayaq oldu,
xalqa dayaq olana, bir əsa dayaq oldu.
Dərdlərə sinə gərən dərdlədi, dərddə düşdü,
Ədalətin sazından
qopdu bir pərdə düşdü.
Heykəl getdi dünyadan,
evində sıxılırdı, tabutda rahatlanan.

Yaşadı Vurğun kimi, bir də Mehdiyə əvəz,
Hüseynin yaşıdıydı, Osmanın əvəziydi.
Böyük sənət yolçusu ölməyib, ölə bilməz,
vətənin taleyinə millətin töhfəsiydi.
Avey dağı əyilməz, ya Göyəzən əyilməz,
İsmayıl bir də gəlməz.
Dünya bir pəncərəymiş,
o, bir də baxdı getdi,
Şimşək kimi parladı, Ay kimi doğdu getdi.

28 iyul, 1995

DÜNYANIN ÜZÜ TOY, ASTARI YASDI

Kardioloq, prof. Fuad Əliyevə

Ölçüb təzyiqimi keçirsən belə,
bir dünya qan ağlar içimdə, həkim.
Sən hansı təzyiqi ölçürsən belə? –
təzyiqə təzyiq var içimdə, həkim.

Əbədi yuxudan məni oyadıb,
təzədən dünyaya gətirdin, həkim.
Məndə yaşamağa inam yaradıb,
özün inamını itirdin, həkim.

Yəqin, ölüm quşu tanıyır səni,
hansı yastığa ki sən baş çəkirsən,
kölgələr içində seçir kölgəni,
o da o yastığa qonmur, deyəsən.

Məni xəstəxana qapılarından,
evə yola saldın əlində Quran.
Səndəki o həkim mənəviyyəti,
səssiz musiqiydi, sözsüz bayatı.

Gördüm o dünyanı iki gün qabaq,
orda da işıq var, Gün yoxdu ancaq.
Duman qarışıqdı gümüşü dünya,
günorta üstündən keçmir o yana.

Bağ-bağat salınıb, al-yaşıl çəmən,
amma nə əkən var, nə də becərən.
Adamlar danışır, səsləri yoxdu,
çiçək var, çiçəyin bir ətri yoxdu.

Təzə ölənləri çeşidləyirlər,
bir karvan gördüm mən, bir çiynin yolu.
Nə ad xəbər alır, nə söz deyirlər,
keçirsən bəşərin keçdiyi yolu.

Bir şikəst var idi, gördüm sappasağ,
piyada gəzirdi tabutda gedən.
Qonşumuz ölmüşdü otuz il qabaq,
qabağıma çıxdı orda qəfildən.

Ölülər içində diri mən idim,
qalmışdım “hə” ilə, “yox” arasında.
Amma ölənlərin biri mən idim,
infarktdan gedənlər siyahısında.

Əflatun deyib ki, bizim dünyamız,
o biri dünyanın əksidi yalnız.
Burda gördüyümüz yalançı dünya,
ordakı dünyanın əksidi guya.

O da bizimkidi, bu da bizimdi,
yoxdu bu dünyanın bənzəri ancaq.
Bu Ulu qurğunun ustası kimdi?!
bundan doymaq olmur, ondan baş açmaq.

(Nə qədər acgözsən, ey insan oğlu,
görmürsən gəldiyin, getdiyin yolu.
Burda enə-enə siyahılardan,
sən o siyahıya yaxınlaşırsan.
Dünyanın əvvəli, axırı buydu,
yuxarı boylanma, “yuxarı” buydu).

Dünyanın üzü toy, astarı yasdı,
sizin əvəziniz yoxdu, həkimlər.
Heyf, maaşınız nə qədər azdı,
çəkiniz o qədər çoxdu, həkimlər.

1997

QARATOYUQ

Biz necə oxşarıq, ay qaratoyuq,
biz eyni quşlarıq, ay qaratoyuq.
Yerdə dən gəzirsən, yem axtarırsan,
Çaşıb dimdiyini daşa çalırsan.
Boylanıb baxırsan-gözün dörd olub,
Halal yaşamağın sənə dərd olub.
Yüyürüb balaca barmaqlar üstə,
Elə ki qonursan budaqlar üstə
Təzədən coşursan, ay qaratoyuq,
Nəğmələr qoşursan, ay qaratoyuq.
Ötürsən, demirsən, qısqanan olar,
Sənin bir nəğməni yüz danan olar.
Bülbülün adı var, sənin adın yox,
Toyuqsan üstəlik, ay qaratoyuq.
Səsinə, nəğməyə heyran qalıblar,
Adını gör necə gözdən salıblar,
Yüyürə, yüyürə yerdə qaçırsan,
Şaqqanaq çəkirsən, qanad açırsan.
Sən ey insanlara nəğmələr deyən,
Qoru insanlardan özünü hərdən.
Quzğunlar havada pusquda durur,
Pişiklər gözüylə tələlər qurur.

Dillərə salıbdı, o dillər səni,
Elə buna görə yeyirlər səni.
Səni məhv etməyə hey əlləşirlər,
Taleyin hökmüdü bu əbədiyyət.
Təqib olunanlar heykəlləşirlər,
Ölümlə üz-üzə yaranır sənət.

KİTABXANAÇI

Limon xanım gözəl-göyçək
kitabxana işçisiydi.
İşçilərin incisiydi,
bəlkə lap birincisiydi.

Qara uzun hörüyünü
gah açardı, gah yığardı.
Açanda biz tanımazdıq,
yığanda biz darıxardıq.

Oxu zalı işıqlıydı,
ütülüydü ağ pərdələr.
Oxucusu – aspirantlar,
müəllimlər, tələbələr.

Kitabları gətirərdi,
yoxlayardı sifarişi.
Biz oxuyub qurtarardıq,
qurtarmazdı onun işi.

Müdiriyyət çağırırdı,
bizdən izn istəyərdi.
Sevinəndə bölüşərdi,
qəmlənəndə gizləyərdi.

–Limon xanım.

–Bəli, buyur.

–Limon xanım, filan kitab.

Stol üstə qoyulardı,
toz altında qalan kitab.

Çağırmamış gedər-gələr,
əli işdən soyumazdı.
Oturmaqdan biz bezərdik,
işləməkdən o doymazdı.

Dodaqaltı deyinərdi,
yəqin bir ehtiyat üçün:
Gizlin kəsib aparırlar
qəzetləri sitat üçün.

Tariximiz çıxır yoxa,
sonuncu xəbər itirdi.
Müəllimlər pıçıldaşır,
aspirantlar eşidirdi.

Ali məktəb diplomunun
qazancı az, yeri dardı.
Bir təşəkkür eşitsəydi,
neçə sağol, – qaytarardı.

Oxudular, dağıldılar,
hərəsi bir adam oldu.
Bu, elmlər namizədi,
o, əməkdar xadim oldu.

Unuduldu Limon xanım,
unuduldu kitabxana.
Biri təbrik göndərmədi
ad günündə o qadına.

Saç ağardı, Limon xanım,
eynək taxdın ala gözə.
Çağır Aşıq Ələsgəri, –
“Yandı bağrım, döndü közə”.

2000

YAVAŞ DE, QIZIM

“On səkkiz yaşımı Sizə bağışlayıram, şöhrətinizdə gözüüm yoxdu, yetmişi mənə verin, yaşayın, şair”.

Lamiyə İsa qızı. Salyan
(Oxucu məktubundan)

Mənə bir xoş sözü pay verməyiblər,
payımı əlimdən alan “əmilər”.
Dedim ürəksizə ürək sözümü,
nə dindi, nə mənə hay verdi, qızım.
Əvvəl Qubadlını, sonra Məzəmi
onlar erməniyə pay verdi, qızım.

Kimsə qələm çalır, sərəncam verir,
gör nəylə ölçülür ad-san ölçüsü?!
Nadan can bəsləyir, aqıl can verir,
budur, dövrümüzün vicdan ölçüsü.

Qızım, şairlər də qızlara bənzər,
safdılar, pakdılar, sadələvhdülər.
Sözü zəmanəylə düz gələ bilmir,
alçaqlar yanında yüksələ bilmir.

Misalmı?!

Firdovsi, Mahmud Qəznəvi!

“Şahnamə” yaşadı, şah canı çıxdı.

Qədim bir bayatı, ya bir məsnəvi,

şahın fərmanından şahənə çıxdı.

Gizli qısqırdırlar səmə itləri,

bəhanə gəzirlər, bir qərəz üçün.

Yenə Müşfiqləri

və Cavidləri

axtarıb tapırlar yeni qəsd üçün.

Hərislər sənəti, şeiri duymaz,

toyuğun tükünü yolallar, qızım.

Yaşını pay verdin,

yavaş de bir az,

eşidib əlindən alallar, qızım.

2001

**BAKIDA “YAŞIL BAĞ”
XƏSTƏXANASI VƏ ONUN
HASARI**

Bir addım var arada,
amma əsl möcüzə.
İki dünya dayanıb
bir dünyada üz-üzə.

Hasarın bu tayında
əsas şərti sağlığın.
Hasarın o tayında
ad, şöhrət üstə qırğın!

Orda öluncə çalış,
burda çalış ki, yaşa.
Orda fəlsəfi dünya,
burda da son tamaşa!

Burda şair görürəm,
danışır həkim kimi.
Həkimin dərmanı yox,
gəzir müttəhim kimi.

Hasar azadlığı var,
əslində mavi qəfəs.
Azadlıq istəyirdim,
gördüm bir şeyə dəyməz.

1992

BİR QƏBİR NƏĞMƏSƏN, DƏRDİŞ

*Şair dostum Şahmar Əkbərzadə
ilə "Dərdis" rədifli şeir yazıb deyiş-
mişdik. O vaxtdan məni "Dərdis"
deyə çağırardı.*

Müəllif

Harda toyunu çaldılar,
Harda düşdü yasın, dərdis.
Bir ananın balasıydın,
analar ağlasın, dərdis.

Adını daşa yazdıran,
təpədə qəbir qazdıran.
Şairi yerə basdıran
şairə nə desin, dərdis.

Burdan boylandın Ağdama,
ağlayıb dedin, ağlama.
Bir kitab naləydin, amma
bir qəbir nəğməsən, dərdis.

Yas ələnib Qarabağa,
səni də бүkdülər ağa.
Bu yolda şəhid olmağa
səndəmi tələsdin, dərdiş.

Bir el misalı qalıbdı,
əlim uzalı qalıbdı.
Şahmarı şahmar çalıbdı,
Nəriman neyləsin, dərdiş.

31 avqust, 2000, Bilgəh

LALƏ RASİM QIZINA

“Nabat xalanın çörəyi” əsərinin oxucusuna

Nəriman əmiyə qılnc al, ata,
yubiley gününə hədiyyən olsun.
Gileyli bir ömür qoyub arxada,
ata, qoy bu dəfə o deyən olsun.

Kimsəsiz bir uşaq, on üç yaşında,
anası Allahdan ömür istəyib.
Harda dəmir görüb, o yığıb, ata,
ondan dəmirçilər dəmir istəyib.

Qızdırıb yolları buz ayaq izi,
özü rəvadırmı üşüsün, ata.
İstəyib, poladdan qılnc düzəltsin,
Məlikməmməd kimi döyüşsün, ata.

Kəsir qabağını əjdaha, quldur,
gör kimi kim sıxır, kim güdür, ata.
Niyə istedadlı arxasız olur,
niyə istedadsız güclüdür, ata?

Əlində sehrli, sirli qələm var,
ürəyi tər-təmiz, güzgüdür, ata.
Niyə gözlərində əbədi qəm var,
o ki, şairlərin gözüdür, ata.

Hünər yox, dünyada deyir baxt olub,
dünya təlxəklərə xidmət eləyir.
Bəlkə, buna görə o infarkt olub,
bəlkə, buna görə xiffət eləyir?

De ki, "Nabat xala..." şirin nəğmədi,
mənim yerimə də qarşıla, ata.
Poyludan gələndə – Məlikməmmədi
Bakıda – qılıncla alqışla, ata,
mənim yerimə də qarşıla, ata.

25.04.2001

TƏLƏSMƏYİN

Bəd xəbəri verməyə tələsməyin dünyada,
nə yaxına, nə yada.
Yüngül olur ayağı onsuz da bəd xəbərin
üzü bozdu kədərin.
Bir qəlbin şüşəsini qırmağa tələsməyin.
bir gülüşü yanaqda,
bir söhbəti dodaqda,
bir yerişi ayaqda
heç yarımçıq kəsməyin.
Biri gül bəsləyirsə,
biri yol gözləyirsə,
tufan olub əsməyin,
ləngiyin, tələsməyin.

AYRILIQ AYRILIQDI

Bu ayrılıq, ayrılıqdı,
istər elə, istər belə.
Nəfəs özü bir qonaqdı,
gedər elə, gələr belə.

Mən əssəm də külək kimi,
dərzi dünya şimşək kimi.
Biçər məni köynək kimi,
tikər elə, sökər belə.

Sən gələndə bahar gələr,
sən gedəndə qubar gələr.
İçimdə bir quzu mələr
axşam elə, səhər belə.

MİR CƏLAL HEYY...

Mir Cəlalin tək özüydü Mir Cəlala bərabər,
söhbətinin yarı həsrət, sevincinin yarı qəm.
Siz Şeytandan, siz İblisdən törədiniz, hərislər!
sizdən hansı “xatirələr” yaşayacaq, bilmirəm.

Yerdə yeri çox gördülər, vətəninə vətəni,
Mir Cəlal hey... çağır indi səsi gəlmir yer altdan.
Azərbaycan eşitmədi, Azərbaycan deyəni,
“Azərbaycan” deyənləri öldürürlər o vaxtdan.

Mən nə qədər ömür sürüm bilmirəm bu “gileylə”,
İstiqlalım, Hürriyyətim hardadı bəs, nəhayət?!
İmtahana çəkir yenə Zəmanənin əliylə,
Zəmanəyə şöhrət olan şairini, cəmiyyət.

1992

ŞAİRLƏR AĞLAYACAQ

Evdə girovdu gəlin,
tərəddüdlər içində.
Səadət üzündədi,
amma qəhər içində.

İndi “yox!” deyə bilmir
bir “hə”nin müqəssiri.
O, ərinin əsiri,
mən əsirin əsiri.

Onunku ola bilmir,
mənimki ola bilmir.
Bu evə gələ bilmir,
o evdə qala bilmir.

Bir kəbin kağızıyla
dustaq bir mələk qalıb.
Bir alın yazısıyla
ikilikdə tək qalıb.

Dünya qan ağlayanı
axırda qana verir.
Evi – İbn Salama,
çölü – Məcnuna verir.

Ehey, şair Nəriman,
biznes əsridi, qoçaq.
Məhəbbət ağlayacaq,
şairlər ağlayacaq.

ÇOBAN ƏFQAN

Şair dostum Şahmar Əkbərzadə dedi ki, Çoban Əfqan yuxuma girmişdi, soruşdu: Nəriman məni niyə unudub? Ona şairlik ilhamı vermişəm. Eyni yuxunu altı yaşımda ikən anam görmüşdü, o da bu sözləri mənə demişdi. Nəhayət, 1955-ci ildə onun şeirlərini dillərdən toplayıb ayrıca kitab şəklində çap etdirdim. İyirminci illərdə vəfat edib. Bizim Ağstafa rayonunun Qıraq Kəsəmən kəndində yaşayıb.

Müəllif

Qazax, Ağstafa məskənin oldu,
sən orda kimiydın, ay Çoban Əfqan!
Aşığın dilində söz sənin oldu,
bir sarı simiydin, ay Çoban Əfqan.

Sürü qabağında, çomaq əlində,
Kəsəmən kəndində, Kür sahilində.
Dayısız, əmisiz yaxın gələndə,
dayıydın, əmiydin, ay Çoban Əfqan.

Mənə Çoban Əfqan bir salam deyib,
gah dostum çatdırıb, gah anam deyib.
Şairlər ölmürlər, mən sağam, deyib,
Tanrı qədəmiydin, ay Çoban Əfqan.

Xan xana can deyir, yenə bəy bəyə,
kasıb namaz qılır üzü qibləyə.
Tək qalıb yalvarır yerdə fələyə,
təkin həmdəmiydin, ay Çoban Əfqan.

Sən mənə dərd verdin ilham əvəzi,
nədir, sonra bildim dərdin töhfəsi.
Allah vergisiydin, Allah bəndəsi,
bir sinə qəmiydin, ay Çoban Əfqan.

Şair yox, Nəriman, şair təkilər,
ayağa düşəndə başa çəkilər.
Səni də unutdu vətəndəkilər,
nə baxtı kəmiydin, ay Çoban Əfqan.

DÜNYADA TƏRİFLİ BİR GÜN OLMADI

Qələm qardaşım Bəkir Nəbiyeva

Nizami külüngü Fərhadə verdi,
çapdı sinəsini dağ əvəzində.
Hökmdar möhürü cəllada verdi,
Doğmalar, ögeylər zəmanəsində.

Dillərdə yüz yerə bölündü torpaq,
əllərdə saxlamaq mümkün olmadı.
Qullar dünyasına tərif oxuduq,
dünyada tərifli bir gün olmadı.

Sən qələm götürdün sinəndə ilham,
qələm möcüzədi, hər əldə qalmır.
Dalğalar sahilə can atır müdam,
dalğanın biri də sahildə qalmır.

Haray, Zəmanənin əlindən haray!
bir əsrin ağrısı bir daşda qalmır.
Nə fəxri xiyaban, nə büllur saray?!
dillərdə hallanır, yaddaşda qalmır.

Ömrün yelkənidi hər yeni əsər,
soruş, şeirimizdən imtahan verim.
Sən mənə bir uca mərtəbə göstər,
sən qalxan kürsünü mən nişan verim.

Dünya dünyasını dəyişib artıq,
baxıram, o deyil görünən, Bəkir.
Xəlinin toyundan nə vaxt qayıtdıq,
qırx il əvvəl olub, ya dünən, Bəkir?

Sənin zarafatın yadıma düşdü,
Heyf, bir zarafat bayramı yoxdu.
Yenə üzümүздə həmənlə gülüşdü,
niyə bu gülüşün o tamlı yoxdu?!

Niyə istedadsız düşür qabağa,
istedad arxadan ona əl çalır?
Sağlar yox, şikəstlər qalxır ayağa,
o buna, bu ona məəttəl qalır?!.

Niyə istedadla tərifi deyilmi,
o biri davakar olandan bəri.
(Şairin lovğası hayıf deyilmi,
öldük, təvazökar olandan bəri).

Pozub kefinizi kefə baxırlar,
gözümüz gözlərə dikilib, Bəkir.
İndi ürəyə yox, cibə baxırlar,
sözümüz bazara çəkilib, Bəkir.

Bəlkə həsrət deyil, vüsəldi qorxunc,
bir də o yollardan keçəydim, Bəkir.
İsa bulağından sən ovuc-ovuc,
mən də diz qatdayıb içəydim, Bəkir.

Sözü mərd deyibdi bizim dədələr,
tənqid qələmini itilə, Bəkir.
Sənin sağlığına qalxsın badələr, mən də
qaldırmışam vaxtilə... Bəkir.

HACININ QIZI

Görkəmli filosof, professor Camal Mustafayev Hacı Zeynalabdin Tağıyevin kimsəsiz qızı Sara xanıma universitetdən aldığı maaşdan yardım edirdi.

Müəllif

Hacı bu millətin əl tutanıydı,
çörək verəniydi, oxudanıydı.
Millət atasıydı millətin oğlu,
indi sahib çıxır hər itin oğlu.
Əl tutan olmadı dünən qızına,
“küçələr qızı”na dönən qızına.

İndi heykəl qoyub deyirlər: Yaşa!
millət hörmətini bildirir daşa.
Qızını öldürüb, daşa əl çalır,
tarix Zəmanəyə məəttəl qalır.

Əlində çamadan görmüşdüm onu,
Hacı atasının sənədləriydi.
Vətən tanımırdı vətən oğlunu,
boynu sınımlara boyun əyirdi.

Kürsüdə keçmişdən dad çəkir millət,
yadıma Hacınin o qızı gəlir.
Öldürüb, fəxrlə ad çəkir millət,
baxıram, özümə yazığım gəlir.

ÜRƏYİM

Uçmaq mı istəyirsən,
hanı o işıq, o nur?
Yaralı qanadların
sinəmə dəyib qopur.

Allaha qurban olum,
yol uzaq, mənzil qısa.
Qanadı – sənə verir,
səmanı – qanadsıza.

Sinəmin üstü suvaq,
altı sümükdən qəfəs.
Orda vətən də, qışqır,
burda vətən eşitməz.

**DEMİR,
HANİ NƏRİMANIM**

Allah, mənim al ağlımı,
ağıl məni dala salır.
Ağıllıyam deyənləri
ağılsızlar yola salır.

Kimə dedik boşdu başı,
başımıza saldı daşı.
Yalvarana gülür naşı,
zarafatla ələ salır.

Əyilməzi əyir Zaman,
seçilməyir yaxşı-yaman.
Qıl satanı ələk satan
Arxadan əvvələ salır.

Mənim dostum, mehribanım,
demir, hanı Nərimanım?
Yüz yerə gedir gümanım,
məni yüz xəyala salır.

ASPIRANT DOSTUM ABDULLA ABBASOVUN QIZINA

A qızım, gülüşün necə təmizdi,
bu necə tilsimdi, bu necə ovsun?
Ananın taleyi qıza cehizdi,
qoy sənin cehizin səadət olsun.

Qızlar atasının anası olur,
qadınsız qalanda ata dünyada.
Bəlkə ömrümüzün mənası budur,
bəxtin töhfəsidir bu da dünyada.

Mən haqq şairiyəm, sözüüm də haqdı,
qoy deyim, dilimə bir Ayə gəlib:
Abdulla, Gülarə nə qədər pakdı,
sənin paklığındı, dünyaya gəlib.

PƏNAHİ MAKULUNUN DƏFNİNDƏ

Qaldırdıq biz onu günorta üstü,
bizim Yazıçılar İttifaqından.
Bizi birləşdirib gedirdi özü,
saxlaya bilməzdi nə vaxt, nə zaman.

Bir az ağırlaşdı çiyinlərimiz,
bir tabut altına yerləşə bildik.
Bir torpaq üstündə ayrılacaq da biz,
bir tabut altında birləşə bildik.

Bu qəmin, bu sirrin, kökü dərinə,
gördüm, birləşibdi əllər – qarışıq.
Ömrümdə ilk dəfə mən yas yerində
belə sevinirdim, kədər qarışıq.

HAZIR OL

İncimə məndən, oğlum,
qaçdın, gəldin üstümə
öpmədim,
daşdı, demə.
İstəmirəm, doğrusu,
daima həyatda sən,
sığallı söz,
təbəssüm,
ya gülüş
gözləyəsən.
Sən kədərə hazır ol,
sevinc gözlədiyin vaxt.
Bəd xəbərə hazır ol,
məni səslədiyin vaxt.
Toyda yasa batanı
görüb pozulma bir an.
Yasda gülüş eşidib
mat qalma sən heç zaman.
Bu dünya səni heç vaxt
öpüb oxşamayacaq.
Sınma, bərki əbədi,
bacardın – qələbədi,
bacarmadın – uduzdun.
Gəl, öpüm...
niyə susdun?!

ZARAFAT

*“Əlli beş ildir, “Leyli və Məcnun”da
tar çalıram”.*

Tarzən Bəhram Mansurov

Çal, çal yorulmasın qoy o barmaqlar,
sevinc pərdəsində qəm, qubar çalır.
Dünyada hər kəsin bir Leylisi var,
kimi qələm çalır, kimi tar çalır.

Mənə ürək verib, sənə qol-qanad,
Məhəbbət əyləncə, oyuncaq olmaz.
Sevmək – vətəndaşlıq borcudu, ustad,
vətəndə vətənsiz yaşamaq olmaz.

Böyük Üzeyirin doğma sənəti,
xallar – Füzulinin fəryad səsiydi.
Bir qadın qəlbinin ilk məhəbbəti,
hələ oxunmamış Şərq nəğməsiydi.

Bəlkə də taleyi beləymiş onun,
bir əsrə bəs oldu bir ömrün qəmi.
Leylini səhrada itirdi Məcnun,
səhnədə sən tapdın, ay Bəhram əmi.

Xətrinə dəyməsin qoy bu zarafat,
bilirəm, böyükdü eşqin, ülfətin.
Bu əlli beş ildə amma, ay ustad,
Leylini Məcnuna verə bilmədin.

HEYRƏT

Bir heyrət bürüyüb məni bu yerdə,
dolub izdihamla Fəxri xiyaban.
Tabutu – çiyində, səsi – efirdə,
susan da Xan idi,
oxuyan da Xan...

QİYMƏT

Mənim kitabımı ucuz eləyin,
tələbələr üçün, fəhlələr üçün,
hardasa, lap kasıb bir nəfər üçün,
maaşı aşağı olanlar üçün,
şəhərdə kirayə qalanlar üçün,
oxumaqdan ötrü alanlar üçün,
çörək qiymətinə, duz qiymətinə,
qoy sonra qalxsın o öz qiymətinə.

1960

SƏLİQƏ-SƏHMAN

Qarşımda ən zəngin bir kitabxana,
Hər yerdə səliqə-səhman durubdu.
Rəfdə oxunmamış neçə sənətkar,
ortada oxumuş nadan durubdu.

Böyük bir sevincdi hər kiçik əsər,
hər roman bir ordu, hər söz bir əsgər.
Arxada Füzuli, Vurğun, Ələsgər,
qabaqda bəzəkli güldan durubdu.

Yığıb var xətrinə, dövlət xətrinə,
dəyib söz xətrinə, sənət xətrinə.
Bəlkə mən dinməzdim hörmət xətrinə,
neyləyim, arada vicdan durubdu.

LAKİN

Şeir yazdığım gün məğrur oluram,
ilham ki, xəfifcə sinəmə dolur;
bir şəh damlasıtək büllur oluram,
dünya dünyada yox, məndə əks olur.

Sonra... bir ağsaçlı sərkərdə kimi,
bəzi namərdləri bağışlayıram.
Mən öz üzərimdə öz qələbəmi,
düşmənimlə birgə alqışlayıram.

Çaylar damarımdan axır elə bil,
yollar ürəyimdən keçir dəmadəm.
Gecəli-gündüzlü sanki yer deyil,
misradan-misraya fırlanan mənəm.

Bir sükut içində gurlayır səsim,
qışın buz qarında çiçəklənirəm.
Bəzən heç bilmirəm –
masam üstəmi,
ya yer şarınamı dirsəklənirəm.
Lakin...

mən dediyim xoşbəxt anımda,
elə bil qolumdan bir qol tutmayır.
Prometey can verir gözüm önündə,
qaniçən qartala gücüm çatmayır.

Bəlkə də yeridir, qoy deyim elə,
təəssüf, yanılib bəzi şairlər, –
ən məğrur oğullar bəzən qartala,
bəzən də pələngə bənzədiliblər.

Necə... oxşardımı çayırda çəmən,
ya dağla səhralıq, ya sükutla səs?
Dünya elədir ki, qanı tökülən,
heç vaxt qan tökənə oxşaya bilməz.

Mənim taleyimdi bəlkə də ilham,
yerdə axtarmışam bəxt ulduzunu.
Bəlkə bir şeirlə parlayacağam,
qoy şair dostlarım desinlər bunu.

İlham ürəyimin aynasında,
ilhamsız bir sözə meyylim yox mənim.
Fikrim səyyarələr dünyasında,
lakin yerdən ayrı yerim yox mənim.

Bəzən yolum üstə duman, sis oldu,
mən bildim: gecələr səhərsiz olmaz.
Dünyaya gəlməyim xəbərsiz oldu,
dünyadan getməyim xəbərsiz olmaz.

NİGARANAM

Oturmuşuq
radionun qabağında
oğlumla mən.
Biz dünyanın marağında,
xəbərsizdi dünya bizdən.
Efirləri dolaşırıq
səsdən iti sürət ilə,
ölkə-ölkə, qitə-qitə,
gah itirik tapa-tapa,
gah tapırıq itə-itə.
Oğlum deyir:
dayan, dayan.
əl saxla, əl!
Musiqidi ata, ata,
Necə gözəl!
Gözlərində cəlvələnir,
dünya xoşbəxt
bir müğənni cilidində
gülümsəyir.
Elə bilir
dünya bir gənc bəstəkarın
mahnısıdı.

Dünya bu gün
nəğməkarlar, bəstəkarlar
dünyasıdı.
Son xəbərlər axtarıram
qitə-qitə, ölkə-ölkə.
Orda...bəlkə?
Burda... bəlkə?
Efirləri gəzən yerdə
sonra birdən
                    alışarıq.
BMT-nin kürsüləri
boş qalar, boş.
Sonra Nuhun gəmisinə
doluşarıq.
Təyyarədən vaxtsız düşüb,
sonra uçan xalçalarla
qayıdarıq.
Metroları itirərik,
mağaralar axtararıq.
Qırı verib, Dürü allıq,
bəşərik biz.
Məlikməmməd düşən dərin
quyulara
düşərik biz...
Saxla – deyir, –
oğlum tutur əllərimdən,
bir mahnımız keçdi deyən,
Narahatam, dedim, oğlum.
–Kimdən ata?
–Elə səndən.

MƏNƏ OXŞASAN

(oğlum Nazimə)

Mən səndən narazıyam,
sən məndən inciyirsən,
aramızda söz olur.
Sən gülmək istəyirsən,
qışqırmaq istəyirsən,
görürəm ki, səs olur.
Mən sükut istəyirəm,
sən fısqırıq, haray, səs.
Sənin qəlbində həvəs,
mənim beynimdə fikir,
sənin uşaqlığınla
yola gedə bilmirəm.
Sənsə, oğlum, görünür,
mənim böyüklüyümlə.
Oxşamaq istəmirsən
görürəm, sən heç kimə,
mən səni istəyirəm
salım öz qəlibimə:
yeri mən yeriyəntək,
dayan mən dayanantək,
özün olma, mən ol, mən.

Demirəm,
belə çıxır
mənim istədiyimdən.
Lakin, bilirəm, oğlum,
yalnız mənə oxşasan,
dünya yerində sayar.
İstedadlar, şüurlar
bir-birinə oxşayar.
Beləcə yaşayırıq:
bu ziddiyyət içində,
bu məhəbbət içində.

OĞLUMA CAVAB

Soruşdu bir gün oğlum.
–Ata, ağlamısanmı?
Döyüblərimi səni heç?
Danlayıblarımı səni?
Söyüblərimi səni heç?

Nə deyim indi, oğlum,
eşidərsən sonradan,
özün ata olanda
bilərsən ağlayıbımı,
gülübmü sənin atan...

1973

BELƏ DEYİRMİ HƏYAT

Dünyada bir təmiz ad,
dünyada bir sağlam can.
Boş şeydi yerdə qalan...
Belə dedi bir nəfər,
belə deyirmi həyat?!
Sağlam can saxlayan,
üstəlik də təmiz ad?!
Mən görmüşəm, dünyada bir
təmiz ad üstündə
canlar gedibdi bada.
Mən əsgər görmüşəm ki,
döşündə bir medalı,
canında yüz yara var.
Adam da görmüşəm ki,
adını yox, dünyada
tək canını saxlayar.
Yox, adı can üçün, yox
canı gərək ad üçün
girov qoyasan hər gün.
Dünyada bir təmiz ad,
dünyada bir sağlam can!
Yox, ikisi bir yerdə
çətin olur,
doğrudan.

HEYF

Evimdə bir dəstə gül-çiçək:
sarı, ağ, qırmızı.
Canlısı, cansızı.
Su tökdüm güldana,
canlılar yaşadı, su içdi.
Gah ətir saçdılar,
gah ürək açdılar.
Evimdə dünyanın havası dəyişdi.
Sonra da bir səhər,
soluxub, quruyub, getdilər,
cansızlar, sünilər qaldılar.
Gələnlər gül dedi,
görənlər gül dedi.
Gül adı bunlara verildi.

ƏN ŞİRİN NEMƏT

Açılan toplara diksinməyiriz...

Sabir

Bir ziyafət günü, ya bir ad günü
gedib cansağlığı arzulayırq.
Şüar eləmişik sağlıq sözünü,
həyatda ən şirin nemət sayırıq.

Ağır cəbhələrdə yıxılan əsgər
bayrağı tapşırır yalnız birtəhər.
Orda haray çəkir odlar, alovlar,
orda cansağlığı arzulamırlar.

Prometey can verib od aldı bir vaxt,
həyatın mənası bax, budur, – dedi.
Cordano Bruno ölümdən qabaq,
Kainat sonsuzdur – hökmünü verdi.

Kimsə Prometey oldu, yaşadı,
kimsə tonqallarda yandı, yaşadı.
Kimsə adi əsgər oldu dünyada,
kimsə yaşasa da... öldü dünyada.

Mənə cansağlığı diləməyin, yox,
həyatda “ən şirin nemət” o deyil.
Dünyada doxsan il,
yüz il yaşamaq, necə?
Cürətdimi?
Cürət o deyil...

MƏN ELƏ TORPAĞAM

Ona sual verdim: nədir məhəbbət?
Mənə cavab verdi: sənə sədaqət.
Soyumur ürəyin isti nəfəsi,
sinəmin odudur bəlkə bu həvəs?
Var ol,

ey gözəllik mücəssəməsi,
məni yaşamağa ruhlandıran səs.

Mən toxam, mənəvi ehtiyacımla,
sən də ən ətirli təzə çiçəksən...
Hardan biləydilər –
bu ağ saçımla
sən məni bu qədər bəyənəcəksən.

Deyirsən, yaraşır, mən xoşlayıram,
sağ ol bu söz üçün, bu deyim üçün.
Gərək düşmənimə minnətdar olam
mən sənə xoşuna gəldiyim üçün.

Kiminsə “əməyi” gedibdi hədə,
sevinc əvəzinə qəm yeyibdilər.
Saçımı ağardan qaragünlülər
yaraşıq veriblər,
bilməyibdilər.

Dərk etdim həyatı
mən bu yaşım da,
bir şeyi bilmədin sən ey bixəbər;
mən elə torpağam –
mənə başım da
fəlakət əksilər, səadət bitər.

QALAN QAPILARDI

Sənin telefonun səninki deyil,
ordakı nömrələr neçə əl görüb.
Dartıb heç özünü qurutma, qafil,
o masa nə qədər daş heykəl görüb.

Demə sən atlısan, kimsə piyada,
zamandı dəyişir, dönür tərsinə.
Kimsə səndən qabaq əyləşib orda,
kimsə səndən sonra gələcək yenə.

Çatıb qaşlarını elə baxma gəl,
çalış ki, gülməsin üstünə yadlar.
Adını yazdırıb gözə soxma gəl,
qalan qapılardı,
dəyişən adlar...

ADSIZ BULAQ

Bulaq suyu, nə sərinsən, nə ətirli bir dadın var,
Nə bir qulluq eləyənin, nə də məşhur bir adın var.
Bulaq suyu, ovuc-ovuc qoy doyuncə içim səndən,
Kaş ki bir də yolum düşsün,
bir də gəlim keçim
səndən.

Bulaq məni dinləyərək dilə gəldi elə bu dəm,
Dedi: sən ki oturmusan, bir-iki söz deyəcəyəm.
Bu dağların ətəyində qərar tutub mən qalmışam.
Bu gördüyün qayalara gecə-gündüz səs salmışam.
Mən güllərin, çiçəklərin özəyindən süzülərək,
Axa-axa duruluram, bir gözəlin göz yaşı tək.
Nə gələn var, nə də gedən, tanımayır məni bir kəs,
Belə getsə, mən bataram, bir kəsə də xeyrim dəyməz...
Bu söhbəti dinlədikcə öz-özümə düşündüm mən:
Belə şərbət içməmişdim bulaqların heç birindən.
Bulaqlar var, səsi çıxıb, suyununsa dadı yoxdu,
Əsl bulaq burda qalıb, hələ onun adı yoxdu.

VAXT GƏLİR

Dilimi susdurub dillər tökürsən;
yorulmur, məşallah, səndə cənə var.
Qorquddan, Babəkdən misal çəkirsən,
Qorquddan, Babəkdən özündə nə var?!

Deyilən hər sözə ürək qızınmaz,
mən çox eşitmişəm düzü, yalanı.
Nümunə göstərmək asandı bir az,
nümunə olmaqdı çətin olanı.

Qolumdan tutursan guya çətində,
mənə vəd verirsən, dövrən verirsən.
Amma mənafeyin tələb edəndə,
mənim taleyimi qurban verirsən.

Pozursan adların siyahısından,
Mən xəbər tutunca dəyişir aləm.
Sonra da şairlik etikasından
mənə dərs deyirsən,
mən ki şairəm!

Həyatdan, insandan varmı xəbərin,
düzlüyü, paklığı o nişan verir.
Həyatda imtahan götürənlərin
vaxt gəlir,
özü də imtahan verir.

SINMA

Oğluma

Sən uca boyunu şax tut, şax dayan,
dost var, dost yanında düşmən var qərəz.
Amma ucada dur sən öz boyundan,
şəxsiyyət olmasa,
boy da görünməz.

Şax yeri, görünsün qoy o ucalıq,
boyunu əlbərcu almamısan ki?!
Adam var, gödəkdir, başı dik qalıb,
özündən bayıra boylanır sanki.

Xətrinə dəyməyib təbiət sənin,
sümüyə çəkibsən, bundan sıxılma.
Sən atan Nəriman Həsənzadənin
çalış, davamı ol, təkrarı olma.

Mənim də taleyim çox həssas deyil,
nə bilim, elə hey məni sınardı.
İnanma, desələr, boy əsas deyil,
kola-kol deyiblər, çinar çinardı!

Bir şeyi unutma: uca, ya qısa,
boyların içində boyunu axtar.
Arxadan vurulur arxasız olsa,
cismani boylar yox, mənəvi boylar.

Mənim düşmənim var, dostum var, ancaq
sənsiz qazanmışam səndən ötəri.
Düşmənim rastına özü çıxacaq,
dostdan özün öyrən xəbər-ətəri.

Kitaba öyrəşdin, həyata öyrən,
enişi, yoxuşu var ömrün, oğlum.
Sınma cənazəmin altına girsən,
orda da şax yeri, şax görün, oğlum.

SƏS-SƏSƏ

(Yubileyçilərə)

“Qah-qah gülməlisən xaniman xərəb!”

Sabir

Yubiley keçirdik, təriflər yazdıq,
təbriklər elədik verib səs-səsə.
Doyunca əl çaldıq bir-birimizə,
yenə yubileyə hazırlaşırıq.

Görəsən, kim indi haray salacaq,
ardı kəsməyəcək güzar-gileyin.
Bir para məddahlar namaz qılacaq,
tutub ətəyindən bir para “şeyxin”.

Hardasa yetim var, hardasa çılpaq,
hardasa infarktdan yatır oğullar.
Bir yetim qarnını doyurmayacaq,
kürsüdən deyilən
şüar – nağullar.

“QƏLƏM YOLDAŞIMA”

Danışırsan nə mehriban-mehriban,
iki suyun arasında qalmışam.
Sən bilirdin; dünən məni dananda,
mən dünyanın harasında qalmışam.

O üzəmi, bu üzəmi inanım?
O sözəmi, bu sözəmi inanım?
Gecəyəmi, gündüzəmi inanım?! –
Fikir, xəyal dünyasında qalmışam.

Külək vurdu, sən də vurdun arxadan,
yağış döydü, sən də döydün bir zaman.
Elə bildin, əbədidə o tufan,
sən dənizsən, mən də ada qalmışam.

BÖYÜK PERİKLİN ƏN AĞIR CƏZASI

Uzaq Afinada, qədim zamanlar,
Perikl adlanan böyük hökmdar,
böyük bir sərkərdə ömr eləyibdi,
o, bütün dünyaya əmr eləyibdi.
Bir yol gülməyibdi, deyirlər üzü,
nə toya gedibdi, nə yasa bir gün.
Ən ağır zülümü çəkibdi özü,
onu təqib edib bu cəza hər gün.
Həyata səsləyib onun sərtliyi,
bir ölkə qızıldan başmaq geyibdi.
Elin gərginliyi, səfərbərliyi
qorxub ki, azala, –

o gülməyibdi.

Ağsaçlı tarixin dediyi budur,
nə ad istəyibdi, o nə bir əvəz.
Ən ağır cəzanı çəkməli olur,
özünü xalqına həsr eləyən kəs.

ADƏT NƏDİR

“Əcnəbilər göydə balonlarla gəzir...”
Sabir

Molla gəlir yas yerinə, təsbeh əlində,
dodaqaltı pıçıldayıb neçə ad çəkir.
Azərbaycan məclisində ərəb dilində
saqqalını tumarlayıb salavat çəkir.

Yenə kimin cənazəsi qalıbdı yerdə?
Yenə kimin astarına üz olan bizik?!
Filan ərəb sərkərdəsi
filan əsrdə
    həlak olub,
    ləbbey deyib yas tutan bizik.

Zəncir vurub baş yarırsan, ey cavan oğlan,
bu həqiqət qarşısında pozulur halım.
Müstəmləkə zənciridi, qopub qolundan,
elə çırpma ikiəlli başına, zalım.
Kimsə sənə istehzayla baxıb yan keçir,
bu dəm mənim ürəyimdən qara qan keçir.

Nələr deyir, bir qulaq as,
                                  bu çəmən, bu dağ,
nəğməmizin mayasıdır layla deyən səs.
Nəsimisi dərisindən soyulan bir xalq,
haqqı yoxdu, zəncir vurub baş yara bilməz.

Dünən şeir məclisində, söz məclisində,
ahənginə valeh oldum mən doğma səsin.
Mənə bir xalq göstərin siz,
                                  yas məclisində
danışanı qulaq asan başa düşməsin.

HƏYAT

Görüşəndə öpüşdülər,
köyrəldilər,
“can” dedilər.

Amma sonra
nə bu onun ölüsündən,
nə o bunun dirisindən
tutdu xəbər.

Bir-birinə
dost salamı göndərdilər.

Salam çatdı, ya çatmadı,
çıxdı yaddan.

Yaşadılar və köçdülər
bu dünyadan.

Tanıyırdım mən onları,
qınayırdım mən onları.

Sonra gördüm,
dünya özü dedi – sirrəm.

Mən də onu dərk etməyə tələsirəm...

ABİDƏ

Avtobus atırdı, tuturdu bizi,
baxırdı üzümə bir qarabəniz.
–Dünən mən metroda görmüşəm sizi,
bu gün avtobusda...

nə sadəsiniz.

Bir az gülümsəyib xoşbəxtəm deyir,
başqa söz deyirdi gözündəki qəm.

–Harda işləyirsən?

–İşsizəm, şair.

–Bəs niyə xoşbəxtsən?

–Sizi görmüşəm.

Mən də deyirdim ki, axtaran tapar,
küləklər söndürür yanan şamları.
Şirkətlər seksual qız axtarırlar,
işləyən axtarmır iş adamları.

Nə deyim, bilmədim, kimə nə deyim?

Bəlkə Baş nazirin özünə deyim?

Bir gün ətrafıyla metroda getsin,
bir gün avtobusda qoy o da getsin.

Bəlkə Baş nazirin müavinləri,
ya başqa nazirlər düşsün irəli.
Onda avtobusda o səni görər,
onda vətəndaşı, vətəni görər.

Millətin varlısı, yoxsulu kimdi,
millətin ağası, ya qulu kimdi.
İşsizi tanıyar, özü tanınar,
üz-üzə danışsa, üzü tanınar.

Bu, Milli Liderin öz adətiydi,
milləti, vətəni ziyarətiydi.
Onun soruşduğu hal-əhval idi,
ağsaqqal yanında ağsaqqal idi,
ağbirçək yanında oğul əvəzi.
İndi də torpağın Daş Abidəsi.

2004

İKİ “DUSTAQ”

Ürəyimdə aparıram Cavid,
ürəyimdə qaytarıram Cavid.
Harda olsam, o lal gəzir yanımda,
ilham gəzir, rəya gəzir,
xəyal gəzir yanımda.
Yerdə deyil – gedən yerdə itirim,
kölgə deyil – döngələrdə itirim.
Canlı deyil – bir söz tapım, dindirir,
göydə deyil – göydən yerə endirim.
Özgə deyil – deyəm çıx get evinə,
uşaq deyil – tutam öpəm, sevinə.
Dustaq idi – gətirdilər sürgündən,
“dustaq” olub içimdə o yenidən.
Cavid mənim dustağımdı, o dahi,
mən Cavidin dustağıyam, İlahi!..

13 fevral, 2004

CƏNGİ

Yenə ürəyimdə bir həyəcan var,
görün nələr deyir, bir qulaq asın.
Babəkin qanından qanımda qan var,
çalın, Koroğlunun cəngi susmasın.

Zurnanın zil səsi düşüb dağlara,
buludlar dağılır, atlar kişnəyir.
“Taraq-taq”, “taraq-taq” – dinir nağara,
Qıratmı, Düratmı nallanır, nədir?!

Dərin dərələrə selmi tökülür,
dolumu ələnir evlər üstünə?
Yoxsa, qoç Koroğlu əl çalıb gülür
qaçısan paşalar, bəylər üstünə!

Laylayı anamız çalıb, yatmışıq,
“Cəngi” havasıdı ata nəğməmiz.
Birində – beşikdə xumarlanmışıq,
birində – səngərdə vuruşmuşuq biz.

Birində – süd içdik böyümək üçün,
bizə ad verdilər məhəbbət ilə.
Birində – and içdik döyüşmək üçün,
özümüz ad aldığımız şücaət ilə.

O mənim söhbətim, o mənim sazım!
Atamın, babamın nəfəsidir o,
Çalın, Koroğlunun cəngi susmasın –
Xalqımın inqilab nəğməsidir o.

DƏYMƏ

Uşağı danlama, onun səmindən
qoy sevinc yayılsın bütün aləmə.
Sizin etikalar çərçivəsindən
o çıxmaq istəyir,
məcbur eləmə!

Danlaqla qalxmayıb heç kəs, a qardaş,
gözdən salınıbdı, əksinə, insan.
Hələ görməmişəm kölə adamdan,
bir qəhrəman çıxa, ya bir vətəndaş.

Qaçmaq istəyirsə, sən imkan yarat,
qaçmaq arzusuna insan qovuşsun;
uçmaq istəyirsə, köməyinə çat,
qırma qanadını, səma ver, ucsun.

Yıxılıb əzilsə, qorxma sən ondan,
bərkinsin, sınaqdır hər yeni sahil.
Danlaya-danlaya böyütmə, dayan,
Bu, qul böyütməkdi, tərbiyə deyil.

Ucadan güləndə kəsmə arada,
ən qızğın dəmidir bəlkə oyunun.
Sənin baş əydiyin başsızlara da,
dəymə, hökm eləyən vaxtıdır onun.

Baxıb öz yaşadı ona əl çalır,
nələr, amma nələr öndədi hələ.
Birinci zərbəni o səndən alır,
sonuncu zərbələr öndədi hələ.

ZİRVƏ

Zirvəyə qalxıram dolama yolla,
bu yol əziyyətə, tamaşa deyil.
Qalxıram təbdirlə, hisslə, ağilla,
zirvənin mənzili birbaşa deyil.

Kəsir qabağımı gah sis, gah duman,
gözümdə yorğunluq, saçlarımda dən.
Qalxıram, daş qopur ayağım altdan,
dağ mənə söykənir, mən dağa hərdən.

İllər pillələrmis bizdən ötəri,
Yollara gah bürkü, gah şaxta düşür.
Şöhrətin sevinci, yaşın kədəri,
tərs kimi, ikisi bir vaxta düşür.

Keçir icazəsiz ömrün səddini,
keçirir bizi də alovdan, oddan.
Sağlamlıq, gözəllik ləyaqətini
alır əlimizdən yaş soruşmadan.

Ah, zirvə hardadı, görəsən, harda?
nədir mən getdiyim bu cığır, bu iz?
Mən də bir zirvəyəm aşağılarda,
nə mən zirvəsizəm, nə zirvə mənsiz.

Gedirəm... illərə soracağım düşür,
insan öz-özündən ayrılır, demək.
Yuxarı baxıram – papağım düşür,
aşağı baxıram – gözümdən eynək.

1979

BOŞ SƏBƏTLƏR

Bir şəkil çəkirdik...
“Nümayəndələr!...”
filankəs, filankəs, bir də filankəs.
Mən keçdim arxaya, kimsə inciyər,
mənim anam ölsün, xətrimə dəyməz.

Baxışlar, duruşlar, münasibətlər...
burda bir qoltuğa qısılmışdılar.
İnsan cildində bu boş səbətlər,
elə bil dirəkdən asılmışdılar.

İstədim xəlvəti aradan çıxım,
şəkildə boş qoyum arxa yeri də.
Baxdım səbətlərə,
gəldi yazığım,
gördüm boş səbətin mənəm biri də.

DAŞ VAXTI DEYİL

Zəmanə dəyişib, ay sənə qurban,
tərs kimi yaşın da o vaxtı deyil.
Kəsdi düz sözümü əyri gedənlər,
dava-dalaşın da o vaxtı deyil.

Yüz baş hiylə qurur, bir baş neyləsin,
dil-dodaq təpiyib, göz-qaş neyləsin.
Buna dost neyləsin, yoldaş neyləsin,
dostun-yoldaşın da o vaxtı deyil.

Nəriman, ürəyin başqadır sənin,
millət hörmətini yaşadır sənin.
Kimlər bostanına daş atır sənin,
səbr eylə, daşın da o vaxtı deyil.

SEVİN

Evdə bikef olur yoldaşım hərdən,
bir soyuqluq həpür qana, iliyə.
–Dünən qonşuluqda səni istəyən
bu gün əleyhinə danışır,
niyə?

Eh, həyat belədi, düzü belədi,
bəzən yağış döyür, bəzən qar, külək.
Sən o söz-söhbətə öyrəş arabir,
yağışa,
küləyə öyrəşdiyintək.

Göydən dolu töksə, mat qalma buna,
qoy gülər gözlərin batmasın yasa.
Qar yağsa, şərfini dola boynuna,
get, qalma,
gedəsi bir yerin olsa.

Həyatda təhqirə, tufana öyrəş,
qoy üzün alıxsın oda, küləyə.
Sözünü kəssələr, sən ona öyrəş,
Çalış –
uyğunlaşma amma heç nəyə.

Bir də... məndən ötrü xiffət hədərdi,
əksinə, sevin.
Düşməni – qələbəmin sayı qədərdir,
dost – mənim səhvimin, –
sən buna sevin.

POYLU KÖRPÜSÜ

Kürün üstə çatanda,
qatarı asta sürün.
Asta yox, usta sürün.
Töyşüsün, nəfəs alsın
qatar da, mənim kimi.
Sevinsin məni görüb,
yollar da mənim kimi.
Açım pəncərələri,
sağı-solu taybatay.
Gör, hardayam, ay-haray!
Yenə Poylu körpüsü!
Atamdan yadigardı
mənə Poylu körpüsü.
Alməhəmməd kişinin
durur hələ budkası.
Həmən fəhlə budkası!
Atamın yurd-yuvası!
Bir az ləngisin qatar,
çıxsın atam budkadan
yenə əlində fanar,
çiynində dəmir açar,
şapkasında kakardı,
kəmərinə bayraqlar

yaşıl, qırmızı, sarı,
yola salsın qatarı.
Əl eləyim qoy ona,
gülümsəsin, sevinim.
Beşiyimin yanına
dönsün yenə o, mənim.
İşıq yanır qabaqda,
atamın əl fanarı!
Atam gəlir görüşə
asta sürün qatarı...

ANAMIN ÇÖRƏYİ

Hörmətli Svetlana müəllimə! "Nabat xalanın çörəyi" povestimi oxuyandan sonra anamın çörəyinə bənzər çörək bişirib bizim evə göndərmisiniz, çox sağ olun.

Müəllif

Mən indi bildim ki, anam yaşayır,
nəfəsin necə də təzədir, ana.
Millətin qızları sənə oxşayır,
çörəyi çörəyə bənzədir, ana.

Məni böyütdüyün o yerin ətri,
suyunu ürəkdən içib, ay ana.
O xamır yoğuran əllərin ətri
çörəkdən çörəyə keçib, ay ana.

Hanı ilk beşiyim, şirin laylalar,
gözümə çörəkli bir vətən gəlir.
Bəlkə hər süfrənin öz çörəyi var,
bərəkət süfrəyə çörəkdən gəlir.

Evə, ailəyə halallıq bilib,
zəmilər boyunca dən biçibdilər.
Analar çörəyi elə bişirib,
oğullar çörəyə and içibdilər.

Ələklər ələnib ələyin üstə,
ocaqlar qalanıb bir saca əvəz.
Anamın adı var çörəyin üstə,
çörəyə yazılan ad ölə bilməz.

Bir səs qulağıma görün nə deyir,
əsirəm bir payız küləyi kimi.
Yaşaya biləydi yazdığım şeir,
kaş "Nabat xalanın çörəyi" kimi.

1994

ƏBƏDİYYƏT

Zərifə Əliyevanın xatirəsinə

Sükut içindədi muzey qəbiristan,
heykəllər, türbələr durur yan-yana.
Daim yaraşıqdı torpağa insan, –
burda məzarda da, sağlığında da.

Düyn var, hələ də açan olmayıb,
dünya günahkardı deyən görmədim.
Suyu – axıracan içən olmayıb,
çörəyi doyuncə yeyən görmədim.

Yatır Nazim Hikmət son mənzilində,
çoxdan görüşmürük, ay ustad, salam!
Daşla danışırəm insan dilində,
dünən o canlıydı, sabah mən daşam.

Budur təbiətin sonu, əzəli,
itir gör insanın güzəarı harda?
Yatır eldən uzaq bir el gözəli,
beşiyi hardadı, məzarı harda?!

Bu necə dibçəkdi, bu necə çiçək,
torpaqda gül bitib torpaqdan ayrı.
Yarpağı gün döyər, meyvəni külək,
bağban uzaq düşsə bir bağdan ayrı.

Gözü yolda qaldı doğma ellərin,
o şəfa paylayan loğman qızıydı.
O bizim ən böyük Vətənpərvərin
dünyada yeganə bir dünyasıydı.

O, yüksək kürsüdən nitq eləyəndə,
bu, yerdə oturub alqışlayardı.
Xalqın şərəfinə o söz deyəndə,
bu ona səadət bağışlayardı.

Özü oxuyardı öz adət ilə
şeyirini, sözünü doğma diyarın.
Heç vaxt onun-bunun zamanət ilə
qəlbinə dəyməzdi bir sənətkarın.

Dağlıq Qarabağda şeir məclisi!
Vaqif günləriydi... başqaydı dağlar.
Mən də şeir dedim, sevirdi bizi,
özü tanıyırdı, tanıtmırdılar.

Ucaykən hər qəlbə hörmətlə enmək,
ürəyin ürəyə səyahətiymiş.
Mən onda gördüm ki, sevmək, sevilmək,
insanın ən ali təbiətiymiş.

Gör kimi itirdik, ey Ulu dostum,
axtar indən belə qışda, baharda.
Bir dünya tapmışdın,
taleyin onu
bir qarış torpağa dəyişdi,
harda?!

Gedəni saxlamaq olsaydı mümkün,
bir el yerişirdi bəlkə də o gün.
Məlhəmi olsaydı gül-çiçək ətri,
çəmənlər dil açar, yoxdu, deməzdi.

Ürək istəsəydin, səndən ötəri
heç kəs ürəyini əsirgəməzdi.
Su gərək olsaydı Arazla Kürdən,
Araz, Kür o səmtə axardı hökmən.
Od gərək olsaydı, günəşdən əgər,
töhfə gətirərdi günəşli əllər.

O yatır qoynunda əbədiyyətin,
məzarı dünyadı, dünyası məzar.
Eşqin ürəyində yaşayır sənin,
bir eşqi bir ürək yüz il yaşadar.

Yanında olmadım, ağır günündə,
qəminə şərikəm, sonsuzdur o qəm!
Yalnız eşq önündə, torpaq önündə
əyilən o başa mən baş əyirəm!

Moskva, noyabr, 1985

VƏTƏN OĞLU

Üçrəngli bayrağım dörd rəngə döndü,
qara haşiyəylə qaraldı dünya.
Göydə Aymı batdı, Günəşmi söndü?
necə geniş idi, daraldı dünya.

Baxırdı üzünə Vaqif Bəylərin,
Nə desin, çıxmışdı bir fürsət əldən:
Pis gözdən qorudu cangüdənlərin,
qoruya bilmədi tək səni səndən.

Dünən baş əymişdin bayrağımıza,
bayraqlar baş əydi tabutun üstə.
Dən kimi səpildin torpağımıza,
şeh kimi parladın hər otun üstə.
Sən buzun üstəydin, mən odun üstə.

Mən indi gördüm ki, ömür ötəri,
həyat müvəqqəti deyilmiş, əhsən!
Səni torpağa yox, Zat-Aliləri,
tarixə tapşırdıq,
Tariximizsən.

Atabəy dövləti, Şah Qızıl Arslan
başsağlığı verdi dövlət adından.
Qurduğun ölkənin himni Ədalət,
dövlətin Əbədi,
sən Əbədiyyət.

Bakı qərq olmuşdu insan selinə,
sellərdə tabut yox, qayıq üzürdü.
Çiyinlər dəyirdi biri-birinə,
çiyinlərdə
bir Ayrılıq üzürdü.

Fəxri Xiyabanın Fəxri gəlirdi,
təzə görünürdü köhnə qəbiristan.
Vətən ağlayırdı, Heydər gülürdü,
çünki Vətən qoyub gedir dünyadan.

Açılır, çatılır düyünlü qaşlar,
fikir söyləməyə dil aciz idi.
Ağlına baş əyir ağıllı başlar,
o ya Nəsimiydi, ya Hafiz idi.

Zülmət beyinlərə işıq payladı,
özü öz nurundan qüvvət alırdı.
O gün səkkiz milyon vətən övladı
bir Vətən oğlunu yola salırdı.

Səndən, Azərbaycan, qəm uzaq olsun,
qəminə şərikəm, arzuna şərik.
Cənab Prezident, başın sağ olsun,
Cənab Baş komandan,
biz səfərbərik.

15.12.03

TALEYİNƏ GÜNƏŞ DOĞSUN QOY, ƏZİZİM...

*Turist səfərində olduğum
zaman Reyxstaq divarlarında
"Bakı" və "A.Rzayev" sözlərini
oxudum.*

Oyan, Hadi!

Ey talesiz,

məzardan qalx!

Alışmasın, qoy yanmasın ruhun oda,
"Millətimin yox imzası" dedin bir vaxt,
imzamız var bu imzalar arasında.

Burda başqa ahəng ilə vurur ürək,
nələr deyir bir cavanın öz imzası.
Bu divardan köçürülsün indi gərək,
yeni dünya tarixinin bir abzası,
Var ol səni,
xalqımızın qəhrəmanı,
səndən qalsın nəsillərə bu adət də.
Hər millətin öz adı var, öz ünvanı,
hər torpaqda hünər də var, rəşadət də.

Taleyinə günəş doğsun qoy, əzizim,
o qırğında, o davada,
vurhavurda,
sən vaxt tapıb öz adını yazdın burda,
şərəfimiz, şöhrətimiz oldun bizim.

İndi bildim, ana torpaq, ana Vətən,
anlar var ki, illərə səs sala bilər.
Bir gəncin də tərcümeyi-halı bəzən
bir torpağın
şan-şöhrəti ola bilər.

SUSMA, DİN...

Mənim canım, ay ürək,
mehribanım, ay ürək!
Kim səni nişan alıb,
kim vurub səhər-səhər,
titrəyirsən bu qədər,
sən əsirsən bu qədər.
De, kimin qarşısında
müqəssirsən bu qədər.
Səni kim qovub belə,
tələsirsən bu qədər?!

Sən xeyirxah olmusan,
ömür boyu
                    əksinə, –
sənə hasar olubdu
sol döşümdə bu sinə.
Orda nitq eləmişən,
orda dayaq olmusan,
sən məni yatızdırıb,
özün oyaq olmusan.

Kimsəsizin kimsəsi,
əlsizin əli ürək.
O zülmətdə Tanrının
yanan məşəli ürək.
Adın mənim olubdu,
sən özün özgələrin.
Bir döyüş meydanıdı
sənin sinə səngərin.

Nüfuzum sənə görə,
hörmətim sənə görə.
Rahatlıq nə deməkdi,
görmədim sənə görə.

Sən dözdün əvəzimə,
sən səs verdin səsimə.
Mən güzəştə gedəndə,
sən ağrıdın, ağladın,
yenə məni qorudun,
yenə məni saxladın.
Bəzən bir həyasızın
qabağında dinmədim.
Atılan toplara mən
kar oldum, diksinmədim.
Qalxdın mən yıxılanda,
dözüümüm sona çatdı.
Fəryadın, qışqırığın
o zaman mənə çatdı.

Məni hey qınayırsan,
“demədimmi, susma, din”.
Divarları çatdadı,
gördüm polad ürəyin.
Mən sənə qəsd elədim,
səni şikəst elədim.
Mənim qaya ürəyim,
mənim o dağ ürəyim.
Hamıya kömək olan,
hamıdan kömək istər,
ürəyim ürək istər.

Gödəklər şah boyumu
qəfil əyəndə, susdum.
Məni təhqir eliyib
qəlbə dəyəndə, susdum.
Başsızlar keçdi başa,
namərdə dedim, yaşa.
Bu əyyaş o əyyaş,
göz eləyəndə, susdum.
"Can" deyənin canı buz,
pak bildiyim dələduz,
Danış, dedin, dedim, sus.
Söydün, söyəndə susdum.

Torpaqları satdılar,
Vətəni daraltdılar,
qanımı qaraltdılar,
hayqır deyəndə, susdum.

Sən dayaq oldun mənə,
mən səni yıxdım, ürək.
Əvvəlindən başladım,
sonuna çıxdım, ürək.
Yeganə arxam oldun,
mən sadə, sən xam oldun.
Nazik, ağ cunam oldun,
cırdım, karıxdım, ürək.
Bağışla, peşimanam,
mən sənə mehribanam,
mən həməN Nərimanam,
sən mənim baxtım, ürək.

4 iyun, 2000

TANITMA

Yaxşı günü, yaman günü görən dost,
yaxşı dostu yaxşı yara tanıtma.
Köhnə yeri, köhnə yurdu təzədən
yerdə gəzən ayaqlara tanıtma.

Gözüm görüb bulaqların gözünü,
O dağlara özün yetir özünü.
Mən atayam, sən atalar sözünü
əzbər bilən dodaqlara tanıtma.

İnsaf elə, canım sənə sadağa,
başbilənlər salınmasın ayağa.
Qarğa-quzğun yer tapacaq qonmağa,
bülbül qonan budaqları tanıtma.

Qışda dağlar qar-borana bürünər,
ətəyində yayda duman sürünər.
Mənə yaxın, sənə uzaq görünər,
tanıdığım uzaqları tanıtma.

Millətcanlı, vətəncanlı, mehriban,
dar günündə, dar ayaqda dayanan.
Tanıyıbsan, bir də tanı, Nəriman,
Bəxtiyara
Bəxtiyarı tanıtma.

13.05.97

Bakı, xəstəxana

MƏN İSTİ NƏFƏSƏM

Mənim də həyatım sözdü, şeirdi,
bir isti nəfəsəm...

bir səsəm belə.

İnsana diləyim ancaq xeyirdi,
şər gəlməz əlimdən, istəsəm belə.

Sənin şərəfinə doğru söz demək,
mənim şərəfimdi, bilirəm, inan.
Mənim kimliyimdən söz açıb demək,
sənin insafına qalır sonradan.

Dünyada insafı unutsan əgər,
bir müdrik kəlamı unutma ancaq:
torpaq tapdansa da, xəzinə gizlər,
günahkar ustaddır
şagirddən qabaq.

NİYƏ QIZILGÜLÜN ÜSTƏ TİKAN VAR

Deyirsən, neyləyim, sərtəm arabir,
qoru mənliyini gədə-güdədən.
Cəmiyyət qaranlıq bir meşəlikdir,
ışıqda “əqrəbi seç pərvanədən”.

Qartalın dalınca bayquş ulayır,
bu da bir adətədi, qandadı, yəqin.
Pişiklər, tulalar quyruq bulayır,
fəlakət rəmzidi bu, məmləkətin.

Bu dünya sirrini öyrən, gör nədir!
Niyə hər addımda bir imtahan var?
Niyə novruzgülü qar altda bitir?
Niyə qızılgülün üstə tikan var?

GÖRMÜŞƏM

Yaşa dünya, yaşa namərd təbiət,
rəzilləri mən yaşayan görmüşəm.
İblisləri hörmət, izzət sahibi,
mələkləri daş daşıyan görmüşəm.

Mən günəşi-buludlardan görünən,
zirvələri dumanlara bürünən,
başlıları ayaq altda sürünən,
başsızları ... qaşıyan görmüşəm.

Gəldik-getdik yer üstünə hərəməz,
sonra gördüm yer altdadı yerimiz.
Bu dünyada nə bəndimiz, bərəməz,
nə əbədi bir aşıyan görmüşəm.

ŞAİRLƏRİN MEHRİBANI

Qasım Qasımzadənin xatirəsi

Mənə demişdilər, köyrəkdi Qasım,
mən gördüm, o köyrək bir mehə döndü.
Arazdan keçəndə ah çəkdi Qasım,
ortadan qırılan
təsbehə döndü.

Dilində nə qədər haqlı cavabı,
qəlbində nə qədər sualı getdi.
Alnında yazılı ata əzabı,
oğul itirmişdi, yaralı getdi.

Açdı ürəyini bir dəfə Qasım:
–Düzlük istəyirdim... hamısı hədərl!
Doqquz il qəzetdə düşmənlə qazandım,¹
sonra nə yazdımsa, çap etmədilər.

Elə keşməkeşli yol keçirdi ki...
gördü, ömür ötür, gün keçir daha.
Məşhəddən gələli and içirdi ki,
nə qalstuk taxır, nə içir daha.

---

¹“Ədəbiyyat və incəsənət qəzeti”nin baş redaktoru olub (müəllif)

Bəlkə şairlərin ən mehribanı,
bəlkə alimlərin ən sadəsiydi.
Qarabağ yananda görəydin onu,
Qasım həm özüydü, həm özgəsiydi.

Özünü yandıran öz naləsiydi,
Məşədi Qasımın, Hacı Qasımın.
Gözləri Nəbinin aynalısiydi,
güllə darağıydı içi Qasımın.

Namərdlər şairdən qisas alırlar,
şairlər ölmürlər, həlak olurlar.
Şəhid məzarına qoyun Qasımı,
Analar! təzədən doğun Qasımı.

Aprel, 1994

TƏRİFƏ ÖYRƏTDİ BİZİ ZƏMANƏ

Salam şair Cavad, talesiz insan,
himnin müəllifi, nakam sənətkar.
Dilimdə bir Cavad susur bayaqdan,
içimdə kimsəsiz bir Cavad ağlar.

Gəlib məzarına tərif deyirik,
tərifə öyrətdi bizi zəmanə.
Daşın qabağında biz baş əyirik,
xüsusi hörmətdi guya bu sənə.

Sənin faciəni sənsiz duyuruq,
ruhu təhqir olan, ruhun şad olsun!
İlhamlı, ilhamsız şeir oxuyuruq,
təki tədbirimiz bir babat olsun.

Qaynadı ilhamı, daşdı ilhamı,
kəsdi qabağını min fitnə-qərəz.
Əvəzi nə oldu?
bir “büst bayramı”,
Allah götürərmə, Allah götürməz?!

Böyük imperiya dağıldı tamam,
ən uca heykəllər uçdu kökündən.
Yenə dava-dalaş, yenə ittiham,
ayılıb, təzədən yatdıq o gündən.

Dandı qələmini qələm dostları,
şairlər tutdurdu, Allah, şairi.
İndi də bilinmir üzü-astarı,
o şah şairiydi, sən haqq şairi?

Böhtana düşəydi böhtan deyənlər,
xainin gülüşü nə şitdi, şair.
Himnin sözlərini "söz eləyənlər"
ilk mənim səsimi eşitdi, şair!

SABİR

*Dostum Sabir Hüseynovun
70 illiyinə*

Səni insanlar içində
mən insan görmüşəm, Sabir.
Əlsiz-ayaqsız görəndə
əltutan görmüşəm, Sabir.

Nə süfrəndə haram çörək,
nə dilində yalan demək,
nə sözündə bəzək-düzək,
nə nöqsan görmüşəm, Sabir.

Yaş gəlibdi yaşın üstə,
gəz torpağın-daşın üstə.
Qardaşı qardaşın üstə
qaldıran görmüşəm, Sabir.

Çoxu məndən tərif umdu,
özü-özünə göz yumdu.
Dünya fəlsəfi yozumdu,
dünyacan görmüşəm, Sabir.

Dost deyirəm nə müddətədi,
sinən dolu məhəbbətədi.
Qalanı yalan söhbətədi,
çox yalan görmüşəm, Sabir.

Ağıl verən çox olubdu,
ağır gündə yox olubdu.
Ac yanında tox olubdu,
yarıcan görmüşəm, Sabir.

Var olsun Şəmsiyyə bacı,
ər evinin taxtı-tacı.
Qadinsız ev var – baş daşı.
mən viran görmüşəm, Sabir.

Böyük-küçük yeri bilən,
gəl deyəndə, qaçıb gələn,
Nadiri qalxan, yüksələn,
mehriban görmüşəm, Sabir.

Pəşiddən bizə yadigar,
Validə xanım, Etibar.
Fəxrəddini kim unudar,
dost-həyan görmüşəm, Sabir.

Bahadur böyük qardaşdı,
yanında hamıdan başdı.
Yaş da ömürdü, yaddaşdı,
yaddaşdan görmüşəm, Sabir.

Mən xeyirəm, şər deyiləm,
mən adi bəşər deyiləm.
Mən gəldi-gedər deyiləm,
mən zaman görmüşəm, Sabir.

Bilgəh, 30 iyul 2002

TANRIDAN BAŞQA TANRIM YOX

Aliyə Qabil qızına,
yazdım ki, ruhum qızına.
Allahına, Tanrısına
tapınan mənəm, Aliyə.

Sinəm boşaldı kağıza,
düşdüm ağızdan-ağıza.
Yol uzundu, ömür qısa,
bu karvan mənəm, Aliyə.

Dillərdə səsə düşmüşəm,
uçub qəfəsə düşmüşəm.
Çöp olub gözə düşmüşəm,
darıxan mənəm, Aliyə.

Bostanıma daşatan var,
daş atan da başatan var.
Yüz qovan var, bir qaçan var,
o qaçan mənəm, Aliyə.

Tanrıdan başqa Tanrım yox,
haqqım var, ixtiyarım yox.
Ona-buna oxşarım yox,
Nəriman mənəm, Aliyə.

18.12.06

ÖLƏNLƏRİ XATIRLAMAQ ÖLƏNLƏRDƏN YADİGARDI

İtiririk tanışları,
oxuyuruq sazda yenə.
Xeyirdə görüşək deyib,
görüşürük yasda yenə.

Yaşayırıq bu qanuna
əbədi baş əyə-əyə.
Öləndən xatirə yazan
ölüb dönür xatirəyə.

Qəbir qazan qəbir olur,
kitab yazan kitab olur.
Bu hansı cavaba sual,
ya suala cavab olur?!

Dindirirsən, susur torpaq,
dili lal, qulağı kardı.
Ölənləri xatırlamaq,
ölənlərdən yadigardı.

Bu nə sirdi Allah, Allah!
Bürkü gedir, çovğun gəlir.
Kəşf olunmur kəşf eləyən,
Vaqif gedir, Vurğun gəlir?

Fərqim varmı bir vələsdən,
ya adicə qarışqadan?!
Dərk edirəm deyə-deyə
dərkolunmaz qalıb insan.

NƏ YAXŞI, İNSANLAR ÇINARLAŞIRLAR

Saldıq kölgəsindən öz yolumuzu,
çinarlar müqəddəs, məbəddir dedik.
Çinara bənzətdik şaxboylumuzu,
Dosta
    çinar qədər ömür dilədik.

Yazıldı yüz xətlə baba çinarlar,
imzalar, ünvanlar qaldı dünyada.
Hər kəndin
bir çinar salnaməsi var,
yazılı kitabdı açıq havada.

Durubsan çinarlar altında, yəqin,
Fikir ver, bir hissin incəliyini:
Elə bil
ən məşhur bir şəxsiyyətin
yanında durursan çiyin-çiyini.

Arzular səddini aşıb-daşırlar,
arzunun axırı, əzəli olmur.
Nə yaxşı,
    insanlar çinarlaşırlar,
nə yaxşı,
bu, boydan asılı olmur...

KƏLBƏCƏR QAÇQINI

Əzizim İbrahim Ağalar oğluna

Mərsiyə deyirdi şəhid atası,
niyə bu davanın axırı yoxdu!
Eşit bu fəryadı, bu etirazı,
ay Allah!
səndən ki yuxarı yoxdu.

Yerdə yer qalmayıb məzar əlindən,
gəl ay Qaçaq Nəbi, gəl Həcər, deyir.
Yer üstü düşməndi, yer altı vətən,
hər itən başdaşı
Kəlbəcər deyir.

“Kəklikli dağlarda” Vurğun iz qoyub,
harda qeyb oldular, ərşə çıxdılar?!
Ceyran bulağını sahibsiz qoyub,
çıxılmaz yollardan necə çıxdılar?!

Hayıf Dədə Şəmşir, Turşsu bulağı,
hayıf Ağdabanda gördüyüm məzar.
Şamil qardaşımın
Muzey qoruğu!
dindirmə sən Allah, İskəndər ağlar.

Xumardı dağların gözü Kəlbəcər,
boylanır dağlardan göz dağı kimi.
Dərələr boyunca inləyib keçər,
İstisu –
Kəlbəcər dustağı kimi.

Mərsiyə deyirdi şəhid atası,
muğamat istəmə o “yaddan çıxıb”.
Yanıb kül olubdu ciyərpərası
bu oda düşübdü,
o oddan çıxıb.

Allah, qulağımda bir səs mələyir,
bütün kainata haray salır o.
Bu necə beşikdi, mərsiyə deyir,
bu necə məzardı, laylay çalır o!

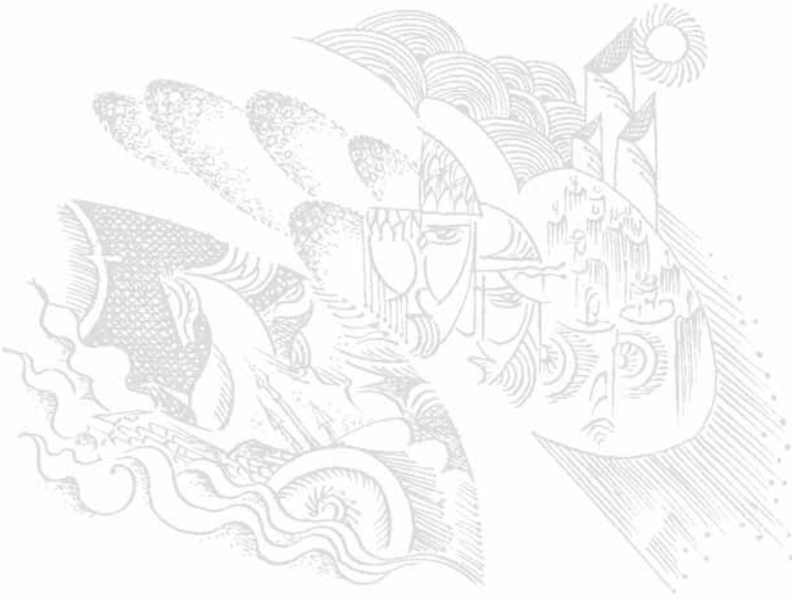
Yüyənsiz fikirim uzağa getdi,
durdu göz önümdə adı qalanlar.
Torpaq deyə-deyə torpağa getdi,
Vətən deyə-deyə Vətən olanlar.

Ələvsət, atayın yapış qolundan,
Budaq qoltuğuna gir hapa kimi.
Çağırır, səs gəlmir torpaq oğlundan,
sən ona cavab ver,
bir şəfa kimi.

Onun laylasını eşit, ey Vətən!
Səsini Araza, Kürə verirdi.
Ömür hesabına oğul böyüdən,
ərsəyə çatdırıb yerə verirdi.

Kəlbəcər taleyin ağır zərbəsi!
Bəlkə də dərdlərin möcüzəsiydi.
Mərsiyə deyirdi şəhid atası,
Qisasa çağıran
Himn əvəziydi.

19 may, 1993-cü il

GÖRƏSƏN, AĞDAMA YAĞIŞ YAĞDIMI

Güləblı cənnətdi, səddi, sədadı,
təbiət çiçəkdən xalı toxuyur.
Şahbulaq Ağdamda şah abidədi,
fəhlə əllərinə nəğmə oxuyur.

Görəsən, Ağdama yağış yağdımı,
yollarda sel tutdu bizi qəfildən.
Yoncaya,
taxıla heç su çıxdımı,
bir damcı düşdümü orda, görəsən!!

Yenicə girmişdi hələ may ayı,
katib düşünürdü fikri qarışıq.
Kiminsə tələsik içdiyi çayı,
kiminsə söhbəti qaldı yarımcıq.

Od tutub yanırdı laləli otlar,
biz suya dönsəydik, düzə axardıq.
Ağ yelin kimiydi dolu buludlar,
əlimiz çatsaydı bir-bir sağardıq.

Sıxırdı mənim də söz ürəyimi,
susmaq çətin imiş, danışmaq asan.
Su ver, çörək verim!
                    deyirdi zəmi,
imtahan verirdi çörəyə insan.

Göy yerin dərđini duyacaqdımı,
bəlkə də şimşəkdir buludda gəzən!!
Görəsən, Ağdama yağış yağdımı,
bir damcı düşdümü orda, görəsən...

SABAHINIZ XEYİR, GƏDƏBƏYLİLƏR

Bu meşə, bu sükut, bu dağ havası,
yarpaqlar üz-üzə söhbət eləyir.
Dünyanın, de, hansı xəstəxanası,
xəstəyə bu qədər xidmət eləyir?

Nə cərrah bıçağı, nə dava-dərman,
nə şəfqət bacısı, nə baş həkim var,
O qədər yüngüləm, quş kimi, inan,
bilmirəm, nə qədər burda çəkim var.

Ruhumu nə gözəl oxşadı yellər,
dosta yadigardı hər izin, şair.
Asfaltı görməyə adət edənlər
vələsin qədrini nə bilsin, şair.

Mən yuxu görürəm, rəya görürəm?
gördüyüm yuxunu oyaq görürəm.
Bu dağı o dağa dayaq görürəm,
dağlarda dərs verir təbiət mənə.

Tükü tükdən seçir millətin gözü,
dillərdə dolaşır dilimin sözü;
Mənə nə lazımdı? bircə xoş üzü,
ali mükafatdı bu qiymət mənə.

Bulağın səsində bülbül nəğməsi,
İlyasın sözüdü, Şəbnəmin səsi.
Bir az da Gədəbəy, Qazax ləhcəsi,
nə dilçi lazımdı, nə lüğət mənə.

Bulud saçlarını daradı göylər,
şıdırğı yağışdan yuyundu səhər.
Sabahınız xeyir, gədəbəylilər,
burda nəsib oldu bu qismət mənə.

HÖRÜK ÇƏKƏN FƏHLƏDƏN GİLEY

Dedim bu ev nədir, bu bina nədir?!
Ən yeni texnika əlinizdədir,
amma tikdiyiniz bir şeyə dəyməz.
Qısaca söylədim fikrimi, qərəz.
O da öz fikrini dedi müxtəsər:
–Puşkinin lələklə yazdığı əsər
hələ köhnəlməyib, mənəcə, təzədir.
Ən yeni kompüter əlinizdədir,
amma yazdığınız bir şeyə dəyməz.
Gördüm yox, bu giley gileyə dəyməz.

Moskva, 1981

RƏY

Oxucu neyləsin, qardaş,
söz de, sözçülük olmasın.
Yəni söz çürük olmasın,
söz çilik-çilik olmasın.

Sözü deyəndə fəhm ilə,
özün də sərf-nəhv elə.
Millət yazıqdı, rəhm elə,
bunca küyçülük olmasın.

Özündən razı qalırsan,
bizi narazı salırsan.
Bir çal görək, nə çalırsan?
zurnan züychülük olmasın.

2009

KAŞ

Xəstəxana həyatının
öz ağrısı, öz acısı.
Ağacdələn quşu kimi
iynələyir tibb bacısı.
Qan götürür damarımdan,
asta-asta, yavaş-yavaş.
Bir əsgərin yarasına
qanım məlhəm olaydı kaş!

*Almaniya, Münhen.
Xəstəxana. 2007*

HEYRƏT

İnsanlar gör necə heyf olurlar,
türklər düz deyibdi: “qeyb” olurlar.
Sağına baxırsan – sağında yoxdu,
soluna baxırsan – solunda yoxdu.
Olub, ya olmayıb?!

ağlında yoxdu,
qoluna girdiyin qolunda yoxdu.
Ayılıb görürsən, yanın boş qalıb,
qulaq həsrət qalıb, göz çaş-baş qalıb...

DÜNYAYA HƏSRƏT

İlahi, bu dünya necə gözəldi,
ay günə həsrətdi, gün aya həsrət.
Göy qara məxmərdir, üstə şamları,
göy yerə həsrətdi, yer göyə həsrət.

Yağış leysan tökür, ara verməyir,
maral kürəyini yerə verməyir.
Baxt əvvəl verəndə, sonra verməyir,
yaz qışı izləyir, qış yaya həsrət.

Bulaqlar qaynayıb, axır sırhaşır,
dünya pıçıltıyla dinib-danışır.
Sel-selə, arx-arxa gedib qarışır,
çay-çaya tökülür dəryaya həsrət.

Nəriman, yaş ötür, ömür azalır,
tələsmə, tələsən, arxada qalır.
Yenə sənin gözüün dünyada qalır,
dünyada qaldıqca, dünyaya həsrət.

Xəstəxana, 25.04.1997

HƏSRƏT

“Biri vardı, biri yox”

N.Kəsəmənli

İkisi də var idi:
o Davud, o da Nüsrət.
Ulduz kimi söndülər,
xatirəyə döndülər.
Biri ataya həsrət,
biri anaya həsrət.
Vətəndə vətən idi,
millət yanında millət,
o Davud, o da Nüsrət.
Onun nəvəsi oldu,
bunun oğlu tutuldu.
Biri nəvəyə həsrət,
biri oğula həsrət.

Davud yağışa düşdü,
fikirliydi zavallım.
Əyləci saxlayınca,
vaxtı saxladı, zalım.
Cavanşiri¹ oyatdı,
özü əbədi yatdı.

---

¹Eyni adlı romanın baş qəhrəmanı (*red.*).

Gözləyirdim Nüsrəti,
gözlərimdə xiffəti.
Yola saldım İrana,
tabut döndü bu yana.
Nüsrət Davuda həsrət,
Davud Nüsrətə həsrət.
Yer üstü,
                    yer altına
iki həsrətə həsrət.

2008

ŞAH XANASI

Yerdə münasibətlər,
yerdə iddia, qərəz.
Yalan sözdü ki,
yalan
    ayaq tutar, yeriməz.
Yalan yalandı
    gerçək!
And desən, and içəcək,
vəd desən, vəd verəcək,
sonra möhlət verəcək,
o qədər yeriyəcək,
düzü bada verəcək.
Əyri düz görünəcək.

Aya, ulduza yazdım,
Tanrım, sənin töhfəni.
Yerdə sürünənlərə
tapşırma, Tanrım, məni.

Görmək istədiyimi
görmürəm,
    yasaq olub.
Sən göydə mənə yaxın,
o yerdə
    uzaq olub.

Mən şahmat taxtasının
bəlkə piyadasıyam?
Ancaq Şah xanasında
gedib dayanasıyam.

2003

HARDASAN

Soruşmaq ayıb olmasın,
hardasan, gözə dəymirsən?
Yolun düşəndə bu yana,
yolüstü bizə dəymirsən.

Sənə ümid bağlayıram,
özümə gün ağlayıram.
“Acam”, pəhriz saxlayıram,
gəlib pəhrizə dəymirsən.

Necə gəzim bağı sənsiz,
sən gəzən oylağı sənsiz?
Təkəm, dedim axı, sənsiz,
niyə sənsizə dəymirsən?

BİLMİRƏM

Ürəyim ağrıyır, həkim,
onu qoruya bilmirəm.
Alnıma yazı yazılıb,
nədir, oxuya bilmirəm.

Qəm gəlir qəmin üstünə,
tək düşür cəmin üstünə.
Daha sinəmin üstünə
əlimi qoya bilmirəm.

Ürəyim tükdən asılıb,
yük olub, yükdən asılıb.
Sağım çürükdən asılıb,
dinmirəm, guya bilmirəm.

Bir səs dəyir qulağıma,
ilişirlər ayağıma.
Tülkü çıxır qabağıma,
tülküsen, deyə bilmirəm.

2006

DEMİŞƏM

Heç özümü bağışlaya bilmirəm,
həyasıza mən "həyalı" demişəm.
Necə gedib, necə gəlib yanıma?
ayağına mən "sayalı" demişəm.

Nə hissi var, nə ürəkdə duyğusu,
ürəksizdi necə ürək oğrusu.
Ara vermir vicdanımın ağrısı,
vəfasıza mən "vəfalı" demişəm.

Qanqal imiş, gül yerinə qoymuşam,
daş parlayıb, ləl yerinə qoymuşam.
Qarışqanı fil yerinə qoymuşam,
mən sərcəyə "dağ qartalı" demişəm.

Yuxuluydum, sən oldun ilk oyadan,
elə bilmə, o yatanam, o yatan?!
Ürək sındı, calaq tutmur sonradan,
nə demişəm, məncə, haqlı demişəm.

Sən bu yolun yolçusuydun, qalma, get,
istəyirdim, ləngiyəsən, amma get.
Mən demişəm, daha məndən umma, get,
kişilərin yoxmuş ağı, demişəm.

UŞAQLIQ YOLDAŞIM, NEFTÇİ BAYRAMA

Harda qaldı Qarayazı meşəsi,
keçdik Poylu körpüsündən, a Bayram.
Çinar kimi pöhrələndik, ucaldıq,
biz də qalxdıq yer üzündən, a Bayram.

Qara zurna güləşəngi çalardı,
bir kəndə yox, ölkəyə səs salardı.
“Dərdiş” deyib, dərdimizi alardı,
süd əmmişik el sözündən, a Bayram.

Sənin anan, mənim anam bacıydı,
dili şirin, taleləri acıydı.
Gördüyümüz təndiriydi, sacıydı,
çörəklərin istisindən, a Bayram.

Neft Daşları sənin ilk şah əsərin,
var məşallah, Koroğluya bənzərin.
Gətirmədin, görmədik heç Xəzərin
balığından, kürüsündən, a Bayram.

Sahil sənin, dəniz sənin beşiyin,
orda evin, burda da ev-eşiyin.
İpək pərdən, ipək yorğan-döşəyin,
ipəklərin təzəsindən, a Bayram.

Neftçi Bayram neftimizə dayaqdı,
sevən qəlbin sular kimi oyaqdı.
Dünya acdı, pay istəyir nə vaxtdı,
ver Xəzərin süfrəsindən, a Bayram.

Hər insanın həyatda bir yolu var,
taleyi var, imzası var, qolu var.
Bu millətin iki şanlı oğlu var,
şairi mən, neftçisi sən, a Bayram.

4 noyabr, 1995-ci il

VERDİ

Mənim dostum məndən qabaq
məni danana söz verdi.
Ona gözünl işığını,
mənə baxmağa göz verdi.

Gəldim-gəlmədim dünyaya,
əməyimi verdi zaya.
Nə deyim düzü əyənə,
Birinin üzünə həya,
birinə təkcə üz verdi.

Nə deyim düzü əyənə,
dost deyib, xətrə dəyəənə!?
Qızıl inək istəyənə
tale qısır öküz verdi.

Noyabr, 2002

EHTİYACI VAR

İnsan cavanlıqda şərəf-şan gəzir,
hər kəsin bir ada ehtiyacı var.
Elə ki ağardı saçı-saqqalı,
atanın övlada ehtiyacı var.

Tələsmə bir məqam düşsə əlinə,
inanma dünyanın gəlhagəlinə.
Arvadın uşağa, qıza, gəlinə,
kişinin arvada ehtiyacı var.

Yaş gəlib yetişir əlliyə, yüzə,
ürək həssas olur əyriyə, düzə.
Qulağın bir səsə, gözün bir üzə,
ağızın bir dada ehtiyacı var.

Zəmanə hikmətdi, mənası dərin,
arxayın olma ki, istidi yerin.
Əlində bir qoşun, ortada Şirin,
Xosrovun Fərhada ehtiyacı var.

Böyükələr iş görüb, uşağam deyib,
basılıb o kəs ki, qoçağam deyib.
Nəriman, çox qızma, ocağam deyib,
ocağın bir oda ehtiyacı var.

SƏN DƏ

Təbabət dərsliyini
gətirdim bir gün yada.
Deyir: yaşamalıdı
canavarlar dünyada.
Ceyranların xəstəsi,
maralların dəstəsi
onlara yem olacaq,
sağları yaşayacaq...
Xəstəsənsə, bu başdan
yem ol sən də, Nəriman!

“AĞLAĞAN”

*“Yandıran bilirdim, yanan bilirdim,
mən belə ağlağan bilməzdim səni”.*

Zivər Ağayeva

Bu dünya bir sirdi, mən də bir sirəm,
əsir etdiyimə özüm əsirəm.
Mənim Allah verən bir paklığım var,
hər yaşda gizli bir uşaqlığım var.

Anasız qalmışdı ana deyənim,
həyatı bir uşaq öyrətdi mənə.
Bir qadın əvvəlcə onu sevməyi,
sonra da ağlamaq öyrətdi mənə.

Ürək nəğməsini səssiz oxuyub
kimsə can qoyanda, sən əl qoymadın.
Yan ötdün adımı “Ağlağan” qoyub,
silib göz yaşımı məhəl qoymadın.

CAVİDİN

Naxçıvanda Cavid çıxdı qarşıma,
türbəsiydi indi vətən Cavidin.
Şahlıq quşu gördüm qonub başına,
sürgünlərdə ölüb-itən Cavidin.

Tutdurdular, öldürdülər şairi,
yasaq oldu o şairlər şairi.
Türbəsinə qoymayın hər şairi,
ruhu pakdı İlahidən Cavidin.

Qılıncını üstə çəkdi xəyanət,
köməyinə nə dost çatdı, nə millət.
İlhamından qisas aldı cəmiyyət,
taleyindən üzü dönən Cavidin.

Gedən getdi, qalanları qaldılar,
Xiyabanda fəxri yerlər aldılar.
Atabəylər torpağında yadigar
Cavid qaldı fəxri adı Cavidin.

Başqaları bir ağ günə çıxdılar,
tamaşaydı, səsə-ünə çıxdılar.
Yer altından yer üstünə çıxdılar,
dalısınca Müşfiq, Hadi Cavidin.

*Naxçıvan,
14-16 may, 1999*

QAÇDIQ QARA SAÇDAN AĞ SAÇA QƏDƏR...

İllər bir-birilə qol-boyun gedir,
neçə qol ayrılır boyundan belə.
Dünyada dünyayla bir oyun gedir,
baş açə bilmədim oyundan belə.

De gəlsin, Şahbuzlu, şah sözlü şair,
Araza qovuşaq Məmməd Arazla.
“Bu dünya nə sənin, nə mənim” deyir,
sevir bu dünyanı bu etirazla.

Hanı tələbəlik illəri, Məmməd?
Biz ki unutmadıq bu yaşa qədər.
Yağışlar altında qaçdıq, nəhayət,
qaçdıq qara saçdan ağ saça qədər.

Evləndik zarafat, sevdik zarafat,
dünya gözəliydə nə vaxtsa, dostum.
Mənim qadınıma qəsd etdi həyat,
budamı zarafat?

deyəndə susdum...

Sən ana itirdin ana yaşında,
qadındı dünyanın ən şah əsəri.
İndi qızın çalır beşik başında
anandan yadigar o nəğmələri.

Duman salamat qal – deyən şairi,
orda Kür səsləyir, burda Xan Araz.
Sən Vətən oğlusan, Vətən şairi,
şair də Vətəntək əvəzolunmaz.

Ana şeirimizin vəznı, ölçüsü,
çəkisi, qiyməti, şairin özü,
sən olan məclisdə başdadı, yəqin?!.
Kim afərin desə, ona afərin.

Keçirəm, qarşımda Xiyaban durur,
ziyarət özü də savabdı burda.
Mərmər plitələr yanbayan durur,
hərəsi bir cild kitabdı burda.

Gündüzlər əsəbi, gecələr oyaq
meydana çıxmışdı Bakıda millət.
Moskva tankları yollar üstə yox,
taleyimiz üstə yeridi, Məmməd.

Xəlil nəslimizin payız tufanı,
bu tufan o biri tufana düşdü.
Milləti
yurdunda əsir olanın,
şairi gör harda zindana düşdü.

Elə ki tapındıq ücrəng bayrağa,
Qarabağ yangını bir məhşər oldu.
Sən mülki paltarda qalxdın ayağa,
şəirin cəbhələrdə səfərbər oldu.

Sədənək ağrısı başqaydı yerin,
səni harayladı, o səni, Məmməd.
Qaçqını, köçkünü olan şairin
çadırdan başlayır vətəni, Məmməd.

Qalx, himni çalınır Azərbaycanın,
o qartal gözləri gördüm, nəhayət.
Dardı çərçivəsi mavi ekranın,
uçuşa çağırır onu təbiət.

O yenə qıy vurub göyün üzündə,
Şuşa qalasına qonan günü var.
El cıdırı çıxıb Cıdır düzündə,
yenə nəmərinə alan günü var.

Yapalaq at minib ər meydanında,
dünyanın sar günü, tərlən günü var.
Vəqif, gözün aydın, heykəl yanında,
Məmməd Araz günü, Nəriman günü var.

* * *

(Kitaba yazılan avtoqraf)

Bu millətin Həcəri var,
Selcanı var,
döyüş günü neçə canda
bir canı var.
Nəşriyyatda Sevdası da
var millətin,
Azərbaycan, budur sənin
səadətin.

2007

AŞIQ ƏDALƏTƏ

Ədalətdən mən ədalət istədim,
ürəyimin dağı yaman dağıydı.
Eşq oduna yandırırdı Kərəmi,
yandırmasa, Kərəm hələ sağıydı.

Təzənəyi sağ əlində əsirdi,
Xan Əslini pərdə-pərdə gəzirdi.
Barmaqları soruşmaqdan bezirdi,
hardan keçib, gördüm deyən yoxuydu.

Bazarı qəm, Kərəm qəmə müştəri,
yolu uzaq, ara düşməni çəpəri.
Qul olmuşdu Xan Əslidən ötəri,
“can” deyirdi, eşitdiyi lağıydı.

Çal, Ədalət, dadım sazın duzunu,
qulaq asım sənə ömrüm uzunu.
Baş açmadım, nədir Kərəm ovsunu,
Kərəmi qul, “Kərəmi”si şahıydı.

Şəmkir,
4 aprel, 1998

BİR AZ MÖHLƏT İSTƏYİRƏM ÖMÜRDƏN

Saçlarımın rəngindədi gödəkçəm,
yarı bozdu, yarı qara, yarı ağ.
Təbiət öz saydığını sayacaq.
Bir ömürün fəsilləri qarışmış,
yarı yazdı, yarı payız, yarı qış.

Uzaqdımı, yaxındımı mənzilim,
Mən dağ qalxdım, dağ aşan kimiyəm,
Dünya gördüm, dünyalaşan kimiyəm,
bələd oldum hər üzünə həyatın,
gecəsinə, gündüzünə həyatın.

Bir az möhlət istəyirəm ömürdən,
nə qədər ki bu dünyada biz varıq,
bu dünyanı yaşadarıq, yaşarıq,
sən olarsan, mən olaram – ikimiz
həyat şirin, dünya gözəl, sən əziz...

NİYƏ DEMƏDİNİZ

Sizi düşünürəm oturub bəzən,
ey mənim möhtərəm müəllimlərim.
Sən də, ey məzardan məzara köçən
anam... dünyadakı əzizim mənim.

Böyüyə, kiçiyə hörmət, ehtiram,
sadəlik, təvazö, abır... vəssalam.
Belə öyrətdiniz, yaxşı dediniz,
təəssüf,

həyatı düz görmək gərək.
Böyük var, kiçikmiş, siz demədiniz,
kiçik var, daha da kiçiltmək gərək.

Niyə demədiniz siz, əzizlərim,
təkcə görüş üçün deyil əl ancaq.
Əl bəzən ətəkdən yapışmaq üçün,
bəzən yumruq üçün gərək olacaq.

Niyə demədiniz, bilmirəm niyə,
dünya sakit deyil bir yuxu kimi.
Dost adlı düşmənlər ola bilərmiş,
düşmən adlı dostlar olduğu kimi.

Niyə demədiniz...
gizlin ha deyil,
həmişə günəşli açılmır səhər.
Şirin nəğmələri oxuyan bir dil
acı həqiqətlər söyləyə bilər.

Beynimdə, fikrimdə dolaşıb gəzən
oda da bələdəm, üşütməyə də.
Tərif eşitdiyən insandan bəzən
hazır ol yüz təhqir eşitməyə də.

Yayda qar olmayır, qışda da yarpaq,
bunun müəllifi, deyin, kim olub?
Həkimlər ilanın düşməni, ancaq
ilan tibb elminə emblem olub.

Eşit həqiqətin, düzün səsini,
həyat səngərdirsə, əsgər yatmasın.
Müəllim həyatda tələbəsini,
ana övladını qoy aldatmısm.

MƏNİM İGİD ƏSGƏRLƏRİM

(Səngərə məktub)

*Döyüşçülərimiz qələbə sevincini
bizimlə bölüşürlər.*

Müəllif

Salam, əsgər!
Salam, igid!
Mübarəkdi qələbəniniz!
Bizim qədim torpaq üstə
sizin təzə
qədəminiz!
Ordan mənə bu zənginiz!
Qarabağa işıq saçıan
fişənginiz!
Qaya üstə çay süfrəniz!
Siz hərəniz bir əsrarəngiz,
açılan bir səhərsiniz.
Xeyir çıxıb qabağıma,
döyüşlərin səsi gəlir
qulağıma.
Mənim igid qazilərim,
əsgərlərim.

Heydərim¹
və Heydərlərim!
Raketlərə yazıbsınız
siz adımı,
düşmən görsün,
unutmasın soyadımı.
Söz – indi bir sərkərdədir,
döyüşçünün yanındadır,
səngərdədir.
Yoxdur sizin əvəziniz,
Qarabağı qızdıracaq –
nəfəsiniz.
Salam deyin:
Qarabağın
kəhrizinə!
Ot göyərən o yoluna,
o izinə,
unudulan bulaqlara,
o sürüsüz yaylaqlara,
Qarabağın bizə məlhəm
havasına,
Şahinlərin, qartalların
yuvasına.
Şahin kimi, qartal kimi
uçun siz də,
Qıyya çəkin, nəfəs alağ
burda biz də.

---

¹Səngərdən zəng vurub, sevincini şairlə bölüşən əsgər – Heydər Quliyev.

Dünən Ali Baş Komandan,
"Qarabağ" və nida!, – dedi¹,
düşməyə əlvida dedi.
Xəbər verin son raketi
atan kimi,
Xankəndiyə, ya Şuşaya
çatan kimi.
Mən də burda bir əsgərəm,
Esxil² dünən,
mən də bu gün
səfərbərəm.

2 oktyabr, 2020-ci il

---

¹ Cənab Prezidentin Rusiyada, Valday konfransındakı tarixi çıxışına işarədir.

² Qədim yunan dramaturqu.

YAŞA SƏNİ!

“Qarabağ Azərbaycandır və nida işarəsi”

Prezident İlham ƏLİYEV

Cənab Ali Baş Komandan, bu, tarixi kəlam oldu,
Şəhidlərin məzarına şanlı bir ehtiram oldu.
Azərbaycan nəfəs aldı, ürək bir az aram oldu,
Ulu Tanrım çox görməsin bu torpağa, daşa səni.

Kürsü – açıq səngəriydi, fəqət “nida işarəsi!”
Düz hədəfə gedib dəyən sonuncu bir top gülləsi.
Qulağında Xan əminin bir Qarabağ zəngüləsi,
Eşidirdi sən gəzdüyün Cıdır düzü, Şuşa səni!

Vətənimin şərəfini qoruyursan, qoru belə,
Vətən deyir: Vətən oğlu, düz belədir, doğru belə.
Canımızdan belə çıxır, çəkdiyimiz ağrı belə,
Yaşa sevən ürəklərdə, bu ürəklə yaşa səni.

Qoy ədalət zəfər çalsın, xeyir çıxsın qabağına,
Yaşlı yollar yolçususan, daş dəyməsin ayağına.
Biz and içdik bizim qalib Azərbaycan bayrağına,
Ucaltdığın bayraq kimi uca görək, uca səni.

Qanımızda, canımızda bir istiqlal nəğməsi var,
Qaçqınların, köçkünlərin fəryadı var, naləsi var.
Qarabağda düşmənlərin min qəsdi var, qərəzi var,
Mən tapşırdım bu tarixdə tarixi yaddaşa səni.

Yurdumuzu yağmalayan qaniçəndi, həramidi,
Nərə çəkib, qılınc çalmaq qəhrəmanlıq məramıdı.
Oğulların hünər yolu – Ataların davamıdı,
Zaman özü alqışlayır, mərd atanla qoşa səni.

*“Azərbaycan qəzeti”,
6 oktyabr, 2019*

TƏKLİK

– Tək olanda zəng elə.
– Sənsiz həmişə təkəm.
Gələndə evə – təkəm,
Gedəndə işə – təkəm.
Tək doğuldum anadan,
Bir həmdənim var – ürək!
Səndən ayrı da təkəm,
Sənin yanında da – tək.

KÜL ELƏYƏ-ELƏYƏ

Uçdun, getdin, durnalara qarışdın,
Qaldım yerdə əl eləyə-eləyə.
Məni qoydun çölün-düzün içində,
Çölü-düzü gül eləyə-eləyə.

Qayıtmadın, gedən getdi, qayıtdı,
Yatan qalxdı, yatanları ayıltı.
Sənə qurban, sənə çölmü qəhətədi,
Keç üstümdən yol eləyə-eləyə.

Səndən sənə bir az umu-küsüyəm,
Barmağından düşüb itən üzüyəm.
Qoca palıd kötüyünün közüyəm,
Söndür məni kül eləyə-eləyə.

ÜLFƏT

Alimlər yüz ildi, yazıb-pozurlar,
Alimlər səs gəzir Qalaktikada.
Cihazlar kəşf edib qulaq asırlar,
Axtarhaaxtardı,

Nə səs, nə səda!

Mən tapdım o səsi – sənin səsində,
Dünyanın ən uzaq bir ölkəsində.
Sənin başqa səsə səsin bənzəməz,
Göydə axtarıblar, yerdəymiş o səs.
Bir zəngin bəsiymiş, kifayətiymiş,
Bu kəşfin səbəbi – bir ülfətiymiş.

GÖRDÜM BİR ƏSGƏR DURUR

Xalq şairi Fikrət Qocaya

Fikrətə söz verdilər,
İstədilər danışsın.
Kürsülərdə görünsün,
Natiqlərə qarışsın.
–Salam! – dedi, – qardaşlar,
Səsim yoxdu, sözüm var.
Nitqim – sözdü, kürsüm – söz,
Özüm – sözəm, sözüm – söz.
Mən də əlimdə qələm,
Keşikdəyəm, əsgərəm.
Durduğum yer də səngər,
Bağışlayın, bu qədər.

Burda Cocuq Mərcanlı,
Orda da Lələtəpə.
Küləklər əsə-əsə,
Yağışlar səpə-səpə!
Gördüm bir əsgər durur,
O da dinmir, danışmır,
Kürsülərdə görünmür,
Natiqlərə qarışmır.
Səsi yoxdu, sözü var,
Dağ kimi kürsüsü var.
İstədim ki, çağıram,
Deyəm ki,
Fikrət, salam!

COCUQ MƏRCANLI ŞAGİRDlərİNƏ

Yüyyürür üstümə bir qız uşağı,
İpək saçlarında parlayır günəş.
Mən də pillələrlə enib aşağı,
Bağrıma basıram:
– Salam, ay nənəş!

Mənim Gülüşümsən, mənim Almazım,
Var olsun analar, bir də atalar.
Bir addım solunda – sərhəddi, qızım,
Bir addım sağa da getmə, atallar!

İkinci sinifə gedirsən hələ,
Yolun,
                    kənd olsa da, kənd yolu deyil.
Bəlkə təyyarənin uçuşu belə
Bunca səksəkəli, qorxulu deyil.

Deyirlər nəğmədi sonuncu dərsin,
Demirəm tar götür, ya ələ saz al.
Bərk oxu,
                    Qoy keçsin sərhədi səsin,
Burda sən əsgərsən, sən də qisas al.

SEYİDLƏRİM, ŞƏHİDLƏRİM

Mənim Tanrım!
Mənim ulu peyğəmbərim!
Seyidlərdən-seyidlərə
İstəyirəm, salam deyim.
Mən, Mir Sədi Ağam, – deyim.
Səfər bəyə, bəyim, – deyim.
Mir Cəlali doyunca
Dinləyim, – deyim.
Bakıda Mir Möhsün Ağ!
O torpağa
Üzümlü söykəyim, – deyim.
Çağırmışdı Beyləqana,
Məni Cərcis peyğəmbərim
Orda ona
Dəyim, deyim.
Hacı Mahmud əfəndini
Ziyarət eyləyim, – deyim.
Haqq yolunda haqsız gedən
Seyidlərim!
Şəhidlərim!
Sizsiz qalan bu dünyaya
Heç bilmirəm, nəyim, – deyim?!

1. DƏRDİŞ¹

Mən bu alın yazımızı
Oxuya bilmədim, dərdişi.
Sən gedəndə, mən də getdim
Yuxuya, bilmədim, dərdişi.

Bir palıd qopdu kökündən,
Dünya dəyişdi o gündən.
Öpdüm üzündən-gözündən,
Heç doya bilmədim, dərdişi.

Şikarım, ovçun məniydin,
Ağlasan, ovcun məniydin.
Sənin qoruqçun məniydin,
Qoruya bilmədim, dərdişi.

2. DƏRDİŞ

– Hardasan, mənim şairim?!
– Sən olan yerdəyəm, dərdişi.
Həmişə çağrılan yerdə,
Sayılan yerdəyəm, dərdişi.

Ordəyəm – saz olan yerdə,
Taleyim yazılan yerdə.
Nəsimi asılan yerdə,
Soyulan yerdəyəm, dərdişi.

---

¹Bizim Qazax-Ağstafa tərəflərdə əziz, doğma adamlara müraciətlə deyilən sözdür (*müəllif*).

Qar yağır yenə Şuşada,
Ulu Öndər düşür yada.
Vaqifə – heykəl abidə
Qoyulan yerdəyəm, dərdiş.

Yağış gəlir səpə-səpə,
Eşq olsun, ay Lələtəpə!
Hərbi yürüş, ilk qələbə
Yayılan yerdəyəm, dərdiş.

Gözəllik sərgisindəyəm,
Mərmərə dənizindəyəm.
Günəlin məclisindəyəm,
Toy olan yerdəyəm, dərdiş.

Gülə-gülə, küsə-küsə,
Dumanlardan çıxdım üzə.
Yaş çatır doxsana, yüzə, –
Heyif olan yerdəyəm, dərdiş.

OLUN

Gözümü yollarda keşikçi qoydum,
Dedim ki, yatmayın, siz oyaq olun.
O gələn yollarda duman-çən olsa,
Hərəniz ya bir şam, ya çıraq olun.

Heç kəsə bənzəmir, özü kimidi,
Taxdığı o yaqut üzük kimidi.
Göz – Məryəm ananın gözü kimidi,
O gözü görsəniz, göz-qulaq olun.

Güləndə ürəkdən uğunub gedər,
Sonra hər yanaqda bir lalə bitər.
Könül aynasında görünər, itər,
Görünsə, görünün, itsə, yox olun.

Dünyaya gələli dünya işıqdı,
Kölgəsi – yerə də bir yaraşıqdı.
Bu ahıl yaşımnda könlüm uşaqdı,
Ya ahıl olun siz, ya uşaq olun.

Görün, həsrət qonub yola haçandı,
Haqqı çağırdım ki, düyün açandı.
Amma kəklik kimi hürküb qaçandı,
Nə çox yaxın durun, nə uzaq olun.

*Ədəbiyyat qəzeti,
4 noyabr 2017-ci il*

ENİŞLİ-YOXUŞLU DÜNYA

“Gəlimli-gedimli...” deyib getdilər,
enişdə-yoxuşda ləngimədilər.

* * *

Nəfsindən aşağı, boyundan uca! –
bacarsan, nə qədər istəsən, yaşa,

* * *

Anan yatızdırır, anadı, dəymə,
Yatmağı sonradan adət eləmə.

* * *

Alnında yazılıb oğul qüruru, –
Qoru, özündən də sən onu qoru.

* * *

Həyat mürəkkəbdə, mürəkkəb olma,
haqsız yıxılana sən səbəb olma.

* * *

Çətindən çəkinmə, desinlər, əhsən,
mərd ol ki, mərdləri seçə biləsən.

* * *

Güzəşt eləməyi adət eləsən,
gərək ayırasan yaxşını pisdən.

* * *

Xahiş eləməyi çıxart yadından,
xahiş elədikcə kiçilir insan.

* * *

Hər dəfə – yaramaz əmr eləmək də,
olar uca sözü asta demək də.

* * *

Evdə mehriban ol, işdə tələbkər,
belə ola bilsən, hörmətin artar.

* * *

Çayda çimmək öyrən, dənizdə üzmək,
insan öz gücünü sınaşın gərək.

* * *

Tutduğun bir işə, gördüyün şeyə,
inamın yoxdusa, qayıt geriyyə.

* * *

Qapıbir qonşuyla qohumluq elə,
qul olma, qul kimi sən qulluq elə.

* * *

Kişilər sabaha iş qoymayıblar,
çünki sabahın da, sabah işi var.

* * *

Başqa dilləri də vaxt tapıb öyrən,
birinci öz dilin vacibdi, hökmən.

* * *

Verilən vədlərə ümid eləsən,
gərək həsir üstə gecələyəsən.

* * *

Şahmat taxtasına bənzəyir həyat,
ayıq ol, həmişə əyri gedir at...

* * *

Yüz il əvvələ bax, gör nə yazıblar,
yüz il sonraya da aid olan var.

* * *

Millətə arxalan, amma heç zaman
arxa durmağı da çıxarma yaddan.

* * *

Ən yaxşı memar da ola bilərsən,
daşı daş üstünə düz qoya bilsən.

* * *

Hakim stulunda otursan bir gün,
müttəhim oturan yeri də düşün.

* * *

Şikəsti, əlili görəndə dayan,
salam ver, biganə ötmə yanından.

* * *

Dalca danışanı, üzəgüləni,
elə ki tanıdın,
kəs əlaqəni.

* * *

Vətəndən, millətdən söhbət düşəndə
odun soyumasın,
od varsa səndə.

* * *

Milləti böldülər iki sahilə, –
sərhədlə, üstəlik əlifba ilə.

* * *

Ağıl, öyüd verir mənə bir adam,
o hələ əyirir,
mən toxuyuram.

* * *

Balaca Nəriman, Davud, Mübariz,
əl-ələ verin ki, itməyəsizin.

* * *

Düşmən də alaqdı, xain də – alaq,
Otların içində bitir, yaxşı bax!

* * *

Bir dəfə hirsələndim,
müdrək bir insan,
dedi ağzın qandı, tüpürmə, dayan.

* * *

İnsan – insan kimi yaşamaq istər,
nümunə axtarma, nümunə göstər.

* * *

Yüzü – ağıl verib, ya öyüd verib,
ağıl kündəsinin çoxu küt gedib.

* * *

Həkimlik eləsən, sev insanları,
Hippokrat andıyla sağalt onları.

* * *

Adam var, nə desən, ağız büzəcək,
sən onda təmkinlə dinəsən gərək.

* * *

Ya buğda çörəyin, ya buğda dilin, –
çəkdiyi misaldı gəncəlilərin.

* * *

Adət-ənənəni pisləmə heç vaxt,
ot köküstə bitər, – deyiblər ancaq.

* * *

Görüb-götürməkdə dünya əzəldən,
onları köçürmə,
onları öyrən.

* * *

Bu bir tövsiyədi, nəsihət deyil,
yazmağa-pozmağa söz qəhət deyil.

* * *

Məni oxudunmu, bir az fikirləş,
hələlik bu qədər, balaca lələş!

3 iyun 2018

SÖHRABIN YERİNƏ, MƏNİM YERİMƏ

“...Ətrafımda o tərəf, bu tərəfə gedənlərin içində Söhrab Tahiri axtarıram. Nəriman Həsənzadə əlimdən tutub deyir: – “Sayman, bundan sonra Söhrabın, Balashın, Əli Tudənin qoxusunu səndən alacağım, bircə sən qalıbsan”.

Nəriman müəllimin əlini buraxmıram.

Dənizdə balaca bir taxta qırığına söykənən kimsəsiz kimi, əlinə söykənirəm.

Sayman ARUZ

“Ədəbiyyat qəzeti”, 7 may 2016

Bu qədər sarsılma, həyatdı, oğlum,
küsürsən dünyanın axı, nəyindən?!
Nə orda Şəhriyar, nə burda Vurğun
ümitsiz olmadı öz taleyindən.

Çalış kimsəsizin kimsəsi sən ol,
silkelə son dəfə özünü, oyan!
Sonranın görünən zirvəsi sən ol,
Bəlkə sənə verir bu şansı Zaman?

Söhrablar – anadan doğulmur, oğlum,
ruhdan törəyənlər od olub, yanar.
Söhrablar – torpağa dəfn olmur, oğlum,
toxumluq dən kimi
səpilir onlar.
Öz kökü üstündə bitir yenidən,
bu bir əbədiyyət himnidi, vətən!

Xatırla... Təbrizin son inqilabı!
Mənim yadımdaydı,
onun qanında.
Fəxri xiyabanda yatan Söhrabı
axtarın Şəhidlər xiyabanında.

Gələn Ulutürkdü, Məmməd Arazdı,
İlahi,
qovuşub Kür ilə Araz!
Tabuta deyilən sağlıqlar azdı,
sükutla deyilən sözlərə çatmaz.

Söhrab bir zənnində yanılmamışdı,
o mənə doğmaydı, sənə də tanış.
Yetmiş il bu Tayda güldü, danışdı,
dünən eşitdim ki,
qan ağlayırmış.

* * *

Demirəm, qayıdıb, inqilab edin
Söhrabın yerinə, mənim yerimə.
Gedin, "qolunuzu iynə-sap edin,
tikin sərhədləri biri-birinə".
Söhrabın yerinə, mənim yerimə.

09.05.2016

ŞUŞA VƏTƏNDİ

*Respublikanın Əməkdar pilotu,
şuşalı dostum İlham Əmirova*
Müəllif

Qardaşım, nə yaman uzaq uçursan? –
gedib görmədiyın bir qitə yoxdu.
Bəs burdan
Şuşaya nə vaxt uçursan? –
enməyə meydan da, sahə də çoxdu.

Üzümə Şuşanın havası vurur,
görünür dağların qar güzgüsü də.
Nə bilim, deyirlər, eləcə durur
İsa bulağı da,
Cıdır düzü də.

İşğalçı həmişə çox həris olur,
mən də inanmıram, əslinə baxsan.
Qonşunun namərdi –
daha pis olur.
Səxavət gözləmək artıqdı ondan.

Orda sinələrə mən sinə gərrib,
oxudum torpağa-daşa şerimi.
Orda Ulu Öndər mənə söz verib,
orda alqışlayıb “Şuşa” şerimi.

Nə vaxtdı görmürəm mən Qarabağı,
mənim də qəribə bir taleyim var.
Əyilim,
iyləyim,
öpüm torpağı, –
torpaqdan savayı orda kimim var?!

Susdumu naləsi “Xarı bülbül”ün,
dururmu o aylar, o illər yenə?
Üstə qar görmüşdüm mən qızılgülün,
orda görüşürmü fəsillər yenə?!

İndi yer üzündə Xocalı yoxdu,
Şuşa var,
Şuşada şuşalı yoxdu.
Lakin Ədalət var, Vaxt var, Zaman var,
tarixdə tarixi bir imtahan var.

O kimdi hər canda büstü qoyulmuş
mən səni sənnənmi soruşum, İlahi?!
Şuşa göylərində –
mən görüm, sən uç,
yerdə mən sevinim, mən uçum, İlham.

Orda yer qoyublar, cənnət qoyublar,
ordən bir gül gətir, bir çəmən gətir.
Vətəndən-vətənə
sərhəd qoyublar,
Şuşadan sərhədsiz bir vətən gətir.

SUALIN OLSA

Daha nə ərkim var, nə umu-küsüm,
sadəlik – əzəli bir adətimdi.
Üzündə gördüyüm – soyuq təbəssüm
mənim səndə qalan əmanətimdi.

Bəzən istəyirəm, görüşüm, düzü,
danmıram, arabir sızlayır yaram.
Atılan gülləni,
deyilən sözü,
kim geri qaytarıb, mən də qaytaram.

İki yol ayrıcı, ötəri görüş,
arada nə olub, halalın olsun.
Amma özgədən yox,
özümdən soruş,
mənə məndən sonra sualın olsa.

GÜNƏŞ ƏLVIDA DEYİR

(Lövhələr)

Üfüqlər qızılı ipək don geyir,
qaranlıq seyrəlidir
tül pərdə kimi.
Günəş göy üzünə əlvida deyir,
batır məğlub olmuş sərkərdə kimi.

Elə bil, insanı insan unudub,
gizlənpaç oynayır daşda-qayada.
Bütün kainatı bir yuxu tutub,
meh qalxıb,
istəyir yeri oyada.

Körpə nəfəsitək təmizdi hava,
İçinə çəkibdi səsinə bəşər.
Nə Qazax uzaqdı, nə Ağstafa,
burda şeir desəm,
orda eşidər.

Anam deyərdi ki, şər vaxtı yatma,
mələklər toxunar,
oyaqdı, yatma.
Mən yatdım, bilmədim, qaçacaq yuxum,
məni aldadıbdı, mən oxuduğum.

Təbiət özü də bir can kimidi,
heç gülüb-danışmaq ovqatı yoxdu.
Mən gördüm –
dünya da insan kimidi.
Günəşsiz, onun da həyatı yoxdu.

İSTİQLAL YOLU

Əziz İlham Pirməmmədova

*Bu şeir Milli Qəhrəman Alı Mustafayevin
oğlunun toyunda yazılmış, orada da oxunmuşdur...*

Müəllif

Sükut qışqırırdı: hardasan, Alı?!
oğlunun yanında ana təkiydi.
Taleyin üzünə – onun sualı,
izah olunsan da,
mürəkkəbiydi.

Nə qədər uzandı biranlıq sükut,
ayağa qalxmışdı toya gələnlər.
Tilsimə düşmüşdü –
gözündə bulud
bir az bundan qabaq deyib-gülənlər.

Gözlərdən-gözlərə boylandı səhər,
burda Kür oyandı, orda da Araz.
Dünyanı əyləncə, yuxu bilənlər
bu toyda oynayıb,
ayılısın bir az.

Heç yaddan çıxarmı onun şah sözü:
“Dəli bir ağlamaq keçir könlümdən!”
Bizi ağladanda,
güldü o özü,
bax onda tanıdı Alını vətən.

Yolunda can qoydu eşqin, ülfətin,
o, ellər! – deyəndə, el xəbər tutub.
Alı – bir əbədi məzuniyyətin
Ali kürsüsündə
fəxri yer tutub.

Vətən oddan keçib, alovdan keçib,
dönmə, vətən oğlu, bu yoldan, and iç.
İstiqlal yolunda
millət and içib,
and içən millətə, Nəriman, and iç!

08.02.2019

UŞAQLARIN SÖHBƏTİ

Uşaqlar oynadırlar,
qaynadılar, daşdılar.
Bir bağa sığışdılar,
bir küncə sığışdılar.
Söhbətə girişdilər,
doyunca and içdilər.

– Bizim bir ağ “Cip”imiz,
babamla mən – ikimiz,
gedib bağa dəyirik,
budaqları əyirik,
əncir, üzüm yığılıq...
Dedi, – bir dişi mırıq.

Bir qız çıxdı irəli,
havadaydı bir əli.
– Şəhərdə marketimiz,
evdə ancaq itimiz,
həyətdə də boz cüyür.
Şal örtməsək, üşüyür.

Bu söhbətə qarışdı,
o biri də danışdı:
– Babam dənizdə bizə,
gəmi alıb qət-təzə.
Gedib gəzib gəlirik,
yatırıq, dincəlirik.

Sənə nə alıb baban,
ay balaca Nəriman?
– Mənim də şair babam,
yazır, mən oxuyuram.
– Nə yazır şair baban?
Azərbaycan, Azərbaycan!

BUZOVNA-BAKİ YOLLARI

Buzovna – Bakı yolları,
yağışlar, küləklər gəlir.
İşə yoxdur ötürəni,
yanınca mələklər gəlir.

Qəlbində dünya həvəsi,
yanında bir qız nəvəsi.
Mənə mükafat əvəzi
əlində çiçəklər gəlir.

Mən demirəm, o rüyadı,
başdan-ayağa mənadı.
Yollarda təkdi, tənhadı,
baxtıyla bərabər gəlir.

MƏHƏBBƏT

*“Nərimantək sevən olsa,
Sarataək ölməyə nə var”.*

Günəl İsmayıl (oxucu)

Bir sual özüylə sual gətirir,
bitib tükənməyir suallar, qızım.
Siseron¹ o qədər misal gətirir,
deyir tale də var,
eşq də var, – qızım.

Göylərin hərəkət qanunlarına
əməl eləsək də, bilmirik nədir.
Tale-ad vermişik yerdə biz ona,
bəlkə də,
riyazi bir məsələdir?!

Dünya,
bir məhəbbət duası ilə
açır dünyününü qədim bir irsin.
Soruş – qoy Nizami zəkası ilə,
Müşfiq də – fəhmiylə izah eləsin.

---

¹ Qədim Roma filosofu (*red.*)

Məhəbbət – ağılla, şüurla olmur,
orda nə məntiq var, nə böyük-küçük.
Orda yaş hesabı növbə qoyulmur,
nə bizə deyiblər,
nə biz bilmişik.

Nahaq gətirmədim mən bu misalı,
özüm görmüşəm ki, aləm sualdı.
Dünyada bir eşq var, – deyib Füzuli,
qalanı nə varsa,
boş, qeyli-qaldı.

Allahım! Sən onu mehriban eylə,
qızım, xoşbəxt görüm həyatda səni.
Sevdiyin oğlanı – Nəriman eylə,
– Ay Sara! – çağırırsın qoy o da səni.

İNCİYİR

İşə düzəldə bilmirəm,
dost-tanış məndən inciyir.
Dünən gəlib salam verən
gen gedir, gəndən... inciyir.

Utanıram həyalıdan,
dili-ağzı dualıdan.
Ziyalısı ziyalıdan,
dindarı dindən inciyir.

Özüm zəng vurub deyirəm,
bəzən qaralar geyirəm.
Mən məmurdan inciyirəm,
o da vətəndən inciyir.

YAŞAT MƏNİ!

Təkəm,
evdə qoyub getmə –
ruhlarla baş-başa məni.
Gəlib yenə salacaqlar
dağa məni, daşa məni.

Gah gözüüm yuxusuz qalır,
gah dodağım susuz qalır.
Gah İskəndər xəbər alır,
gah da Nuru Paşa məni.

Bu dünya mənə yad deyil,
həyatım bir həyat deyil,
bir ömür, bir saat deyil,
yaşat məni, yaşa məni...

TÜRK QIZI

*Qəbələdə arxeoloji qazıntıların
aparıldığını gördüm...*

Müəllif

Dərəyə qar yağıb, dağa gün düşür,
ayağım altında
ot – dizə kimi!

Nə günəş yandırır, nə qar üşüdür,
baxıram dünyaya möcüzə kimi.

Nə qədim dünya var, nə köhnə əyyam,
illər yığılıbdı illərin üstə.
Alban dövlətinin paytaxtındayam,
o, yerin altdadı,
mən yerin üstə.

Onu tale sıxdı, zaman sınıadı,
dağlının arxası dağda –
dağıydı.

Pompeyi göndərdi Roma Senatı,
burda Xeyirlə Şər əlbəyaxaydı!

Muzeydə gördüyüm sınıq kəllələr
dil açıb danışır, "günah" kimdədir?
Torpaq kitabələr, daş səhifələr
nizə ləhcəsində,
ox dilindədir.

Tapıb əcdadını, türk qızı haqdı, –
Zaman qarşısında o hesab verir.
Mən burda gördüm ki, ruhlar oyaqdı,
yeri danışdırsan, yer cavab verir.

Salam, daş qayalar, sirlər dünyası!
nədir sinəmdəki bu hiss, bu duyum?!
A qızım, tapdığın o əlyazması
alın yazımızdı,
göndər, oxuyum.

QAZAX SÜFRƏSİ

Qazaxdan gəlibdi, Daşsalahlıdan,
bacım töhfəsini göndərüb mənə.
Novruz bayramında mən olmamışam,
onun əvəzini göndərüb mənə.

İlhamın, Həsərin yurdu, beşiyi,
bir qadın bəzəyib evi-eşiyi.
Həyətdə-bacada əli üşüyüb,
isti nəfəsini göndərüb mənə.

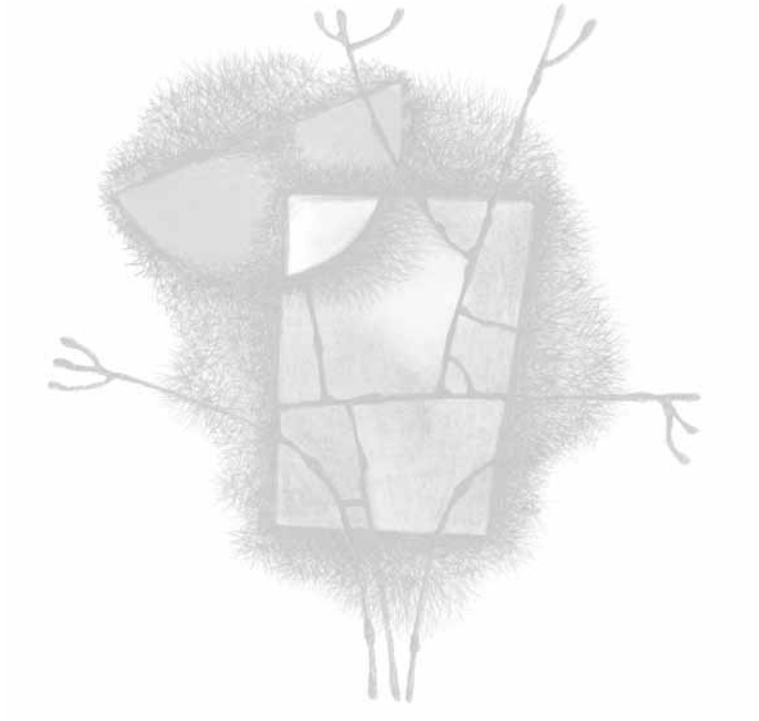
Lay-lay düzüb, yerin qatı burdadı,
təndir orda sönüb, odu burdadı.
Ağzımızın itən dadı burdadı,
seçib, siftəsini göndərüb mənə.

Nə deyim, bu, bəlkə şirin yuxuydu,
heç kəsin payında gözümlə yoxuydu.
Kəhrəbə heyvanı, sulu armudu, –
nübar meyvəsini göndərüb mənə.

Anam yada düşdü, anam hardadı?
Sızlayır, bilmirəm, yaram hardadı.
Mənə layla çalın, laylam hardadı? –
“Can!” – deyən səsinə göndərüb mənə.

Göndərdiyi nə almazdı, nə zərdi,
şair görsə, geyindirib-bəzərdi.
Bir nemət də süfrədə şah əsərdi,
Qazax süfrəsini göndərüb mənə.

2019

BU GÜNDƏN SONRA

Sənə istəyirəm, “qardaşım” deyim,
kişi qeyrətini görəndən sonra.
Mən bu səxavəti, bu sədaqəti
nə əvvəl görmüşəm, nə səndən sonra.

Erkəklər yanında dişi bəbirsən,
bir fağır görəndə üstə əsirsən.
Yer qızı olsan da, İlahi sirsən,
yüz il keçsə belə bu gündən sonra.

Sənə ürək verib ulu Yaradan,
səni nəğmə kimi mənəm oxuyan.
Mənə bir can deyən, ya canıyanan
bir də gəlməyəcək özündən sonra.

19.02.2019

DANIŞIRDI

Bir qızıl gül gətirmişdi,
gül dilində danışdı.
Tellər yana tökülmüşdü,
tel dilində danışdı.

O bağ gözəl, bağat gözəl,
bağ içində həyat gözəl.
Ləhcə şirin, ovqat gözəl,
el dilində danışdı.

Tanrım onun bağbanıydı,
xəstə canın loğmanıydı.
Duyğuların tüğyanıydı,
sel dilində danışdı.

Ovsunuydu, səsin, dərdiş,
sənə göz dəyməsin, dərdiş,
Nəriman neyləsin, dərdiş,
qul dilində danışdı.

07.09.2018

NEYLƏSİN?

Dünya köhnə yurd yeridi,
qoca, ya cavan neyləsin?
Gələn qalmır, gedən dönmür,
həkim, ya loğman neyləsin?

Hakimin hökmü oxunur,
yerdə məhkuma toxunur.
Budağa bülbül də qonur,
bayquş da,
bağban neyləsin?

Üşüdübşən, üşümüşəm,
qırılıbdı könül şüşəm.
Yanında daşa dönmüşəm,
buna, Nəriman neyləsin?

GÖZLƏR

Bir gözəlin gözlərinə heyranam,
mən bir gözdə nə qədər göz görmüşəm.
Birində mən – sevdə nədir, sevgi nə,
o birində – bir gizli söz görmüşəm.

Gözün biri – ovçudu, ov ovlayır,
biri sədi – məni yoldan saxlayır,
biri gücdü – məni sənə bağlayır,
biri oddu – mən orda köz görmüşəm.

Bir gözündə – dağılıbdı saçların,
o birində – hasar çəkib qaşların.
Birində də – təzəcə göz yaşların,
yalan deyil, mən dübbədüz görmüşəm.

Yerə-göyə səpələnib gözlərin,
ağlı çaşıb mənim kimi kəslərin.
Baisidi açaq, gizli qəsdlərin,
bu gözləri mən də "bais" görmüşəm.

AĞ GÖYƏRÇİNLƏR

*Milli Aviasiya Akademiyasının
tələbə qızlarına*

Səhər açılır səhər,
qara saçlar, ağ üzlər,
ey qaradonlu qızlar,
çiyni paqonlu qızlar!
Çiçək kimi təzə-tər,
bizim ağ göyərçinlər.

Bir azdan uçacaqlar,
qol-qanad açacaqlar.
Göylər çətirlənəcək,
mavi səma ağ çiçək.

Dünya xəritələri
ən uzaq qitələri
sizə nişan verəcək.
Mənim tələbələrəm
seviləcək, sevvəcək.
O gün mütləq gələcək.
Arif Mircəlal oğlu
ürəkdən sevinəcək,
sizə diplom verəcək,
sizi sevindirəcək.

Bizim Ənvər müəllim,
deyəcəyəm ki,
desin,
üzərlik yandırmağa,
rektor icazə versin –
qızlara göz dəyməsin.

Allah, Allah, bu qızlar,
hardaydı indiyəcən?
Özün hardaydın, Vətən?!
Üçrəngli bayrağacan
hardaydın, Azərbaycan?!

BİR EYVANDA DOQQUZ NƏFƏR, MƏMMƏD MURAD!

Zaqatala gündəliyi

Yordu bizi bu məclislər, Məmməd Murad!
Səhər-axşam, axşam səhər, Məmməd Murad!
Dondurmada qalıbdı yağ, Məmməd Murad!
Badımcın, ət, çaxır, araq, Məmməd Murad!
Burda hamı yuxu görür, Məmməd Murad!
Yuxumuza cinlər girir, Məmməd Murad!
Kütləşirik yeyə-yeyə, Məmməd Murad!
Məmməd Murad deyə-deyə, Məmməd Murad!

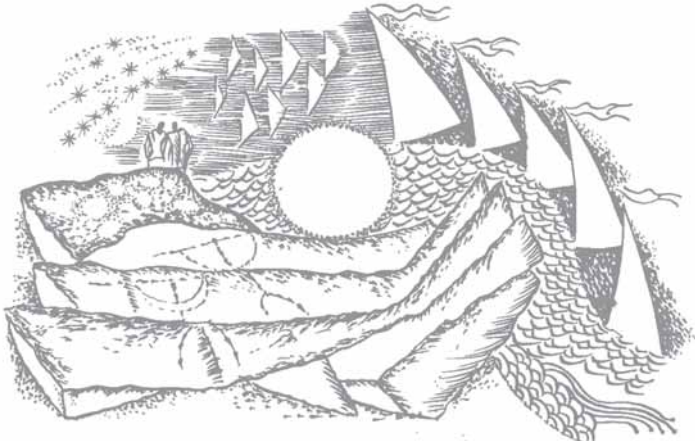
Leyli bacı narahatdı, Məmməd Murad!
Tural bala necə yatdı, Məmməd Murad!
Yarı canın burda qalıb, Məmməd Murad!
Yarı canın orda qalıb, Məmməd Murad!
Harda desək, orda varsan, Məmməd Murad!
Belə getsə, qocalarsan, Məmməd Murad!

İrfan bizə yalan satdı, Məmməd Murad!
Nə qaymağı gəldi çatdı, Məmməd Murad!
Nə pendiri gördük burda, Məmməd Murad!
Təndir deyib öldük burda, Məmməd Murad!
Yapıncılar harda qaldı, Məmməd Murad!
Çiynimizə ədyal saldıq, Məmməd Murad!

Ramiz durar, gedər-gələr Məmməd Murad!
Nə oturur, nə dincələr Məmməd Murad!
Samovara kömür salar, Məmməd Murad!
Zərifədən hayıf alar, Məmməd Murad!
Xatirə hey ağız əyər, Məmməd Murad!
Nazim hərdən yalan deyər, Məmməd Murad!
Bir Nazim də Berter olub, Məmməd Murad!
Dünən Aqil birtər olub, Məmməd Murad!
Yusif bir az küsəyəndi, Məmməd Murad!
Sara adam bəzəyəndi, Məmməd Murad!
Yaşayarıq deyə-gülər, Məmməd Murad!
Bir eyvanda doqquz nəfər, Məmməd Murad!

Zaqatala, Car kəndi.

1979

MƏNİM ŞAİRİM

(İlyas Əfəndiyevin Əziz xatirəsinə)

Bu dünya teatr tamaşasıymış,
insan da dünyada tamaşaçıymış.
Hey baxır dünyaya mat qala-qala,
ağlaya-ağlaya,
əl çala-çala.

Halal xoşun olsun, ey sinədəftər!
İlahi, nə qədər biz gül vermişik.
Bir könül səsidə hər yeni əsər,
bizi güldürəndə
könül vermişik.

Sənə əl çalmışığı ağladanda da,
indinin özündə, elə onda da.
Cəfərin, Cavidin ustad varisi,
eşqin əsiriydin,
sözün tanrısı!

Sən bizə dedin ki, "Qaçaq Süleyman",
könlü sınıqların telli sazıymış.
Sənin sinəndəki o meh, o tufan
külli-Qarabağın
ab-havasıymış.

Aradın, axtardın soy-kökümüzü,
səhnəyə çıxardıb göstərdin bizə.
Xan qızı!
Qəmliydi gördüm bir gözü,
qəm də bir naxışımız taleyimizə.

Sənin ürəyinə mən bələdiyydim,
sən keçən yollardan nabələdiyydim.
Onda teatra bələdçim oldun,
indi bilirəm ki,
onda kim oldun!

Bu qədər möhtərəm, bu qədər həlim,
yenə sarı simdə dinən tarmısan?
Mənim şairimsən, İlyas müəllim,
sən mənə
Müşfiqdən yadigarmısan?!
Yenə sarı simdə dinən tarmısan?!

01.10.2016

YOXDU

Dünya sənsiz can sıxandı,
axşamım-səhərim yoxdu.
Yanında can çürüdürəm,
deyirsən, xəbərim yoxdu.

Anam dedim, bacım dedim,
düyünləri açım dedim,
baş götürüm, qaçım dedim,
atım var, yəhərim yoxdu.

Mən pakam Allah yanında,
qul yanında, şah yanında.
Təkəm döyüş Meydanında,
Nəbiyəm, Həcərim yoxdu.

*Bakı şəhəri,
2017-ci il*

İGİDLƏRİM, OĞULLARIM...

Əsgər teleqramları və şairin cavabı

Xalq şairi Nəriman Həsənzadəyə

Çox hörmətli, qeyrətli, vətənpərvər, sayılıb-seçilən ağ-saqqalımız, bizə göndərdiyiniz ərizə və məktub-teleqrama görə Sizə və övladlarınıza öz təşəkkür və minnətdarlığımızı bildiririk. Allah Ali Baş Komandanımıza, ordumuza və millətimizə yar olsun. Sizin bizə həsr etdiyiniz şeiri bir-bir hamımız oxuyub əzbərlədik. Sizin əlinizdən öpürük. Yəqin ki, yuxusuz qalıb bu şeiri ərsəyə gətirmisiniz. Allah sizin kimi ağsaqqalları var etsin. Allah millətimizi, birliyimizi əbədi etsin. Biz də söz veririk ki, Ali Baş Komandanımızın bütün əmr və tapşırıqlarını icra edib, torpaqlarımız uğrunda son damla qanımızadək döyüşəcəyik.

Nəriman müəllim, bir daha məktuba görə minnətdarıq.

*Heydər Quliyev, Elman Nəzərov, Ramil Ağayev,
Racu Nəbiyev, Təbriz Babayev, Ramil Hacıyev
Füzuli rayonu, "N" saylı hərbi hissə*

Xalq şairi Nəriman Həsənzadəyə

Xalqımızın şair oğlu, ürəyi Qarabağla döyünən gözəl insan, müdrik ağsaqqal, gözlərin aydın olsun. Qələbə bizimlədir! Biz bunu bacardıq.

Bütün tarixboyu millətimizin arzuladığı Milli Qəhrəman qətiyyətli, qüdrətli Ali Baş Komandanımız sayəsində rəşadətli Ordumuz bu qələbəni qazandı!

Yaşasın Ali Baş Komandanımız! Yaşasın rəşadətli Ordumuz! Yaşasın bütün dünyada yumruq kimi birləşmiş azərbaycanlılar və Azərbaycan! Ruhunuz şad olsun, bayram edən şəhidlərimiz, gözünüz aydın olsun, şəhid doğmaları, gözünüz aydın olsun, qarabağlılar, gözünüz aydın olsun, mənim ağsaqqalım, Nəriman Həsənzadə!

Mənim gücüm və imkanım sənə İsa bulağından su və çox sevdiyin Şuşadan torpaq gətirməyə çatar. Tezliklə görüşənədək.

Hörmətlə,

*Heydər QULİYEV,
Füzuli rayonu, "N" sayılı hərbi hissə, polkovnik*

Dünya susur.

Allah!

Allah!

Dünya laldı,

Dünya kardı.

Düşmənimiz

Bir yalquzaq
canavardı.

Uladıqca dünya susur.

Qərbin

insan hüquqları
hanı belə?

Niyə susur?!
Gəncə yanır,
Bərdə yanır.
Göydəkilər
    göydə yanır,
yerdəkilər
    yerdə yanır.
Paşinyanın
    bombaları
    ulayırdı.
Ya biriydi,
Ya ikiydi
Gecə yarı,
    ulayırdı.
Erməninin züü tutanı
    havadarı
    ulayırdı.
Bu xarabə
    bayquşları
    ulayırdı.
Yer
    qisasa
    çağırırdı
    yer üzünü.
Bir görmüşdük,
    Bir də gördük
    erməninin
    şər üzünü.
Şaumyan da
    istəyirdi,
yüz il qabaq, –
bombalasın,
    Gəncə, səni!

Cümhuriyyət vətənimdən,
öncə səni.
O uğursuz,
kor yapalaq!
Filankəsin
Silahdaşı,
"Əziz dostu"
Bakıda milləti qıran.
İstəyirdi...
Gec uçmuşdu
təyyarələr
Moskvadan!
İgidlərim,
oğullarım,
sizinkidir
bu hisslərim,
duygularım.
Bu hecalı,
qafiyəli
dualarım!
Şah İsmayıl
səngərindən
Tanıdığım
gənc ərlərim!
Zabitlərim,
gizirlərim,
əsgərlərim!
Dağ yanında
bir dağsınız.
Yer tərpənsə,
uçmazsınız,
dayaqsız.

Top dalında,
    tank içində,
Yatmazsınız,
    oyaqsınız.
Torpaqsınız,
    Vətənsiniz,
    Bayraqsınız.
Sizi görən
zəlil düşmən
Atəş açır: səngərimə
Sinəmdəki
    mənim
şeir
dəftərimə.
Heydərlərim,
    Ramillərim,
    Racularım,
Mənim başıucalarım!
    Comərdlərim!
Təbrizlərim,
    Elmanlarım,
Namiklərim.
Hərəniz bir
    arxamsınız,
hərəniz bir
    şah əsərim.

*“Azərbaycan” qəzeti,
24 noyabr 2020-ci il*

GÖRMÜŞƏM

İthaf olunur Tuqay balama

Aslan gedib cəbhələrdə vuruşub,
Mən Aslanı dağda-daşda görmüşəm.
Hər dostunu tərifləmə yanımda,
O daldaydı, bunu başda görmüşəm.

Ulu Öndər istəyirdi Aslanı,
Şəmkirdəydi onun həyat dastanı.
Özü kimi qardaş hanı, dost hanı,
Dost da gördüm, mən qardaş da görmüşəm.

Aslan qağa qoruyanda vətəni,
Maşınını güllələdi düşməni,
Oğluna da tuşladılar gülləni,
Mən o gözdə onda yaş da görmüşəm.

Aslan desən, Gürcüstan hay verərdi,
Öz payından kəsərdi, pay verərdi.
Bir ac görsə, o çörək-çay verərdi,
Mən Aslanı bərkdə-boşda görmüşəm.

Tuqay, balam! Sənin toyun mübarək,
Gəlmişik ki, gedək gəlin gətirək.
Atan kimi mərd olasan sən gərək,
Mən Aslanı Aslan yaşda görmüşəm.

*“Şərq” qəzeti,
24 dekabr 2016-cı il*

XİLASKAR

*Qələm dostum Bəxtiyar Sadıqovun
"Xilaskar İlham Əliyev" kitabını oxuyarkən...*

Bu qədər həsrətmi yaşar ürəkdə,
bu qədər yangımı olar, İlahi?!
Güllə yağışında,
qarda,
boranda
meşəyə qaçdılar onlar, İlahi!

Lakin ermənicə kəkələyənlər,
yerin paklığını ləkələyənlər,
Tankların üstündə doldu şəhərə,
hələ
az qalırdı onda səhərə...

İnsanın əlindən insan qaçırdı,
görüb içindəki qəsd-qərəzini.
Qayalar insana qucaq açırdı,
gülləyə verirdi,
daş sinəsini...

Əlsiz-ayaqsız da geri qalmayıb,
Qaçma! –
bir-birinə deyib qaçırdı.
Ağdam – Qarabağın gözüydü, hayıf,
o gözü
yollarda qoyub qaçırdı...

Sən onda səngərdə yuxusuzuydun,
səni qoruyurdu səni yaradan.
Düşmənin birini
hədəfə qoydun,
Ağdamın hayfını alırdın ondan.

Ölümlər, tufanlar sənə yad deyil,
gördün boz üzünü sən bu həyatın.
Otuz il gec keçdi,
zarafat deyil,
Ağdam azad oldu, gözümüz aydın!

Onda ki göstərdi dəmir yumruğu,
Ali Baş Komandan qalxdı ayağa, –
silaha sarıldı hər vətən oğlu,
Əyilib and içdi
ana torpağa.

Onda ki “Qarabağ – Azərbaycandır!”,
sən dedin, mən dedim, bir millət dedi.
Onda ki biz gördük xalq qəhrəmandır,
nə dedi,
İlahi bir qüvvət dedi!

“Sənə qurban olum, a şəhid balam!”,
– yanıqlı sinəndən qopan səsiydi...
Şəhidin qanıyla
qurtuldu Ağdam,
Qarabağ torpağı müqəddəsiydi...

“Sənə qurban olum, a türk qardaşım”,
– bu da Qarabağın şirin diliydi.
Qədim babaların bu qan yaddaşı,
millətin
tarixi dahiliyiidi...

Xilaskar – əynində əsgər paltarı,
alovlar içiydi keçdiyi o yol.
Allahım, hifz elə sən Xilaskarı, –
Ali Baş Komandan,
Sən yaşa,
var ol!

“Azərbaycan” qəzeti

RƏQS ELƏYƏ-ELƏYƏ

O qız məni rəqsə dəvət elədi
rəqs eləyə-eləyə.

Bir az xəlvət elədi,
bir az xiffət elədi,
rəqs eləyə-eləyə.

–Pakizənin qızıyam mən,

–deyirdi

rəqs eləyə-eləyə.

Nəfəsinin

ətri mənə

dəyirdi,

söz deyirdi

söz eləyə-eləyə.

–Qurbanam Allahıma,

şəir də yazıbsınız

hələ mənim anama,

yeddinci

sinifdə siz.

Sonra...

anam deyirdi.

O gedən gedibsiniz.

Körpə durna balası
təzə
qanad açırdı.
“Qovluqları” açırdı,
dalımca da
qaçırdı.
–Anam xatırlayırdı,
nə qədər ki
sağıydı.
Hər yaşda uşağıydı,
gileydən uzağıydı...

Gözü kirpik çalırdı,
gözü dolmuşdu
qızın.
Mənim ilk günahımı
deyib
günaha batan
İlahi günahsızın.
– Pakizənin
qızıyam mən,
– deyirdi
rəqs eləyə-eləyə.
Yerdən-göydən
üstümə
od ələyə-ələyə,
su çiləyə-çiləyə,
rəqs eləyə-eləyə.

2016

DAĞLAR, DAŞLAR VƏTƏN DEYİR

Bütün Millətlərə Beynəlxalq Məhkəməyə

Adıgözəlov Hafiz Ramiz oğlu 1990-cı ilin yanvarında Qazax rayonunun Bağanis Ayrım kəndində anadan olub, 1990-cı il martın 24-də ermənilər bələyinə benzin töküüb yandırılar. Dünyada cəmi iki ay yarım yaşayıb. Gənc anası köməyə gələndə onun da üstünə benzin töküüb yandırılar. Kənddə danışırılar.

Müəllif

İkiaylıq bir çağa
həsərət qaldı qucağa,
atdılar bir ocağa,
qıydılar bir qundağa,
silahlı
beş-on dığa!
Təzə androniklər,
drolar və zorilər.
İyrənc imiş nə qədər!
Çağanı yox, milləti
yandırmaq istərdilər.

Günahı, cinayəti
nəydi bəs?!
Milliyyəti, –
bir Məhəmməd hümməti,
bələkdə bir müsəlman,
Azəri türk balası.
Yarımçıq qaldı gülüm,
çalınmadı laylası.
Yellənmədi yürgəyi,
yandı könül dünyası.
Təbəssümü, gülüşü,
qığıştı...
hamısı.
Dünya xəbər tutmadı
naləsindən ananın.
Ən uzaq guşəsidir
Qazax – Azərbaycanın.
Taleyinə bax onun,
qismətinə bax onun, –
Millət, Vətən yolunda
Həlak olan çağanın.
O, qundaqda döyüşdü,
ocağı – odlu səngər.
Dahilərə bərabər,
şəhidlərə bərabər.
Yaşa mənim millətim,
həyatım, heysiyyatım!
Sən qundaqdan, beşikdən
təhlükəsən, ey Vətən!

VƏTƏN YOLU

Bu dünyanın gözəl vaxtı Poyluda qaldı.
Göy üzündən ulduz axdı, Poyluda qaldı.
Bir qız mənə süzgün baxdı, Poyluda qaldı.
Taleyimin dalısıyca çıxdım Poyludan,
Beşiyimin görüşünə döndüm sonradan.
Bir rəvayət danışdılar,
taleyimə qarışdılar.
İçimdəki hüceyrələr
yandım, deyib alışdılar.
Bir sarayda qızıl qəfəs,
o qəfəsdə qızıl bir səs.
Qızıl bir quş, Vətən deyib oxuyurmuş.
Oxumaqdan nə doyurmuş,
nə yorulub dincəlirmiş,
günü-gündən incəlirmiş.
Nəzilirmiş, pozulurmuş.
Bu da yüz cür yozulurmuş.
Qızıl qəfəs, isti nəfəs, qızıl bir səs.
Kim istəmər?
Amma bir gün darıxırlar,
açıb quşu buraxırlar.
Nə su içir, nə dən yeyir,

o quş yenə Vətən deyir.
Dağlar, daşlar Vətən deyir,
ötən quşlar Vətən deyir.
Yollar izlər Vətən deyir.
Vətənsizlər Vətən deyir.
Hara imiş o Vətən yolu?
Adi qaratikan kolu,
kolların lap o sıx yeri,
keçilməz, qarışıq yeri.
Uçub qonur budağına,
tikan batır ayağına.
Qan sıçrayır qanadına,
çatır amma muradına.
“Uf” deyincə “oxay” deyir,
çaşır ulduza ay deyir.
Adi kola saray deyir.
Mənəm bəlkə o quş mənəm.
Poylu deyir dilim, sinəm.
Orda bir ev yadigardı,
mənə qalan dörd divardı.
Bir də köhnə bir məzardı.
Mənim nəğməm, mənim Poylum,
Mənim qaratikan kolum.
Vətəndə bir Vətən yolum.

ARİFLƏR¹

Mən tələsmirəm.
S.Vurğun

Yanaşı yeriyn, mənzil uzansın,
düz yol elədi ki,
düz yolu kəsmir.
Bir uzun ömür də sizinki olsun,
siz də tələsməyin –
Vurğun tələsmir.

Elə ki yanaşı görürəm sizi,
qoşa üzükqası görürəm sizi.
Gələn Mir Cəlalı,
yoxsa Şəfaət!
Məni çaşdırmasın ana təbiət.
Hər güldə, çiçəkdə bir çəmən ətri,
qızılgül ətri var, yasəmən ətri.
Kəklik yerişi var, qartal uçuşu,
bir də o qartalın bir lal uçuşu.
Tufan qoparsa da küləkli günlər,
qartal o qartaldı, ləngər o ləngər.

---

¹Arif Mir Cəlal oğlu Paşayev,
Arif Şəfaət oğlu Mehdiyev
(Müəllif)

Aspirant vaxtımda alqışlamışdı,
yazıb bir kitab da bağışlamışdı.
Onda rektoruydu möhtərəm atan,
mən də cavan şair,
təzə tanınan.

Onda da şeirlə doluydu sinəm,
çağlayan vaxtıydı eşqin, ilhamın.
Açdığı süfrədə çörək kəsmişəm,
mənə oğlum deyən Püstə anamın.

15 noyabr 2014

ULU SÖZ DÜHASI

*“Hər incə sözə bir söyüş
eşitmək lazım gəlir,
məna yaş kərpic kimi
kəsək atırlar.”*

NİZAMİ

Allaha daş atır rəzil bəndələr,
Hanı bu torpağın mərd oğulları?!
Xəzinə aparır quldur şairlər, –
Təşbeh oğruları, söz oğruları.

Üzdə vətən deyib, dalda soyurlar,
ürəyə soxulub, gözə girənlər.
Adını “sənətkar”,
“şair” qoyurlar,
ən böyük şairi pisikdirənlər.

Tərif deyiləndi, söyüş eşidən,
açıq bəhsə girib nadan şairlə.
Söyüşün yelidir məni üşüdən,
yenə yola getmir zaman, şairlər.

Sərçələr oxuyur qartal yerinə,
əyri pərdələrimi düz hava deyir?!
Baxır istedadsız biri-birinə,
bu ona,
o buna – Mərhəba! – deyir.

Sən kimsən... təhqirə darılma, şair,
keçir köynəyindən can duasını.
Zirvədən zirvəyə boylan arabir, –
xatırla ən ulu söz dühəsini...

İSTİQLAL HİMNİ

Hər millətin, hər torpağın
    öz adı var, öz ünvanı.
Yağılara baş əyməyib
    Azərbaycan qəhrəmanı.
Vahid vətən himnimizdi
    şəhidlərin axan qanı,
Nəsillərə yadigardı,
    zaman yazdı bu dastanı.

Üç rəngdədi bayrağımız,
    qalxan bayraq enən deyil.
Mərd oğullar dar ayaqda
    öz andından dönən deyil.
O torpaq ki tapdalanır
    ayaq altda... Vətən deyil!
O torpaqda bağ becərsən,
    ot göyərüb bitən deyil.

Ana Kürün, Xan Arazın
    böyümüşük laylasına,
Sərvətimiz ayna tutub
    göy Xəzərin aynasına.

Dünya baxsın tarix olmuş
Azərbaycan dünyasına.
Mübarizə zinət verir
ömrün-günün mənasına.

Millətlərə hürriyyətə,
istiqlaldı şüarımız.
Azadlığı, səadəti
qorumaqdı qərarımız.
Azərbaycan – ana torpaq,
qədim Odlar diyarımız! –
Yaşadıqca – vətənimiz,
ölsək – şəhid məzarımız!

HƏLƏ AND İÇİR

Almas İldırımın adına küçə! –
keçirəm, ildırım içimdən keçir.
Bu necə torpaqdı, İlahi, necə? –
ocağı söndürüb, külə and içir.

Natiq əl-qolunu yellədir yenə,
hər sözü mərmidir, güllədir yenə.
Lenin sarayında əl gedir yenə,
Hakim fərman verib, kölə and içir.

Özgəni doyurub ac qaldı vətən,
meydana axışır millət evindən.
Əsrin əvvəlində inqilab edən,
əsrin axırıdı... hələ and içir.

BALACA TAMERLANA MƏKTUB

Sessiyada tənəffüslərin birində millət vəkilisi T.Qarayev Xalq şairi B.Vahabzadəyə dedi ki, telegram almışam, bir oğlan uşağına mənim adımları qoyublar. Ona nə yazım, bilmirəm. Gülümsədi, bir az da sıxıldı. Bəxtiyar müəllim onun ürəyini oxşayan sözlər dedi. Bir az sonra bu şeir yarandı.

Günəş sənə oldu, səhərlər sənə,
bəxtinə mən çıxdım, mübarək, oğlum.
Adım, şöhrətimlə bərabər sənə, –
taleyim başqadır, qoy bölək, oğlum.
Qarabağ,

Xiyaban,
İyirmi yanvar!

Səngərdə qoruyur haqqını vətən.
Bu gün yer altında yatan oğullar,
bəşikdən qalxacaq sabah, yenidən.

Zülmətə zərbədir sısqı bir işıq,
sənə də doğmadır, təmizdir qanın.
Qonşumuz namərddi, zaman qarışıq,
Qorxma, səbri də var Azərbaycanın.

Yazıq, taleyinə o qul olanın,
arxadan namusa, qeyrətə, oğlum.
Ataya, anaya oğul olanın
oğulluq borcu var millətə, oğlum.

Nitqlər eşitdim özgə vəzndə,
amma fikir də var,
söz – yamaq olmur.
Təqiblər, təhqirlər əhatəsində
döyüşmək olsa da, yaşamaq olmur.

Səninki beşikdi, mənimki səngər,
Hörül bir divara, torpaq ol, daş ol.
Mən mülki geyimdə – sıravı əsgər,
Hərbi geyimdə də – sən vətəndaş ol.

Götürdün adımı məndən amanat,
yaşamaq yüz canla bir nəfər kimi.
Gülümsə – üzündə gülsün bir həyat, –
gülməyi də bacar kişilər kimi.

İndi bir şeyi də deyim, bil, oğlum,
gərək aydın olsun sözüm hər kəsə:
Hələ oğul olmaq şərt deyil, oğlum,
vətən oğullara
OĞUL! – deməsə.

SƏNDƏN ÖTƏRİ

Mənə dedilər ki, sizdə yas düşüb,
yuxuda ağladım səndən ötəri.
Dedilər, torpağa bir almaz düşüb, –
gördüm göz yaşına çoxdu bənzəri.
Yuxuda ağladım səndən ötəri.

Sənlə gözəl dünya, sənsiz qorxulu! –
sənsənmiş dünyanın tarazlıq yeri.
Mən yuxusuz qaldım, dünya yuxulu,
yuxudan qaçdım mən səndən ötəri.
Sənsənmiş dünyanın tarazlıq yeri.

Ayılıb dünyaya baxıram, belə,
yuxuda kim yaydı bu bəd xəbəri?!
Sənlə az danışan, ağıram belə,
yuxuda dəliydim səndən ötəri.

Mən öz dediyimdən üzdə dönmədim, –
üzdə çəkdiyimi saldım içəri.
Səni sevdiyimi sənə demədim,
yuxuda ağladım səndən ötəri.

ƏZİZ DOSTUM QASIM ABDULLAYEVİN 60 İLLİYİNƏ

Böyüklər deyib ki, insan böyükdü,
ürəkdən güləndə o böyük olur.
Ürəksiz ağlamaq ürəyə yükdü,
ürəksiz güldünmü? –
o da yük olur.
Dünyanın yaşamaq meyarı yoxdu,
nə qədər yozsan da, yuxun çin olmur.
Ürəksiz and içsən, axırı yoxdu,
söz sənin olsa da,
and sənin olmur.
Bir çaydan ayrılıb neçə qol gəlir,
ayırır o bəzən bizi də bizdən.
Homerin vaxtından hələ yol gəlir,
ışığa çıxınca
söz içimizdən.
Yanımdan keçəndə yel kimi əsmə,
görmüşəm həyatın möcüzəsini.
Kimə ki dost dedin,
çalış tələsmə,
dedinsə, dostda da axtar özünü.
Açdı, varaqladı insan insanı,
oxumaq istədi əlində qələm.

Yuxuya bənzətdi kimsə dünyanı,
doyunca yatdımı? –
deyə bilmərəm.
Bəs niyə ürəkdən-ürəyə yol var,
sirlər yuvasıdı hər sinə, Qasım.
Yəqin elə söz var, elə sual var, –
nə mənə bəllidi,
nə sənə Qasım.
Sökün, yer üzündən bərəni-bəndi,
həyatın qəmini bir an unudun.
Ey dost! –
oxuduğum ürək himnini,
sənin ürəyinlə, gəl, qoşa tutum.

SƏNDƏN QABAQ, MƏNDƏN QABAQ

Əsli sevib, Kərəm sevib,
o göz yaşı, bu qəm sevib.
Tarix boyu aləm sevib,
səndən qabaq, məndən qabaq.

Dan sökülür, yer ayılır,
qaranlıqlar işıqlanır.
Dan ulduzu göydə yanır,
Aydən qabaq, Gündən qabaq.

Niyə sevənlər ağlayır?
Baxtı yolunu bağlayır.
Din bu eşqi günah sayır,
Tanrı da var dindən qabaq.

YAŞ GETDİ, ŞAİR

Bunca telefonda söhbət olarmı?
Bunca adamlarla ülfət olarmı?
Bunca görüşlərə dəvət olarmı?
Daha ömür bitdi, yaş getdi şair.

Mənə deyiblər ki, yumşaq üzüm var,
odur ki, nə gecəm, nə gündüzüm var,
özümdən-özümə umu-küsüm var,
deyirdim, yaz gəlsin, qış getdi, şair.

Yaş üstə yaş gəldi, bayram elədin,
gah ziyafət qurdun, gah şam elədin.
Hər günü beləcə axşam elədin,
ömür dolu gəldi, boş getdi, şair.

*Azad Azərbaycan,
11 yanvar, 2019*

MÜNDƏRİCAT

Gül bir az.....	7
Sən bağışladın	8
Niyə getdin	9
Fikir eləmə	10
Tələsmə.....	11
Qal görüm	12
Yox deyə-deyə	13
Kaş.....	14
Bu da bir zarafat.....	15
Ay yaşıl söyüd.....	17
Məni bir qız gözləyir	19
Minnətdaram mən	20
Bəxtəvər oldu.....	21
Sənsən həyatım.....	22
Lirik parça	24
Yaşatdın elləri	25
Ürəklər oxusun.....	26
Yaşa dünyada.....	27
Mənə elə gəlir	28
Səndən ötəri	29
Ana.....	30
Yadına düşəcəyəm	32

Ürəyim.....	34
Bu dünya nərdivandı.....	35
Azərbaycan	36
Ömrümün yazısan	37
Laylay	38
Yaz belə.....	39
Könlüm.....	40
Unudulmuş gecə	41
Mən sevgi istədim.....	44
Əslinə baxsan.....	45
Daha qəm olmayacaq	46
Gözlərində qəm oxudum.....	47
Gülüm.....	49
Üzr istəyirəm	50
Səndən	52
Quşlardan qabaq qayıt.....	53
"Ziyafət"dən qayıdan qız	55
Desələr, seç birini.....	56
Zəhər.....	57
Biz ki istəyirik.....	58
Aşkarda sevdim səni... ..	59
Mənsiz yaşa.....	60
Xəbərsiz	62
Sənsiz	64
Zəriflik	65
Sən də xiffət eyləmişən	67
Baxt qapın ağzında ayaq üstədi.....	68
Gülə-gülə.....	69
Dünyanın heç kəsi yoxdu	70
Oyan, şair!	71
"Arada hörmət, ehtiram..."	72

Sığışa bilmir	73
Bəs eylər	74
Məhəbbət qədər	75
Həyatın özü	77
“Mən evlənə bilmirəm”	78
Vaxt	79
Sən Nəriman deyibsən	80
Xoşbəxt ol	81
Səadət.....	82
Sənin yuxun	84
Sənə keşik çəkirəm.....	85
Düşüb	86
İtirmə	87
Minnətdarlıq.....	88
Sirr sözü.....	89
Nağıl	90
Lirik parça	91
Mənə iztirab ver	92
Səndən ötəri	93
“Əsrlər boyu...”	94
Dünyanın ən sakit yeri	95
Təbiət tərifləyibdi.....	96
Gözünə baxmışam	97
Verəydi	98
Yoxdu	99
Qəsd	100
Gözələ qəsd.....	101
Sənsiz	103
Məhəbbət.....	104
Üzüm gəlməyir	105
Qadasın aldığım.....	106

Qumrular	107
Tək qoyma məni	109
Olaydı	110
İmtahan	111
Ovsun	112
Balıq sevdası, yaxud "qoca balıqçı" büstü	113
Haqqın çatarmı.....	114
<i>Bu dünya nərdiəandı...</i>	117
Gecələr dünyada mən tək qalıram	119
Ey Füzuli	120
Yuxulu müasirim	121
M.İ.....	123
Bilmədim	124
İkinci çəki	126
Meşə yolunda	128
"Hey görürəm, öz içimdə lağ eləyir..."	130
Tamah	131
Mənəm.....	133
Sonra	134
Kimsə	136
O qədər	137
Zərrə	139
İthaf	141
Tərəddüd	143
Ülfət	144
Ömür və çörək.....	145
Yuxuda	146
Yaş	147
Bizim qızlar	148
Novruzgülləri.....	150
Qara keşiş.....	151

Bakı bağları	153
Nə qədər xatırlanırsa	154
Vəsiyyəət	155
Sənətkar	157
Dərdli, dərdsiz	159
Mirvarid xanım	160
Yaradan da, yaralanan da	161
İkimiz də	162
Məni nə gözləyir	164
Zaqatala abidəsi	165
Əsli yox	167
Siz cəbhəyə gedəndə	168
Vaqif	169
Analar, nənələr	171
“Raketlər sancılıb yer kürəmizə...”	173
“Gedir küçə ilə ağır bir sükut...”	174
“Sədr”	175
Həsrətlə	176
İnan	178
Mənim	179
İmtahan	180
Köhnə qəzetlər	181
Q. M	184
Qollar üstə	185
Könlüm şeir istəyir	187
Arabaçı	188
Heyif o kəsə ki	190
Tarixdən imtahan götürmədilər	192
Vəfa Fətullayevanın tabutu önündə	195
Rənglərin himni	197
Asılı yaşama	199

Oğullar.....	200
“Qocaman”	201
Şorsulu kəndində, Kür qırağında.....	203
Zamanla üz-üzə	204
Çəkilir	206
Gəncə gözəli.....	207
Dəyyus.....	209
Mat qaldım.....	211
Duz-çörək.....	212
Düz deyil gedəni tutub saxlamaq	213
Yazıçı V. Dudinsevin qəzetdə çıxan şəkli	214
“Dahilər təqib oldu...”	216
Hacı Əhməd.....	217
“Yad qızı”	218
Bir qəlbdə iki hiss	219
“Qaytağı”	220
Raketlər keçir	221
Cavabdehəm	222
Yaşamaq öyrədir təbiət bizə	224
Sənə yox	225
Qara büllur	226
Qızıl	228
Şəriklər.....	230
Mənsiz öz taleyin öhdənə düşür	232
“Şüştər” ağlatdı məni.....	233
Süpürgəçi	235
“Mən gülürəm...”	237
Çırpı.....	238
Mənim şəhərim	239
Gələcək nəsle	241
Dahi və xain.....	242

Badam	244
Yaşamaq haqqı.....	245
İki qoşqar.....	247
Suların qucağında	248
Səndən sonra	251
Təbiət	253
İki tamaşaçı	255
Vələs.....	256
Ramiz Mirişliyə	257
Qədim dünya xalqlarının biri də biz.....	258
Dədə Qorqudun sapand daşları... ..	260
Car kəndində	262
Şeyx Şamil	263
Manifest.....	265
Yaxşılıq	267
Nəğmə	268
“Hamiləlik”	270
Vaxtsiz əcəl	271
Hünərlə yanaşı	273
Üzü Bakıya	274
Kitabxananın oxu zalında.....	276
“Şekspirin əsəri tamaşaya qoyuldu...”	277
“Yüz ilin” söhbəti.....	278
“Divanə”	279
Cənnət – cəhənnəm	283
Alov	284
Yuxular	285
Buludlardan yuxarıda	286
Muğayat ol	287
Oxuyuruq	288
Hərəməz bir cürə xoşbəxtik, qardaşım.....	289

Ağrılıq	291
O vaxt yaşıd idik	292
Dünya	294
Oğul	295
"Sübut elədi..."	296
Səndən salam deyəcəm	297
İki hərif	298
Adət	299
Rəng, səs	300
"Heç kəsə oxşamayın..."	301
"Gül qönçəliyində xar iləndi..."	302
Yalnız zəfərlə	303
Gəlin dünya	304
Acizlik	306
Xarici qonaq	307
Biçinçilər	309
Kiməm mən	311
Ayırır	312
Hər yaşda	313
Qəbiristanda	314
Aftoqraf	315
Həsənzadə	316
Xəbərləşirlər	319
"Küsülülər"	320
"Ana"	322
Lerik dağları	323
Mənsiz	324
Yardımlının dağlarına qalxıram	325
"Uzağa çox getmə, qayıt, Nəriman"	326
Mənə yetim deməyin	327
Səs anamın səsidir	329

“Gəncdi... ağarmayıb hələ saçı...”	330
Əgər	331
Ala pişik	332
Cəbhə bayatıları	333
Baxta-baxtdı	337
Subardinasıya	338
Heyrət	339
...Yaş keçir, həkim	340
“Dilənçi”	341
Dayım oğlu Bayram Məsmalıya	343
Xəlilin göz yaşı	345
Hay-küy	346
Öldü deməyin ona	347
Dünyanın üzü toy, astarı yasdı.....	349
Qaratoyuq	352
Kitabxanaçı	354
Yavaş de, qızım.....	357
Bakıda “yaşıl bağ” xəstəxanası və onun hasarı.....	359
Bir qəbir nəğməsən, dərdiş.....	360
Lalə Rasim qızına.....	362
Tələsməyin.....	364
Ayrılıq ayrılıqdı	365
Mir Cəlal heyy	366
Şairlər ağlayacaq	367
Çoban Əfqan.....	368
Dünyada tərifli bir gün olmadı.....	370
Hacının qızı.....	373
Ürəyim	374
Demir, hanı Nərimanım.....	375
Aspirant dostum Abdulla Abbasovun qızına.....	376
Pənahi Makulunun dəfnində	377

Hazır ol	378
Zarafat	379
Heyrət.....	380
Qiymət	381
Səliqə-səhman.....	382
Lakin	383
Nigaranam	385
Mənə oxşasan	387
Oğluma cavab	389
Belə deyirmi həyat.....	390
Heyif	391
Ən şirin nemət.....	392
Mən elə torpağam.....	393
Qalan qapılardı	394
Adsız bulaq.....	395
Vaxt gəlir	396
Sınma	397
Səs-səsə.....	399
“Qələm yoldaşıma”	400
Böyük periklin ən ağır cəzası	401
Adət nədir	402
Həyat.....	404
Abidə	405
İki “dustaq”	407
Cəngi.....	408
Dəymə	409
Zirvə.....	410
Boş səbətlər	411
Daş vaxtı deyil.....	412
Sevin	413
Poylu körpüsü	414

Anamin çörəyi	416
Əbədiyyət.....	418
Vətən oğlu.....	421
Taleyinə günəş doğsun qoy, əzizim	423
Susma, din.....	425
Tanıtma	428
Mən isti nəfəsəm	429
Niyə qızılgülün üstə tikan var	430
Görmüşəm	431
Şairlərin mehribanı	432
Tərifə öyrətdi bizi zəmanə.....	434
Sabir	436
Tanrıdan başqa Tanrım yox	438
Ölənləri xatırlamaq ölənlərdən yadigardı.....	439
Nə yaxşı, insanlar çınarlaşırlar	440
Kəlbəcər qaçqını.....	441
Görəsən, Ağdama yağış yağdımı	444
Sabahınız xeyir, gədəbəylilər	446
Hörük çəkən fəhlədən giley	448
Rəy	449
Kaş.....	450
Heyrət.....	451
Dünyaya həsrət	452
Həsrət	453
Şah xanası.....	455
Hardasan.....	456
Bilmirəm.....	457
Demişəm	458
Uşaqlıq yoldaşım, neftçi Bayrama.....	459
Verdi.....	461
Ehtiyacı var	462

Sən də	463
"Ağlağan"	464
Cavidin	465
Qaçdıq qara saçdan ağ saça qədər.....	466
(Kitaba yazılan avtoqraf)	469
Aşıq Ədalətə	470
Bir az möhlət istəyirəm ömürdən.....	471
Niyə demədiniz.....	472
Mənim igid əsgərlərim.....	474
Yaşa səni	477
Təklük	479
Kül eləyə-eləyə	480
Ülfət	481
Gördüm bir əsgər durur	482
Cocuq Mərcanlı şagirdlərinə	483
Seyidlərim, şəhidlərim	484
1.Dərdis	485
2.Dərdis	485
Olun	487
Enişli-yoxuşlu dünya.....	488
Söhrabın yerinə, mənim yerimə	493
Şuşa Vətəndi	496
Sualın olsa	498
Günəş əlvida deyir.....	499
İstiqlal yolu	501
Uşaqların söhbəti	503
Buzovna-Bakı yolları	505
Məhəbbət.....	506
İnciyir.....	508
Yaşat məni	509
Türk qızı	510

Qazax süfrəsi	512
Bu gündən sonra	514
Danışdı.....	515
Neyləsin?	516
Gözlər	517
Ağ göyərçinlər.....	518
Bir eyvanda doqquz nəfər, Məmməd Murad	520
Mənim şairim	522
Yoxdu.....	524
İgidlərim, oğullarım	525
Görmüşəm	530
Xilaskar.....	532
Rəqs eləyə-eləyə	535
Dağlar, daşlar Vətən deyir.....	537
Vətən yolu.....	539
Ariflər	541
Ulu söz dühası.....	543
İstiqlal himni.....	545
Hələ and içir	547
Balaca Tamerlana məktub.....	548
Səndən ötəri	550
Əziz dostum Qasım Adullayevin 60 illiyinə.....	551
Səndən qabaq, məndən qabaq	553
Yaş getdi, şair.....	554

Nəriman Həsənzadə
Seçilmiş əsərləri
II cild
Bakı, "Aspoliqraf", 2022

Tərtibçi
Gülxani Pənah
filologiya üzrə elmlər doktoru, dosent

Naşir
Elşən Məmmədov

Koordinator
Ruslan Ələkbərov

Rəssamlar
Gündüz Əlizadə
Ədalət Həsən

Dizayner
Səbinə Məmmədova

Üzqabığının dizaynı
Təhmasib Mehdiyev

Korrektor
Günəl Məmmədova

Çapa imzalanmışdır 28.10.2022.
Format 60x90 1/16. Fiziki çap vərəqi 35,5.
Sifariş 67. Tiraj 500.

**"Aspoliqraf LTD" MMC-nin mətbəəsində
çap olunmuşdur.**

Bakı, AZ1052, F.Xoyski küç.,151
e-mail: aspoligraf.ltd@gmail.com
Tel.: (+994 12) 567-81-28/29

*Mənə elə gəlir, yaşamaq olmaz,
günəşsiz, havasız - belədir aləm.
Nəmdəmsiz çətindi... söz çox, ömür az,
sənə necə gəlir... onu bilmirəm.*

Nəz

